

วารสาร JBVDSR

วันมฤองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา มหาวิททยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิททยาลัย วิทยาเขตสุรินทร
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ปี 2567

Approved by TCI during 2021 - 2024

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

Vol.11 No.2 (July - December) 2024

Graduate School, Surin Campus Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วารสารวณัฏโฆงแหรงพุทศาสตรปริทรรศน์

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

ISSN: 2465-3683 (Print)

ISSN: 2730-3098 (Online)

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

Vol.11 No.2 July - December 2024

- **กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ**

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

- **วัตถุประสงค์**

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวณัฏโฆงแหรงพุทศาสตรปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม เป็นวารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

- บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่านต่อบทความ

- บรรณานุกรมและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวณัฏโฆงแหรงพุทศาสตรปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเท่านั้น และไม่ถือเป็นบรรณานุกรมของผู้รับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวณัฏโฆงแหรงพุทศาสตรปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.
พระราชวิมลโมลี, ผศ.ดร.
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.
พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูศรีสุนทรสรกิจ, ผศ.ดร.
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ.ดร.

อธิการบดี
รองอธิการบดี วิทยาเขตสุรินทร์
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิทยาเขตสุรินทร์
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผศ.บรรจง โสดาดี
ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม
ดร.ภาณุวัชร สุขเสน

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

หน่วยงานภายใน

พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒน์, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.ธนุ ศรีทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง
ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี
ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
พระมหามหาวินทร์ ปุริสสุตโม, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม
รศ.ดร.อัศวิน หนีไม้หอม
ผศ.ดร.สุชาติ บุญชัญญานนท์

มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Reviewer)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศ.ดร.วัชรระ งามวิจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.มารุต พัฒนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ศิราณี จุฑาปะมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ประชัน คะเนวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.จิรายุ ททรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมัย วรรณอุดร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สวัสต์ โพธิ์วัฒน์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.ศุภชนกฤษ ยอดสละ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สาคร อัมจักร	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชยานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.พีรวัส อินทวิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.นฤมล ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อาจารย์ ดร.มณูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ ดร.สงวน หล้าโพนทัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ทองปลิว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

[illegible]

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: นางสาวลัดดาวัลย์ คงดวงดี

ออกแบบปก: พระมหามานะ ปิยภาณี

พิมพ์ที่: บริษัท โอพรินท์แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

คำอนุโมทนาพจน์ รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้จัดตั้งเมื่อปี พุทธศักราช 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะพันธกิจในด้านการผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสทางการ ศึกษาให้แก่ ผู้ต้องการศึกษาและเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีแหล่งศึกษาในพื้นที่ที่ไม่ต้องเดินทางไปศึกษา ที่ต่างจังหวัด ซึ่งจะสามารถช่วยสนองงานคณะสงฆ์ในขณะที่กำลังศึกษาได้อีกทางหนึ่ง และเป้าหมายใน การผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะ พัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยได้มีการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้รับอนุมัติจากสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอก ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัย สงฆ์สุรินทร์ จึงได้จัดทำวารสารวณัฎ्ฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา 2) เพื่อให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาแก่สังคม 3) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทาง พระพุทธศาสนาและปรัชญา และ 4) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ในนามของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ขอนุโมทนาและ ขอบุณยกอบรรณาธิการวารสารวณัฎ्ฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและ ภายนอก และคณะทำงานทุกภาคส่วนทำงานด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ด้วยกำลังกายและสติปัญญา ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณภาพและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ขออำนวยการให้ทุกท่านจงเจริญด้วยพรทั้ง 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ

พระราชวิมลโมลี, ผศ.ดร.

รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

สำหรับปีที่ 11 ฉบับที่ 2 ของวารสารวณนัมฏองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เน้นองค์ความรู้มิติ ศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา องค์ความรู้ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของวารสาร บทความที่ได้รับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มงวด พิถีพิถัน เพื่อให้ได้บทความถูกต้อง ครบถ้วน ได้มาตรฐานวิชาการ มีความน่าสนใจ มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิชาการและภูมิปัญญา โดยวารสารได้ดำเนินการตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) ที่มีคุณภาพ ทั้งได้นำข้อสังเกตและเสนอแนะจากผู้อ่านผู้ติดตามวารสารมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลงานที่ถูกเลือกนำตีพิมพ์เผยแพร่ภายในเล่มปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567 นี้ มีจำนวน 15 บทความ ประกอบด้วย

บทความวิจัย (Research Article) จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่

- เรื่องที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
- เรื่องที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
- เรื่องที่ 3 กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น
- เรื่องที่ 4 แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
- เรื่องที่ 5 รูปแบบการบริหารจัดการมรดกสถานเชิงพุทธ
- เรื่องที่ 6 ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง
- เรื่องที่ 7 ผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
- เรื่องที่ 8 ศึกษาการจัดการเกษตร การปรับตัวของพุทธยูเกษตรภายใต้วิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์
- เรื่องที่ 9 ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- เรื่องที่ 10 การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
- เรื่องที่ 11 ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- เรื่องที่ 12 รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ

บทความวิชาการ (Academic Article) จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่
เรื่องที่ 1 บทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในโลกที่พลิกผัน
เรื่องที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาของพุทธศาสนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่
เรื่องที่ 1 เรื่อง บทวิจารณ์หนังสือ “อันเนื่องกับทางไท”

สำหรับฉบับนี้ ก็เช่นเคยทางกองบรรณาธิการยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของวารสารวิชาการ ซึ่งบทความที่น่าสนใจตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความล้วนผ่านการกลั่นกรองจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ แลคมคม น่าสนใจ ถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ โดยทางกองบรรณาธิการมีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุด หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาวารสารทางกองบรรณาธิการยินดีน้อมรับทุกความเห็นด้วยความเต็มใจและยินดีนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้วารสารนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
อนุโมทนาพจน์ รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์	ก
บทบรรณาธิการ	ข
สารบัญ	ง
บทความวิจัย : Research Article	
วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก), พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, พระมหาวิจิต ธีรวิโส, วรณัฐ มุลสิน, พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ	1-12
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา นันทิกา เรือนไทย, จิรายุ ทรัพย์สิน, วันชัย สุขตาม	13-28
กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น น้ำฝน เครือแก้ว, วิเชียร พรหมแก้ว	29-42
แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน อนุรัตน์ พรหมฤทธิ์, จิรายุ ทรัพย์สิน, วันชัย สุขตาม, สิริพัฒน์ ลาภจิตร, ศศิธร ศุภญ์กลาง, นพฤทธิ์ จิตรสายธาร, ชัย สมรภูมิ, วิเชียร พรหมแก้ว, อธิมาทร เพิ่มพูน	43-54
รูปแบบการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ พระมหาเตวิช โชติญาโณ, พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณญ (มะเดื่อ), พระมหาฉัตรชัย ธมมวรเมธี (ทันบาล)	55-66
ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง ศิวดล ประพันธ์พิบูลย์, ประยุทธ์ ไทยธานี	67-80
ผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ศรัณญา สีลาชัย, เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม	81-96

การจัการเกษตร การปรบปรตัวของพุทธยวเกษตรภายไต้วถถใหม่ จ้งหวัดบुरूรรมย์	97-110
วฤตน์ ภูทองเงิน, อสรพงษ์ กรอสนธ, นกร พลเยียม, กิตติธัช นาชัย	
ภาวะผู้นำเช้งพุทธของผู้นำทอ้งที่ในการให้ปรการประชานเขตตำบลพล อำเภอปราสาท จ้งหวัดสุรินทร	111-126
พระมหาทวี กรสโล, พระครูปฤยตปญญาโสภณ, พระปลัดสุระ ญาณธโร	
การปรการงานตามหลักพุทธธรรมขององคการปรการส่วตำบลบ้วเขต อำเภอบ้วเขต จ้งหวัดสุรินทร	127-140
พระมหาจารึก จอรมโม (รุ่งเรือง), พระมหาวศิต ธีรวโส, พระครูปฤยตปญญาโสภณ	
ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับส่วแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณศศษาชุมชนบ้านก้นตวจระมวล อำเภอปราสาท จ้งหวัดสุรินทร	141-156
พระครูปฤยตภคตวรณ (ภคตวณโณ/ไต้ทุกทาง), พระครุสตุธรรมภกริต (สุธมภกริต/ย่นยง), พระเสกสรรค ฐานยุดโต (ศรทน), พระอภการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	
รูปแบบการพัฒนาวถที่ยั่งยืนเพ่อส่งเสริมการทอ้งเทยวเช้งวัฒนธรรม: กรณศศษาวถปราสาททามจาน อำเภอปรางู จ้งหวัดศรสะเกษ	157-170
พระเสกสรรค ฐานยุดโต (ศรทน), พระครูปฤยตภคตวรณ (ภคตวณโณ/ไต้ทุกทาง), พระอภการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร), พระครุสตุธรรมภกริต (สุธมภกริต/ ย่นยง), ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, ฟ้าดล สมบรณ	
บทคววมวษากการ : Academic Article	
บทบาทใหม่ของผู้ปรการการศึกษาในโลกที่พลกพน	171-182
พระครุชัยรัตนกร, บรรจง ลาวะล	
วเคราะหปัญหาของพุทธศานาในการอนรรักษ์ส่วแวดล้อม	183-192
กรฤทธิ ปญจสมทร	
บทวษารณหน่งสอ : Book Review	
บทวษารณหน่งสอ “อันเนอื่อกับทางท”	
ปฐมพงศ บุษาบุดร	193-202
ภาคผนวก	
คำแนะน้าสำหรับผู้พนธ์บทความ	201-212
จรยธรรมในการตพมพผลงานวษยในวารสารวษากการ (Publication Ethics)	13-215

วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ANALYSIS OF FARMER'S KNOWLEDGE MANAGEMENT PATTERNS IN ORGANIC AGRICULTURE

พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทัก)¹, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ², พระมหาวิศิต ธีรวิโส³,
วรภุริ มุลสิน⁴, พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ⁵

Phrapaladsura Yantharo (Chantuek)¹, Phrakrupariyatpanyasopon², Phramaha Wisit Theeravamso³,
Worabhuri Moolsin⁴, Phrakrubaidika Wichan Wisuttho⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya Surin Campus
E-mail: sura2479@hotmail.com¹

ได้รับบทความ: 2 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 2) สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และ 3) ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยการศึกษาเอกสารอ้างอิงและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้วยเทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ โดยสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า การจัดการความรู้ด้านการแสวงหาความรู้ของเกษตรกรส่วนใหญ่จะสังเกตสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์หรือบุคคลที่ทำเกษตรอินทรีย์ ด้านการจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ จะเป็นการพูดคุย ปรีกษา แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย

2) ผลการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วย 4 ด้าน 28 ตัวชี้วัด โดยมีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 4.00-5.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เท่ากับ 0.00-1.00

3) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$)

คำสำคัญ: วิเคราะห์รูปแบบ, การจัดการความรู้, เกษตรอินทรีย์

Abstract

This research aimed to 1) investigate the current state of farmers' organic farming knowledge management, 2) develop a model of farmers' organic farming knowledge management, and 3) evaluate the farmers' organic farming knowledge management model. The study used a combination of quantitative and qualitative research methods and was separated into three stages: Step 1: Investigate the state and issues with farmers' organic farming knowledge management by reviewing reference documents and conducting in-depth interviews with specialists with knowledge and experience in organic farming, 15 of whom were specifically chosen. Step 2: Using the Delphi technique, create a model of farmers' organic farming knowledge management over three rounds by soliciting the opinions of 17 experts with knowledge, expertise, and experience in organic farming who were purposefully selected. Step 3: Evaluate the farmers' organic farming knowledge management model. The instruments used included an interview form and a questionnaire. The statistics used were mean, standard deviation, median, and interquartile range.

The results of the research found that:

1. The findings of the research examining the state of knowledge management among farmers engaged in organic agriculture indicate that individuals who practice organic farming or are members of the organic farming group are the primary observers of the knowledge management aspect of farmers' knowledge seeking. Preservation of knowledge is committed to memory as opposed to being written down. Exchange and dissemination of knowledge There will be consultation, dialogue, and the sharing of expertise among networks, communities, and families.

2. The results of creating a knowledge management model for organic agriculture by producers indicate that the model comprises four distinct components and twenty-eight indicators.

3. The assessment of the farmers' knowledge management approach for organic farming revealed that All things considered, there is a high degree of appropriateness (= 4.33) and possibilities (= 4.36).

Keywords: Patten analysis, Knowledge management, Organic farming

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมโดยพื้นฐานและเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท จึงได้พระราชทานแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน คือแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” เน้นการพัฒนาให้ประชาชนและชุมชนในชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ในการเกษตรที่เป็นรูปธรรมที่นำไปสู่ความพออยู่พอกิน มีความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหารลดรายจ่าย พึ่งตนเองได้ และแก้ปัญหาความยากจน ภาคครัวเรือนและชุมชน (ธันวา จิตต์สงวน, 2544, 73-85)

จังหวัดสุรินทร์นั้นได้ชื่อว่าเป็น “เมืองเกษตรอินทรีย์” ดังปรากฏชัดในเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ ที่มีระบุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ (พ.ศ.2561-2565) รอบปี 2563 คือ “เมืองเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน ท่องเที่ยววิถีชุมชน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีงาม” (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2563: ออนไลน์) ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) คือ “เมืองเกษตรอินทรีย์ ท่องเที่ยววิถีชุมชน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดี” “Surin, a City of Organic Agriculture, Local Tourism Learning People towards the Quality of Good Life” (ร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ 20 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2563: 2) และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ “ศูนย์กลางเมืองสุขภาวะและอาหารเพื่อสุขภาพ” “Wellness and Healthy Food City” (ร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ 20 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์, 2563: 7) และมีพันธกิจ (Mission) อยู่ 5 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมสุขภาวะ 2) ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย 3) ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการบริการ 4) ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) ส่งเสริมและพัฒนาความมั่นคงภายในและความมั่นคงกับมิตรประเทศ รวมทั้งมีเป้าประสงค์รวม (Objective) คือ “ประชาชนมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ สังคมร่มเย็น เศรษฐกิจเข้มแข็ง มีความมั่นคงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการทำเกษตรของเกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์อยู่แล้วจะเป็นแนวทางให้การเกษตรเกิดการเรียนรู้ และใช้ภูมิปัญญา เพราะกระบวนการเรียนรู้เกษตรกรต้องสังเกต ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำเกษตรของตนเอง โดยมีเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมิโนเวศ รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น เพื่อคัดสรรและพัฒนาแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองอย่างแท้จริง ประสบการณ์การเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่ทำ

การเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง และประสบความสำเร็จจากการทำนั้น จะเป็นแนวทางและรูปแบบของการเริ่มต้นของการทำการเกษตรอินทรีย์ สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอินทรีย์กับเกษตรกรรายอื่น หรือชุมชนอื่น ของประเทศต่อไป โดยใช้แนวคิด การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในการรวบรวมพัฒนา และการแบ่งปันองค์ความรู้ต่างๆ ในองค์กร การจัดการองค์ความรู้ จึงเป็นจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาให้ขับเคลื่อนไปตามเป้าหมายที่กำหนด (มนต์ชัย เทียนทอง, 2551)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร” โดยมีวิธีดำเนินการโดยใช้การแบบผสมวิธี (Mixed Method) ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

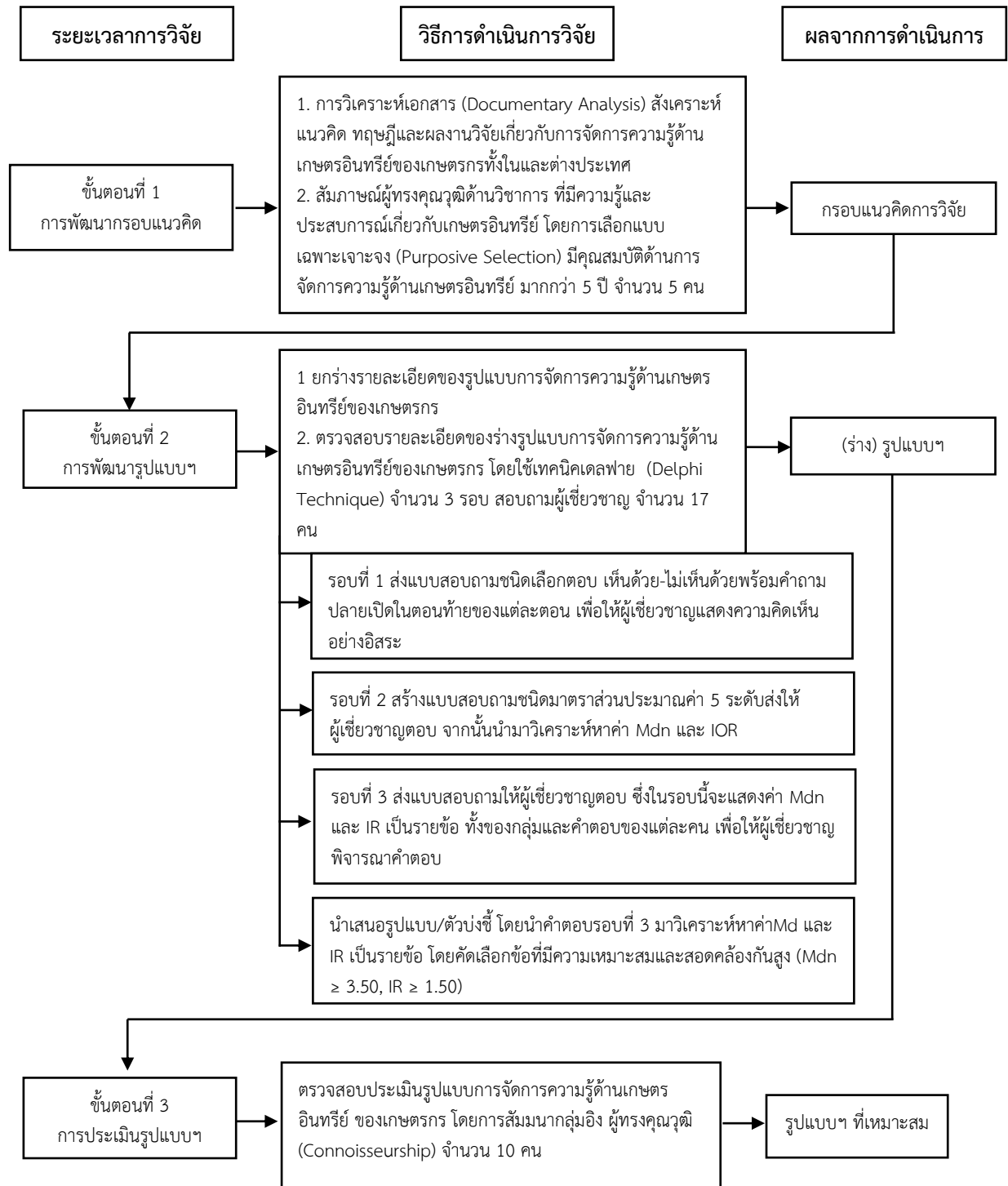
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

การศึกษาเอกสารการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) สัมภาษณ์ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Interview)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ยกร่างรายละเอียดของรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และตรวจสอบรายละเอียดของร่างรูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยการสนทนากลุ่มอิง ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้เชิงทฤษฎี และความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติของรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์ คำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรล้วนมีองค์ความรู้ในการจัดการด้านเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการแสวงหาความรู้ ส่วนใหญ่จะสังเกตสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์หรือบุคคลที่ทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการสอบถามสมาชิกกลุ่มหรือผู้มีประสบการณ์ทำการเกษตรอินทรีย์โดยตรง นอกจากนี้ยังมีการศึกษา ค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสาร คู่มือ สื่อโซเชียลมีเดีย สื่อโทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น

2) ด้านการจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและสามารถนำความรู้ออกมาใช้ได้ทันที มีบ้างที่ได้จัดทำข้อมูลไว้ในรูปเอกสาร แต่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

3) ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุย ปรีกษา แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในครอบครัว ชุมชน และเครือข่าย

4) ด้านการประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่จะนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิต ปัญหาด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดิน ปัญหาด้านวิธีการผลิต

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน จำนวน 3 รอบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่ององค์ประกอบรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วย 4 ด้าน 28 ตัวชี้วัด โดยมีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 4.00-5.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เท่ากับ 0.00-1.00 ดังนี้ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ มี 6 ตัวชี้วัด

2) ด้านการจัดเก็บความรู้ มี 6 ตัวชี้วัด 3) ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ มี 6 ตัวชี้วัด 4) ด้านการประยุกต์และใช้ประโยชน์จากความรู้ มี 6 ตัวชี้วัด

3. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ตารางที่ 1 ค่านลลลย ส่วนปลยงบนมาตรฐานผลการประเมณรูปแบบการจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร โดยรวม

รายการประเมณ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้นการแสวงหาความร้	4.35	0.18	มาก	4.38	0.16	มาก
2. ด้นการจ้ดเกบความร้	4.42	0.33	มาก	4.42	0.35	มาก
3. ด้นการแลกเปลยนและเผยแพรความร้	4.33	0.22	มาก	4.35	0.20	มาก
4. ด้นการประกยูกตและใชประยอชนจกความร้	4.20	0.26	มาก	4.30	0.54	มาก
โดยรวม	4.33	0.15	มาก	4.36	0.22	มาก

จกตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร โดยรวมมีค่านลลลยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) เมอพิจารณารายด้น พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกด้น เรียงล้าดบค่านลลลยจกมากไปหานอย ได้แก่ ด้นการจ้ดเกบความร้ ($\bar{X} = 4.42$) ด้นการแสวงหาความร้ ($\bar{X} = 4.35$) ด้นการแลกเปลยนและเผยแพรความร้ ($\bar{X} = 4.33$) และด้นการประกยูกตและใชประยอชนจกความร้ ($\bar{X} = 4.20$)

ส่วนความเป็นไปได้ของรูปแบบการจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร โดยรวมมีค่านลลลยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมอพิจารณารายด้น พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกด้น เรียงล้าดบค่านลลลยจกมากไปหานอย ได้แก่ ด้นการจ้ดเกบความร้ ($\bar{X} = 4.42$) ด้นการแสวงหาความร้ ($\bar{X} = 4.38$) ด้นการแลกเปลยนและเผยแพรความร้ ($\bar{X} = 4.35$) และด้นการประกยูกตและใชประยอชนจกความร้ ($\bar{X} = 4.30$)

อภิปรายผลการว้จย

จกการว้เคราะห้รูปแบบและการจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร ว้ว้จยเห็นว่ามีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลตามว้ตุประสงค้ของการว้จย ดังนี้

1.ผลการศีกษาสภาพการจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร พบว่า การจ้ดการความร้ด้นเกษตรอินทรียของเกษตรกร พบว่า การจ้ดการความร้ด้นการแสวงหาความร้ ของเกษตรกรส่วนใหญจะสงเกตสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรียหรือนุคคลที่ทาเกษตรอินทรีย รวมทั้งการสอบถามสมาชิกกลุ่มหรือผู้มีประสบการณ์ทาการเกษตรอินทรียโดยตรง นอกจากน้ยังมีการศีกษาค้นคว้าจากสอ่ต่าง ๆ เช่น หน้สอ เอกสาร คู่มือ สอโซเชยลมีเดย สอโทรทศน ว้ทย เป็นต้น ด้นการจ้ดเกบความร้ ส่วนใหญจ้ดเกบความร้แบบการจ้ดจ้ามากกว่าการจ้ดบันทึก ด้นการประกยูกตและใชประยอชนจกความร้ เกษตรกรส่วนใหญจะนำความร้ไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการแกบปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิต ปัญหาด้นการปลูกพืชมไม่เหมาะสมกับที่ด้น ปัญหาด้นว้ธีการผลิต ปัญหาการเกบร้รักษาผลผลิต เป็นต้น สอดคล้องงานว้จยของปราโมทย์ เหลา

ลาภะ (2555: 69-81) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ กลุ่มเกษตรกรทำนา แสวงหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย แสวงหาความรู้สมัยใหม่จากหัวหน้ากลุ่ม หมอдинหมอข้าว สมาชิกกลุ่ม สื่อต่างๆ หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรของรัฐในท้องถิ่น 2) การจัดเก็บความรู้ เกษตรกรส่วนใหญ่จัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและสามารถนำความรู้ออกมาใช้ได้ทันที 3) การสร้างความรู้ เกษตรกรใช้ประสบการณ์ ความรู้เดิม และการสังเกตเป็นฐานคิด เพื่อสร้างความรู้ใหม่ด้วยการทดลองปฏิบัติ การลองผิดลองถูก 4) การประเมินความรู้ เกษตรกรมีการประเมินก่อนและหลังการใช้ความรู้ 5) การใช้ความรู้ คือ การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การใช้ความรู้สมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ 6) การแลกเปลี่ยนความรู้ มี 4 รูปแบบ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน และระดับเครือข่าย วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ คือ การสอน การสาธิต การบอกเล่า การพบปะพูดคุย การประชุม การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน

2. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จากการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน จำนวน 3 รอบ ซึ่งได้รูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการแสวงหาความรู้ ดำเนินการโดยการศึกษา ค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ เอกสาร คู่มือ สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์จากการปรึกษาและขอคำชี้แนะจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ที่ทำการเกษตรอินทรีย์โดยตรง การสังเกตสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์หรือบุคคลที่ทำเกษตรอินทรีย์ การเข้าฝึกอบรม สัมมนาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ที่องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานราชการจัดขึ้น การศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์กับชาวบ้านในชุมชนอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ และการจัดเวทีชุมชนหรือสถานที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ยิ้มสมบูรณ์ และคณะ (2554, 56-66) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดเก็บความรู้ ชุมชนมีการรวบรวมความรู้ และมีการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบเอกสาร เพื่อให้เกษตรกรสามารถขอข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2) ด้านการจัดเก็บความรู้ ดำเนินการโดยการจัดเก็บความรู้ไว้ในรูปแบบเอกสาร หนังสือ ตำรา คู่มือปฏิบัติงาน การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการศึกษาอย่างเป็นระบบ การกำหนดแหล่งที่มาของความรู้ให้ชัดเจน หรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ส่วนความรู้แบบชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) มักได้รับการจัดเก็บไว้ในเอกสารหรือแฟ้มหรือตำราอ้างอิงต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ดังที่ กนกพร ฉิมพลี (2555) กล่าวว่า การจัดเก็บความรู้เป็นการนำเอาความรู้ที่ได้จากการสร้างและพัฒนาที่กำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้ โดยต้องพิจารณาถึงวิธีการในการเก็บ

รกรษาและนำมาทใหเกิดประยชนตามความตองการขององคการ โดยตองเก็บรกรษาสงทองคการเรยกวาทเปนความรูททที่สุด

3) ดานการแลกเปลยนและเผยแพรความรู ดานการโดยการนำความรูทได้จากกรเข้าร่วมอบรม สัมมนา ประชุมตางๆ มาแลกเปลยนกันภายในกลุมและเครอขาย การใชสอโซเชียลมีเดยา (Social Media) ในการแลกเปลยนและเผยแพรความรูทกับผูอน การประชาสัมพนหรือจทดทาเอกสารเผยแพรองคความรูดานการทำเกษตรอินทรียใหกับเกษตรในชุมชนหรือกลุมคนทสนใจเกษตรอินทรีย มีผูเชียวชาญหรือหนวยงานราชการมาใหคาปรกรษา แนะนำเกยวกับการทำการเกษตรอินทรีย การนำความรูดานการทำเกษตรอินทรียถ่ายทอดสูสถานศกษา และชุมชน และการจทดกกิจกรรม/โครงการเกยวกับการทำเกษตรอินทรียอยางตอเนื่อง ดังท Keong, Lee Chu. and AL-Hawamdeh, Sukinman (2002: 49) กลาววาท การแลกเปลยนความรู (Knowledge Sharing) คอ การสงผานความรูระหว่างบุคคลหรือองคการ และผานกระบวนการแลกเปลยนความรูทททเปันทางการและไมเปันทางการ โดยกระบวนการหรือกิจกรรมทเปันทางการเน้นการแลกเปลยนความรูแบบชดจาง การอบรม สัมมนามาแลกเปลยนความรูทตลอดจนการเผยแพรความรูการทำเกษตรอินทรียรวมกันทุกวน จันทรลันเดอนของทุกเดอน ทาใหเกิดเครอขายการแลกเปลยนความรูททในชุมชนและตางชุมชน

4) ดานการประกยูกตและใชประยชนจากความรู ดานการโดยการนำความรูไปใชในการเพิ่มประสทธภาพดานการทำเกษตรอินทรีย การนำความรูไปใชในการแกปญหา และปรบปรนแนวทางการประกอบอาชีพใหตชขึ้น ซึ่งการนำไปใชประยชน แบงออกเปน 3 ดานหลัก ๆ คอ เทคโนโลย การปรบปรนการ และแงมุมทางสังคม สอดคลอากับงานวจยของ กตศสา วงศคา (2557) ไดศกษาการจัดการความรูเชิงเกษตร ดานภูมิปญญาเกษตรทฤษฎใหม : กรณศกษา กลุมเครอขายปราชญจังหวดบุรีรัมย์ พบวาท การนำองคความรูทที่ได้รับไปใชประยชนน้น เกษตรกรสามารถนำไปปรบปรนประกยูกตใชในพื้นที่เปลงของตนเองได แตทงน้ พบวาทขึ้นอยูกกับความสนใจ ความสามารถและการจทดจาทของเกษตรกรแต่ละคน เพราะแต่ละพื้นที่จะแตกตางกัน

3. ผลการประเมนรูปแบบการจัดการความรูดานเกษตรอินทรียของเกษตรกร พบวาท โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปไดอยูกในระดับมาก ทงน้เนื่องจากกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรูดานเกษตรอินทรียของเกษตรกรในครั้งน้ ผูวจยไดดำเนินการพัฒนาอยางเปนระบบ มีขั้นตอนดำเนินการทถูกตอง เหมาะสม และแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการอยางมีประสทธภาพ โดยไดศกษาทงแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวจยทเกยวชอง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทมีส่วนเกยวชองกับการจัดการความรูดานเกษตรอินทรียของเกษตรกร ซึ่งสอดคลอากับแนวคตการพัฒนาารูปแบบของวาทโร เฟงสวสดี (2553: 9-11) ทากลาววาท การพัฒนารูปแบบแบงออกเปน 2 ขั้นตอน คอ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเทียงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังน้ ขั้นตอนท 1 การสร้าง หรือพัฒนารูปแบบ โดยผูวจยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมากอนเปนรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลการวจยทเกยวชอง ผูวจยอาจจะปรบปรนรูปแบบใหมโดยการตองคประกอบ

หรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้เทคนิคเดลฟาย จำนวน 3 รอบ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยการสัมมนากลุ่มอิง ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ส่วนใหญ่จะสังเกตสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์หรือบุคคลที่ทำเกษตรอินทรีย์ มีการจัดเก็บความรู้แบบการจดจำมากกว่าการจดบันทึก ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ จะเป็นการพูดคุย ปรีกษา แลกเปลี่ยนความรู้กัน จะนำความรู้ไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำการเกษตร สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วย 4 ด้าน 28 ตัวชี้วัด ผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีหน่วยงานจากภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาสนับสนุนในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยนำหลักวิชาการ เข้ามาร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์กับองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกร เพื่อความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยจัดเก็บในรูปแบบที่สะดวกในการเข้าถึงความรู้ สามารถแบ่งปันและถ่ายทอดไปยังเกษตรกรที่สนใจได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1) ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้หรือสถานที่จัดเก็บข้อมูล ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้หรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก และมีแปลงทดลองให้ปฏิบัติ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

2) ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน ทั้งในรูปแบบของเอกสารฐานข้อมูลความรู้ที่เกิดจากการดำเนินงานของเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการ หรือการพัฒนาความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มที่มีการทำเกษตรอินทรีย์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ และการชี้แนะแนวทางในการเพิ่มผลิตให้มีประสิทธิภาพ

4) ควรนำความรู้ที่เป็นความต้องการของเกษตรกรมาร่วมกำหนดประเด็นความรู้ในการจัดการความรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงกับความต้องการมากที่สุด

กนกพร ฉิมพลี. (2555). *แบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน หัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขา พัฒนสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*

กิตติสา วงศ์คำ. (2557). *การจัดการความรู้เชิงเกษตร ด้านภูมิปัญญาเกษตรทฤษฎีใหม่ : กรณีศึกษา กลุ่มเครือข่ายปราชญ์จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.*

ธันวา จิตต์สงวน. (2544). “การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน”. *รายงานการสัมมนาาระบบเกษตร แห่งชาติ ครั้งที่ 1 : ระบบเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรและพัฒนาองค์กรชุมชนอย่าง ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.*

ปราโมทย์ เหลาลาภะ. (2556). *การจัดการความรู้ของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(2), 69-81.*

มนต์ชัย เทียนทอง. (2551). *เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ Mentor Coached Think-Pair-Share เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้ออนไลน์. วารสารวิชาการพระจอม เกล้าพระนครเหนือ, 18(1), 99-105.*

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553, กรกฎาคม-ธันวาคม). “การวิจัยพัฒนารูปแบบ”. *วารสารมหาวิทยาลัยราช ภัฏสกลนคร. 2(4), 9-11.*

อัญชลี ยิ้มสมบุญ ณ และคณะ. (2554). “การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอ บางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม”. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว. 4(2), 56-66.*

Keong, Lee Chu. and Al-Hawamdeh, Sukinman. (2002). Factors Impacting Knowledge Sharing. *JIKM. 1(1): 49-56.*

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา
POLITICAL PARTICIPATION OF THE PEOPLE IN THE DEVELOPMENT OF
THE LOCAL AREA, NONSOMBOON SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION, SOENG SANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA
PROVINCE

นันทิกา เรือนไทย¹, จิรายุ ทรัพย์สิน², และวันชัย สุขตาม³
Nuntika Ruaenthai¹, Jirayu Supsin² and Wanchai Suktam³
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹⁻³
Surindra Rajabhat University¹⁻³
E-mail: Nuntikapraew39@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 12 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 362 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิดมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเชิงปริมาณเท่ากับ 0.947 ทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที (t) ค่าเอฟ (F) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 10 ราย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต้องให้ความสำคัญและความรู้ให้แก่ประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เพื่อที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในท้องถิ่นและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การพัฒนาท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This research aimed to 1) study the level of political participation of the people in the development of the local area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province, 2) compare the political participation of the people in the development of the local area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province, classified by personal factors, 3) propose a guideline to promote the political participation of the people in the development of the local area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province by using a mixed research method between quantitative research and qualitative research. The quantitative research used 362 people aged 18 years and over using a multi-stage sampling method. A questionnaire was developed as a tool for collecting data. The questionnaire was both closed-ended and open-ended. The reliability of the quantitative questionnaire was 0.947. Hypotheses were tested by t-testing, F-test, and one-way analysis of variance. In cases where differences were found to be statistically significant at the 0.05 level, the differences were analyzed by the least significant difference method. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation (S.D.). As for the qualitative research By using in-depth interviews as a tool for collecting data, 10 people were interviewed using a specific selection method. The research results found that:

1. The public's political participation in local development in the area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province, as a whole, had an average of a high level ($\bar{X} = 3.80$).

2. The results of the comparison of the level of political participation of the public in local development in the area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province, classified by personal status, including gender, age, occupation, education level, and monthly income, found that people with different genders, ages, education levels, and monthly incomes had different levels of political participation in local development overall, with statistical significance at the 0.05 level.

3) Guidelines for promoting political participation of the public in local development in the area of Non Sombun Subdistrict Administrative Organization, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province Relevant agencies in the area must give importance and provide knowledge to the public and promote participation in various aspects in order to help strengthen local people and promote sustainable local development.

Keywords: Political Participation, Local Development, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้น ตามที่รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้ถูกบรรจุไว้ในมาตรา 247 ถึง 254 ในหมวด 14 ของรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2560 ซึ่งนับว่าเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ และการเรียนรู้ การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยขึ้นกับการพัฒนาชุมชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยจะต้องมี 4 มิติ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยการมีการเมืองเป็นฝ่ายบริหารจัดการประเทศตั้งแต่ ชุมชนท้องถิ่น ถึงระดับชาติ การเมืองเป็นเรื่องอำนาจจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมเป็นตัวกำหนดกิจกรรมของสังคมนั้น ๆ ในทุกแห่งทุกมุม โดยอำนาจจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมนั้น ๆ จะต้องเป็นธรรมและยั่งยืน การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยได้เลือกรูปแบบการควบอำนาจ โดยทั่วไปเรียกว่าระบบ รัฐสภา เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาจากประเทศ อังกฤษ โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และเป็นสัตว์การเมือง "ไม่ว่าคุณจะทำอะไรก็เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ แต่การเมืองจะเกี่ยวข้องกับการมีชีวิตคุณแน่นอน" นั่นก็คือการเมืองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิต และการดำรงชีวิตทุกด้านทุกมิติเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม (สถาบันพระปกเกล้า, 2560: 74-75)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นรูปแบบหนึ่งตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็น "การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน" โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมไทยเข้ามามีบทบาทในการ "ร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมสร้างและร่วมตัดสินใจ" ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 12-13)

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 โดยที่ทำการ อบต.เดิม ได้ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนโนนสมบูรณ์วิทยา เป็นที่ทำการชั่วคราว ต่อมาโรงเรียนโนนสมบูรณ์ได้แบ่งเขตพื้นที่ของโรงเรียนโนนสมบูรณ์วิทยา เป็นที่ทำการชั่วคราว ต่อมาโรงเรียนโนนสมบูรณ์ได้แบ่งเขตพื้นที่ของโรงเรียนให้ก่อสร้างอาคารที่ทำการ อบต.ในปัจจุบัน (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, 2567: 40) ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำ เนื่องจากการรับทราบข่าวสารที่ล่าช้า ความเพิกเฉยในสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่ที่มีการตื่นตัวทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ และปัญหาความต้องการของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านคุณภาพชีวิต ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งอาจทำให้การพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลการให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และเปรียบเทียบในปัจจัยพื้นฐานต่างๆที่ส่งผลไปยังการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งยังเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3,807 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3,807 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) และการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างมากน้อยตามสัดส่วนของคณะ ซึ่งใช้ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% ที่นัยสำคัญ 0.05 ดังนั้น จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 362 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Qualitative Research) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1.แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย

มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ในการเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะการตอบแบบสอบถามในการให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการสร้างและตรวจหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาตามหลักการเทียบและวัตถุประสงค์ของการวิจัยหลัก เพื่อเป็นกรอบประเด็นคำถาม

2. นำผลของการศึกษามาสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ความมุ่งหมาย และสมมุติฐานในการวิจัยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา

3. จัดทำร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดโดยพิจารณาถึงเนื้อหา รายละเอียดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

5. นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำผลการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยวิธีการ IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ได้จากการคำนวณจากสูตรที่จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 มีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป คัดเลือกข้อสอบข้อนั้นไว้ใช้ได้ แต่ถ้าได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือตัดทิ้ง

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความชัดเจน

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 ชุด

8. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยการใช้สูตรของครอนบาคซึ่งจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.700 และจากการคำนวณผลของแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.947

9. นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ และนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะ เพื่อขออนุญาตและ ขอความอนุเคราะห์ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. เตรียมความพร้อมของแบบสอบถาม ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปเสนอขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลต่อ พร้อมชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินการศึกษาวิจัย และการดำเนินการเพื่อใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ
3. นำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัย ลงไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนทั้งหมดแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ถ้ายังไม่สมบูรณ์คัดแบบสอบถามฉบับนั้นออกแล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่จนครบจากนั้นจึงได้เริ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยที่เลือก ใช้ในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย นำผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติที่เลือกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. นำผลของข้อมูลบันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติที่เลือกใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าทางสถิติ
3. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะตารางแสดงผลการวิเคราะห์พร้อมการแปลความหมาย โดยวิธีการพรรณนาตามค่าสถิติของแต่ละตารางข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
2. หลังจากได้แสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยนำไปเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ในประเด็นบริบททางสังคมสถานการณ์ปัจจุบันสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา

3.ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระตามขอบเขตของการวิจัย

4.ตรวจหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้

5.ผู้ให้ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากการดำเนินการ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงปริมาณโดยเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในอันดับท้ายและเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแนวทาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นประเด็นคำถามจากนั้นได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับแก้ไขก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูลจริง

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจะใช้เวลานานน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเวลาที่เข้าทำการสัมภาษณ์ว่าผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกในการให้ข้อมูลมากน้อยเพียงใด

8. ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เนื่องจากความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงคุณภาพ ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจัยและข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้า คือ บุคคล สถานที่ และเวลาแตกต่างกัน โดยการควบคุมคุณภาพของการบันทึกข้อมูล โดยการจดบันทึกอย่างละเอียดและทันทีที่มีการสัมภาษณ์

9. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นร่วมหรือประเด็นหลัก (Theme) และอธิบายเนื้อหา (Text) จากนั้นจึงนำผลการศึกษาที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ภายหลังที่มีการอภิปรายผล และเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 362 คน สถิติที่ใช้ในการ

วศรหารหข้อมูล ไดแก คารอยละ คาเฉลย และคาเปยงเบนมาตรฐาน และเกบข้อมูลดวยการลงพ้นท สัมภาษณกลุ่มเปาหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จ้านวน 10 คน ใช้วศรการเลอกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประเด้นทที่ใช้สัมภาษณได้จากการทบทวนวรรณกรรมทเกยวข้อง และ ข้อมูลเชิงปรมาณทได้จากการตอบแบบสอบถามประเด้นทที่สอดคล้องกับสมมติฐาน ซึ่งน่าสนใจว่า จะ เป้นประโยชน์ต่อแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัดนครราชสีมา แล้วนำข้อมูล ดังกล่าวมาสรุปเป็นความเรยงเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัด นครราชสีมา และนำข้อมูลทได้ทำการบันทึกและวศรหารผลการศึกษา นำเสนอตามวัตถุประสงค์ การวศรหาร มีรายละเอียดดังนี้

1.ผลการวศรหารหระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัดนครราชสีมา ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัดนครราชสีมา พบว่าโดยภาพรวม มีค่าเฉลยอยู่ในระดับมากค่าเฉลยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน จะเห็นได้ว่าด้านการไปใช้สิทธิเลอกตั้งเป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลยอยู่ในระดับมาก ที่สุด ค่าเฉลยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลยอยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลยเท่ากับ 4.10 ด้านการแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลยระดับมาก ค่าเฉลยเท่ากับ 3.86 ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ค่าเฉลยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลยเท่ากับ 3.86 และสุดท้ายคือด้าน การติดตามตรวจสอบการทำงาน มีค่าเฉลยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลยเท่ากับ 2.66

2.ผลการศึกษาเปรยียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนา ท้องถิ่น เขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัดนครราชสีมา จำแนก ตาม ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าการเปรยียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่นเขตพ้นทที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ อำเภอสองสาง จ้งหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลวศรหารพบว่า 1.) ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จยงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2.) ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลโนนสมบुरूณ์ ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จยงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3.) ประชาชนในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ ที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดย ภาพรวมไม่แตกต่างกัน จยงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4.) ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนน สมบुरूณ์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จยงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5.) ประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบुरूณ์ท มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนา ท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จยงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1.) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง โดยการอนุญาตให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสังเกตการเลือกตั้งได้ ควรมีการนำเสนอกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตการเลือกตั้งที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการเลือกตั้งหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย 2.) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมทางการเมืองในระดับชุมชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การเข้าร่วมการรับฟังนโยบายจากพรรคการเมือง 3.) ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองในเชิงสร้างสรรค์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทาง สังคมออนไลน์ การพูดคุยระหว่างบุคคล หรือการพูดในที่สาธารณะ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องส่งเสริมกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงการแสดงความคิดเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 4.) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง หน่วยงานต่าง ๆ หรือองค์กรอิสระส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมืองให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้องและมีการตรวจสอบให้ประชาชนเสพข่าวสารอย่างรอบด้าน 5.) ด้านการตรวจสอบการทำงาน การส่งเสริมการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและบทบาทของตนในการตรวจสอบ เช่น การอธิบายกระบวนการตรวจสอบและการร้องเรียน นอกจากนี้ หน่วยงานในพื้นที่ควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน เช่น รายงานประจำปี ข้อมูลงบประมาณ และผลการดำเนินงาน การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ตามศักยภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีระดับมากที่สุดและระดับมากสลับกัน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น.อ.อัศวินต์ วรรณะศิลป์ (2558 : 54-59) ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วม

ทางการเมืองของประชาชนในเขตตอนเมืองกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับมากที่สุด คือ ด้านในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีส่วนร่วมมาก การไปใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือค่านการลงสมัครรับเลือกตั้ง อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่างจังหวัดนครราชสีมา ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภา ยอดศิริย (2564: 26-29) ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐสุวัชร เสงี่ยม (2560: 48-50) ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสำราญ นนทพุทธิ (ทะสุนย์), (2558: 99) ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. ด้านการตรวจสอบการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ด้านการตรวจสอบการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภัส เล็กเจริญ (2562: บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส จิตระยงค์ (2565: 51

) ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัชชัย สมนต์ปาสาทิโก (มงคลเมือง) (2563 : บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิพบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และรายได้ต่อเนื่องต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐสุวัชร เส็งกิ่ง (2560: 53) ผลการศึกษา พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไม้แดงที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น.อ.อัศวินต์ วรรณะศิลป์ (2558: 61) ผลการศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า ประชาชนในเขตตอนเมืองกรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพ สมรส และอาชีพ ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ ที่มีรายได้ต่อเนื่องต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันเอกจักรพล บุญปรีตยุษ (2564: บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเนื่อง มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สรุปลการวิจัย

การศีกษาวิจัยแบบผสมผสานระหว่งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสอง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 362 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิดมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเชิงปริมาณเท่ากับ 0.947 ทดสอบสมมติฐาน โดยการทดสอบค่าที (t) ค่าเอฟ (F) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีที่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 ราย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสอง จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน จะเห็นได้ว่าด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นด้านที่มีระดับสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสุดท้ายคือด้านการติดตามตรวจสอบการทำงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสอง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสอง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยสังเคราะห์จากข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กระทั่งเป็นองค์ความรู้สำหรับใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสอง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ ดังนี้ 1.) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการให้ข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง เช่น วิธีการลงทะเบียน การเลือกตั้ง 2.) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมทางการเมืองใน

ระดับชุมชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การเข้าร่วมการรับฟังนโยบายจากพรรคการเมือง รวมไปถึงการส่งเสริมกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้ดำเนินกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามกฎหมาย 3.) ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดกิจกรรมเวทีเสวนาในชุมชนหรือโรงเรียนถือเป็นช่องทางที่ดีในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองและการพัฒนาท้องถิ่น โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้นำชุมชนมาเป็นวิทยากร สามารถช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น 4.) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับข่าวสารทางการเมืองอย่างเป็นปัจจุบัน อาจจะเป็นการรับรู้ผ่านทางออนไลน์ หนังสือ หรือหอกระจายข่าว เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารอย่างถูกต้องและปลอดภัย เพราะห้ข้อมูลข่าวสาร 5.) ด้านการตรวจสอบการทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มประชาชนที่มีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ให้ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสำรวจความต้องการหรือการถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อไปไม่ว่าจะเป็นการประชุม หรือการสอบถามจากประชาชนในการกำหนดนโยบายที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญเพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา อีกทั้งยังเป็นแนวทางแก่ชุมชนในการนำไปปรับปรุงและแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยงานราชการในพื้นที่ควรมีการรณรงค์การเลือกตั้งและมีการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบเกี่ยวกับการเลือกตั้งกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามหน้าที่ของประชาชนชาวไทย

2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หน่วยงานราชการในพื้นที่ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นกลางและเป็นกิจกรรมที่ประชาชนได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงกิจกรรมต่าง ๆ

3) ด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หน่วยงานราชการในพื้นที่ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ในทุกช่วงอายุ ไม่ว่าจะเป็น เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ให้มีเวทีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างโปร่งใสและมีความเป็นกลาง เพื่อให้

ประชาชนได้ร่วมพัฒนาพื้นที่ของตนเองในด้าน ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิ หน้าที่ ความคิดเห็นของผู้อื่น

4) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ควรมีการส่งเสริมการศึกษาเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตให้กับประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและเด็ก เพื่อให้มีทักษะในการประเมินและวิเคราะห์ข่าวสารที่ได้รับ รวมถึงการรู้จักแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ และเพิ่มช่องทางการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้หลายหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์ หอกระจายข่าว กระดานข่าว แผ่นพับ เป็นต้น และมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานราชการในพื้นที่ในการส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

5) ด้านการตรวจสอบการทำงาน หน่วยงานราชการในพื้นที่ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้มากขึ้น และเผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง การประกวดราคาให้ประชาชนรับทราบผ่านทางช่องทางต่าง ๆ เช่น หนังสือ เว็บไซต์ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยหรือน้อยมากและทำการศึกษาเจาะจงไปในประเด็นนั้นๆ

3.2 การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยในแต่ละครั้งจึงควรเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย และเปิดกว้างทางความคิด โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มหรือการอภิปรายในประเด็นที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่กว้างขวางมากกว่าการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแต่เพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

สถาบันพระปกเกล้า. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปรัชญา บุตรสะอาด พร้อมคณะ. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตาม

รัฐธรรมนูญ. วารสารปราชญ์ประชาคม. 1(2), 71-88.

พันเอก จักรพล บุญยประดิษฐ์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขต

เลือกตั้งที่ 9 หลักลี-จตุจักร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภา ยอดศิริย์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต:

มหาวิทยาลัยสยาม.

- ศุภกร เดชนันท์รัตน์. (2566). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนอร์ท-กรุงเทพ.
- วันทีนิ ภูธรรมะ. (2563). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมิตานันท์ ดาบแก้ว. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเชียงรากน้อย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
- สิริมา วัชรสุขโพธิ์. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยสยาม.
- นภัส เล็กเจริญ. (2562). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรืออำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐสุวัชร เสงี่ยม. (2560). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โอภาส จิตระยนต์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- น.อ.อัศวินต์ วรรณะศิลป์. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระมหาสำราญ นนทพุทธิ (ทะสุนย์). (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชัชชัย สมนต์ปาสาทิโก (มงคลเมือง). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. (2567). รายงานผลการสำรวจและประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ
- ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น SURIN RAJABHAT UNIVERSITY'S STRATEGY FOR LOCAL DEVELOPEMNT

น้ำฝน เครือแก้ว¹, วิเชียร พรหมแก้ว²

Namfon Krueakaew¹, Wichian Promkaew²

กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹

อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์²

Human Resources Administration Division, Surin Rajabhat University,

Lecturer in Political Science Surindra Rajabhat University

E-mail: namfon.ku@sru.ac.th¹, E-mail: Wichian.p@sru.ac.th²

ได้รับบทความ: 19 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2547 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ดำเนินงานตามพันธกิจหลักที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้เป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์ สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ 2) ด้านการสนับสนุนชุมชนด้วยนวัตกรรม 3) ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 5) ด้านการสร้างคามยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: กลยุทธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏ, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The Rajabhat University was promoted to university status in 2004. The Rajabhat University Act of 2004 was promulgated. It operates according to the main missions that focus on promoting education, research, academic services, and preserving arts and culture to improve the quality of life of local people and support balanced and sustainable social development to become a “higher education institution for local development”. This article aims to present the strategies of Surin Rajabhat University and local development. This study is a synthesis of documents and related research. The data was analyzed using content analysis. The results of

the study found that the strategies that are consistent with the context of Surin Province support sustainable local development in 5 areas: 1) human capital development, 2) community support with innovation, 3) promotion of local culture and wisdom, 4) grassroots economic development, and 5) environmental sustainability.

Keywords: Strategy, Rajabhat University, Local Development

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นมหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไทย มีหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทเข้ามาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์และหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ทั้งนี้หน้าที่ดังกล่าวของมหาวิทยาลัยราชภัฏจะต้องอยู่บนพื้นฐานความเป็นเลิศทางวิชาการที่ยกระดับมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างและพัฒนานองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในท้องถิ่น พร้อมทั้งสืบสาน สร้างสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการประสานความร่วมมือจากเครือข่ายต่าง ๆ ทางสังคม ศึกษา แสวงหาแนวทางในการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดความทันสมัย และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน (ปรีชา อุตระกุล, 2552) มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดอยู่ในกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่ม 3 ที่มุ่งเน้นพัฒนา ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น (Area-Based and Community) (สำนักงานปลัดกระทรวงการ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2565) แนวคิดของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นยังเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันของชุมชนด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏมักสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และองค์กรชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายสนับสนุนโครงการริเริ่มการพัฒนาภูมิภาค แนวทางการทำงานร่วมกันนี้ช่วยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความเชี่ยวชาญจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เพื่อให้มั่นใจว่ามีกลยุทธ์แบบองค์รวมและครอบคลุมในการจัดการกับความท้าทายในท้องถิ่น (Patarapongsant et al., 2017 อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิและคณะ, 2567) งานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นได้ อีกทั้งยังต้องเปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่มหาวิทยาลัย เพื่อให้มหาวิทยาลัยจัดการบริการทางวิชาการให้สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง (พิกุล ภูมิโคกรักษ์, 2550) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่บนฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยมีการจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการของมหาวิทยาลัยราชภัฏตรงตามเจตนารมณ์ของแผนยุทธศาสตร์ บนพื้นฐานศักยภาพและบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา และ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2561)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยดำเนินงานตามพันธกิจหลักที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และสนับสนุนการพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการทบทวนแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (พ.ศ. 2563 – 2565) ฉบับปรับปรุง 2565 ขึ้น โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานมหาวิทยาลัย ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยในช่วงที่ผ่านมา โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่อง กำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อให้เป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ในการพัฒนาท้องถิ่นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement) เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นศูนย์กลางการให้บริการทางวิชาการเป็นที่พึ่งทางด้านวิชาการของสังคม สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมและภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเวลา เพื่อการพัฒนาสังคมที่เข้มแข็ง และยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2565) สอดรับกับยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่น โดยมีกลยุทธ์ที่ระบุสาระสำคัญไว้ในแผนยุทธศาสตร์ กล่าวคือ เน้นการทำงานด้วยการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่กับจังหวัดที่ตั้ง การบูรณาการความร่วมมือในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย และการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่บนฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ (ทปอ.มรภ.) (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2561)

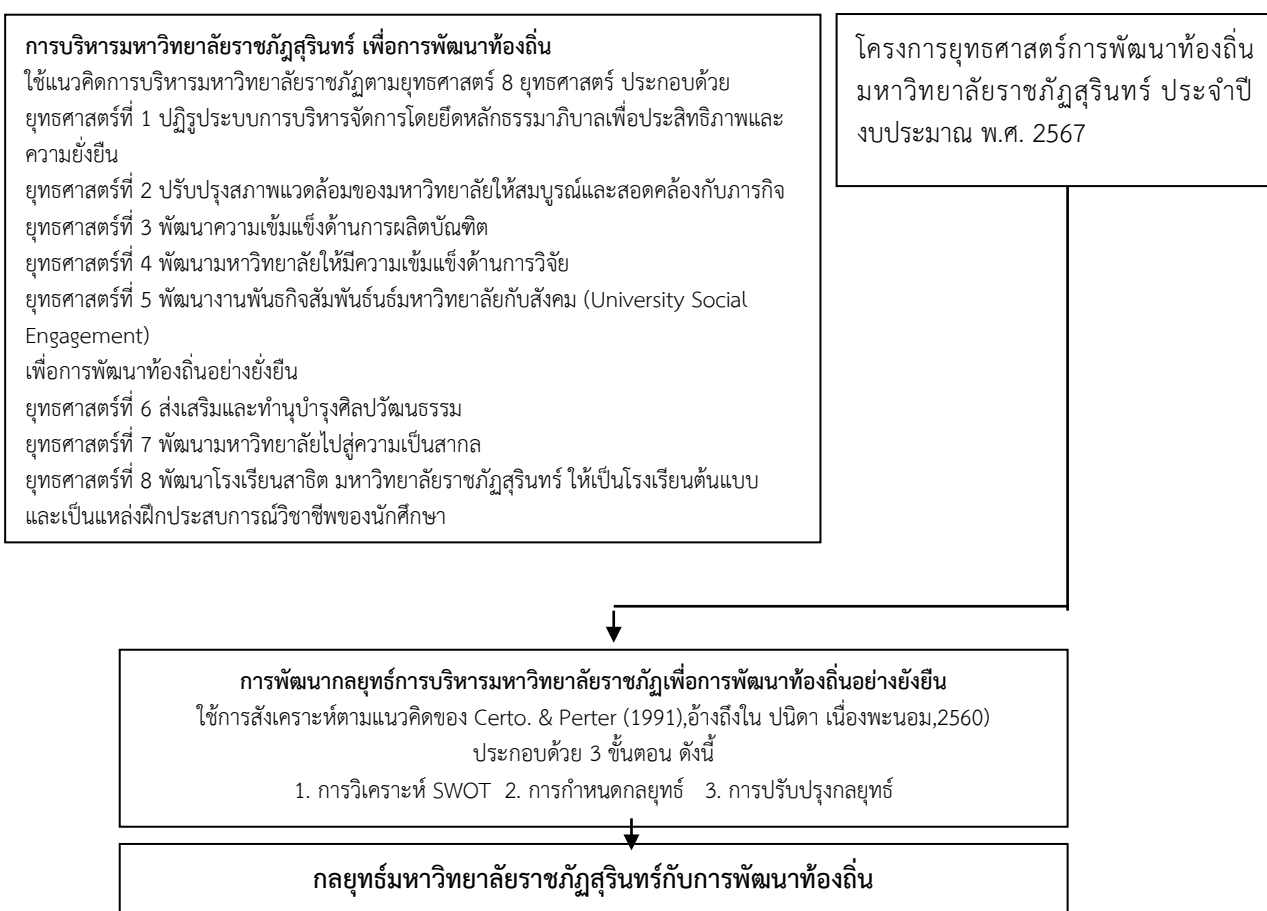
การบูรณาการความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เน้นการจัดการเรียนการสอนและวิจัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่น และมุ่งเป็นศูนย์กลางทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของสังคมในเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น ได้กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรม เกษตรกรรม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ฉะนั้นการนำเสนอบทความนี้จะสามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับกลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในการพัฒนาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ จากนั้นนำเสนอตามกรอบประเด็น คือ กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์ สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : สังเคราะห์ขึ้นโดยผู้เขียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร เพื่อวิเคราะห์บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในหลายแง่มุม โดยศึกษาโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 วรรณกรรม รายงาน เอกสารของสถาบัน และเอกสารลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับการกิจและกิจกรรมของมหาวิทยาลัย รวมถึงการวิเคราะห์มุมมองทางประวัติศาสตร์ กรอบนโยบาย และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนถึงการริเริ่มและความร่วมมือที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพรวมที่ครอบคลุมบทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาท้องถิ่น โดยตรวจสอบหลักฐานและวาทกรรมทางวิชาการอย่างละเอียดและรอบคอบ

ผลการวิจัย

กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสามารถทำหน้าที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการออกแบบและการใช้กลยุทธ์จากบนลงล่าง/ล่างขึ้นไฮบริดที่จัดลำดับความสำคัญความต้องการมีส่วนร่วมและเชิงรุกของชุมชนท้องถิ่น (Brennan, et al., 2018 อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิและคณะ, 2567) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรม เกษตรกรรม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ งานวิจัยของ ปนิตา เนื่องพะยอม (2560) พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย กลยุทธ์การบริหารที่ยั่งยืน 1) กลยุทธ์การบริหารโดยใช้แผนเป็นฐาน มีการวางแผนในการบริหารโดยมีส่วนร่วมของท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่บริการ โดยนำเอาแนวคิดหรือองค์ความรู้พื้นฐาน หรือภูมิหลังของท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการวางแผน 2) กลยุทธ์การนำแผนไปใช้ โดยการนำเอาแผนที่ร่างขึ้นโดยท้องถิ่นของตนเองไปใช้ให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ที่ยึดจากแนวคิดหรือองค์ความรู้พื้นฐานหรือภูมิหลังของท้องถิ่นไปใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น 3) กลยุทธ์การติดตามและประเมินผล โดยการติดตามและประเมินผลการนำเอาแผน ไปใช้ในการพัฒนาโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล และมีการนำเอาผลการติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อดำเนินการแก้ไขจุดบกพร่องของแผนที่ดำเนินการอยู่ในระยะเวลาทุก ๆ ไตรมาส สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยได้ดำเนินงานตามโครงการร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ คือ 1) โครงการบูรณาการสัมพันธ์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน 2) โครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) โครงการส่งเสริมความรักความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น และ 4) โครงการยกระดับการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนา

ท้องถิ่นตามความจำเป็น และความต้องการของท้องถิ่นในท้องถิ่นของตน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 1,365 โครงการ โดยใช้งบประมาณแผ่นดิน งบประมาณเงินรายได้ และงบสนับสนุนรวมเป็นเงิน 1,365 ล้านบาท ทั้งนี้ ได้สร้างและพัฒนาความร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดในการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ บูรณาการความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะมีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยของอาจารย์และนักศึกษากับการพัฒนาท้องถิ่นโดยยึดหลักเข้าใจ เข้าถึงพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ดังกรณีตัวอย่างการดำเนินการหมู่บ้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การเลี้ยงไก่ หมู่บ้านโคเนื้อ การทำเกษตรอินทรีย์ การขยายพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ปูนา นวัตกรรมเตาฟืน เครื่องปั้นดินเผา การผลิตผ้าย้อมคราม จัดตั้งสหกรณ์ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับคนในชุมชน ในการร่วมมือกันวางระบบการรวมกลุ่ม ร่วมกันวิเคราะห์องค์ความรู้ของชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาจนกลายเป็นต้นแบบนวัตกรรมการแก้ปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน

ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มีความครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน เพื่อสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์ สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน มี 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital Development)

การมุ่งสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ การพัฒนาทักษะด้านอาชีพ เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร การตลาดออนไลน์ และการสร้างธุรกิจขนาดเล็ก เป็นต้น การสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ในฐานะกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางและกลยุทธ์สำคัญ ดังนี้

1.1 การยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลักดันชุดที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติจริง (Work-Based Learning) และการฝึกงานในสถานประกอบการ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพครูในท้องถิ่นจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพ ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูตามมาตรฐานสากล

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดกิจกรรมและโครงการที่ให้ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมใช้เทคโนโลยีในการสร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย พัฒนาสุขภาพและสุขภาวะชุมชน ดำเนินโครงการตรวจสุขภาพเชิงรุกในพื้นที่ส่งเสริมการใช้สมุนไพรพื้นบ้านและอาหารอินทรีย์ทางเลือก

1.3 การวิจัยและพัฒนาทุนมนุษย์ พัฒนางานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นสนับสนุนการวิจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับท้องถิ่น ถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยสู่การปฏิบัติในชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในท้องถิ่น ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคเอกชน สร้างพันธมิตรกับสถาบันการศึกษาและองค์กรวิชาการอื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มุ่งมั่นที่จะใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่มี เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ให้กลายเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความยั่งยืนให้กับสังคม

2. ด้านการสนับสนุนชุมชนด้วยนวัตกรรม (Community Innovation Support)

การทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิสุรินทร์ที่มีเอกลักษณ์ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มุ่งเน้นบทบาทการเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” โดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในหลากหลายมิติ ดังนี้

2.1 การพัฒนาเศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP ด้วยนวัตกรรมใช้เทคโนโลยีการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการพัฒนาคุณภาพสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าสนับสนุนการสร้างตราสินค้า (Branding) และการตลาดดิจิทัล สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานของท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงสัตว์ หรือการปลูกพืชเศรษฐกิจ

2.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีพัฒนาระบบจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคที่ยั่งยืน สนับสนุนโครงการปลูกป่า รักษาทรัพยากรป่าไม้ที่เหลือให้คงอยู่ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์สร้างความชุ่มชื้น เพิ่มออกซิเจนในอากาศ และลดสภาวะโลกร้อน

2.3 การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน พัฒนาสุขภาพด้วยนวัตกรรมทางการแพทย์ พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและกลุ่มเปราะบางผ่านแอปพลิเคชัน ส่งเสริมการใช้สมุนไพรและการแพทย์แผนไทยในรูปแบบที่ทันสมัย ส่งเสริมกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งทางสังคม จัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ที่เน้นความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน สนับสนุนโครงการพัฒนากลุ่มสตรีและเยาวชนในพื้นที่

2.4 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ส่งเสริมการพัฒนาแบบบูรณาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และองค์กรระหว่างประเทศ สนับสนุนโครงการที่ใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน เผยแพร่นวัตกรรมสู่ชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีบทบาทในการนำองค์ความรู้และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนในทุกมิติ ตั้งแต่การสร้างรายได้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ความสำเร็จของการสนับสนุนชุมชนเหล่านี้มาจากการผสมผสานระหว่างการวิจัย การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Cultural and Local Wisdom Promotion)

จังหวัดสุรินทร์มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม เช่น การทอผ้าไหม การเลี้ยงช้าง และอาหารพื้นเมือง การอนุรักษ์และต่อยอดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีบทบาทสำคัญใน

การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีแนวทางและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม การจัดงานเทศกาลพื้นบ้าน เช่น งานแสดงศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าพื้นเมือง เช่น กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร กูย และลาว ส่งเสริมการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงรำกันตรึม การเล่นเพลงพื้นบ้าน ฯลฯ

3.2 การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดอบรมและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทอผ้าไหม การทำเกษตรกรรมพื้นบ้าน และการใช้สมุนไพรไทย สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.3 การสร้างเครือข่ายกับชุมชน ทำงานร่วมกับชุมชนในโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรม การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงชุมชนกับนักศึกษาและคณาจารย์เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การบูรณาการวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน สอดแทรกเรื่องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรการเรียนการสอน ให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่ศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ยังคงมุ่งมั่นในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีโครงการสำคัญ ได้แก่ การอบรมและเผยแพร่ความรู้ การทอผ้าไหมแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน และช่วยพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

4. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economic Development)

บทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยเน้นการสร้างคามเข้มแข็งให้กับชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

4.1 การสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผ้าไหม เครื่องจักสาน และอาหารพื้นบ้าน เพื่อเพิ่มมูลค่าและปรับปรุงคุณภาพ จัดอบรมด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ และการตลาด ช่วยเหลือในการขยายช่องทางการจำหน่าย เช่น ตลาดออนไลน์และงานแสดงสินค้า จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนบ้านราชภัฏจาก Soft Power เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน "ตลาดบ้านราชภัฏ" จาก Soft Power เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน

4.2 การส่งเสริมการเกษตรฐานราก ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรกรรมสมัยใหม่ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกพืชเศรษฐกิจ และการใช้เทคโนโลยีเกษตร การพัฒนาและเผยแพร่นวัตกรรมสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตและการตลาดร่วมกัน

4.3 การสร้างอาชีพและเสริมทักษะให้กับชุมชน การจัดอบรมและพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น การทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การประกอบอาหาร และการบริหารจัดการธุรกิจขนาดย่อม ส่งเสริมผู้ประกอบการท้องถิ่น สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายธุรกิจในพื้นที่

4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ เช่น หมู่บ้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ฝึกอบรม

ชุมชนในด้านการให้บริการและการจัดการท่องเที่ยว สร้างนวัตกรรมชุมชน เผยแพร่เส้นทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

4.5 การสนับสนุนธุรกิจดิจิทัลและการค้าออนไลน์ การจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจ เช่น การสร้างร้านค้าออนไลน์ การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเชื่อมโยงผู้ผลิตในชุมชนกับผู้บริโภค

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยการบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรเพื่อสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

5. ด้านการสร้างควมยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)

การสร้างควมยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การลดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแก่บุคลากร นักศึกษา และชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

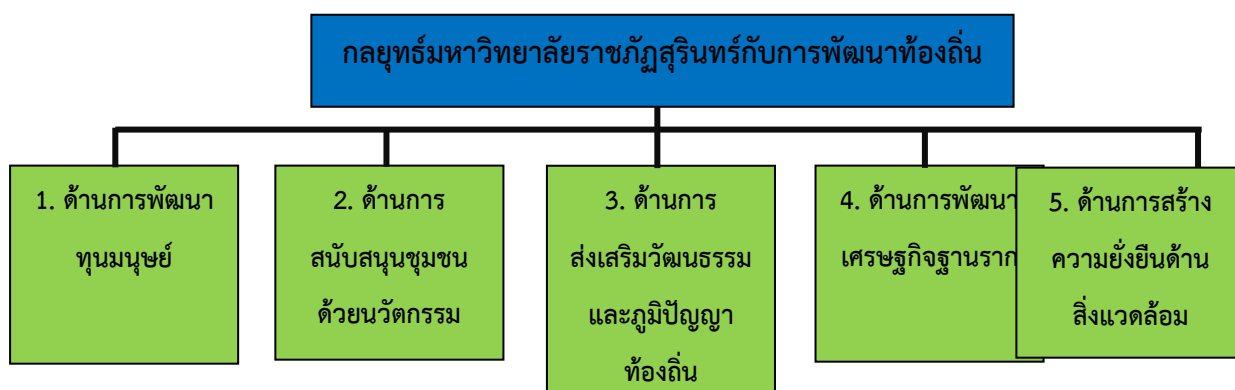
5.1 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน เช่น การติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ในอาคารของมหาวิทยาลัย การประหยัดพลังงานในองค์กร เช่น การติดตั้งหลอดไฟ LED และการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพสูง การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างสมดุลทางธรรมชาติ

5.2 การจัดการของเสียและการลดมลพิษ แยกขยะที่ต้นทางและการจัดตั้งโครงการรีไซเคิลขยะ การลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว จัดตั้งอาคารศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการขยะครบวงจร เพื่อขยายผลความรู้ให้กับประชาชนของจังหวัดสุรินทร์

5.3 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม การศึกษาและพัฒนา นวัตกรรมที่ช่วยลดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อม วิจัยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในชุมชน

5.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทำงานร่วมกับชุมชนในโครงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เช่น โครงการอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งน้ำ การส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดการสร้างขยะ และการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีความมุ่งมั่นในการเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยบูรณาการความรู้และกิจกรรมที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่องสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สู่ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

ภาพที่ 2 กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น
ที่มา : สังเคราะห์ขึ้นโดยผู้เขียน

อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทสำคัญในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่น โดยกลยุทธ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ ส่งผลให้ประชาชนและนักศึกษาในพื้นที่มีทักษะที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานและยุคดิจิทัลมากขึ้น เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ชุมชนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้เกิดการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การบริหารต้นทุนมนุษย์กับหลักการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม ของ ชัยยุทธ เล่าเรียนธรรมและคณะ (2567) ผลการวิจัยพบว่า ด้านทุนทางปัญญา หน่วยงานให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะทางปัญญาของประชาชนในจังหวัด ให้เื้อื่อต่อความเชี่ยวชาญในงาน การเข้าถึงบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ด้านทุนทางสังคม องค์กรส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมเพื่อเื้อื่อให้ประชาชนเข้าถึงความเจริญทางสังคม เข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วม การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการสื่อสารการทำงานร่วมกัน ฯลฯ และด้านทุนทางอารมณ์ การแสดงออกถึงความจริงใจต่อการบริการของเจ้าหน้าที่องค์กรทำให้ประชาชนมีแรงผลักดันในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การพัฒนาลักษณะการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน

2. ด้านการสนับสนุนชุมชนด้วยนวัตกรรม การนำงานวิจัยและเทคโนโลยีมาสนับสนุนส่งผลให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหาและเพิ่มผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมการปรับตัวของชุมชนเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ของ กิตติยา ระวะนาวิก (2565) ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรม

บริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีต้นทุนทางสังคมสำคัญเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย การประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชนสร้างเสริมพลังในชุมชน เกิดเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น และนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการมีวิสัยทัศน์การแก้ไขปัญหาในทุกมิติ บูรณาการในการบริหารงาน เกิดจากความไว้วางใจกันและกัน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนเกิดขึ้นในชุมชน และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละพื้นที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งตรงและทางอ้อม โปร่งใส ตรวจสอบได้จนประสบความสำเร็จพร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยั่งยืน

3. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เช่น การฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยของ ชวนี ทองโรจน์ (2554) พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของไทยเป็นมรดกล้ำค่าควรค่าแก่การดูแล อนุรักษ์ ปกป้องและพัฒนาด้วยกลยุทธ์ที่เหมาะสม การศึกษาวิจัยจนสามารถเข้าถึงและนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้จึงเป็นบทบาทที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

4. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการสร้างงานและรายได้ เช่น การอบรมอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP และการส่งเสริมธุรกิจดิจิทัล การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนช่วยสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับพื้นที่ งานวิจัยของ กาญจนา รอดแก้วและคณะ (2564) พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการ เพื่อวางรากฐานที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มในชุมชนด้านเกษตรแปรรูปในชุมชน ด้านการท่องเที่ยวชุมชน และด้านอุตสาหกรรมชุมชน

5. ด้านการสร้างที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานทดแทนและการแยกขยะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนและนักศึกษา ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตร มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไวด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีประชาคมโลก (ก้าจร ตติยกุลวิ, มปป) สังคมที่มีการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร (Circular Society) โดยการบูรณาการและส่งต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาไปยังท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลต่อการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตลดความเหลื่อมล้ำในสังคมลดความเสี่ยงปัญหาสิ่งแวดล้อมและฟื้นฟูระบบนิเวศของท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว การเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนท้องถิ่นมุ่งเน้นไปที่การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นทางแนวธรรมชาติและเป็นศูนย์กลางของชุมชนท้องถิ่นเริ่มต้นด้วยการคิดและแก้ไขปัญหาต่างๆบนพื้นฐานของการคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนำไปสู่การจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบดังนั้นการคุ้มครองและดูแลทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนจึงต้องอาศัยหลักการสำคัญ 2 ประการคือ 1) หลักสิทธิชุมชนและ 2) หลักสิทธิธรรมชาติ (พิรดา สุจริตพันธ์, 2566)

สรุปผลการวิจัย

กลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากร เพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนในทุกมิติ ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยในด้านการศึกษา การวิจัย และการบริการสังคม เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การเดินทางไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืนนี้ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในการเป็น "มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น" ภายใต้กลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์กับการพัฒนาท้องถิ่น ทั้ง 5 ด้าน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวม โดยมุ่งเน้นการสร้างทุนมนุษย์ การประยุกต์ใช้นวัตกรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความยั่งยืนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาและท้องถิ่น ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงนักศึกษากับปัญหาและโอกาสในพื้นที่จริง ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อชุมชน
- 1.2 สนับสนุนการวิจัยที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบพัฒนาศูนย์นวัตกรรมชุมชนที่เน้นการสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมและยั่งยืน สร้างเครือข่ายการพัฒนาท้องถิ่น
- 1.3 ร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน และภาคเอกชนเพื่อเพิ่มพูนทรัพยากรและความรู้กระตุ้นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน เสริมสร้างการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน
- 1.4 ส่งเสริมกิจกรรมและการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น พัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชน การพัฒนาผู้มีส่วนร่วมและความเป็นผู้นำชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การบูรณาการผลการวิจัยในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ปรับปรุงกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วางเป้าหมายเชิงปฏิบัติที่สามารถวัดผลได้ในเรื่องการพัฒนาชุมชน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ สร้างกลไกติดตามผลตั้งคณะกรรมการหรือตัวชี้วัดที่สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

2.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน นำผลการวิจัยไปถ่ายทอดให้กับชุมชนผ่านโครงการอบรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน ใช้ข้อมูลจากงานวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขยายเครือข่ายระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ใช้ผลการวิจัยเป็นต้นแบบในการสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่น ๆ หรือสถาบันที่มีเป้าหมายคล้ายกัน

2.3 การนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาท้องถิ่น สนับสนุนการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ นำข้อมูลจากงานวิจัยไปสร้างโครงการพัฒนาการเกษตร การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใช้ผลการวิจัยเพื่อให้คำแนะนำในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมที่เข้มแข็ง นำข้อเสนอแนะจากงานวิจัยไปพัฒนาเครือข่ายผู้นำชุมชน และการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพัฒนาชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยประเมินผลกระทบของกลยุทธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาววิจัยเกี่ยวกับการวัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมถึงการวิเคราะห์ความยั่งยืนของการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กฤษณกนก ดวงชาตม. (2556). บทบาทเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.

ปริญญเอก มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย.

กัจจกร ตติยภัก. (มปป). งานวิจัยกับการพัฒนาประเทศ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต.

3(1) : 1-4

กาญจนา รอดแก้ว ภุชงค์ เสนานุช และธรรรงค์ จันใด. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารสถาบันพระปกเกล้า.

19 (1) : 48-66

กิตติยา ระวะนาวิก. (2565). นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารปรัชญาปริทรศน. 28 (1) : 130-145

ขวณิ ทองโรจน์. (2554). การวิจัยวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารสหสาขาวิชา

สังคมศาสตร์ (JMSS). 7 (1) : 129-138

- ชัยยุทธ เล่าเรียนธรรม ฆมร ชันชะหัดธ์ และธนิศร ยืนยง. (2567). การบริหารต้นทุนมนุษย์กับ
หลักการบริหารจัดการที่ดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม.
วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 25(1) : 243-250
- ปนิดา เนื่องพะยอม. (2560). กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่าง
ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์นี้ หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา
วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปนิดา เนื่องพะยอม. (2560). กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่าง
ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- ปรีชา อุตระกุล. (2552). โครงการวิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้ ผ่านการพัฒนากระบวนการข้อมูล
ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาพื้นที่. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- พิกุล ภูมิโคกรักษ์. (2550). รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏภายใต้พระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 (Unpublished Doctoral dissertation). มหาวิทยาลัย
บูรพา, ชลบุรี.
- พริตดา สุจิตพันธ์ เพ็ญศรีฉรินัง,วรเดช จันทรศรและ วิพร เกตุแก้ว. (2566). เศรษฐกิจสีเขียวกับ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร. 9(1) : 627-642
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. (2567). ประวัติความเป็นมา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<https://smu.ac.th/about/history>. สืบค้น 6 ธันวาคม 2567.
- ราชกิจจานุเบกษา.(2567). พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
: <https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/6p2547.pdf> สืบค้น 6
ธันวาคม 2567.
- สัญญา เคนาภูมิ วันชัย สุขตาม และวัชรภรณ์ จันทนกุล. (2567). บทบาทมหาวิทยาลัยราชภัฏกับ
ความเป็นมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น.วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(1) : 49-70
- สำนักงานที่ประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561). กรุงเทพมหานคร
: กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2565). คู่มือการประเมิน
การกำหนดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร.

แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน GUIDELINES FOR CREATING REGULATIONS FOR COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS WITH PUBLIC PARTICIPATION

อนูรัตน์ พรหมฤทธิ์¹, จิรายุ ทรัพย์สิน², วันชัย สุขตาม³, สิริพัฒน์ ลาภจิตร⁴, ศศิธร ศูนย์กลาง⁵,
นพฤทธิ์ จิตรสายธาร⁶, ชัย สมรภูมิ⁷, วิเชียร พรหมแก้ว⁸, อธิมาตย์ เพิ่มพูน⁹
Anurat Phromrit¹, Jirayu Supsin², Wanchai Suktam³, Siripat Labachit⁴, Sasithorn Center⁵,
Nopparit Jitsaithan⁶, Chai Somrathum⁷, Wichian Promkaew⁸, Athimart Permpoon⁹
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์¹⁻⁹
Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Maha Sarakham University¹⁻⁹
E-mail : wanchai2526@srru.ac.th⁸

ได้รับบทความ: 13 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนและประชาชนชาวบ้าน และนักวิชาการ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาพรรณนารายละเอียด ดีความ และอธิบายความ ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ตำบลหนองเมธี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ มี 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านองค์ความรู้ ปัจจัยด้านความร่วมมือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยด้านเทคโนโลยี และ 2) การสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามกรอบคุณลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การร่างข้อบังคับ การปรับปรุงข้อบังคับ และการลงมติรับรองข้อบังคับ 3) ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยในแต่ละด้านได้กำหนดขั้นตอนและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในแต่ละด้านมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเน้นให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล ไปจนถึงการปรับปรุงข้อบังคับ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้

คำสำคัญ : แนวทาง, การสร้าง, ข้อบังคับ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

This research aimed to study the potential of community enterprise group integration and creation of community enterprise group regulations with public participation. Qualitative research methodology was used, using in-depth interviews as the data collection tool, with 30 key informants including relevant officials, committee chairs and members of community enterprise groups, community leaders and local scholars, and academics, using purposive selection methods and using content analysis techniques to describe details, interpret and explain the research results. It was found that 1) The potential of the integration of the organic agricultural community enterprise group with a self-sufficient lifestyle in Ban Tung Ko, Nong Methee Subdistrict, Tha Tum District, Surin Province, has 6 factors: resource factors, knowledge factors, cooperation factors, management factors, marketing factors, and technology factors 2) Creating community enterprise group regulations with public participation. There is a mechanism for public participation in creating community enterprise group regulations according to the 4-step public participation framework, namely 1) Step 1: Participation in planning is the participation of the people in determining the direction and framework of operations in creating community enterprise group regulations 2) Step 2: Participation in operations is the participation of the people in the creation of community enterprise group regulations, from drafting the regulations, revising the regulations, and voting to approve the regulations. 3) Step 3: Participation in receiving benefits is the participation of the people in determining the guidelines for distributing benefits from the operations of the community enterprise group and 4) Step 4: Participation in monitoring and evaluation is the participation of the people in monitoring and evaluating the performance of the community enterprise group. In each area, the steps and mechanisms for public participation are clearly defined. In order for community enterprise group members to truly participate in every step of the community enterprise group regulation creation process, the public participation mechanism in each area has clear steps. Emphasizing that community enterprise group members participate in every step, from planning, operations, monitoring and evaluation, to the improvement of regulations, which will help community enterprise groups become stronger and more successful.

Keywords: Guidelines, Creation, Rules, Community Enterprise Group, Public Participation
บทนำ

ประเทศไทยได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการตลาดและการส่งออก ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ (ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ, 2553) ทำให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการ เป็นภาคหลักในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (กษมาพร พวงประยงค์, 2554) การปรับเปลี่ยนการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำหรับศักยภาพบ้านทุ่งโก หมู่ที่ 2 ตำบลหนองเมธี อำเภอนาคู จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านที่มีแผนชุมชนตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ที่ประกอบด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้านจากทุกภาคส่วนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในขณะเดียวกันบ้านทุ่งโกเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานระดับหนึ่งซึ่งพบได้จากหลักฐานทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอันเป็นแหล่งสั่งสมซึ่งองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในส่วนของกองทุนชุมชนนั้นเป็นเพียงการดำเนินการบางคั้ง และจากการเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการประชุมหมู่บ้านประจำเดือน การทำประชาคม รวมทั้งการร่วมบุญประเพณีของหมู่บ้านกลับพบว่า ชุมชนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีเยี่ยม สังคมแห่งเครือญาติ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ตั้งแต่กระบวนการให้ความร่วมมือวางแผนกิจกรรม ออกความคิดเห็น แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรม

ในขณะเดียวกัน หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ดำเนินโครงการบริการทางวิชาการของหลักสูตร ซึ่งเป็นโครงการตามความต้องการของชุมชนที่ต้องการพัฒนาและต่อยอด และเป็นโครงการที่เกิดจากการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนและชุมชนอื่นต่อไป ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในนาม “วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก” เกิดขึ้น รหัสจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ 4-32-03-09/1-0015 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน” เพื่อศึกษาศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกและสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน นำไปสู่การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกให้ตรงจุดและก่อให้เกิดประสิทธิภาพและให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดเกิดประโยชน์ในภาพรวมของกลุ่มและชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องโดยส่วนรวมอย่างครอบคลุมทั่วถึงและสิ่งที่สำคัญยิ่งที่สุดจากประเด็นต่าง ๆ นั่นก็คือ “ผลลัพธ์ (Out Come)” ที่เกิดจากการพัฒนาข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มากำหนดเป็น “ยุทธศาสตร์ (Strategic)” เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยสามารถบูรณาการเรียนการสอนได้อย่างลงตัวก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อบรรลุถึงผลลัพธ์ที่ดีมีคุณภาพในท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 การสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.2.2 การสร้างกรอบแนวคิดเชิงสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน

1.2 ประเภทผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างข้อบังคับและการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และผู้มีส่วนร่วม จำนวน 30 คน ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 2) ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 15 คน 3) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน และ 4) นักวิชาการ จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร โดยใช้หลักการวิเคราะห์และสังเคราะห์นำมาสังเคราะห์ในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกรอบมาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน แล้วนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์ภายใต้คำแนะนำและคำปรึกษาของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ จัดทำเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.2 การศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการที่ครอบคลุมถึงประเด็นการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทของข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและแนวทางการพัฒนา รวมถึงปัญหาและอุปสรรค

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2566 – เดือน สิงหาคม 2566 โดยจำแนกออกเป็นจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลภาคทฤษฎี ข้อมูลภาคสนาม และการสังเคราะห์ข้อมูลแยกแยะผลการวิจัย แล้วจัดหมวดหมู่ใหม่ให้เห็นปัจจัยเชิงสาเหตุและผลที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์โดยภาพรวมศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ตำบลหนองเมธี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุรินทร์ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรในพื้นที่บ้านทุ่งโก จำนวน 2 ครั้ง พร้อมกับสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มจำนวน 3 ครั้ง เพื่อเสนอปัญหา เรื่อง การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว พบว่า ประชาชนและแกนนำในชุมชนทั้งหมดเห็นชอบกับการแก้ไขปัญหาเรื่องการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนในชุมชน ต่อมาจึงเกิดการแลกเปลี่ยนประเด็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมีและค่าใช้จ่ายที่ใช้ต่อการทำนาในชุมชน พร้อมกับมีการสำรวจข้อมูลเรื่องค่าใช้จ่ายจากการใช้ปุ๋ยเคมี ผนวกกับสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายการใช้ปุ๋ยเคมีและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการทำนาของเกษตรกรบ้านทุ่งโก ชุมชนจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายที่จะมุ่งเน้นให้บ้านทุ่งโกเป็นหมู่บ้านลดการใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว เพื่อลดรายจ่ายและผลกระทบจากการใช้ปุ๋ยเคมี โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในนาม “วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก” เกิดขึ้น รหัสจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ 4-32-03-09/1-0015 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ในหลายมิติ อาทิ เกิดการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อทดแทนหรือลดการใช้ปุ๋ยเคมี การทดลองทำนาอินทรีย์เปรียบเทียบกับการทำนาเคมี ซึ่งผลเป็นที่น่าพอใจจากผลการประเมินถอดบทเรียนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2565 ที่ผ่านมา พบว่า การทำนาอินทรีย์โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมีผลผลิตเทียบเท่าและรสชาติหอมอร่อยเม็ดสวย กระทั่งสามารถจำหน่ายข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในรอบแรกได้ 900 กิโลกรัม ทั้งนี้มีเสียงสะท้อนและความต้องการของสมาชิกและชุมชนที่อยากให้มีการโครงการลักษณะการต่อยอดเพื่อยกระดับและพัฒนาองค์ความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยีในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาศักยภาพและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเกษตรกร รวมถึงการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำประมงของคนในพื้นที่เป็นหลักที่จะทำให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ จากความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเกษตรในชุมชนสู่แนวทางเกษตรอินทรีย์และวิถีพอเพียง โดยวิสาหกิจชุมชนฯ มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น ข้าวอินทรีย์ ผักอินทรีย์ ผลไม้อินทรีย์ และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อการตลาดและจำหน่ายสินค้า

สำหรับศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ตำบลหนองเมธี อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านทรัพยากร บ้านทุ่งโกเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น ดินที่อุดมด้วยอินทรีย์วัตถุ สภาพอากาศเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร และมีป่าชุมชนเป็นแหล่งอาศัยของพืชพรรณและสัตว์ป่านานาชนิด ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผักและผลไม้หลากหลายชนิด ซึ่งสามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ นอกจากนี้ ชุมชนบ้านทุ่งโกยังมีความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่สามารถใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ได้ เช่น ข้าว ถั่ว งา ผัก ผลไม้ สมุนไพร และสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ เป็ด สุกร เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการที่หลากหลาย 2) ปัจจัยด้านองค์ความรู้ ชุมชนบ้านทุ่งโกมีภูมิความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์และวิถีพอเพียงที่สืบทอดกันมายาวนาน องค์ความรู้เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง รวมทั้งมีจิตสำนึกและความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีความพร้อมในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และวิถีพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ผ่านการศึกษาอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ 3) ปัจจัยด้านความร่วมมือ ชุมชนบ้านทุ่งโกมีความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ความร่วมมือเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง นอกจากนี้ ชุมชนยังมีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน 4) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกอย่างชัดเจน มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ 5) ปัจจัยด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนฯ มีการรวมกลุ่มเพื่อการตลาดและจำหน่ายสินค้า ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้แก่เกษตรกร จากศักยภาพดังกล่าว ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์และพื้นที่ใกล้เคียง และ 6) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด

2. ระยะที่ 2 เพื่อสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้แนวคิดตามกรอบคุณลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อม เป็นการจัดทำแผนการดำเนินการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กำหนดกรอบและแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชน และประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น เป็นการระดม

ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน โดยใช้วิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อย จัดเวทีประชาคม และจัดทำแบบสอบถาม 3) การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล เป็นการสรุปประเด็นสำคัญที่ได้รับจากการระดมความคิดเห็นและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ 4) การมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอแนะ เป็นการจัดทำร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็น และปรับปรุงร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามความเห็นของประชาชน และ 5) การมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อสมาชิก เป็นการนำเสนอร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อสมาชิกเพื่อพิจารณาและลงมติรับรองต่อไป

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการร่างข้อบังคับ เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการร่างข้อบังคับ โดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน จัดทำแบบสอบถามออนไลน์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน และจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น เมื่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะทำการเผยแพร่ให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้อ่านและให้ความเห็น โดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีการเผยแพร่ร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อีเมล และจัดประชุมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และ 3) การมีส่วนร่วมในการลงมติ เมื่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับความเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว จะได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และนำข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลงมติรับรอง

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์ โดยให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์ โดยใช้วิธีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จัดทำแบบสอบถามออนไลน์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 2) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการกระจายผลประโยชน์ โดยใช้วิธีการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อพิจารณาแนวทางการจัดสรรผลประโยชน์ เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ และเข้าร่วมเวทีประชาคมเพื่อรับฟังผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับความเป็นธรรมในการรับผลประโยชน์ ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า กลไกมีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผลในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัด สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการกำหนดตัวชี้วัด 2) การมีส่วนร่วมในการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูล ตามตัวชี้วัดที่กำหนด โดยให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมในการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการจัดให้มีการรายงานผลการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลต่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผล โดยมีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลต่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงข้อบังคับ โดยดำเนินการจัดให้มีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลต่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาศักยภาพของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ตำบลหนองเมธี อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดสุรินทร์ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรในพื้นที่บ้านทุ่งโก เพื่อคุยและประชุมอย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 2 ครั้ง พร้อมกับสนทนาแนะนำในแต่ละกลุ่ม อีกจำนวน 3 ครั้ง เพื่อเสนอปัญหา เรื่อง การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าว จากมติที่ประชุม พบว่า ประชาชนและแกนนำในชุมชนทั้งหมดเห็นชอบกับการแก้ไขปัญหาระยะแรก ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนในชุมชน จากกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในนาม “วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก” เกิดขึ้น รหัสจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน คือ 4-32-03-09/1-0015 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ในหลายมิติ อาทิ เกิดการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ตามทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อทดแทนหรือลดการใช้ปุ๋ยเคมี การทดลองทำนาอินทรีย์เปรียบเทียบกับการทำนาเคมี ซึ่งผลเป็นที่น่าพอใจจากผลการประเมินถอดบทเรียนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2565 ที่ผ่านมา พบว่า การทำนาอินทรีย์โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมีผลผลิตเทียบเท่าและรสชาติหอมอร่อย หมดสวย กระทั่งสามารถจำหน่ายข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในรอบแรกได้ 900 กิโลกรัม ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก มีศักยภาพ 6 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากร ปัจจัยด้านองค์ความรู้ ปัจจัยด้านความร่วมมือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการตลาด และปัจจัยด้านเทคโนโลยี จากศักยภาพดังกล่าว ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีการขยายผลการดำเนินงานไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรในชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนบ้านทุ่งโกมีปัจจัยด้านทรัพยากร องค์ความรู้ และความร่วมมือที่เอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง โดยชุมชนบ้านทุ่งโกมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีภูมิความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ที่สืบทอดกันมายาวนาน และมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนฯ เหล่านี้

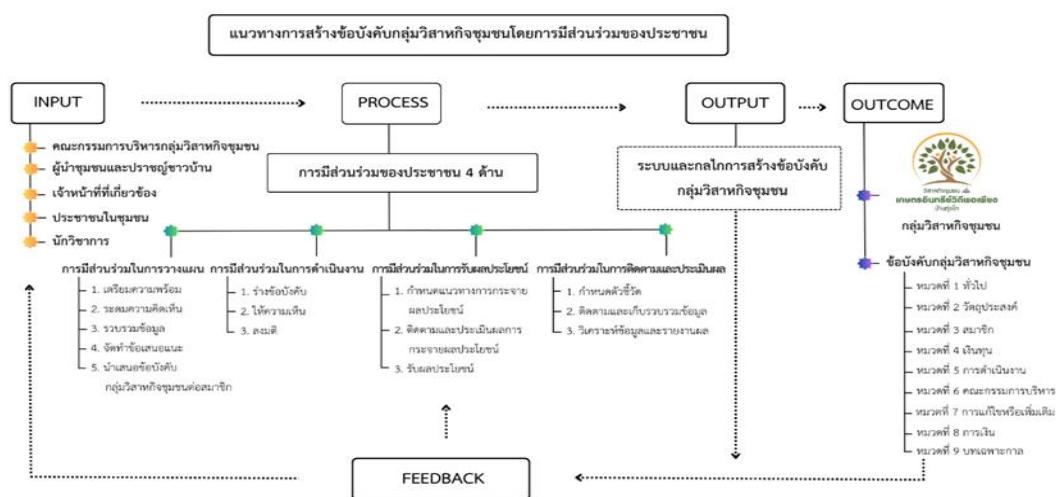
ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนฯ ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญชลี กำริสุ เขมิกา ทองเรือง และสำราญ วิเศษ (2566 : 171-189) พบว่า กลุ่มควรมีการกำหนด วัตถุประสงค์ ระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ หรือกติกาในการทำงานของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษรการร่วม และนารินจง วงศ์อุต และสมเกียรติ ชัยพิบูลย์ (2564 : 60-74) พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมรักษา ผลประโยชน์ มีส่วนร่วมการดำเนินงาน มีส่วนร่วมการตัดสินใจ ระดับมาก และมีส่วนร่วมการประเมินผล ระดับมาก การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและร่วมกันออกข้อบังคับระเบียบสำหรับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. ระยะที่ 2 ผลการวิจัยการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของ ประชาชน พบว่า มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามกรอบ คุณลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงานในการสร้างข้อบังคับกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน 2) ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่การร่างข้อบังคับ การปรับปรุงข้อบังคับ และการลง มติรับรองข้อบังคับ 3) ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยในแต่ละด้านได้กำหนดขั้นตอนและ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริงในทุกขั้นตอนของการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้ข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ จัดทำขึ้นมีความเป็นธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งและความสำเร็จ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีกฎระเบียบและ แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ดังนั้น กลไกการมีส่วนร่วม ของประชาชนในแต่ละด้านมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเน้นให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในทุก ขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล ไปจนถึงการปรับปรุง ข้อบังคับ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้ นอกจากนี้ยังได้ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดให้มีช่องทางและ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สะดวกและเข้าถึงง่าย และการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และเป็นการนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการ ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยให้กลุ่ม วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก มีความ ชัดเจนและครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล ไป จนถึงการปรับปรุงข้อบังคับ นอกจากนี้ ยังมีการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตระหนัก

ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จัดทำขึ้นมีความเป็นธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกประสบความสำเร็จในการพัฒนาและดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโกยังมีปัจจัยด้านทรัพยากร องค์ความรู้ และความร่วมมือที่เอื้อต่อการพัฒนาอีกด้วย ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ชุมชนบ้านทุ่งโกมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีภูมิความรู้และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ที่สืบทอดกันมายาวนาน และมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนฯ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนฯ ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจินตนา สุริยะศรี (2566 : 462-474) พบว่า การปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปใช้ และการบริหารงานเป็นระบบและตรวจสอบได้

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 1 แนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : อนุรัตน์ พรหมฤทธิ์ และคณะ

จากภาพที่ 1 แสดงแนวทางการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีระบบและกลไกสำคัญจากการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ประการ ได้แก่ 1) ระบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน เพื่อให้ข้อบังคับมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของข้อบังคับ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการกระจายผลประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล : เป็นการติดตามและตรวจสอบการ

ดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 2) กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยกลไกหลัก 5 ประการ ได้แก่ การเตรียมความพร้อม เป็นการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับแก่ประชาชนในชุมชน การระดมความคิดเห็น เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การสัมมนา การสอบถามความคิดเห็น เป็นต้น การร่างข้อบังคับ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนมาจัดทำเป็นร่างข้อบังคับ การจัดทำข้อเสนอแนะ เป็นการนำเสนอร่างข้อบังคับให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพิจารณาและจัดทำข้อเสนอแนะ และการเสนอข้อบังคับต่อสมาชิก เป็นการนำเสนอร่างข้อบังคับที่ผ่านการแก้ไขและเพิ่มเติมจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สมาชิกพิจารณาและอนุมัติ 3) กระบวนการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเตรียมความพร้อมโดยจัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ขั้นตอนที่ 2 คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน ขั้นตอนที่ 3 คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดทำร่างข้อบังคับตามความคิดเห็นของประชาชน ขั้นตอนที่ 4 คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดประชุมเพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะจากประชาชนและจัดทำข้อบังคับฉบับสมบูรณ์ และขั้นตอนที่ 5 คณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเสนอข้อบังคับต่อสมาชิกเพื่อพิจารณาและอนุมัติ และ 4) ผลลัพธ์ การสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จะทำให้ข้อบังคับมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิก ส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน

1.1.1 ควรจัดทำแผนการดำเนินการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกขั้นตอน โดยกำหนดกรอบและแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน

1.1.2 ควรประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับทราบข้อมูลและมีส่วนร่วมในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.2.1 ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการร่างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การระดมความคิดเห็น การจัดทำร่างข้อบังคับ การเผยแพร่ร่างข้อบังคับเพื่อรับฟังความคิดเห็น และการปรับปรุงร่างข้อบังคับ

1.2.2 ควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดกิจกรรมเวทีประชาคม การจัดทำแบบสอบถามออนไลน์ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ

1.3 ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

1.3.1 ควรให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการกระจายผลประโยชน์ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับความเป็นธรรมในการรับผลประโยชน์

1.3.2 ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการกระจายผลประโยชน์ เพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม

1.4 ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

1.4.1 ควรให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.2 ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผล เพื่อให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าใจถึงผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.2 ควรศึกษาผลของการสร้างข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- เกษมพร พวงประยงค์. (2554). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จินตนา สุริยะศรี. (2566). “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู”. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*. ปีที่ 5 ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม 2566.
- ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ. (2553). *การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผักเกษตรอินทรีย์ (รายงานการวิจัย)*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นารินจง วงศอุต และสมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2564). “ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรธรรมชาติปลอดภัยแม่ปาน-สันเกี๋ย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม 2563, 109 – 117.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)*.
- อัญชลี กำรัสุ เขมิกา ทองเรือง และสำราญ วิเศษ. (2566). “แนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง จังหวัดนครพนม”. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน 2566, 171 - 118.

รูปแบบการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ MANAGEMENT MODELS OF BUDDHIST MONASTIC SITES

พระมหาเทวีช โชติยาโน¹, พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณญ (มะเดื่อ)²,
และพระมหาฉัตรชัย ธมมวรมณี (ทันบาล)³

Phramaha Tawit Chotiyano (Pantadech)¹, Phramaha Ekkapan Warathammany (Maduea)²,
and Phramaha Chatachai Thamwaramethi (Tanbal)³

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{2,3}
Thammasat University¹, Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{2,3}

E-mail : maduea.3511@gmail.com²

ได้รับบทความ: 8 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ พัฒนความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ และนำเสนอปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมในการบริหารมณีสถานเชิงพุทธ การวิจัยดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รูป/คน และการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง 360 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ จากประชากรในตำบลตอนคา อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจในภาพรวมของการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.22) โดยเฉพาะด้านการบริหารทรัพยากรกายภาพที่ได้รับค่าเฉลี่ย 4.25 ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการใช้หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=0.956^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับปัญหาและอุปสรรค พบว่าควรจัดพื้นที่ในวัดให้เป็นสัดส่วน เช่น การตั้งกุฏิในที่มืดชื้น อากาศถ่ายเทสะดวก และมีสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ รวมถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำเพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการมณีสถาน โดยมุ่งส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สงบ ร่มรื่น และเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ควรปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องความสะอาดและความรับผิดชอบต่อพื้นที่แก่ผู้ปฏิบัติธรรมและผู้มาเยือน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, มณีสถาน, การบริหารเชิงพุทธ

Abstract

The purpose of this thesis is to study the level of satisfaction in the management of Buddhist monasteries, develop the relationship between the application of Buddhist principles and management, and present problems. Obstacles and suggestions related to Buddhist principles in the management of Buddhist monasteries. The research was conducted using a mixed methods research methodology, consisting of in-depth interviews with 8 key informants and distribution of questionnaires to 360 people, which were calculated according to Taro Yamane's formula from the population of Don Kha sub-district, U Thong district, Suphan Buri province.

The results showed that the overall level of satisfaction with the management of Buddhist monasteries was the highest (average 4.22), especially in the field of physical resource management, which received an average of 4.25. It was found that there was a statistically significant positive correlation ($R=0.956^{**}$) at the level of 0.01 for problems and obstacles. It was found that the area in the temple should be arranged in proportion, such as setting up a cubicle in a closed place. The air is well ventilated and the environment is quiet, including the addition of green spaces and water sources to create a suitable atmosphere for Buddhist practice.

The knowledge gained from the research emphasizes the importance of applying Buddhist principles in the management of monasteries. In addition, it should instill a sense of cleanliness and responsibility for the area among practitioners and visitors. To create sustainability in the management of truly Buddhist monasteries.

Keywords: Management Model, Buddhist Monastery, Buddhist Management

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 37 กำหนดหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี รวมถึงการปกครอง สอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมพระธรรมวินัย และส่งเสริมการบำเพ็ญกุศล นอกจากนี้พระสงฆ์มีหน้าที่รักษาความเรียบร้อยของวัด ศึกษาสงเคราะห์ และเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ วัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม การบำเพ็ญกุศลในชุมชน และสังคม การร่วมมือ และประสานงานในการเผยแผ่ธรรมะระหว่างชุมชน และสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การส่งเสริมคุณธรรม และการบำเพ็ญกุศลในชุมชน และสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างสรรค์ประโยชน์ทางธรรม และสังคมสูงสุด การบำรุงรักษา จัดการศึกษาของสงฆ์ และวัดเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีบทบาทในการส่งเสริม และพัฒนา

สาธารณูปการ มีหน้าที่เผยแผ่พระธรรม เคลื่อนไหวสังคมให้เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และการส่งเสริมคุณธรรมทั้งแบบโลกียะ และโลกุตระ มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่ดี มีความเป็นสิริมงคลอย่างยั่งยืน พระมหาสมณวิมล ปภาโส (อิทธิม) (2561 : 1) ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เนื่องด้วยองค์ความรู้ในทางพุทธศาสนาจะมีความแตกต่างจากองค์ความรู้ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีในทางของกระบวนการ เช่น กระบวนการวิจัยของทางโลก องค์ความรู้ในทางพุทธศาสนาจะเป็นลักษณะของการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ในส่วนของกระบวนการวิจัยของทางโลกจะเป็นลักษณะของการพัฒนาจากภายนอกสู่ภายใน การแจกแบบสอบถามเพื่อหำร้อยละส่วนมาก แล้วจึงนำมาสรุปผล และนำไปสู่การพัฒนาตนเองหรือองค์กรต่อไป

ในปัจจุบัน คณะสงฆ์ภายใต้การกำกับดูแลตามกฎหมายของมหาเถรสมาคม พบปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการบริหารจัดการวัดที่ขาดความเป็นระเบียบ ขาดความชัดเจนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวางผังวัด และระบบ การวางผังวัดไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดพื้นที่สำหรับที่พักของพระภิกษุ อำนาจความสะดวกในด้านอาหาร และปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญต่อการศึกษาและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา จากสภาวะปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า คณะสงฆ์ควรมีการบูรณาการเพื่อจัดทำองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเน้นหลัก 3 ประการ คือ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยเฉพาะการเป็นผู้นำทางวิญญาณให้แสงสว่างแก่สัตว์ที่ควรบรรลุนิพพาน ดังนั้นการปฏิบัติธรรมเป็นเป้าหมายหลักที่ผู้เฝ้าในการศึกษาควรทำความเข้าใจในหลักของการปฏิบัติให้เข้าใจอย่างแท้จริง สิ่งทีพระพุทธองค์แสดง และบัญญัติให้มนุษย์เดินตามและแสวงหา คือ มรรค ผล นิพพาน เป็นเป้าหมายหลักของการเข้าสู่กระแสแห่งพระธรรม พระพุทธองค์เน้นการชำระจิตใจให้สะอาดจากความโลภ ความโกรธ และความหลง พระองค์จึงกำหนดอวัจรสำคัญในพระพุทธศาสนาเป็น คันถวัจร และวิปัสสนาวัจร (พระพรชาติ พุทธสโร (ภาคพรหม) (2561 : 1)

จากการสำรวจกรณีตัวอย่าง 2 วัด พบว่าทั้ง 2 วัดไม่มีกำแพงวัดซึ่งเป็นเขตกันที่ชัดเจน ผู้คนสามารถเข้าถึงที่พักของพระภิกษุสงฆ์ได้อย่างง่าย ไม่ได้ถูกวางวัตถุประสงค์ในการสร้างในเบื้องต้น ส่งผลให้การจัดวางผังในส่วนที่พักระหว่างที่พักระหว่างที่ประชาชนทั่วไปสามารถสัญจรเข้าออกได้โดยง่าย ขาดความเป็นสัปปายะหรือความเห็นส่วนตัว จากกรณีตัวอย่างที่ 1 ที่พักระหว่างพระภิกษุจะอยู่ติดกับตลาดสด ซึ่งอาจนำมาซึ่งมลพิษทั้งทางเสียงและกลิ่น

การปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักพระพุทธศาสนา การปฏิบัติวิปัสสนาเป็นการปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร โดยมุ่งเน้นการเจริญสติในสี่ด้าน ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม เพื่อพัฒนาปัญญาให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การปฏิบัตินี้ยึดหลักการภาวนาเป็นแนวทางสำคัญ พร้อมทั้งเน้นการปลุกตนจากหมู่คณะเพื่อเอื้อต่อการฝึกฝนจิตใจ นอกจากนี้ การ

ส่งเสริม สัปปายะทั้ง 7 ซึ่งหมายถึงความเหมาะสมในด้านสถานที่ อาหาร เวลา บุคคล และ สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น การปฏิบัติโดยอาศัยความเพียรและความมุ่งมั่นส่วนตัวเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปสู่ความเจริญงอกงามใน ธรรม และความสำเร็จในวิปัสสนาภาวนา (2565 : 1908) ซึ่งการประพจน์ปฏิบัติล้วนเป็นเรื่องของ จิตใจ การตระหนักถึงสภาวะอารมณ์ที่ผุดผ่าน และกำหนดรู้ตาม ย่อมประพจน์ได้ทุกขณะ ไม่เว้น สถานที่หรือสถานการณ์ใด แต่หากการประพจน์ปฏิบัตินั้น เกิดขึ้นในสถานที่ที่สัปปายะ ย่อมเป็นทาง นำมาสู่ความสงบได้ง่าย ในพระอภิธรรมปฏิภาณกล่าวไว้ว่า ความสบายใจเป็นเหตุใกล้ให้เกิดสมาธิ สัมมาสมาธิเป็นเหตุใกล้ให้เกิดปัญญา

การบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธในเขตพื้นที่ตำบลดอนคา อำเภอดู่ทอง จังหวัด สุพรรณบุรีโดยใช้หลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์แสดงหลักการศึกษาตาม แนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎก ว่าหลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วย 1. อาวาสสัปปายะ ที่ อยู่สัปปายะ 2. โคจรสัปปายะ ทางสัญจรสัปปายะ 3. ภัตตสัปปายะ การพุดคุษสัปปายะ 4. บุคคลสัปปายะ บุคคลสัปปายะ 5. โภชนสัปปายะ อาหารสัปปายะ 6. อุตสัปปายะ สภาพอากาศสัปปายะ 7. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถสัปปายะ โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้เป็นอีกหนึ่งทางเลือก ในการแก้ไขปัญหาการยกระดับหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธบริษัท

ผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจศึกษาการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธในพื้นที่ตำบลดอน คา อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อสะท้อนสภาวะของกระบวนการบริหารจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) และการประสานงาน (Coordinating) อันเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของการบริหาร จัดการ ผลการศึกษานี้จะนำไปพัฒนาการดำเนินงานของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยิ่งขึ้น พร้อมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรในอนาคต อีกทั้งยังสามารถเป็น แนวทางในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธในบริบทที่สอดคล้อง กับสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ
2. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ มณีสถาน
3. เพื่อเสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการ มณีสถาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ทำการออกแบบการวิจัย (research design) ได้แก่ การออกแบบผู้ให้ข้อมูล (sampling design) การออกแบบตัวแปรและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (measurement design) และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (analytical design)
3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทดสอบหาค่าความตรง (Validity) และค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ
4. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2. ผู้บริหารระดับสูงของสภายสถาน 3. ผู้บริหารระดับปฏิบัติการของเทศบาล 4. ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป/คน
5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน ต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลดอนคา อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีที่มารับบริการ และอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามโดยละเอียด
6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) และแปรผลข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา การบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ พบว่า

1. ระดับความพึงพอใจการบริหารจัดการมณีสถานตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านอวาสสัปปายะ ที่อยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.21 2. ด้านโคจรสัปปายะ ทางสัญจร อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.23 3. ด้านภัสสสัปปายะ การพูดคุย อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.15 4. ด้านบุคคลสัปปายะ บุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.29 5. ด้านโภชนสัปปายะ อาหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.26 6. ด้านอตุสัปปายะ สภาพอากาศ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.20 7. ด้านอิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.17

ระดับความพึงพอใจการบริหารทรัพยากรกายภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านบุคลากร (People) อยู่ในระดับมากที่สุด

ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.22 2. ด้านงาน (Process) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.27 3. ด้านอาคาร (Place) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25

ระดับความพึงพอใจการบริหารจัดการมณีสถาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.21 2. ด้านการจัดองค์การ (Organizing) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.29 3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 4. ด้านการประสานงาน (Coordinating) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 5. ด้านการควบคุม (Controlling) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.22

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการมณีสถาน พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=0.956^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ เมื่อมณีสถานมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพิ่มขึ้น การบริหารจัดการมณีสถานก็เพิ่มขึ้น

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ พบว่า มีข้อเสนอแนะสำคัญในการบริหารจัดการ เช่น การจัดพื้นที่เขตวัดให้ชัดเจน การสร้างแนวกำแพงเพื่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม เช่น ภูมิที่เงียบสงบและมีอากาศถ่ายเท การจัดการความสะอาดในช่วงงานเทศกาล การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม

ผลการศึกษานี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ โดยชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่คำนึงถึงสัปปายะทั้ง 7 ประการ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติธรรมและชุมชน โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางหลัก ซึ่งสามารถต่อยอดสู่การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการสถานที่ปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ในอนาคต และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดการที่ยั่งยืนและสมดุล

อภิปรายผลการวิจัย

1 อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการมณีสถาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการมณีสถานพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านการจัดองค์การ (Organizing) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$ S.D. = 0.45) 2. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.49) 3. ด้านการประสานงาน (Coordinating) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.47) 4. ด้านการควบคุม (Controlling) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$ S.D. = 0.43) 5. ด้านการวางแผน (Planning) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$ S.D. = 0.49)

อภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการมณีสถาน ได้มีการบริหารจัดการอันดีอยู่เสมอ และมีแนวโน้มว่าสามารถจะการบริหารจัดการมณีสถานดังกล่าวให้มากขึ้นได้ โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฒิวิโส (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า 1) วัดที่มีการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธจะนำเสนอเนื้อหาให้นักท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติโดยพัฒนาแหล่งเรียนรู้บนพื้นฐานที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการเรียนรู้ คือ เกิดจากการรับรู้ และการคิด, เกิดจากการปฏิบัติ, การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเรียนรู้ให้เข้าถึง เพื่อรู้จักตนเองอย่างแท้จริง 2) วัดแต่ละวัดจะมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในลักษณะที่คล้ายๆ กันคือ เรื่องห้องน้ำ ที่พัก อาหาร ลานจอดรถ ฯลฯ 3) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัด ชุมชน ภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ น้อยมาก อีกทั้งวัดยังขาดบุคลากรที่ชำนาญด้านภาษา และงบประมาณยังคงเป็นข้อจำกัดประการสำคัญในการพัฒนาวัด จากผลการวิจัย สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาวัดที่เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน มีองค์ประกอบหลัก คือ กระบวนการบริหารจัดการ, เหมาะสมกาลเทศะ, แหล่งเรียนรู้และการท่องเที่ยวอาเซียน

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการมณีสถาน

การประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยภาพรวม กับการบริหารจัดการมณีสถาน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = 0.956^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ เมื่อมีการบริหารงานตามหลักสัปปายะ 7 เพิ่มขึ้น การบริหารจัดการมณีสถานก็เพิ่มขึ้น

อภิปรายได้ว่า วัดได้มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายพันธกิจและนโยบายการพัฒนามณีสถาน ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ ให้เกิดการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม การความระลึกรู้ถึงกัน มีความรักความเมตตาต่อกัน มีความสามัคคีกัน เกิดความร่วมมือที่ดีในการทำงาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและมีแนวโน้มว่าการบริหารตามหลักพุทธธรรมจะสามารถพัฒนาการบริหารจัดการมณีสถานให้เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในภาพรวมว่า จุดเริ่มต้นของการทำงานคือการวางแผน การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของวัดเพื่อทำความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ช่วยให้ได้สามารถกำหนดทิศทางและแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมได้ การวางวิสัยทัศน์เป็นแนวทางในการดำเนินงานและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง บทบาทของผู้ผู้นำ ผู้นำควรมองให้กว้างและมองให้ไกล ผู้นำต้องสามารถชี้แนะได้ แม้ไม่ต้องทำเป็นทุกอย่างแต่ต้องมีความช่างสังเกตและรู้จักเลือกบุคคลที่เหมาะสมในการมอบหมายงาน การจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้และความสามารถในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ คณะกรรมการควรประกอบด้วยบุคคลที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง เช่น คณะกรรมการด้านการเงิน ด้านการศึกษา และด้านกิจกรรมทางศาสนา โครงสร้างและวินัยในพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยว่า ภิกษุต้องแสดงความเคารพกันตามลำดับอาวุโส ผู้

ที่อยู่ใกล้พระธรรมคำสอนมานานกว่าสามารถชี้แนะและสั่งสอนผู้ที่มาทีหลังได้ เพื่อป้องกันการถือวรรณะและยศถาบรรดาศักดิ์ โดยเจ้าอาวาสต้องมีเมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา และต้องมีการฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการฝึกพระภิกษุสามเณรในการบรรยายธรรม อาจจัดให้มีการเทศนาในช่วงทุกวันพระ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน ให้ข้อมูลและคำสั่งอย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้ และมอบหมายงานให้กับบุคคลที่มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ การสื่อสารและการประชุม

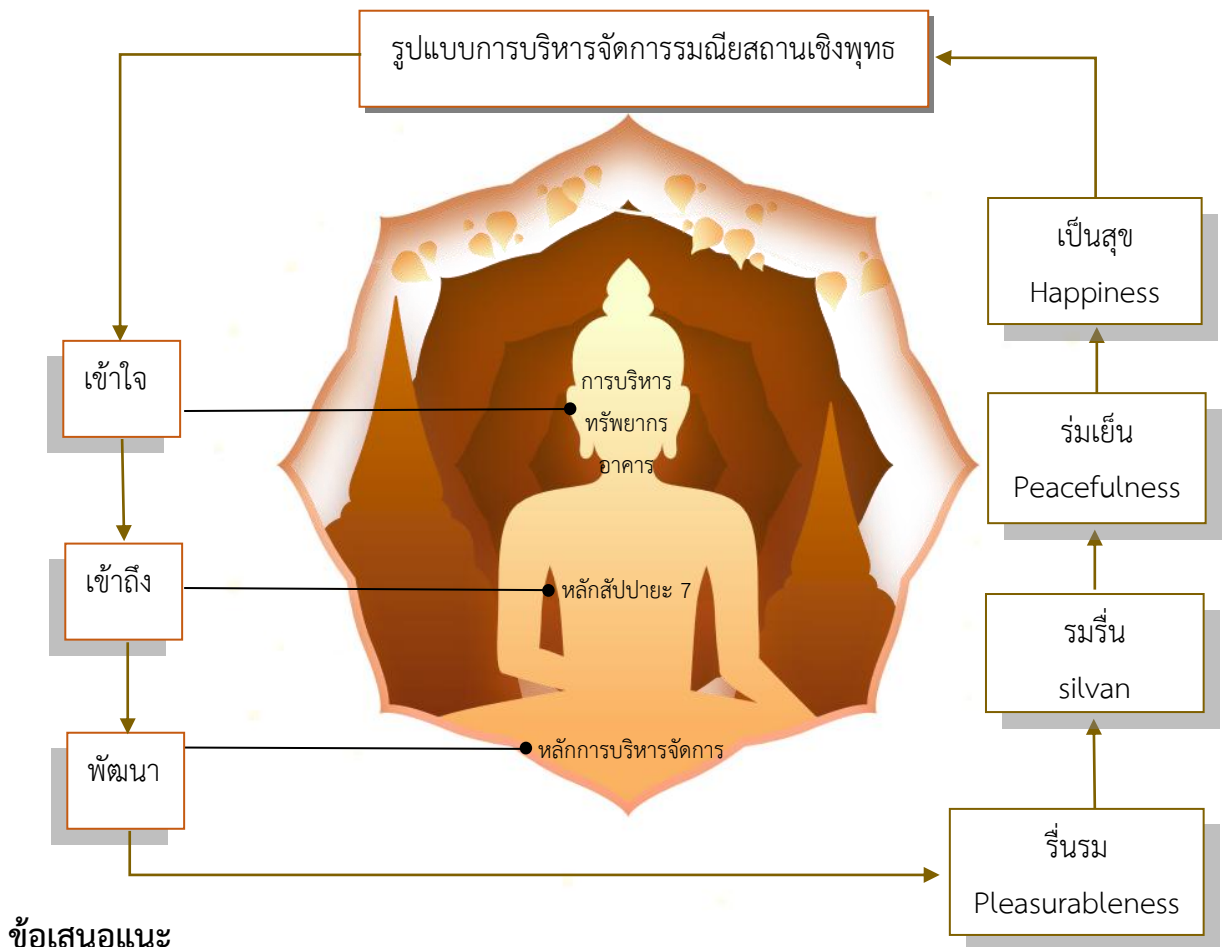
3. อภิปรายผลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการรมณีสถานเชิงพุทธ

การบริหารจัดการรมณีสถานเชิงพุทธมีความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างการปฏิบัติธรรมและการดูแลพื้นที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยปัญหาหลักที่พบคือการจัดสรรพื้นที่ในวัดที่ยังขาดการแบ่งเขตที่ชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ราบรื่น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมและความสะอาด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีผู้คนจำนวนมากเข้ามาเยี่ยมชม การขาดการวางแผนและการมีส่วนร่วมจากชุมชนทำให้การจัดการสิ่งเหล่านี้เป็นไปได้ยาก การขาดการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกับผู้ติดตามผ่านสื่อออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่กิจกรรมและข่าวสารไม่ทั่วถึง

เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว การจัดการพื้นที่ในวัดควรแบ่งเขตให้ชัดเจน โดยเฉพาะการสร้างแนวกำแพงที่มีประสิทธิภาพเพื่อความปลอดภัยและระเบียบเรียบร้อย นอกจากนี้ การส่งเสริมจิตสำนึกด้านความสะอาดในหมู่พระสงฆ์และผู้มาเยือนจะช่วยยกระดับความสงบและสะอาดในวัด โดยควรมีการจัดระบบการดูแลความสะอาดในช่วงกิจกรรมสำคัญอย่างเข้มงวด การเพิ่มความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและองค์กรในชุมชนจะช่วยเสริมสร้างทรัพยากรและการสนับสนุนที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดจะช่วยให้สามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนและช่วยยกระดับการบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการรมณีสถานเชิงพุทธ” ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1) สนับสนุนส่งเสริมให้มีการวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม การกำหนดระเบียบในการวางผังมณีสถาน เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขให้เกิดการพัฒนาความเป็นระเบียบแบบแผนตามหลักพุทธธรรม

2) สนับสนุนส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ทางวาจา และลายลักษณ์อักษร เมื่อมีการดำเนินงานหรือกิจกรรม เพื่อการสื่อสารความเข้าใจตรงกันระหว่างมณีสถานและประชาชนภายในพื้นที่

3) สนับสนุนส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกับโครงการทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อความร่วมมือที่ดีระหว่างมณีสถานกับเครือข่ายประชาชนภายในพื้นที่

4) สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับความรวดเร็วในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการดังนี้

- 1) ควรจัดให้มีการสำรวจระดับความเข้าใจของการวางแผนจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อยสวยงาม การกำหนดระเบียบในการวางผังมณีสถาน เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขให้เกิดการพัฒนาความเป็นระเบียบแบบแผนตามหลักพุทธธรรม
- 2) ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ทางวาจา และลายลักษณ์อักษร เมื่อมีการดำเนินงานหรือกิจกรรม เพื่อการสื่อสารความเข้าใจตรงกันระหว่างมณีสถานและประชาชนภายในพื้นที่
- 3) ควรจัดให้มีกิจกรรมซึ่งเชื่อมโยงกับโครงการทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์เพื่อความร่วมมือที่ดีระหว่างมณีสถานกับเครือข่ายประชาชนภายในพื้นที่
- 4) ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ประชาชนได้ตระหนักเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับความรวดเร็วในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มเติมหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการมณีสถาน เช่น อิทธิบาท 4 สังคหัตถ์ 4 วิหารธรรม หรือสามัคคีธรรม เพื่อให้สามารถมีแนวทางในการนำหลักธรรมมาใช้สร้างเสริมการบริหารจัดการมณีสถานเพิ่มขึ้น
- 2) ควรทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ
- 3) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการมณีสถานเชิงพุทธ เพื่อหาสาเหตุว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการมณีสถาน
- 4) ควรทำการศึกษาวิจัยผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้กับการบริหารจัดการมณีสถาน

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาสมณวิไล ปภาโส (อิหนิม). (2561). *การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร ตามหลักสัปปายะ 7*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรชาติ พุทธสโร (ภาคพรม). (2561). *การศึกษาหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม ของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสัมพิพัฒน์ธรรมจารย์ พระมหาชิต โต้งกระโทก และวิโรจน์ คุ่มครอง.(2565). การส่งเสริมความสำเร็จในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสัปปายะ. *วารสารศิลปการ* *จัดการ*, 6(4). 1908 – 1922.

พระเทวทร ทรตทรญาณ. การประกฤกต์หลักพุทธธรรมเพ่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาล
เม่อองสุพรรณบุรี จ้งหวัดสุพรรณบุรี. สารนทรพนธ์พุทธศตรมหาบัณทรต สาขาวิชา
พระพุทศศาสนา. บัณทรตทรวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชทรวิทยาลัย.
พระธรรมปรฎก (ป.อ. ปยุตโต). อายุยืนอย่งม่อคุณค่า. กรุงเทพา : ธรรมสภาและสถาบันล่อธรรม.
พระครูสงักรัษฏมทรพงษ์ วุทธรวิโส และคณะ. “การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเร่ยนรู้เช่งพุทธ
เพ่อสงัเสริมการท่งเท่ียวอาเซียน”. วารสารสันตศีกษาปรทรศน มจร, 6 (4). 1593-
1594.

ผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อการอบความคิดเติบโต ของพยาบาลพี่เลี้ยง

THE EFFECTS OF GROUP COUNSELING PROGRAM ON GROWTH MINDSET OF PRECEPTORS

ศิวดล ประพันธ์พิบูลย์¹, ประยุทธ ไทยธานี²

Siwadol Prapunpiboon¹, Prayut Thaithani²

สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา¹⁻²

Human Potential Development Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University¹⁻²

E-mail : tun.hemo@gmail.com

ได้รับบทความ: 9 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อการอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พยาบาลพี่เลี้ยง ของกลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 คน จากพยาบาลพี่เลี้ยงทั้งหมด 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม โดยจัดกิจกรรมทั้งหมด 8 วัน ในการจัดกิจกรรมแต่ละวัน จะใช้เวลา 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง และแบบประเมินการอบความคิดเติบโต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มมีคะแนนการอบความคิดเติบโต สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังการทดลอง พยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีคะแนนการอบความคิดเติบโตสูงกว่าพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การปรึกษากลุ่ม, การอบความคิดเติบโต, พยาบาลพี่เลี้ยง

Abstract

The purpose of this experimental research was to study Group Counseling Program on Growth Mindset of Preceptors. The sample group consisted of 20 preceptors who were selected among 150 preceptors in total from the Chao Phraya Yommarat Hospital Suphanburi Province. The research instruments consisted of 1) a group counseling program and 2) a growth mindset questionnaire. The data were collected through the 8-day activities regarding the program tool, and the activities were held for 1 hours per day-1 hours in total for 8 days. The data were analyzed for t-test. The results showed that: After the posttest, the experimental group preceptors

had scores of growth mindset higher than before the experiment with statistical significance at the .01 level. After the posttest, the experimental group preceptors had scores of growth mindset higher than the control group with statistical significance at the .01 level.

Keywords : Group counseling, Growth Mindset, Preceptors

บทนำ

กรอบความคิดเติบโต ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เพราะบุคคลที่มีกรอบความคิดเติบโตจะสามารถพัฒนาได้ทั้งด้านทักษะ ความสามารถบุคลิกภาพและเชาว์ปัญญา ช่วยให้บุคคลมีความคล่องตัวสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ช่วยให้มองเห็นศักยภาพของตนเองให้มีความสำคัญกับความก้าวหน้า และสามารถกำหนดเป้าหมายสิ่งที่ต้องปรับปรุงได้ (ซินิตา รุ่งเรือง และเสรี ชัดแฉ่ม, 2559: 1-13) กรอบความคิดเติบโตจะส่งผลเกิดการเรียนรู้จากทุกสถานการณ์และนำไปพัฒนาตนเอง แสวงหาโอกาสการเรียนรู้สิ่งใหม่ สะท้อนคิดด้วยตนเองและพยายามพัฒนาให้ดีขึ้น (Clark & Sousa, 2018: 63) โดยเรียนรู้จากกระบวนการฝึกฝนตนเองในการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และมุ่งที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจสามารถปรับตัวทันต่อเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการ หลักฐานเชิงประจักษ์ มาใช้ในการดูแลผู้ป่วย (นครินทร์ สุวรรณแสง, ภราดร ยิ่งยวด และขวัญณา ขวัญสถาพรกุล, 2562: 5-14)

พยาบาลพี่เลี้ยง หมายถึงพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์มีคุณสมบัติคุณลักษณะครบถ้วนอีกทั้งมีความรู้ความสามารถมีทักษะการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีเหมาะสมในการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและเป็นแบบอย่างที่ดีในการถ่ายทอดความรู้ความสามารถทัศนคติและความคิดความเชื่อต่อวิชาชีพพยาบาล ให้กับพยาบาลจบใหม่หรือนักศึกษาพยาบาล (วัลลภา บุณรอด, 2548: 7-18) เพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายขององค์กรและมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ พยาบาลพี่เลี้ยงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเหลือพยาบาลจบใหม่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นที่ปรึกษาและเป็นครูที่ดีในการสอนกระบวนการทำงาน พยาบาลพี่เลี้ยงที่มีกรอบความคิดเติบโต (Growth mindset) จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้พยาบาลจบใหม่เกิดแรงจูงใจและความมั่นใจในการทำงาน ส่งผลให้ทำงานได้อย่างมีความสุข และคงอยู่ในวิชาชีพได้นาน (อัจฉรา บุญหนุน, 2544: 29)

การปรึกษากลุ่ม เป็นกระบวนการที่บุคคลซึ่งมีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาของตนเองมาปรึกษาหารือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ให้การปรึกษาร่วมอยู่ด้วย ผู้รับการปรึกษาในกลุ่มจะมีโอกาสแสดงความรู้สึกความคิดเห็น ได้ระบายความรู้สึกขัดแย้งในใจ ได้สำรวจตนเอง ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา และได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง พร้อมทั้งรับฟังความรู้สึก นึกคิดของผู้อื่น และได้ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีปัญหาเช่นเดียวกับตน (วัชร ทรัพย์มี, 2556: 53)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มไปพัฒนากรอบความคิดของพยาบาลที่เลี้ยง ให้รู้สึกอยากพัฒนาตนเองให้มีกรอบความคิดเติบโต อันจะส่งผลเป็นพยาบาลที่เลี้ยงที่เข้าใจและมีเทคนิคในการถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้กับนักศึกษาพยาบาลหรือพยาบาลจบใหม่ในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยมีวิธีที่น่าสนใจคือ โปรแกรมการปรึกษากลุ่มเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมบุคคล เป็นการตระหนักรู้ในความสามารถและศักยภาพของตนเอง โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบผู้รับบริการปรึกษาเป็นศูนย์กลาง (The person-centered approach in group) ของ โรเจอร์ (ร็อยจัน คำวชิรพิทักษ์, 2554: 71) โดยใช้ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ การพูดคุยที่อบอุ่น จริงใจ มีการใช้อารมณ์ขันเหมาะสมกับช่วงวันผ่อนคลายบรรยากาศ การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้ผู้รับการเกิดความผ่อนคลาย สามารถระบายความคิด ความรู้สึก ความเชื่อของตนเองได้อย่างอิสระ พร้อมทั้งจะพูดถึงความคิด ความรู้สึก อย่างเต็มที่ ให้การยอมรับในความเป็นบุคคล แสดงความรู้สึกแท้จริง ให้ความเข้าใจ สนใจ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ บทบาท ข้อตกลงในการเข้ากลุ่ม วันเวลา สถานที่ ในการปรึกษา การรักษาความลับ การใช้ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ การใช้ทักษะการตั้งคำถาม การทวนความ การสร้างความกระจ่าง การให้ข้อเสนอแนะ การสรุปความ เพื่อนำไปสู่การตระหนักในความสำคัญ และเกิดความร่วมมือในการเสริมสร้างชุดความคิดเติบโตร่วมกัน และทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา การให้คำปรึกษาแบบรู้คิด (Cognitive approach in counseling and psychotherapy) ของเบค (อัฐญา แพทย์ศาสตร์ และหทัยชนก อินลพ, 2664: 110-119) คือ กระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ๆ เพื่อขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น เป็นแนวทางช่วยให้กลุ่มเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ทักษะการแก้ไขจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกันสามารถกำหนดทางออกร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนปรับมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์สอดคล้องกันและสมเหตุสมผล โดยผู้ให้การศึกษาอาศัยทักษะเบื้องต้น (Corey, 2004: 28) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการและขั้นสรุป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงการทดลอง (Experimental research) โดยผู้วิจัยมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพของกลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพยาบาลที่เลี้ยงจำนวน 150 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พยาบาลพี่เลี้ยงที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพยาบาลพี่เลี้ยง ของกลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีคะแนนรอบความคิดเติบโตในระดับปานกลางถึงต่ำ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 10 คน โดยวิธีการจับคู่ (Match-paired)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ทำการทดลอง คือ โปรแกรมการปรึกษากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้าง ดังนี้

2.1.1 ศีลขารรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม สร้างโปรแกรมการปรึกษากลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและเหมาะสมกับพยาบาลพี่เลี้ยงโดยโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่1 ขั้นนำ คือขั้นตอนของการสร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้การปรึกษากับผู้รับการปรึกษา และระหว่างผู้รับการปรึกษาด้วยกัน โดยใช้ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ การพูดคุยที่อบอุ่น จริงใจ มีการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข พร้อมทั้งจะพูดถึงความคิดความรู้สึก อย่างเต็มที่ ให้การยอมรับในความเป็นบุคคล ความร่วมรู้สึกแท้จริง ให้ความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่การตระหนักในความสำคัญและเกิดความร่วมมือในการเสริมสร้างชุดความคิดเติบโตร่วมกัน

ขั้นที่2 ขั้นดำเนินการ คือขั้นที่พยาบาลพี่เลี้ยงเข้าร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนด ประกอบด้วย 1) การสร้างสัมพันธภาพ 2) การสำรวจกรอบความคิดเติบโต 3) การเรียนรู้ลักษณะกรอบความคิดเติบโต 4) การสร้างความพยายาม 5) การเสริมสร้างความคิดและพยายาม 6) การปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย 7) การไปถึงเป้าหมาย 8) การยุติการปรึกษากลุ่ม

ขั้นที่3 ขั้นสรุป คือผู้ให้การปรึกษา ให้ผู้รับการปรึกษาร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้พัฒนาจากกระบวนการปรึกษากลุ่ม ประโยชน์ที่ได้รับอภิปรายคุณค่าที่เกิดขึ้นต่อตนเองและระหว่างเพื่อนผู้รับการปรึกษา ให้ผู้รับการปรึกษาบอกว่าตนเองได้รับอะไรและได้ทำอะไรแก่ผู้รับการปรึกษาอื่นบ้าง ผู้ให้การปรึกษาสรุปเพิ่มเติมและเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โปรแกรมที่สร้างขึ้นมานั้น เพื่อนำมาพัฒนากรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยมราช จังหวัดสุพรรณบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์การเชื่อมโยงการปรึกษากลุ่มสู่กรอบความคิดเติบโต

ทฤษฎี	ขั้นตอน/กิจกรรม	เป้าหมาย
1. ทฤษฎีการปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (The Person-Centered Group Counseling)	1. ขั้นนำ 2. ขั้นดำเนินการ 2.1 การสร้างสัมพันธภาพ 2.2 การสำรวจกรอบความคิดเติบโต 2.3 การเรียนรู้ลักษณะกรอบความคิดเติบโต	กรอบความคิดเติบโต
2. ทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา การปรึกษาแบบรู้คิด (Cognitive approach in counseling and psychotherapy)	2.4 การสร้างความพยายาม 2.5 การเสริมสร้างความคิดและพยายาม 2.6 การปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมาย 2.7 การไปให้ถึงเป้าหมาย 2.8 การยุติการปรึกษากลุ่ม 3. ขั้นสรุป	เป้าหมาย

2.1.2 นำโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม

2.1.3 นำโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 10 คน พบว่าลำดับขั้นตอน การใช้ภาษา เวลาและอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม เหมาะสมดี นำโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินกรอบความคิดเติบโต โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้าง คือ ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลที่ผลต่อกรอบความคิดเติบโต ผู้วิจัยเลือกใช้แบบประเมินกรอบความคิดเติบโตของ ชัชวาลย์ ศิลปกิจ อรรวรรณ ศิลปกิจ และ รสสุคนธ์ ชมชื่น (2558: 166-174) ซึ่งได้มีการพัฒนาข้อคำถามจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาความตรงเชิงเนื้อหาด้วยความเห็นผู้เชี่ยวชาญสุขภาพจิตจำนวน 7 คน ด้วยเทคนิคเดลฟายประยุกต์ และศึกษาความสอดคล้องภายใน ด้วยค่า Cronbach's alpha ค่าความสัมพันธ์รายข้อกับข้อคำถามรวม (Corrected item total correlation: CITC) ใน

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ได้ค่า Cronbach's alpha = 0.67 CITC ระหว่าง 0.13-0.49 ได้ผลในระดับปานกลางสามารถนำไปศึกษาต่อได้

3. การดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้มีแบบแผนการทดลองแบบสุ่ม มีกลุ่มควบคุม และมีการประเมินก่อน-หลัง (Randomized control group pretest-posttest design) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการทดลอง ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อแสดงต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร สุพรรณบุรี เพื่อขอเอกสารรับรองโครงการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดสุพรรณบุรีและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของพยาบาลพี่เลี้ยง กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จังหวัดสุพรรณบุรี จัดเตรียมเครื่องมือแบบประเมินที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ

3.2.1 ระยะก่อนการทดลอง ติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อและสถานที่ในการจัดทำโปรแกรมการฝึกหัดกลุ่ม

3.2.2 ระยะดำเนินการทดลอง เริ่มดำเนินการทดลองวันที่ 13 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 5 มกราคม 2567 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองเอง ซึ่งกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกหัดกลุ่มตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 8 วัน ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

3.2.3 ระยะหลังการทดลอง ประเมินรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงหลังการทดลอง ในวันที่ 5 มกราคม 2567 รวบรวมคะแนนรอบความคิดเติบโต ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าที่ ตามทฤษฎีแล้วใช้เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ส่วนในทางปฏิบัติใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดใดก็ได้ แต่มีข้อตกลงเบื้องต้นสำคัญคือกลุ่มตัวอย่างต้องมาจากประชากรที่มีการแจกแจงปกติหรือเข้าใกล้การแจกแจงปกติ (Weiss, 1995: 55) ในเบื้องต้นผู้วิจัยจึงทดสอบการแจกแจงปกติโดยใช้ One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงปกติ ดังนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที่ได้ ซึ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเต็ม 60 คะแนน กำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยคือ คะแนน 10.00–20.99 หมายถึงพยาบาลพี่เลี้ยงมีรอบความคิดเติบโตต่ำ คะแนน 21.00–40.99 หมายถึง พยาบาลพี่เลี้ยงมีรอบความคิดเติบโตปานกลาง และ คะแนน 41.00–60.00 หมายถึง พยาบาลพี่เลี้ยงมีรอบความคิดเติบโตสูง โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. คะแนนกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลองมีคะแนนกรอบความคิดเติบโตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 34.90) ในระยะหลังการทดลองกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงสูงขึ้นอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 51.00) ส่วนพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองมีกรอบความคิดเติบโตอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 33.80) และในระยะหลังการทดลองกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 37.10) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลอง (n = 10) และกลุ่มควบคุม (n = 10)

กลุ่มทดลอง					กลุ่มควบคุม			
คนที่	ก่อนการ	แปลผล	หลังการ	แปลผล	ก่อนการ	แปลผล	หลังการ	แปลผล
	ทดลอง		ทดลอง		ทดลอง		ทดลอง	
1	36.00	ปานกลาง	54.00	สูง	38.00	ปานกลาง	39.00	ปานกลาง
2	39.00	ปานกลาง	53.00	สูง	31.00	ปานกลาง	38.00	ปานกลาง
3	37.00	ปานกลาง	51.00	สูง	35.00	ปานกลาง	37.00	ปานกลาง
4	37.00	ปานกลาง	50.00	สูง	33.00	ปานกลาง	38.00	ปานกลาง
5	33.00	ปานกลาง	52.00	สูง	39.00	ปานกลาง	38.00	ปานกลาง
6	35.00	ปานกลาง	57.00	สูง	31.00	ปานกลาง	37.00	ปานกลาง
7	35.00	ปานกลาง	52.00	สูง	30.00	ปานกลาง	35.00	ปานกลาง
8	32.00	ปานกลาง	52.00	สูง	32.00	ปานกลาง	38.00	ปานกลาง
9	30.00	ปานกลาง	40.00	ปานกลาง	39.00	ปานกลาง	38.00	ปานกลาง
10	35.00	ปานกลาง	49.00	สูง	30.00	ปานกลาง	33.00	ปานกลาง
$\bar{X}$	34.90	ปานกลาง	51.00	สูง	33.80	ปานกลาง	37.10	ปานกลาง
S.D.	2.64		4.45		3.68		1.79	

2. ผลการเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง จะเห็นว่ากรอบความคิดเติบโตของพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย 34.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.64 ภายหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 51.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.45 เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองพยาบาลที่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลอง (n = 10) ก่อนและหลังการทดลอง

การประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กรอบความคิดเติบโต	หลังทดลอง	51.00	4.45	13.778**	.000
	ก่อนทดลอง	34.90	2.64		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตหลังการทดลองของพยาบาลพี่เลี้ยง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จะเห็นว่าหลังการทดลองกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 51.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.45 สำหรับพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 37.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่ม พบว่า หลังการทดลองพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบกรอบความคิดเติบโตหลังการทดลองของพยาบาลพี่เลี้ยง ระหว่างกลุ่มทดลอง (n = 10) กับกลุ่มควบคุม (n = 10)

การประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กรอบความคิดเติบโต	กลุ่มทดลอง	51.00	4.45	6.667**	.000
	กลุ่มควบคุม	37.10	1.79		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลังการทดลอง พยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีคะแนนกรอบความคิดเติบโตสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าโปรแกรมการปรึกษากลุ่ม สามารถพัฒนากรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงได้ ตรงตามหลักการให้คำปรึกษาตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (The person-centered approach in group) เพราะการให้ความสำคัญแก่บุคคลเป็นศูนย์กลางช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม โดยช่วยสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงระหว่างผู้รับการปรึกษาของกลุ่มในกระบวนการปรึกษา ให้ความสำคัญและความเข้าใจต่อผู้รับการปรึกษาในกลุ่ม ช่วยสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในกระบวนการปรึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการแบ่งปันและการเปิดเผยปัญหาและความคิดที่เป็นส่วนตัวในกลุ่มได้มากขึ้น ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้รับการปรึกษาแต่ละบุคคลในกลุ่มได้ดียิ่งขึ้น

ผู้ให้การปรึกษาสามารถวิเคราะห์และให้คำแนะนำที่เหมาะสมมากขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการปรึกษา สร้างความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในกลุ่มต่อปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมรับการปรึกษารู้สึกมั่นใจและมีความรู้สึกดีเกี่ยวกับตนเอง เพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการปรับตัว และช่วยส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพเชิงบวกของผู้รับการปรึกษา ซึ่งผู้วิจัยพบว่าผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พูดคุยแบบอบอุ่นและให้ความจริงใจต่อกัน ยอมรับในการเป็นตัวตนของผู้รับการปรึกษาแต่ละคน รักษาความลับซึ่งกันและกัน มีกติกาในการทำกลุ่มร่วมกัน สังเกตได้จากการยกมือของผู้รับการปรึกษาก่อนที่จะพูด ไม่พูดส่อเสียดหรือหยอกล้อกันจนเกินพอดี มีการกล่าวขอโทษเมื่อเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน และผู้รับการปรึกษาพยายามมาให้ตรงเวลาที่นัดหมายเพราะรู้สึกเกรงใจกลุ่ม ถ้ามีผู้รับการปรึกษาที่มาล่าช้าก็จะแจ้งและรอกันเพื่อให้กลุ่มพร้อมก่อนจึงเริ่มเข้าสู่โปรแกรมที่วางแผนไว้ และตรงตามทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญา การให้การปรึกษาแบบรู้คิด (Cognitive approach in counseling and psychotherapy) ซึ่งช่วยให้ผู้รับการปรึกษาวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เข้าใจและรับรู้ถึงความคิดและความรู้สึกของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ช่วยในการพัฒนาทักษะในการจัดการกับความรู้สึกที่ไม่พึงประสงค์และเรียนรู้การควบคุมและปรับเปลี่ยนความตั้งใจในกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้การปรึกษาแบบรู้คิด มักมุ่งเน้นการสนับสนุนและกำลังใจให้กับผู้รับการปรึกษาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความคิด โปรแกรมการปรึกษากลุ่มครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการและขั้นสรุป ซึ่งในแต่ละขั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคต่างกัน ดังนี้

ขั้นนำ ใช้เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพ (Relationship skills) เพื่อให้ผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษากลุ่ม ได้รู้จักซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแล้วกลุ่มจะสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น เทคนิคการหาความคิดอัตโนมัติ (Automatic thoughts) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์และการเปลี่ยนแปลงความคิดที่เป็นประจักษ์ที่เกิดขึ้นอัตโนมัติ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของบุคคลโดยไม่ได้ตระหนัก ทักษะการฟังอย่างตั้งใจ (Active listening) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ให้ความสนใจและตั้งใจฟังการพูดของผู้รับการปรึกษาโดยไม่ตัดสินค่าความถูกต้องหรือความผิดพลาดล่วงหน้า ให้ความสนใจทั้งเนื้อหาและอารมณ์ของผู้รับการปรึกษาในขณะที่พูด ผู้วิจัยใช้สัญญาณที่แสดงถึงการฟังอย่างตั้งใจ เช่น การสบตา การยิ้มหรือการพยักหน้า และทักษะการใช้คำถามปลายเปิด (Open question) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและให้ผู้ให้การปรึกษาได้นำเข้าโปรแกรมในขั้นดำเนินการ

ขั้นดำเนินการ ใช้เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสื่อสารและการประสานงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้พูดและสร้างการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะการให้ข้อเสนอแนะ (Suggestion skill) เนื่องจากการให้ข้อเสนอแนะที่ดีจะสามารถช่วยให้ผู้รับการปรึกษามีแนวทางในการแก้ไขสถานการณ์หรือปรับปรุงตัวเองได้อย่างเหมาะสม เทคนิคการอธิบายโดยตรง (Direct teaching) เป็นวิธีการสอนที่ใช้การอธิบายและการสอนอย่างตรงไปตรงมา โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมความเข้าใจของผู้รับการปรึกษาในเนื้อหาหรือข้อมูลที่ผู้ให้การปรึกษาเตรียมมาด้วยวิธีการที่ชัดเจนและเรียบง่ายเช่น การยกตัวอย่าง แผนภาพ เพื่อช่วยในการ

อธิบายและส่งเสริมการเข้าใจ เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติค (Socratic question) คือคำถามที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการพิจารณาของผู้รับการปรึกษา ซึ่งเทคนิคนี้มีลักษณะเฉพาะที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาเริ่มต้นในการค้นหาความรู้และความเข้าใจด้วยตนเอง ทักษะการทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification) เป็นการยืนยันความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา ซึ่งบางครั้งต้องมีการอธิบายเพิ่มเติมหรือยกตัวอย่างเพื่อเพิ่มความเข้าใจ ทักษะการสะท้อนความรู้สึก (Reflection of feeling) เพื่อให้ผู้รับการปรึกษารับรู้ความรู้สึกของพวกเขาถูกสัมผัสและเข้าใจอย่างถูกต้อง ช่วยให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกถึงการยอมรับและการสนับสนุน ทักษะการให้ข้อเสนอแนะ (Suggestion skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้รับการปรึกษาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตนเองจากสถานการณ์หรือการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการให้ข้อเสนอแนะโดยอ้างอิงจากข้อมูลหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง จะเสริมให้เห็นถึงเหตุผลและความเป็นไปได้ของเหตุการณ์นั้น เทคนิคการปรับความคิด (Cognitive adaptation) เป็นกระบวนการที่ใช้ในการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนวิธีการคิดเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเมื่อพบเหตุการณ์ที่ซับซ้อนหรือท้าทาย เหตุการณ์เช่นนี้อาจทำให้เกิดความเครียดหรือความไม่สบายใจ เกิดความเบื่อหน่าย เช่นพยาบาลที่เลี้ยงที่ต้องดูแลพยาบาลจบใหม่หรือนักศึกษาพยาบาลที่มาจากหลากหลายสถาบัน และมีองค์ความรู้ ประสบการณ์การฝึกฝนที่ต่างกันหรือแม้แต่ความต่างในเรื่องของความสนใจใฝ่รู้หรือความกระตือรือร้นในการทำงานเพราะฉะนั้นการปรับความคิดที่เป็นเชิงบวกสามารถช่วยลดความเครียด เพิ่มเข้าใจในตัวบุคคลมากขึ้นและเสริมความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างสมบูรณ์และมีคุณภาพขึ้น ทักษะการแสดงความจริงใจอย่างแท้จริง (Genuineness) เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจกันระหว่างผู้ให้การปรึกษาและผู้รับการปรึกษา การแสดงความจริงใจอย่างแท้จริงหมายถึงการที่เราแสดงออกมาด้วยความซื่อสัตย์และแท้จริงต่อความรู้สึก ความคิดเห็น และสถานการณ์ที่เราเผชิญอยู่ ตรงไปตรงมา ทักษะการทวนความ (Paraphrasing) ช่วยให้ผู้ให้การปรึกษาสามารถสื่อสารความหมายกับผู้รับการปรึกษาได้อย่างชัดเจนและเข้าใจกันดียิ่งขึ้น และยังช่วยให้มีความยืดหยุ่นในการสื่อสารและเข้าใจกันในสถานการณ์ที่หลากหลาย และทักษะการสรุปความ (Summarizing) เป็นการจับสาระสำคัญหรือข้อความสำคัญจากข้อความยาว ๆ จากการสนทนาในโปรแกรมการปรึกษากลุ่มให้เหลือเพียงแค่ส่วนสำคัญ โดยยังคงความหมายและเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยเองมักใช้คำว่า “สรุปว่า...” หรือคำว่า “สรุปแล้ว....”

ขั้นสรุป ขั้นนี้ผู้วิจัยจะสรุปถึงผลของโปรแกรม ที่ปฏิบัติในขั้นตอนการ เปิดโอกาสให้ซักถามเพิ่มเติมหรือให้ผู้รับการปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการพบกลุ่มครั้งต่อไป ซึ่งเทคนิคหลักที่ใช้คือ ทักษะการทวนความ (Paraphrasing) และทักษะการสรุปความ (Summarizing) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉนญา แพทย์ศาสตร์ และ หทัยชนก อินลพ (2564: 110-119) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการต่อการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ชั้นปีที่ 1-3 ประจำปีการศึกษา 2564 (ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป) ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนกรอบความคิดแบบเติบโต ของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ Hwang, Lee and Bang (2018: 1-14) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านวิธีคิดแบบเติบโตที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ

การเห็นคุณค่าในตัวเอง (Self-esteem) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนชาวเกาหลี จำนวน 350 คน พบว่าระดับวิธีคิดแบบเติบโตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. หลังการทดลองพยาบาลพี่เลี้ยงกลุ่มทดลองมีกรอบความคิดเติบโตสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนากรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงได้ ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของโปรแกรมที่วางแผนไว้ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า

2.1 การสะท้อนการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีความฉลาดเพิ่มขึ้นได้ ผู้รับการปรึกษาลำสอบถามและแสดงความคิดเห็น เข้าใจเรื่องกรอบความคิดเติบโตว่ามีประโยชน์กับตนเองและวิชาชีพพยาบาล เช่น “เมื่อตนเองมีกรอบความคิดที่เติบโตเพิ่มมากขึ้น มองโลกในด้านบวกมากขึ้น ชีวิตก็มีความสุขมากขึ้น ไม่ยึดติดกับความทุกข์ และเมื่อตนเองมีกรอบความคิดที่เติบโตแล้ว การทำงานในวิชาชีพก็จะดีขึ้น รวมทั้งในบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงเองก็จะทำให้เข้าใจนักศึกษาและพยาบาลจบใหม่มากขึ้น เข้าใจและยอมรับในความต่างของ Generation มากขึ้น เปิดใจ ใจกว้างมากขึ้น รับฟังมากขึ้น”

2.2 การสะท้อนเรื่องความพยายามและไม่หลีกเลี่ยงต่อการเผชิญสิ่งใหม่ โดยใช้กิจกรรมการฝึกกระดาศ A4 โดยที่กระดาศไม่ขาดและเสร็จทันเวลาที่กำหนด ผู้รับการปรึกษากลุ่มที่ 1 เร่งรีบฝึก ส่งผลให้กระดาศขาด ระหว่างกิจกรรมผู้รับการปรึกษาบางคนก็เสียงดังและแสดงสีหน้าไม่ค่อยพอใจ แต่เมื่อให้ลองทำซ้ำอีกรอบก็สามารถทำได้ ช่วงสะท้อนความรู้สึกผู้รับการปรึกษาที่ไม่ค่อยพอใจก็กล่าวขอโทษทีม ซึ่งทีมก็ให้อภัยกัน ผู้รับการปรึกษาเข้าใจตรงกันว่าชีวิตไม่เรียบง่าย มีอุปสรรคบ้างแต่ก็ต้องพยายามฝ่าฟันให้ได้ แม้ต้องใช้ระยะเวลา ปัญหาไม่แ้ไข เชื่อว่าความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น เปรียบได้กับการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเข้าใจในความต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งพยาบาลพี่เลี้ยงต้องหาเทคนิค วิธีการในการสอน นิเทศให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ส่วนกิจกรรมเขียนสิ่งที่ชอบและไม่ชอบก็พบว่าผู้รับการปรึกษาเขียนหลากหลายต่างกัน ก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมกลุ่ม ผู้รับการปรึกษาบางคนพูดว่า “สิ่งใดที่ไม่ชอบก็ไม่ข้องแวะ พยายามเลี่ยงไป” แต่หลังเข้ากลุ่มมีความคิดที่เปลี่ยนไปว่า “จากนี้ถ้าพบสิ่งที่ไม่ชอบหรือบุคคลที่ไม่ถูกใจก็พยายามเข้าใจ และไม่เลี่ยงหลบ” พยายามทำให้เป็นกลางให้มากขึ้น หรือถ้าพบว่าน้องใหม่หรือนักศึกษาให้การพยาบาลไม่ถูกต้อง หรือไม่เข้าใจตรงส่วนใด ก็จะหาวิธีมาสอน แนะนำ ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

หลังสิ้นสุดการวิจัยผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนแสดงความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มครั้งนี้ พบว่าผู้เข้าร่วมวิจัยมีภาคภูมิใจในการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงมากขึ้นจะทำหน้าที่ให้ดี พยายามพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อที่จะได้นำความรู้และประสบการณ์ ไปถ่ายทอดให้พยาบาลจบใหม่หรือนักศึกษาพยาบาลให้สามารถให้การพยาบาลอย่างถูกต้อง ทันสมัย บนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ และจะพยายามเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความแตกต่างของช่วงวัยให้มากขึ้น โดยหาเทคนิคการสอน ถ่ายทอดให้เหมาะสมในแต่ละวัยและแต่ละบุคคล แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนากรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กอบแก้ว บุญบุตร (2563: 110) ได้ทำการวิจัยเรื่องการ

เสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตของนักเรียนวัยรุ่นด้วยโปรแกรมการปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญาพร้อมกับกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความคิด ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนวัยรุ่นมีชุดความคิดเติบโตสูงขึ้นและมีความคงทนของพฤติกรรมไปจนถึงระยะติดตามผล โดยสูงขึ้นจากนักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้เข้าร่วมการปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับ Blackwell, Trzesniewski and Dweck (2007: 246-263) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับความฉลาดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1) เชื่อว่าความฉลาดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (กรอบความคิดเติบโต) และ กลุ่มที่ 2) เชื่อว่าความฉลาดไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (กรอบความคิดจำกัด) ผลการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มที่ 1 คือกลุ่มที่มีความเชื่อแบบกรอบความคิดเติบโต มีผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 2 เหนือกว่ากลุ่มที่มีกรอบความคิดจำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า ผลของการใช้โปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยง และผลจากการวิจัยและการศึกษาตำราวิชาการต่างๆ พอสรุปได้ว่า การพัฒนากรอบความคิดเติบโต ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถตระหนักรู้ในเรื่องความฉลาดของตนเองว่าสามารถพัฒนาได้ เห็นคุณค่าในตนเอง เชื่อมั่นในความพยายามของตนเอง นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของกรอบความคิดเติบโตในการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง รวมทั้งสามารถนำมาประยุกต์ในการทำงานด้านการพยาบาลและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อพยาบาลรุ่นน้องได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การดำเนินการโปรแกรมการปรึกษากลุ่มที่มีต่อกรอบความคิดเติบโตของพยาบาลพี่เลี้ยงสามารถเพิ่มจำนวนครั้งของการพบกลุ่มได้ เพื่อมีกิจกรรมร่วมกันที่เพิ่มขึ้นและเห็นถึงการพัฒนากรอบความคิดเติบโตชัดเจนขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ด้านผู้ให้การศึกษา ต้องสื่อสารว่าไม่ได้มาสอน แต่มาร่วมทำกระบวนการให้เกิดขึ้น โดยการอยู่ร่วมในกลุ่มตลอดเวลา

2.2 ด้านผู้รับการปรึกษาการคัดเลือกผู้รับการปรึกษา ควรพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ทางการบริหารของผู้รับการปรึกษา เพราะจะมีผลในเรื่องความกล้าในการแสดงออก การเสนอแนวคิดหรือการตัดสินใจระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อมในการทำกลุ่ม ต้องเอื้ออำนวยต่อการทำกลุ่มได้แก่ ความกว้างของสถานที่ ความสงบและความเป็นส่วนตัวของกลุ่ม

2.4 ด้านระยะเวลา เนื่องจากผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีหลายช่วงวัยและมีหลายหน้าที่ในเวลาเดียวกัน การนัดหมายเวลาในการทำกลุ่ม จึงมีการขยับช่วงเวลาตามความเหมาะสมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถมาพร้อมกันได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลหลังจากที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มเพื่อดูความคงทนของการพัฒนากรอบความคิดเติบโต

3.2 สามารถนำไปต่อยอดกับบุคลากรในกลุ่มอื่นๆ ได้หลากหลายเพราะในทุกสาขาอาชีพย่อมต้องการบุคลากรที่มีกรอบความคิดเติบโตให้อยู่ในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กอบแก้ว บุญบุตร. (2563). “การเสริมสร้างชุดความคิดเติบโตของนักเรียนวัยรุ่นด้วยโปรแกรม การ
ปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญาพร้อมกับกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความคิด”.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตจิตวิทยาการปรึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัชวาลย์ ศิลปกิจ, อรรพรรณ ศิลปกิจ และรสสุคนธ์ ชมชื่น. (2558). ความตรงของแบบวัดชุดความคิด.
วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย. 23(3): 166-174.
- ชนิตา รุ่งเรือง และ เสรี ชัดแฉ่ม (2559). กรอบความคิดเติบโต: แนวทางใหม่แห่งกาพัฒนศักยภาพ
มนุษย์. วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา. 14(1): 1-13.
- นครินทร์ สุวรรณแสง, ภารดร ยิ่งยวด และขวัญณา ขวัญสภาพกุล. (2562). “การประยุกต์กรอบ
ความคิดแบบเติบโตเพื่อการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพ ในยุคประเทศไทย 4.0”. วารสารสภา
การพยาบาล. 34(3): 5-14.
- รัฐจวน คำชิรพิทักษ์. (2554). เอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษา. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัลลภา บุญรอด. (2548). “การเป็นพยาบาลที่เลี้ยง คือกระบวนการสู่การพัฒนาตนเอง และการ
สร้างสรรค์ความเป็นวิชาชีพ”. วารสารพยาบาลกองทัพบก. 6(2): 7-18.
- วัชร ทรัพย์มี. (2556). ทฤษฎีให้บริการปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา บุญหนู. 2544. “โครงการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมพยาบาลที่เลี้ยง: กรณีศึกษา
โรงพยาบาลบ้านหมี่”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อัฐณญา แพทย์ศาสตร์ และททัยชนก อินลบ. (2564). “การพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบ
บูรณาการต่อการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตของนักศึกษา คณะครุศาสตร์”. วารสารวิจัย
รำไพพรรณี. 17(1): 110-119.
- Blackwell, L. S., Trzesniewski, K. H., & Dweck, C. S. (2007). Implicit theories of
intelligence predict achievement across an adolescent transition: A
longitudinal study and an intervention. *Child development*. 78(1): 246-263.
- Clark, A., & Sousa, B. (2018). *How to be a happy academic*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Corey, G. (2004). *Theory and Practice of Counseling & Psychotherapy*. USA: Thomson
Brooks/Cole.
- Weiss, M. R. (1995). *The provisions of social relationships*. Englewood Cliffs, NJ:
Prentice Hall.

ผลการจัดการเรียนรู้ โดยสมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม
วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

THE RESULTS OF LEARNING MANAGEMENT BY USING
BRAIN-BASED LEARNING WITH MULTIMEDIA ON FIVE
PRECEPTS DHARMA PRINCIPLES IN SOCIAL STUDIES,
RELIGION AND CULTURE OF GRADE 2 STUDENTS

ศิรินญา ลีลาชัย¹, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม²

Siranya Leelachai¹, Charoenwit Sompongtham²

มหาวิทยาลัยราชธานี¹⁻²

Ratchathani University¹⁻²

E-mail : siranya_tumtim@hotmail.com¹

ได้รับบทความ: 25 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่าที่

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 เท่ากับ 80.11/80.83
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน, สื่อประสม, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, หลักธรรมศีลห้า

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the efficiency of the learning management plans integrating using the brain-based learning with multimedia for social studies, religion, and culture lessons centred on the five precepts for grade 2 students, to efficiency with the criterion set 80/80, 2) Compare academic achievement from learning using the brain-based together with primary media social studies religion and culture on the topic of moral principles and the five precepts for grade 2 students, before and after school, and 3) Examine student satisfaction with the learning management process using the brain-based learning with multimedia for social studies, religion, and culture lessons centred on the five precepts for grade 2 students. The sample group used in the research included students in prathom grade 2/3 students from Wat Wetawan Wittayaram School, Ubon Ratchathani Province, obtained by cluster random sampling, using the classroom as the randomization unit. The research tools include learning management plans, academic achievement tests. and questionnaire on satisfaction with learning management. The statistics used for data analysis included means, standard deviation, and t-test (dependent samples)

The findings were as follows:

1. The efficiency of the learning management plans integrating using the brain-based learning with multimedia for social studies, religion, and culture lessons centred on the five precepts for grade 2 students is 80.11/80.83, surpassing the targeted 80/80 benchmark.

2. The Compare academic achievement from learning using the brain-based together with primary media social studies religion and culture on the topic of moral principles and the five precepts for grade 2 students, After studying higher than before studying Statistically significant at the .01 level.

3. Students' examine satisfaction with the learning management process using the brain-based learning with multimedia for social studies, religion, and culture

lessons centred on the five precepts for grade 2 students as a whole was at the highest level.

Keywords: Brain-Based Learning, Multimedia, Academic achievement, The Fifth Precept Principle

บทนำ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นแนวความคิด ของ Jensen (2000: 6) ได้อธิบายส่วนประกอบของสมองว่า สามารถแบ่งออกได้ 4 ส่วน คือ สมองส่วนหน้า (Frontal) หรือสมองบริเวณหน้าผาก ทำหน้าที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผล การแก้ไขปัญหา การวางแผน และการควบคุมการเคลื่อนไหว สมองส่วนบน (Parietal) หรือสมอง บริเวณกระหม่อม ทำหน้าที่ด้านการความรู้สึก การประมวลผล และภาษา สมองส่วนข้าง (Temporal) หรือส่วนที่ติดดอกไม้ มี 2 ซีกซ้าย-ขวา ทำหน้าที่เกี่ยวกับการได้ยิน ความจำ การแปล ความหมาย ภาษา สมองส่วนหลัง (Occipital) หรือส่วนท้ายทอย ทำหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการรับรู้ แสงและภาพ ส่วนสำคัญของสมองที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้คือส่วนครึ่งวงกลมที่อยู่ภายใน ครึ่งบนของกะโหลกศีรษะ มีชื่อเรียกว่า Cerebrum หรือ สมองใหญ่ การพัฒนาการเรียนรู้ต้องมีการกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) เตรียมสมองให้ พร้อมกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ ทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้ว เชื่อมโยงกับสิ่งใหม่ที่กำลังจะเรียนรู้ 2) ขั้นตอนการรับความรู้ใหม่ (Acquisition) เตรียมสมองให้เริ่ม ซึมซับข้อมูลโดยเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ากับความรู้ใหม่ เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนด้วยเรื่องที่ เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการเรียนรู้โดยละเอียด (Elaboration) เป็นช่วงเวลาที่ก่อให้เกิดปัญญาแห่งการ เรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนมีความต้องการสร้างกระบวนการคิดด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลและข้อคิดเห็น เพื่อเชื่อมโยงความรู้นั้นให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียน รวมทั้งมีการประมวลผล การตรวจสอบ และแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดให้ถูกต้อง 4) ขั้นตอนการจดจำซึมซับความรู้ (Memory Formation) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนซึมซับจดจำความรู้ด้วยการทำซ้ำย้ำทวนในสถานการณ์ที่ต่างกัน การจดจำสามารถ เกิดขึ้นได้ทั้งในขณะที่ผู้เรียนรู้ตัวและไม่รู้ตัว ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมการจดจำซึมซับความรู้ให้เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาและจดจำได้ยาวนานตลอดไป และ 5) ขั้นตอนการบูรณาการต่อยอดความรู้ (Functional Integration) คือ การที่ผู้เรียนนำความรู้ที่เพิ่งได้ศึกษาฝึกทักษะมาประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่สัมพันธ์กัน ในขั้นตอนนี้จะเป็นการเชื่อมโยงความรู้ที่เพิ่งได้เรียนรู้ร่วมกับความรู้ใหม่ที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งหมายรวมถึง การสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้ โดยอาศัยการฝึกฝนหรือปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เรียนส่งเสริมทักษะพื้นฐานโดยกำหนดขั้นให้ ผู้เรียนตอบเรียงลำดับจากง่ายไปยาก สามารถตรวจสอบและ พัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังเช่น ผลงานวิจัยของ พัทธมน ผลประพฤติ (2565: 90) ที่ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง สินค้าและบริการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลังการจัดการ

เรียนรู้ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา สารที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง สินค้าและบริการ สูงขึ้น

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่นมีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 6) ในเรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของโรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2564 วิชาสังคมศึกษา ยังไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีปัญหานักเรียนยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำกว่าร้อยละ 60% ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ โดยเฉพาะนักเรียนไม่เข้าใจ เรื่องหลักธรรมศีลห้าที่ชัดเจน และมีสื่อจากอินเทอร์เน็ตมากมายที่ล่อแหลม ทำให้นักเรียนเข้าถึงได้ง่าย ขาดการแนะนำที่ถูกต้องทำให้นักเรียนยังแยกแยะไม่ออก และไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจน (โรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม, 2564: 6-8) จุดประสงค์สำคัญที่เป็นผลรวมของคุณภาพของผู้เรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คือ มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง มีทักษะกระบวนการและมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง และรู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 4)

ดังนั้น หากครูมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และใช้สื่อแบบฝึกหัดที่ชัดเจนที่สามารถให้นักเรียนวิเคราะห์ แยกแยะ สร้างความเข้าใจในหลักธรรมที่เข้าใจง่ายเป็นรูปธรรมชัดเจน ก็ทำให้นักเรียนเข้าใจมีทักษะกระบวนการคิดที่ถูกต้องสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ จะนำไปสู่พื้นฐานทางความคิดจิตใจที่ดีและประสบความสำเร็จ โดยควรนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ โดยสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) มาใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสื่อประสม โดยการนำเอา สื่อได้หลายประเภท มาใช้ร่วมกัน ทั้งวัสดุอุปกรณ์ภาพถ่าย เสียง ภาพเคลื่อนไหว หนังสือและวิธีการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อแต่ละอย่างตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา และในปัจจุบันมีการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ร่วมด้วยเพื่อการพลิก หรือการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเสนอข้อมูลทั้งตัวอักษรภาพ กราฟฟิก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์ และเสียง สอดคล้องกับแนวคิดของ จรรยาพร ลั่นเหลือ

และคณะ (2560: 147) ที่ได้เสนอไว้ว่า การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ที่ถือสมองเป็นฐาน เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การทำงานของสมอง 2) การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยเปิดกว้าง ให้เด็กเรียนรู้ได้ทุกเรื่อง เนื่องจากสมองเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือและได้เรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้ที่ถือสมองเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมให้เด็กไทยได้พัฒนาศักยภาพสมองของเขาอย่างเต็มความสามารถ และควรนำการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมาจัดให้ห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม โดยการทำงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม และข้อดีของการจัดการกิจกรรมที่ใช้สมองเป็นฐานทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการเป็นผู้ฟังและผู้พูดได้ดีและทำให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น จากการที่เพื่อนในกลุ่มได้อธิบายเพิ่มเติม และแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้คิดผลงานที่จะออกมารายงานหน้าห้องเรียนได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คาดหวังว่าผลการวิจัยจะนำไปใช้ในการ แก้ปัญหา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจความชำนาญในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนไปใช้ในเรื่อนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 90 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับสื่อประสม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า เป็นเนื้อหาจากวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 12 แผน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 6) ประกอบด้วย 1) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ภาพเหตุการณ์ ข่าวสารจากช่องโทรทัศน์ เฟซบุ๊ก 2) เรื่อง หลักธรรมสำคัญอย่างไร โดยใช้การ์ตูน นิทานชาดก 3) เรื่อง หลักธรรมพื้นฐาน ภาพนิ่ง ยูทูบ 4) เรื่อง หลักธรรมศีลห้าข้อ ภาพนิ่ง เสียง การ์ตูน 5) เรื่อง ศีลห้าข้อ 1 การ์ตูน ภาพข่าว ยูทูบ 6) เรื่อง ศีลห้าข้อ 2 ภาพข่าว ภาพการ์ตูน ยูทูบ 7) เรื่อง ศีลห้าข้อ 3 ภาพข่าว ยูทูบ 8) เรื่อง ศีลห้าข้อ 4 ภาพยนตร์สั้น ข่าว 9) เรื่อง ศีลห้าข้อ 5 ภาพข่าว ภาพยนตร์สั้น ยูทูบ 10) การวิเคราะห์แยกแยะ หลักธรรม ศีลห้า ภาพเหตุการณ์ ยูทูบ 11) หลักธรรม ศีล 5 ข้อ กับการใช้ชีวิตประจำวัน ใช้สื่อประสม วิดีโอ ใบงาน แผนที่ความคิด 12) สรุปหลักธรรม ศีล 5 ข้อ รวมกันอภิปรายข้อดีข้อเสียการปฏิบัติตามหลัก ศีล 5

3. เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม โดยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสร้างแบบทดสอบ จำนวน 20 ข้อ หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง .30 - .63 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .20 - .93 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นข้อคำถามประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการสอน และด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง .67 - 1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคิดเป็นร้อยละ เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E_1 ตัวแรก และวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลการจัดการเรียนรู้

ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคิดเป็นร้อยละ เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E_2 ตัวหลัง

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้ค่าสถิติ t - test แบบ Dependent Samples

4.3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของ คะแนนเฉลี่ย (E_1/E_2)
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	120	96.13	17.17	80.11
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	16.17	1.43	80.83

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.11 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.83 ดังนั้น ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 80.11/80.83 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้ค่าสถิติ t - test แบบ Dependent Samples ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	20	7.77	1.43	25.41**	.000
หลังเรียน	30	20	16.17	1.59		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา	4.53	.50	มากที่สุด
1. เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง	4.53	.50	มากที่สุด
2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.67	.47	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.53	.62	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการสอน	4.61	.50	มากที่สุด
4. ครูมีการเตรียมการสอน	4.53	.50	มากที่สุด
5. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.57	.50	มากที่สุด
6. ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	4.80	.40	มากที่สุด
7. ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	4.53	.50	มากที่สุด
8. ครูเข้าสอนและออกตรงเวลา	4.67	.47	มากที่สุด
9. ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4.67	.47	มากที่สุด
10. ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่ม	4.53	.62	มากที่สุด
11. ครูตั้งใจสอนให้คำแนะนำช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก	4.53	.50	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
แก่นักเรียนในการทำกิจกรรม			
12. ครู บุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดจาเหมาะสม	4.57	.50	มากที่สุด
13. กิจกรรมการเรียนสนุก น่าสนใจ	4.80	.40	มากที่สุด
14. ครูให้ออกาสนักเรียนซักถามปัญหา	4.53	.50	มากที่สุด
ด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้	4.59	.51	มากที่สุด
15. ครูใช้วิธีการสอนและสื่อที่หลากหลาย	4.53	.47	มากที่สุด
16. ครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในการวัดและประเมินผล	4.53	.47	มากที่สุด
17. นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินล่วงหน้า	4.57	.62	มากที่สุด
18. ครูประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม	4.57	.50	มากที่สุด
19. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียน	4.53	.50	มากที่สุด
20. นักเรียน เรียนอย่างมีความสุข	4.53	.50	มากที่สุด
รวม	4.60	.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อ ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการสอน เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ (1) ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และ (2) กิจกรรมการเรียนสนุก น่าสนใจ และ 3) ด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานโดยร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.11 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.83 ดังนั้น ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 80.11/80.83 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม เป็นการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การแก้ไขปัญหา นั้นด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการรับรู้ของสมองส่วนต่างๆ สู่การคิดเชื่อมโยงความรู้เข้ามาช่วย โดยครู

เป็นผู้ช่วยคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนนำองค์ความรู้ใหม่เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับประสบการณ์เดิม โดยผ่านการอภิปรายและลงข้อสรุปร่วมกัน นอกจากนี้การเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักการของสมองกับการเรียนรู้ นักเรียนได้ฝึกการฟัง การพูด การคิด ความรู้สึกและการลงมือปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน สื่อประสมที่ใช้จัดการเรียนรู้ ในแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 12 แผน ประกอบไปด้วย วีดิโอ ข้อความ ภาพ เพื่อให้นักเรียนได้อ่าน ดู ฟังอย่างทั่วถึง และเหมาะสมกับวัย ความสนใจของนักเรียน อีกทั้งเนื้อหา มีความสนุก ตื่นเต้น เร้าใจทำให้ง่ายต่อการจดจำ ไม่เบื่อหน่าย มีความกระตือรือร้น อยากเรียน อยากรู้ นอกจากนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ ทุกแผนจะใช้สื่อประสม วีดิโอ ภาพประกอบ ทุกขั้นตอนประกอบการจัดการเรียนรู้ร่วมกับการใช้สมองเป็นฐาน นักเรียนเกิดความสนใจนักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการคิดของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากผู้เรียนจะได้ศึกษาหาความรู้ วิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้ได้ดีมากยิ่งขึ้นซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นได้ และเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้วิชาอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชานิกา บัวผืน (2556: 61-64) ที่ได้วิจัยเรื่อง การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า สื่อประสมกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน มีประสิทธิภาพ 84.89/88.07 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยสื่อประสมที่สร้าง สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ .01 และนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจในการเรียน ด้วยสื่อประสมที่สร้าง ในระดับดีมาก

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับใช้สื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ด้วยการใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับสื่อประสม ข้อดี ของการใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับสื่อประสมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เป็นแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้หาความรู้ผ่านกระบวนการทางสมอง เกิดความคิด นักเรียนได้พัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ โดยผู้เรียนเรียนรู้จากการสัมผัสผ่านส่วนประกอบของสมองแต่ละส่วน และเรียนรู้เชื่อมโยงสู่ประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนได้ฝึกการวางแผน การควบคุม ตรวจสอบ และการประเมินสิ่งที่ตนเองรู้ ทั้งนักเรียนหาแนวทาง ในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง ทำให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และความคิดรวบยอด นำไปสู่การพัฒนาสติปัญญา นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ปัญหา ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น ตัวอย่างเช่นกิจกรรมที่ได้ทำในช่วงการเรียนการสอนจะมีการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ เห็นปัญหด้วยตนเอง ส่งเสริม จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ หลากหลายสื่อการสอน และมุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเอง เพื่อสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นการจำแบบยั่งยืน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการ เรียนรู้ ทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนมี

ทักษะกระบวนการรู้ ความเข้าใจสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จำเนียร โพธพูน (2558: 93) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาศาสตร์การจัดการเรียนรู้ สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ใช้สมองเป็นฐาน โดยบูรณาการการเรียนรู้ตามแนว พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมี ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมี ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเท่ากับ 87.23 ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่า กลุ่มควบคุม และ 4) นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเท่ากับ 82.85 ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภริ ตา การะภาพ (2564: 111-112) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain – Based Learning : BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการอ่านสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมและราย ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการสอน เมื่อ พิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ (1) ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน และ (2) กิจกรรม การเรียนสนุก น่าสนใจ และ 3) ด้านสื่อ แหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครู ประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้นนั้นนักเรียน ทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่มและรายบุคคล นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทุกขั้นตอน นักเรียนได้ฝึกทักษะ การคิด วิเคราะห์ การใช้สื่อที่หลากหลายทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวสนุกสนานในการสร้างสรรค์ ผลงาน มี ความสุขกับการจินตนาการและฝึกความรับผิดชอบ และสามารถทำงานกับผู้อื่นได้ในหัวข้อนักเรียนมี ความพึงพอใจครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและรายบุคคล ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดนั้น เป็นเพราะในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมร่วมกับเป็นกลุ่ม และได้ทำ กิจกรรมรายบุคคลเกือบทุกชั่วโมงนอกจากนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนความ สนุกสนาน กล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงความคิดเห็นจึงทำให้ความพึงพอใจในหัวข้อนักเรียนมีความพึง พอใจครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนและครู บุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดจาเหมาะสม และครู แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจนและครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน และครูส่งเสริมให้ นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและรายบุคคล สูงที่สุด ในส่วนของหัวข้อกิจกรรมการเรียนสนุกและ น่าสนใจ ที่มีคะแนนเฉลี่ยเป็นอันดับสองนั้นเกิดจาก กิจกรรมที่ผู้เรียนทำกิจกรรมแล้วเกิดความ สนุกสนาน ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในห้องเรียนและเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ระหว่างเพื่อนจึงทำให้หัวข้อกิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงรองลงมา และในส่วน ของหัวข้อครูประเมินผลอย่างยุติธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมานั้นเกิดจาก หลังจากที่ทำทดสอบ หลังเรียนแล้วครูผู้สอนได้ทำการเฉลยแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ พร้อมร่วมอภิปรายกับนักเรียน ทำให้ ผู้เรียนไม่สงสัยถึงผลการเรียนของตนเอง จากที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้เรียนเรียนมีความพึงพอใจต่อการ

จัดการเรียนรู้ ครูประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Duman (2010: 2077) ที่ได้วิจัยเรื่อง ผลของการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในการสอนรายวิชาสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้สมองเป็นฐาน มีแรงจูงใจในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ และ Diyaddin (2017: 1735) ที่ได้วิจัยเรื่อง การเรียนรู้ของสมองในการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์การเรียนรู้โดยใช้ BBL ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้โดยใช้ BBL ควรมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการนำไปใช้ในระดับประถมศึกษาด้วยในอนาคต เพื่อให้ได้ผลดีต่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปได้ว่า นักเรียนมีพัฒนาการ ความเข้าใจของหลักธรรม ศีลห้า สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แสดงได้ว่า การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องหลักธรรม ศีลห้า โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้จริง และแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรม ศีลห้า โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้จริง ตลอดจนนักเรียนสามารถนำความรู้จากวิชาที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และรายวิชาอื่น ๆ ได้ ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สรุปผลการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการจัดการเรียนรู้ โดยสมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัด นำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมและกระตุ้นความสนใจและความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

1.2 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสร้างสื่อการสอน เพื่อทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมกับครูผู้สอนในสังกัด ที่บรรจุใหม่ ให้มีความรู้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

2.1 สถานศึกษาควรนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือต่อยอดบูรณาการในกลุ่มสาระอื่น ๆ

2.2 ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ๆ ได้

2.3 ครูผู้สอนควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมของผู้เรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ และครูต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ดีและเหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้และค้นคว้า

2.5 ครูผู้สอนควรเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยให้นักเรียนมีโอกาสนำปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันให้มากขึ้น

2.6 ครูผู้สอนควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและสรุปเนื้อหาในบทเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.7 ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการสอน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมควรศึกษาให้เข้าใจก่อนนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาผลการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น เช่น ร่วมกับเทคนิคการรู้คิด เป็นต้น เพื่อส่งเสริมความสามารถผู้เรียนให้เป็นผู้มีเหตุผลและภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น

3.2 ควรศึกษาผลการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมร่วม ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนอื่น ๆ หรือโรงเรียนอื่น โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ในการจัดการเรียนรู้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างกับการศึกษาครั้งนี้

3.3 ควรศึกษาผลการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม กับรายวิชาอื่น หรือระดับชั้นอื่น ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สังคมศึกษาและ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสังเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ความคงทนในการเรียนรู้ แรงจูงใจ ปัญหา และอุปสรรค เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จรรยพร ลั่นเหลือ, พิสิฐ เทพไกรวัล, จิตติรัตน์ ขอว์ และ กุหลาบ ปุริสาร. (2560). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) เรื่องการทำงานของสมอง วิชาการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมองสำหรับเด็กปฐมวัย ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยนครพนม. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 9(1), 147-155.
- จำเนียร โปสาวัง. (2558). การพัฒนาศาสตร์การจัดการเรียนรู้ สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ใช้สมองเป็นฐานโดยบูรณาการการเรียนรู้ตามแนว พระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 12(58), 93-110.
- ชานิกา บัวเผียน. (2556). *การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- พัชรมน ผลประพฤติ. (2565). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง สินค้าและบริการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ภริตา การะภาพ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain – Based Learning: BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงเรียนวัดเวตวันวิทยาราม. (2564). *รายงานการประกันคุณภาพภายนอก: ผลการประเมิน SAR ภายใต้อาณัติ COVID – 19 การศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. อุบลราชธานี: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- Diyaddin, M. (2017). Brain based learning in science education in turkey: descriptive content and meta-analysis of dissertations. *Journal of Education and Practice*, 9(8), 1735-2222.
- Duman, B. (2010). The effects of brain-based learning on the academic achievement of students with different learning styles. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10(4), 2077-2103.
- Jensen, E. P. (2000). *Brain-based learning: the new science of teaching & training*. San Diego: The Brain Store.

การจ้ดการเกษตร การปรบร้ดว ของพุทธยวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ในจ้งหวดบุรีรัมย์

A STUDY OF THE AGRICULTURAL MANAGEMENT AND ADAPTATION OF BUDDHIST YOUTH FARMERS UNDER THE NEW WAY OF LIFE IN BURIRAM PROVINCE

วร้ดณ ภูทองงน๑, อสรพงษ ไรสรน๑, นกร พลเยม๑ และ กิตถธช นาช๑

Wirat Poothongngaeng¹, Isarapong Kraisin², Nikhon Phonyeam³ and Kittithat Nachai⁴

วทรลยสงษบุรีรัมย์ มหาวทรลยมหจุฬาลงกรณราชวทรลย¹⁻⁴

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buriram Buddhist College¹⁻⁴

E-mail: kraisin1986@gmail.com²

ไ้รรับบทความ: 17 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2567; ตอปรบร้ดพมพ์: 29 ธันวาคม 2567

บทค้ดยอ

การว้จยคร้้งน้ ม้ว้ตฤประสงค 1.เพอศ้ษาการจ้ดการเกษตร การปรบร้ดว ของพุทธยวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่จ้งหวดบุรีรัมย์ 2.เพอเสนอแนวทางการจ้ดการเกษตร การปรบร้ดว ของพุทธยวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จ้งหวดบุรีรัมย์ การว้จยน้เป็นการว้จยเช้งคุณภาพ โดยไ้กระบวนกรว้จยเช้งปรบร้ดการ กลุ่่มผ้ไ้ข้อมูลสําคัญ จํานวน 40 รุบ/คน

ผลกรว้จยพบว้

1. การจ้ดการเกษตร การปรบร้ดว ของพุทธยวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จ้งหวดบุรีรัมย์ พบว้ กลุ่่มพุทธยวเกษตรดําเนินชีวิตตามหลักปรชญาเศรษฐกจพอเพ้ียงน้ด้นหลักการ ปรกอบดว้ (1) พอประมาณ (2) ม้เหตุผล (3) ม้ภูมิค้มกันและด้นเงอไขปรกอบดว้(1) ความรู้ (2) คุณธรรม (3) ระดบความรู้ความเช้ใจปรชญาเศรษฐกจพอเพ้ียงของ (4) ระดบพฤตกรมการดําเนินชีวิตตามหลักปรชญาเศรษฐกจพอเพ้ียง (5) ความค้ดเห้นน้การน้หลักปรชญาเศรษฐกจพอเพ้ียงมาไ้เช้เป็นแนวทางการดําเนินชีวิตไ้ จากการศ้ษา จะเห้นไ้ว้ว่ามีตัวแปรท้เก้ยวเช้งกับการปรบร้ดวของพุทธยวเกษตรวิถีพุทธค้ือ พฤตกรมของสมชกน้แต่ละด้นโดยมี หลักการปรกอบดว้ 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดบความรู้ความเช้ใจ 4) ระดบพฤตกรมการดําเนินชีวิตตามหลักพอเพ้ียง แตกกลับเพ้ิมมูลค่าข้้นไ้ ลตอ้ตราความเสี่ยงความประพฤตการไ้จ้ายลงไ้ จ้งสร้างความมน้คง และความย้งย้ยนน้ครอบครว้และสมชกน้กลุ่่มท้เก้ดต้งข้้นภายไ้ด้กลุ่่มพุทธยวเกษตร

2. แนวทางการจ้ดการเกษตร การปรบร้ดว ของพุทธยวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จ้งหวดบุรีรัมย์การจ้ดการกระบวนกรต้นน้ กลางน้ และปลายน้ เป็นการพัฒนาเยวชนรุ่่นใหม่ไ้เป็น Young Smart Farmer เกษตรกรรุ่่นใหม่ท้ผ้นการปรเม้นคุณสมบ้ดเป็น ม้การบรหการจ้ดการเกษตรดว้เทคโนโลยีสมยใหม่ ความค้ดสร้างสรรค และนว้ตกรม ม้การเช้ื่อมโยงเครอช้าย และเป็นผ้ผู้นำทางการเกษตรน้ทอ้งถ้้นสามารถ ทดแทนเกษตรกรผ้สูงอาย และสร้างแรงจูงใจไ้คนรุ่่นใหม่ห้้นมาปรกอบอาช้ิเกษตรกรร

คำสำคัญ : การจัดการเกษตร, การปรับตัว, พุทธยุวเกษตรกร

Abstract

This research's objectives are 1. To study agricultural management and adaptation of Buddhist young farmers under the new way of life in Buriram province. 2. To propose guidelines for agricultural management and adaptation of Buddhist young farmers under the new way of life in Buriram province. This research is qualitative research using action research processes key informant group is 40 monks/people.

Research results found that;

1. Agricultural management and adaptation of young Buddhist farmers under the new way of life Buriram Province it was found that Youth Agriculture group lived according to the Sufficiency Economy Philosophy related to behavior according to the Sufficiency Economy Philosophy principles consists of (1) moderation, (2) having reason, (3) having immunity, and in terms of conditions, it consists of (1) knowledge, (2) morality, (3) level of knowledge and understanding of the philosophy of sufficiency economy, (4) level of conduct behavior. Life according to the Sufficiency Economy Philosophy (5) Opinions on the use of the Sufficiency Economy Philosophy as a guideline for living life. From the study, it can be seen that there are variables related to the adaptation of Buddhist youth agriculture, the Buddhist way of life, namely the behavior of members in each aspect, with Principles include 1) knowledge 2) morality 3) knowledge and understanding level 4) behavior level for living life according to the principles of sufficiency.

2. The guidelines for agricultural management and adaptation of young Buddhist farmers under the new way of life Buriram Province managing midstream, and downstream processes is the development of the new generation of youth to be Young Smart Farmers new generation of farmers who have passed the qualification assessment agriculture Replacement for elderly farmers and create incentives for the new generation to turn to agriculture.

Keywords: Agricultural Management, Adaptation, Young Buddhist Farmers

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาการเกษตรภายใต้ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เป็นกรอบการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” แนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การ

สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรโดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทนแรงงานเกษตรกร สร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในการสืบทอดอาชีพเกษตร 3) ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืน ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านการเกษตรตั้งแต่ประถมศึกษาาร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ 4) พัฒนาองค์ความรู้สู่เกษตรกรมืออาชีพ 5) สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรโดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้ต่อยอดไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรและเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562: 2)

พระบรมราชาบาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาหลักแนวความคิดการพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้และคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท แต่ให้ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ภายหลังจากการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทยยังไม่มีคามยั่งยืน เนื่องจากแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีปัญหา จึงต้องหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาที่มีความเหมาะสมอย่างยั่งยืน ทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักว่าถ้าได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมคงจะไม่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจและเมื่อเกิดปัญหาแล้วก็สามารถใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมพัฒนา และสนับสนุนในทุกมิติให้สามารถรับมือและเท่าทันกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งประเด็นท้าทายของการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่จะเป็นผู้สืบทอดอาชีพการเกษตรและการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อภาคเกษตรก็ถือเป็นสิ่งสำคัญ การปลูกฝังตั้งแต่เรียน หรือการตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรจึงเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างผู้สืบทอดเกษตรกร การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและชุมชน ทั้งในระดับของการพึ่งพาตนเองในระดับของการแข่งขัน กลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้ยุวเกษตรกรและชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถไปสู่เป้าหมายดังกล่าว คือ การนำเอากระบวนการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่าย การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มีความสามารถในการจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างชาญฉลาด รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องมีการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกร สมาชิกยุวเกษตรกร ให้มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพเพื่อเป็นผู้สืบทอด ในการผลิตทางการเกษตรเพื่อการบริโภคในประเทศและเพื่อการส่งออก อีกทั้งยังเป็นการสร้างและพัฒนา (นันทนีย์ กลมศิริพิชัยพร, 2549: 44)

การขับเคลื่อนกลไกการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรกลุ่มยุทธศาสตร์ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้ให้กับ กลุ่มยุทธศาสตร์ในจังหวัดบุรีรัมย์ว่าการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มยุทธศาสตร์ของจังหวัดยังอยู่ในระดับที่ยังไม่สามารถพัฒนาสู่กลุ่มต้นแบบได้ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการกลุ่มยุทธศาสตร์ ให้มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ มีความรู้ ทักษะทางด้านการเกษตร การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีพลังในการขับเคลื่อนงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มผ่านกระบวนการเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาไปสู่เครือข่ายกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพการเกษตรให้สามารถพึ่งพาตนเองมีความมั่นคงทางอาชีพ และมีความเป็นอยู่ที่ดี เกิดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงานดีเด่นของกลุ่มยุทธศาสตร์และสมาชิกที่เป็นต้นแบบที่ดีให้เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป (เสรี พงศ์พิศ, 2548: 23)

ประเด็นปัญหาการวิจัยสภาพปัญหาการจัดการเกษตรและการปรับตัวของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ราคาสินค้าเกษตรไม่แน่นอน ขาดช่องทางการตลาดที่เป็นธรรม และพึ่งพาคนกลางมากเกินไป ส่งผลให้รายได้ไม่มั่นคงขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย และยังไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่ตลาดดิจิทัลได้เต็มที่ การอพยพแรงงานเยาวชนไปทำงานในเมือง ทำให้ขาดแรงงานเกษตรในพื้นที่ และวิถีชีวิตเกษตรดั้งเดิมเริ่มลดลงซึ่งการปรับตัวเริ่มประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการเชื่อมโยงตลาดออนไลน์เพื่อเพิ่มโอกาสและสร้างความยั่งยืนในชีวิตการเกษตรการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การตลาด และนโยบายที่เหมาะสมจะช่วยให้พุทธยุทธศาสตร์สามารถพัฒนาตนเองและการเกษตรในยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน.

จากที่กล่าวมาประกอบกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนายุทธศาสตร์ยังมีหลายประการ ทั้งจากการจัดการกระบวนการกลุ่มภายใน การมีส่วนร่วมของสมาชิกยุทธศาสตร์ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกลุ่ม ทศนคติต่อการทำการเกษตรของสมาชิก ประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มยุทธศาสตร์ของอาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องทำการศึกษาการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มยุทธศาสตร์และเป็นแบบอย่างต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix-method) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุทธศาสตร์ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ วิธีการจัดการเกี่ยวกับในการปรับตัวจะต้องพิจารณาทั้งกายภาพและสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น

นั้นๆ ทั้งวิธีทางตรงและทางอ้อมเพื่อเลือกวิธีการที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์มากที่สุด อาจจะกระทำได้หลายแนวทางด้วยกันเช่น การรวมกลุ่มและผนึกกำลังของผู้ที่สนใจและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมกันทั้งในด้าน ความคิด พลังกาย พลังใจ ตลอดจนทุนทรัพย์ จัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ การให้การศึกษา ความรู้ และข้อมูลแก่ทุกคน ทุกอาชีพ ให้เกิดความรัก ห่วง แห่น เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยงานขึ้น รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ แต่ละชนิดนอกจากควบคุมดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ยังทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวคิดหลักการส่งเสริมการเกษตร

การสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนนั้น ยึดหลักการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการพัฒนาด้วยตนเอง ซึ่งการสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนนั้น พอช. ได้ให้การสนับสนุนตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่/ ตำบล และความต้องการของขบวนองค์กรชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยมีกลไกการทำงานที่มีองค์ประกอบจากหลากหลายภาคส่วนในพื้นที่/ตำบล ทั้งนึ่งองค์ประกอบนั้น จะต้องมึขบวนองค์กรชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินงาน ดังนั้น ในการขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนให้เป็นจริง จึงมีขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนสำหรับพื้นที่ใหม่ที่กำลังสนใจดำเนินงานด้านพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน และพื้นที่เดิม รวมถึงพื้นที่การพัฒนาจากประเด็นงานต่างๆ ที่สนใจยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนของพื้นที่/ตำบลในรูปแบบใหม่ เพื่อการพัฒนาต่อยอด การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนของคนในพื้นที่

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร

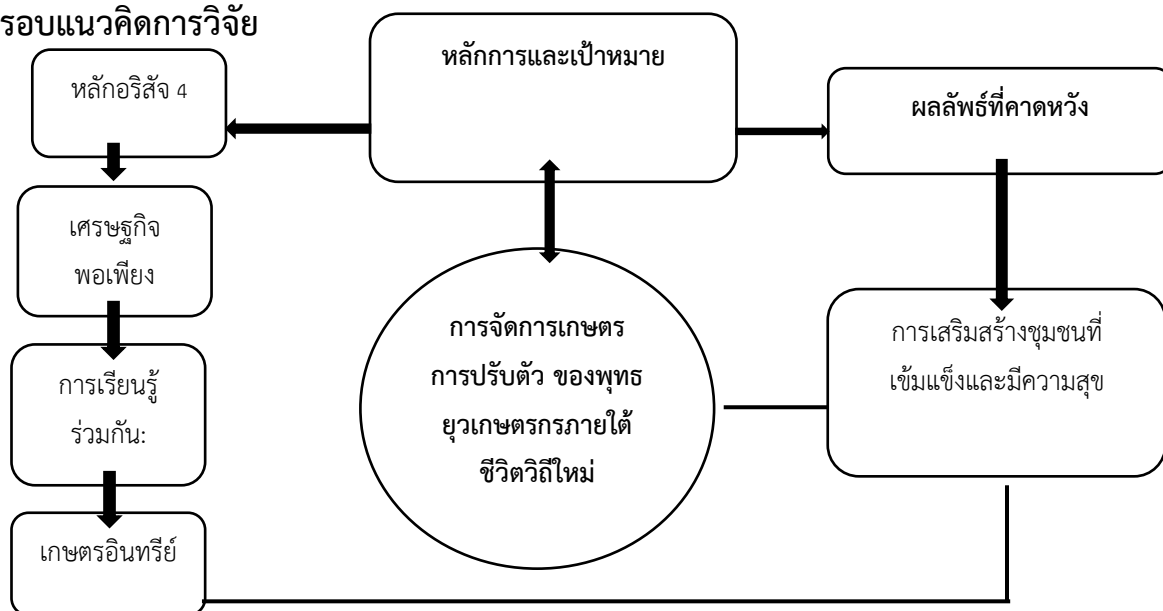
ความมั่นคงทางอาหารเริ่มขึ้นจากปัญหาการขาดแคลนอาหารในภูมิภาค ต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ทำให้ความมั่นคงทางอาหารกลายเป็นประเด็นที่ได้รับ ความสนใจอย่างมาก ทำให้ในปี พ.ศ. 2517 ได้มีการประชุมสุดยอดอาหารโลกที่กรุงโรม ประเทศ อิตาลี ซึ่งได้มีการอภิปรายถึงวิกฤตการณ์ด้านอาหารในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ในเบื้องต้นจะเน้นไปที่ เรื่องของ ปริมาณที่เพียงพอของอาหาร ความคงตัวของราคาอาหาร ตลอดจนการรักษาระบบนิเวศซึ่ง เป็นผล มาจากการผลิตอาหาร

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการ จัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง เพื่อ ประกอบการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่ กฎหมายกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ ชาติ ฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประชากร ได้แก่ 1) นิสิตวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์จำนวน 20 รูป/คน 2) ยุวเกษตรกรชุมชนวัดตาไถ่พลวง ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 10 คน และ 3) ยุวเกษตรกรชุมชนวัดปราสาทสูง ตำบลห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือการวิจัย

1.1 แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

1.2 แบบบันทึกการสังเกต ใช้สำหรับการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและค้นข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ตัวแทนองค์กรสื่อสารมวลชน หรือ หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มที่ 3 ตัวแทนวิสาหกิจชุมชน และองค์กรชุมชนต่าง ๆ กลุ่มที่ 4 แทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญเพื่อให้สมาชิกแต่ละท่านได้กล้าแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนากลุ่มขึ้น

3) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผล6อบรับจากกิจกรรมฝึกอบรมและการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยมีการติดตามผลและรายงานในรอบปี

4) จัดเวทีชุมชนเพื่อเผยแพร่ผลการการขับเคลื่อนชุมชนก้าวหน้าเพื่อนำไปสู่ท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ทางมิติชุมชน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างเกณฑ์ปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ผลการวิจัย

1. การจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1.1 กลุ่มพุทธยุวเกษตรกร ชุมชนวัดบ้านตาไก้พลวง เป็นการปรับตัวในภาวะวิกฤติเป็นตัวบ่งบอกสำคัญว่าชุมชนมีความเข้มแข็งโดยการตั้งรับ ปรับตัวอย่างไรในภาวะโควิด เมื่อเจอวิกฤติเศรษฐกิจโควิด กลุ่มยุวพุทธเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกันมุ่งลดค่าใช้จ่ายด้วยการประหยัดเงิน มากขึ้น และสร้างความมั่นคงในครัวเรือน เช่น เก็บเห็ด และไข่มดแดงที่อยู่ในป่าและหาอาหารป่า นอกจากนี้ยังหารายได้เสริมทางอื่น เช่น แปรรูปผลผลิตจากป่าและการเกษตร แต่ชุมชนก็เผชิญปัญหา เช่น การนำไม้รูปไม้ใช้เรื่องง่าย ดิดที่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีความยุ่งยาก และที่สำคัญคือ ขาดแคลนช่างฝีมือ ดังนั้น หัวใจของการสร้างให้เกิดความมั่นคงจากสมาชิกกลุ่มคือฐานทรัพยากรที่มีก็คือ การฟื้นฟูและพัฒนาทักษะต่างๆโดยการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น พร้อมกับปรับเงื่อนไขให้ทรัพยากร เช่น ไม้จากป่าสาธารณะ ป่าชุมชนให้สะดวกยิ่งขึ้น ยังมีความเป็นไปได้อื่นของการสร้างทางเลือกเศรษฐกิจในภาวะวิกฤติ

1.2 กลุ่มพุทธยุวเกษตรกร ชุมชนวัดบ้านปราสาทสูง การปรับสภาพของยุวพุทธเกษตรกรของชุมชนวัดบ้านปราสาทสูง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ มีการปรับสภาพตามความเป็นจริงโดยยึดหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาเป็นบทบาทและวิถีชีวิตในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม โดยถือว่าการสร้างเจตนารมณ์ที่ดีจะนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรที่กำลังก่อตั้งภายหลังสถานการณ์เพื่อที่จะแสวงหาโอกาสให้ตนเองและชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของตนเองที่ต้องพึ่งระบบนิเวศทางธรรมชาติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตโดยการทำผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต อย่างเช่น ทำน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ และสร้างธนาคารขยะให้เป็นที่ยอมรับและสืบทอดต่อไป

1.3 กลุ่มพุทธยุวเกษตรกร วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) พอประมาณ (2) มีเหตุผล (3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไขประกอบด้วย (1) ความรู้ (2) คุณธรรม (3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ (4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (5) ความคิดเห็นในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ จากการศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของพุทธยุวเกษตรกรวิถีพุทธคือ พฤติกรรมของสมาชิกในแต่ละด้านโดยมี

หลักการประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจ 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักพอเพียง แต่กลับเพิ่มมูลค่าขึ้นได้ ลดอัตราความเสี่ยงความประพฤติกการใช้จ่ายลงได้ จึงสร้างความมั่นคง และความยั่งยืนในครอบครัวและสมาชิกในกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้กลุ่มพุทธยูวเกษตร

2. แนวทางการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยูวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

2.1 การจัดการกระบวนการต้นน้ำ เป็นการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการประเมินคุณสมบัติเป็น Young Smart Farmer มีการบริหารจัดการการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงเครือข่าย และเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่นสามารถ ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหารจัดการ โดยใช้แรงงานในครัวเรือน และจ้างแรงงานภายนอกเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและคัดแยกคุณภาพ ซึ่งกระบวนการตั้งแต่เพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต

2.2 การจัดการกระบวนการกลางน้ำกลุ่มสมาชิกยูวเกษตรกรนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมาที่จัดรวบรวมผลผลิต คือ packing house และล้างทำความสะอาด โดยคัดแยกคุณภาพและบรรจุถุงแบบ กิโลกรัมเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและบรรจุถุงขนาดเล็ก สำหรับจำหน่ายให้กับผู้บริโภคทั่วไปในตลาดเกษตรกร ผลผลิตส่วนหนึ่งนำไปแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การแปรรูปเป็นเมนูอาหารเพื่อขายในร้านอาหารของชุมชน

2.3 กระบวนการจัดการปลายน้ำการจัดการกระบวนการปลายน้ำ เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายให้กับตลาดในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียง ผู้รับซื้อคือพ่อค้าคนกลางที่เป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มและจำหน่ายแบบค้าปลีกในตลาดผู้บริโภคคือ กลุ่มสมาชิกที่รวมกลุ่มกับหน่วยงานอื่นๆทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรที่ต้องการสินค้าจากการแปรรูปมาน้อยเพียงใด

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยูวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ากลุ่มพุทธยูวเกษตร เป็นการปรับตัวในภาวะวิกฤติเป็นตัวบ่งบอกสำคัญว่าชุมชนมีความเข้มแข็งโดยการตั้งรับ ปรับตัวอย่างไรในภาวะโควิด เมื่อเจอวิกฤติเศรษฐกิจโควิด กลุ่มยูวพุทธเกษตรที่ได้รวมกลุ่มกันมุ่งลดค่าใช้จ่ายด้วยการประหยัดเงิน มากขึ้น และสร้างความมั่นคงในครัวเรือน เช่น เก็บเห็ด และแช่หมดแดงที่อยู่ในป่าและหาอาหารป่า นอกจากนี้ยังหารายได้เสริมทางอื่น มีการปรับสภาพตามความเป็นจริงโดยยึดหลักธรรมทางศาสนาเข้ามามีบทบาทและวิถีชีวิตในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม โดยถือว่า การสร้างเจตนารมที่ดีจะนำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรที่กำลังก่อตั้ง

ภายหลังสถานการณ์เพื่อที่จะแสวงหาโอกาสให้ตนเองและชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของตนเองที่ต้องพึ่งระบบนิเวศทางธรรมชาติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตโดยการทำผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตอย่างเช่น ทำน้ำหน้กชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ และสร้างธนาคารขยะให้เป็นที่ยอมรับและสืบทอดสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย พุ่มดวง (2557: 89) ในงานวิจัยเรื่อง การกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ ในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรีการวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชน ของกลุ่มอาชีพ ในตำบลโคกโคเฒ่า ผลการวิจัยพบว่า

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในชุมชนพบว่ามียกลุ่มอาชีพของชุมชน จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มจักสานกระเป่า กลุ่มทำขนมไทย และกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยใช้การจัดการความรู้ (KM) เป็นเครื่องมือ ซึ่ง พบว่าประกอบกลุ่มอาชีพในชุมชน ได้ใช้ กระบวนการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ความรู้ แต่ยังขาดการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ นอกจากนี้ กลุ่มอาชีพ มีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม การวิเคราะห์ปัญหา และการ วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ โดยมีการกำหนดโจทย์ในการศึกษา ดูงานของชุมชนต้นแบบ ณ แหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวทางในการบริหาร จัดการและการดำเนินงาน ของ กลุ่มอาชีพ การประกอบธุรกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา แก้วเทพ (2554: 121) การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการใช้และการเสริมความเข้มแข็งเพื่อพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มอาชีพให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการถอดบทเรียน จากการศึกษาดูงานของชุมชนต้นแบบ การนำมาพัฒนา กลยุทธ์ของกลุ่มอาชีพตำบลโคกโคเฒ่าให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ออกได้เป็น 3 กลยุทธ์ คือ (1) พัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และการตลาด ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มผู้ผลิต และ การส่งเสริมช่องทางการตลาด (2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนด้วยองค์ความรู้ ด้วยการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญมล ดอนขวา (2556: 19) การดำรงชีวิตแบบปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินชีวิตมีกระบวนการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการสืบค้น รวบรวม และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเป้าหมายมีวิธีการทำงานและกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้มาประสานงานกันมีระยะเวลานานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มีมีการวางรากฐานเอาไว้ มีเป้าหมายร่วมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศอยู่ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553: 35) ศึกษาพฤติกรรมกาดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาพบว่า

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านหลักการประกอบด้วย (1) พอประมาณ (2) มีเหตุผล(3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไขประกอบด้วย(1) ความรู้ (2) คุณธรรม (3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา(4) ระดับพฤติกรรม

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (5) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ จากการศึกษา สามารถสรุปความหมายแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ ผลของการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า ถ้านำไปปฏิบัติจริง ๆ แล้ว ย่อมจะได้ผลดี เพราะสามารถบริหารจัดการตามอัตราส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจ และลดความเสี่ยงการประกอบการลงได้ จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักการประกอบด้วย 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 3) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่กลับเพิ่มมูลค่าขึ้นได้ ลดอัตราความเสี่ยงความประพฤติกู้ใช้จ่ายลงได้ จึงสร้างความมั่นคง และความยั่งยืนในครอบครัวและชุมชนสร้างชุมชนแห่งสันติภาพ ปัญญาภาพและเอกภาพในชุมชน

2. แนวทางการจัดการเกษตร การปรับตัว ของพุทธยุวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า

2.1. การจัดการกระบวนการต้นน้ำ เป็นการพัฒนาวัยชนรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer เกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการประเมินคุณสมบัติเป็น Young Smart Farmer มีการบริหารจัดการการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม มีการเชื่อมโยงเครือข่าย และเป็นผู้นำทางการเกษตรในท้องถิ่นสามารถ ทดแทนเกษตรกรผู้สูงอายุ และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยจะต้องมีศักยภาพสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต การบริหารจัดการ โดยใช้แรงงานในครัวเรือน และจ้างแรงงานภายนอกเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตและคัดแยกคุณภาพ ซึ่งกระบวนการตั้งแต่เพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ

2.2. การจัดการกระบวนการกลางน้ำกลุ่มสมาชิกยุวเกษตรกรนำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมาที่จุดรวบรวมผลผลิต คือ packing house และล้างทำความสะอาด โดยคัดแยกคุณภาพและบรรจุถุงแบบกิโลกรัมเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและบรรจุถุงขนาดเล็กสัญลักษณ์ Q สำหรับจำหน่ายให้กับผู้บริโภคทั่วไปในตลาดเกษตรกร ผลผลิตส่วนหนึ่งนำไปแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การแปรรูป

เป็นเมนูอาหารเพื่อขายในร้านอาหารของ สอดคล้องกับงานวิจัยของชุมชนทวิ วัชระ เกียรติศักดิ์ (2549: 54) เรื่องการสร้างคามเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างคามเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างคามเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างคามเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านตามความเหมาะสม และการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

2.3 กระบวนการจัดการปลายน้ำการจัดการกระบวนการปลายน้ำ เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายให้กับตลาดในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดใกล้เคียง ผู้รับซื้อคือพ่อค้าคนกลางที่เป็นผู้กำหนดราคาผลผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มและจำหน่ายแบบค้าปลีกในตลาดผู้บริโภคคือ กลุ่มสมาชิกที่รวมกลุ่มกับหน่วยงานอื่นๆทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ที่ต้องการสินค้าจากการแปรรูปมาน้อยเพียงใด สอดคล้องกับงานของ ขวัญมงคล ดอนขวา (2556:96) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า

การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์การจัดการด้านการตลาด และการจัดการการเงินและบัญชี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการธุรกิจชุมชน ส่วนความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่ามีค่า KMO ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ผ่านเกณฑ์การทดสอบทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีค่า Total Initial Eigenvalues มากกว่า 1 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้มากที่สุดถึง 75 % โดยองค์ประกอบทุกตัวมีค่า Factor Loading เข้าใกล้ 1 ในด้านการประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและความมีเหตุผล มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิตมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.490 และ 0.315 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มอาชีพใช้เงื่อนไขความรู้มาเป็นหลักในการพิจารณาการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิต มากกว่าเงื่อนไขคุณธรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.518 และ 0.289 ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธานี มะลิพันธ์ (2552: 142) ที่ได้กล่าวว่าความมั่นคงทางอาหารที่เน้นถึงเรื่องการเมืองของอาหาร และแหล่งอาหาร ได้แก่ การมีปริมาณอาหารสำหรับบริโภคภายในครอบครัวและชุมชน โดยสามารถ เข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอ ปลอดภัย มีคุณภาพ และต่อเนื่อง รวมถึงการมีระบบการจัดการผลผลิต ที่เกื้อหนุนต่อความยั่งยืน และความมั่นคงทางการผลิตทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ และแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติ ต้องมีระบบการกระจายผลผลิตที่เป็นธรรมและเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน สอดคล้องกับทฤษฎีของ ซาติชชัย ณ เชียงใหม่ (2555: 68) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

เศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการพัฒนาการเศรษฐกิจของโลกตามแนวทางทุนนิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาและผลเสียหลายประการแก่ประเทศที่กำลังพัฒนา และในขณะเดียวกัน การศึกษาค้นคว้าเศรษฐกิจชุมชนในหลายประเทศทำให้มีหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่า แม้สังคมเศรษฐกิจจะได้ผ่านพัฒนาการมาแล้วหลายขั้นตอน นับแต่ชุมชนบุพกาลผ่านยุคเจ้าขุนมูลนาย ยุคการค้าอาณานิคม และการเติบโตของระบบทุนนิยม แต่ชุมชนหมู่บ้านก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของตน และยังมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน วิธีการผลิตของกิน ของใช้ สินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความจำเป็น (need) และความต้องการ (want) ของมนุษย์ ด้วยปัจจัยทางการผลิตที่เอื้อต่อวิถีของชุมชน “ธุรกิจชุมชน” หมายถึง การรวมตัวกันทำมาหากิน ทำมาค้าขาย สร้างรายได้ลดค่าใช้จ่าย โดยคนในชุมชน ของคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชน “แผนธุรกิจชุมชน” หมายถึง การออกแบบการประกอบการของธุรกิจชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น “แผนธุรกิจชุมชน” จึงหมายถึง การออกแบบแผนดำเนินการธุรกิจชุมชน ที่เกิดจากแบบจำลองทางธุรกิจที่เรียกว่า Community Business Model Canvas โดยให้ความสำคัญกับ

การเพิ่มประสิทธิภาพของ Capacity Building ประกอบด้วย ยกระดับความรู้ (Knowledge : K) ทักษะ (Skill : S) เครือข่าย(Network : N) และการประกอบการ(Business model : B) หรือเรียกว่า การพัฒนา KSNB สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒน์ (2560: 122) ศึกษาวิจัยเรื่อง วิสาหกิจ ชุมชนจังหวัดแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า

บริบทสภาพปัจจุบันของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ได้ดำเนินผลิตรายอย่างยาวนานมีการปรับกลยุทธ์ตามลำดับ ปัจจุบันได้ขับเคลื่อนสู่ตลาดได้อย่างเป็นระบบสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและผู้ผลิตในชุมชน ทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาการผลิตการตลาดการออกแบบ การจำหน่ายการไม่มีศูนย์ข้อมูลแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีวัสดุไม่พอเพียง การศึกษาระบบความสัมพันธ์และความสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนพบว่า ยังไม่มีระบบการจัดการเครือข่ายที่ชัดเจนยังเป็นลักษณะที่เป็นแบบต่างคนต่างดำเนินการผลิตความสัมพันธ์ยังไม่แน่นแฟ้น แต่สามารถดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ค่อนข้างดีผลของการศึกษาองค์ความรู้และระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่พบว่า เป็นการจัดการเชิงเครือข่ายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้วัสดุที่มีอยู่และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในการวางแผนธุรกิจ เน้นความเอื้ออาทรในการจัดการให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

สรุปผลการวิจัย

ระบบและแนวทางของกลุ่มพุทธยุวเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้เข้ามาศึกษาดูงานเกษตรกรจะสามารถพัฒนาไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืนได้โดยสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตจากเกษตรแบบเคมีเป็นการผลิตแบบปลอดภัย คือ สามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตและมีสุขภาพที่ดี สิ่งสำคัญ คือ ยุวเกษตรกรต้องมีทัศนคติและความเชื่อมั่นที่ต้องการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตและมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิต สามารถประยุกต์ความรู้ที่มีรวมถึงประสบการณ์ในการปรับปรุงและสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาสู่การแปรรูปผลผลิต ตอบสนองความต้องการของตลาดผู้บริโภค

องค์ความรู้และโมเดลการจัดการเกษตรของพุทธยุวเกษตรกรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

พุทธยุวเกษตรกร (Young Buddhist Farmers) หมายถึงกลุ่มเยาวชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรโดยยึดถือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) พวกเขาเผชิญความท้าทายต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนของตลาด และการพัฒนาทางเทคโนโลยี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการออกแบบโมเดลการจัดการเกษตรเพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างยั่งยืนโดยประกอบด้วย

1. องค์ความรู้พื้นฐาน

1.1 หลักธรรมและคุณค่าทางพุทธศาสนา

อริยสัจ 4: เข้าใจปัญหา (ทุกข์) สาเหตุ (สมุทัย) วิธีการแก้ไข (มรรค) และเป้าหมาย (นิโรธ)ไตรสิกขา: การพัฒนาตนเองผ่านศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างสมดุลในชีวิตและงานอาชีพ 4: แนวทางการดำเนินงานด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

1.2 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ผลกระทบต่อการเพาะปลูกเทคโนโลยี: การใช้ IoT และ AI ในการเกษตรเศรษฐกิจและตลาด: การแข่งขันและการเข้าถึงแหล่งทุน

2. โมเดลการจัดการเกษตรและการปรับตัวโดยวางกรอบการทำงาน (Framework)ดังนี้โดยสร้างเป็นฐานดังนี้

- 1.ฐานธรรมะ: ใช้หลักธรรมเป็นแนวทางดำเนินชีวิตและงาน
- 2.ฐานข้อมูล: การจัดเก็บข้อมูลการผลิต การตลาด และทรัพยากร
- 3.ฐานนวัตกรรม: การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนและปฏิบัติ
- 4.ฐานจิตวิญญาณ: การสร้างแรงบันดาลใจและความมั่นใจในอาชีพ

เกษตรกรรมผ่านกิจกรรมเชิงบวก

ขั้นตอนการออกแบบโมเดลวิเคราะห์สถานการณ์: ศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบกำหนดเป้าหมายใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนายั่งยืนเป็นตัวชี้นำวางแผนการผลิต เลือกวิธีการที่เหมาะสมตามพื้นที่สร้างเครือข่าย: การเชื่อมโยงกับกลุ่มชุมชน ตลาด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามและประเมินผลใช้ข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดังตารางต่อไปนี้

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	ตัวอย่างการปฏิบัติ
ฐานธรรมะ	ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และอหิเมส 4 ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน	สร้างกิจกรรมกลุ่มเพื่ออภิปรายปัญหาและหาทางแก้ไขตามหลักธรรม
ฐานข้อมูล	การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต การตลาด และทรัพยากร	ใช้ IoT เก็บข้อมูลสภาพอากาศและปริมาณน้ำในดิน
ฐานนวัตกรรม	การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น IoT, AI และการวางแผนการผลิต	ใช้ AI วิเคราะห์ความเหมาะสมของพืชที่จะปลูกในแต่ละฤดูกาล
ฐานจิตวิญญาณ	การสร้างแรงบันดาลใจและความมั่นใจในอาชีพเกษตรกรรมผ่านกิจกรรมเชิงบวก	จัดสัมมนาสร้างแรงบันดาลใจจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

ตารางโมเดลองค์ความรู้และโมเดลการจัดการเกษตรของพุทธยุคเกษตรภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งจะได้นำเสนอในภาพรวมโดยสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาและประเมินศักยภาพชุมชนฐานรากของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่จังหวัดเพื่อที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายกับการทำกิจกรรมต่อไป

2. สถานศึกษาควรนำมาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดในกระบวนการสร้างชุมชนให้ยั่งยืนและเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สามารถนำผลการวิจัยมาต่อยอดทางการศึกษาแนวทางการนำนโยบายสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ชุมชนตลอดจนนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้วเพื่อเกิดกระบวนการและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้หันมาสนใจในการทำเกษตรแบบองค์รวมเพื่อยกระดับการต่อยอดให้เป็นที่ยอมรับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมเกษตรและสหกรณ์. (2562). การประชุมคณะทำงานจัดทำฐานข้อมูลของกองพัฒนาเกษตรกรรมร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2567. จาก <https://www.moac.go.th/news-preview-411891791421>.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2554). การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการใช้และการเสริมความเข้มแข็งแก่การสื่อสาร เพื่อพัฒนาชุมชน. รายงานการวิจัย: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ขวัญกมล ดอนขวา. (2556). พฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของกลุ่มวัยทำงานและผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. รายงานการวิจัย นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2555). การบริหารการพัฒนาชนบท.สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.
- นันทนีย์ กลมศิริพิชัยพร. (2549). การพัฒนาสังคม. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : สถาบันราชภัฏราไพพรรณี.
- พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒน์. (2560). วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่: องค์ความรู้ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์,ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม 2562): 33 – 43.
- เสรี พงศ์พิศ.(2548). การพึ่งตนเองภายใต้สถานการณ์วิกฤติ.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เอกชัย พุ่มดวง. (2557). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในชุมชนตำบลโคกโคเค็ม อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

BUDDHIST LEADERSHIP OF LOCAL LEADERS IN PROVIDING SERVICES TO THE PEOPLE OF PHLAI SUBDISTRICT PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระมหาทวี โกสโล¹, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ², พระปลัดสุระ ญาณธโร³
Phramahathawee Kosalo¹, Phrakhrupharayatpanyasophon², Phrapalad Sura Yanataro¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus¹⁻³
E-mail: Kosalo@live.com¹

ได้รับบทความ: 7 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2567; ตอปรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนจำนวน 382 คน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ .67-1.00 และความเที่ยงเท่ากับ .97 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมาก ประชาชนที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนมีรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน และควรอำนวยความสะดวกข้าราชการและกิจกรรมชุมชน เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ หามาตรการป้องกันและบำบัดยาเสพติด ควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เคารพกฎหมาย จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้ครอบคลุม จัดสรรพื้นที่ริมหนองน้ำสาธารณะหมู่บ้านให้ประชาชนเพาะปลูกพืชผักสวนครัว เอาใจใส่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ควรสร้างกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกรักษาทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ควรฝึกอบรมเตรียมความพร้อมประชาชนรับมือภัยพิบัติต่าง ๆ และควรรณรงค์ให้ประชาชนกำจัดขยะให้ถูกวิธีควรสนับสนุนเด็กเยาวชนในการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ควรจัดหาทุนสนับสนุนประชาชนชาวบ้านให้ถ่ายทอดองค์ความรู้แขนงต่าง ๆ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธ, ผู้นำท้องถิ่น, การบริการประชาชน

Abstract

This research aims to: 1) study the leadership of local leaders in providing services to the people in Phlai Sub-district, Prasat District, Surin Province. 2) To compare the leadership of local leaders in providing services to the people in Phlai Sub-district, Prasat District, Surin Province. 3) To propose Buddhist leadership for local leaders in providing services to the people in Phlai Sub-district, Prasat District, Surin Province, according to the principles of Sangahavatthu 4. This research employs a mixed-methods approach, including both quantitative and qualitative research. The research instruments used were questionnaires and interviews with key informants. The statistics used for data analysis were descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations; t-tests for two independent variables; and F-tests using one-way analysis of variance (one-way ANOVA).

The research results indicate that, overall, the public's opinion on the leadership of local leaders in providing services to the people of Phlai Sub-district, Prasat District, Surin Province, is at a high level. The opinions of the public did not significantly differ based on gender, age, education level, or occupation. However, there were significant differences in views based on income levels. The suggestions are: 1). Facilitate administrative tasks and community activities. 2). Attend meetings with various village committees regularly. 3). Implement measures for preventing and treating drug addiction. 4). Perform duties with honesty and integrity, and respect the law. 5). Develop comprehensive village development plans. 6). Allocate areas along the village's public water bodies for the community to grow vegetables. 7). Focus on the quality development of human resources. 8). Create activities that instill a sense of responsibility for preserving natural resources in the community. 9). Provide training to prepare the community for various disasters. 10). Campaign for proper waste disposal practices among the public. 11). Support children and youth in accessing education, religion, and culture. 12). Seek funding to support local experts in sharing their diverse knowledge.

Keywords: Buddhist Leadership, Local Leader, Public Service

บทนำ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ ถึงแม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในอนาคตภารกิจบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเพิ่มมากขึ้น กรมการปกครองเป็นกรมกำกับดูแลกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ได้ช่วยเสริมศักยภาพให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยการขยายเวลาการทำงานให้ถึง ๖๐ ปี (ธนากิต นามแฝง, 2541: 43) ให้เป็นที่พึ่งพาอาศัยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน เป็นผู้ดูแลทุกข์สุข และรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เป็นผู้นำที่กล้าแสดงออกเพื่อปกป้องช่วยเหลือประชาชน ดังนั้น กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นผู้ที่มีความผูกพันกับวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของประชาชนมากที่สุด และรู้สภาพและเหตุการณ์ของตำบลหมู่บ้านเป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกัน ปัญหาจากการปฏิบัติงานของผู้นำท้องที่จากการไร้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ที่สามารถแก้ไขด้วยการยึดนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ไขและนำทางการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2550: 9)

ปีพุทธศักราช 2565 หมู่บ้านในเขตตำบลไพลทั้ง 12 หมู่บ้าน ได้จัดตั้งคณะทำงาน 7 ด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ 1. ด้านอำนวยการ 2. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3. ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4. ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5. ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข 6. ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 7. ด้านอื่น ๆ ตามโครงการชุมชนเข้มแข็งยั่งยืนจังหวัดสุรินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยการขับเคลื่อนการจัดทำทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ที่ระบุ “ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของหมู่บ้านชุมชน (บ้านโสนก, 2565: 4)

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลไพลจึงเป็นตัวแปรสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการจัดทำทบทวนแผนพัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ตามโครงการชุมชนเข้มแข็งยั่งยืนของจังหวัด เพราะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงคาดหวังในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างสูงในการนำความต้องการและสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชน เช่น น้ำท่วมขังในฤดูฝน ถนนบางสายไม่มีแสงสว่างทำให้เดินทางตอนกลางคืนไม่สะดวก สมาชิกในชุมชนมีรายได้น้อย วางงานตามฤดูกาล มีหนี้สิน ไม่มีอาชีพเสริมหลังจากการทำนา วิทยุร่นให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรมน้อยลง การตรวจสอบสุขภาพประจำปีประชาชน แหล่งน้ำตื้นเขิน อากาศร้อนและมีมลพิษมากขึ้น เป็นต้น (บ้านโสนก, 2565: 4) มาสู่ระบบงานราชการ เพื่อแก้ปัญหาให้กับชาวบ้าน หากผู้นำท้องที่ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาของชาวบ้านที่สุด ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านมาสู่ระบบราชการ ไม่ค่อยเอาใจใส่เลยละเลยความทุกข์ยากของประชาชนในหมู่บ้าน ไม่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนเป็นต้น ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านก็ไม่ได้รับการแก้ปัญหา ปัญหาดังกล่าว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นางอุไร สวณียกานต์ (นางอุไร สวณียกานต์, 2558:72-73) ได้สรุปปัญหาอุปสรรค กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ในงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ ว่า การศึกษา และอาชีพของคนในชุมชนมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำบางครั้งไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ผู้นำขาดการเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ผู้นำบางท่านละเลยความทุกข์ยากของประชาชนในหมู่บ้าน ผู้นำไม่ค่อยให้ความสำคัญกับโครงการอบรมการส่งเสริมอาชีพ และผู้นำขาดความสัมพันธ์อันดีงามกับชาวบ้าน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับ “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์” โดยนำหลักสังคหัตถุธรรม 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543: 187) หลักการสงเคราะห์อันประกอบด้วย 1 ทาน 2 ปิยวาจา 3 อุตถจริยา 4 สมานัตตตา มาศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนาจการ 2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าในปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร มีแตกต่างกันหรือไม่อย่างไรและเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชน 6 ด้าน ตามหลักสังคหัตถุธรรม 4 ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักสังคหัตถุธรรม 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (InDepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตตำบลไพล อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ อายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 4,588 คน นำมาคำนวณหา โดยใช้การสุ่มแบบง่าย ได้จำนวนทั้งหมด 382 คน โดยใช้สมการของ Taro Yamane (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 45) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และเมื่อได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ประกอบด้วย หลักสัจพจน์ 4 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพุทธ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการให้บริการประชาชน บริบทพื้นที่วิจัย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จึงได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล) เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และหลักสัจพจน์ 4 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ หลักการบริการประชาชน 6 ด้าน ตามแผนพัฒนาหมู่บ้านในเขตตำบลไพล ได้แก่ 1) ด้านอำนวยการ 2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งขั้นแรกผู้วิจัยได้เตรียมแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ขอความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นเกี่ยวกับข้อความ หรือข้อคำถามแต่ละข้อ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความ หรือคำถามนั้นไว้ หรือจะตัดออกข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้นั้นมีดัชนีค่าความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.6 โดยใช้สูตรแล้วนำเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในเขตตำบลไพล อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

2. วิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงผู้บริหารจากหน่วยงานรัฐและประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน แบ่งเป็น ๗ กลุ่ม ประกอบไปด้วย 1) ตัวแทนฝ่ายพระสงฆ์ 2 รูป 2) ตัวแทนโรงเรียน 3 คน 3) ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไพล 1 คน 4) ตัวแทนข้าราชการเมือง 5) อดีตผู้ใหญ่บ้าน 1 คน 6) ประชาชนชาวบ้าน 1 คน 7) นักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ 1 ท่าน สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การ

วิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 55.75 เป็นเพศชาย 169 คน คิดเป็นร้อยละ 44.24

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 109 คิดเป็นร้อยละ 28.53 อายุ 61 ปีขึ้นไปจำนวน 86 คิดเป็นร้อยละ 22.51 มีอายุ 41--50 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 19.63 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.28 และมีอายุ 18-30 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.04

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.91 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.86 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.38 การศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.33 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.52

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 67.28 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.25 มีอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.71 มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.66 และมีอาชีพรับราชการ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.09

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 36.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 15,001-20,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7

1.2 ผลการวเคราะหระดบความคตเห็นของประชาชนตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์

ภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชน เขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์	ระดบความคตเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอำนวยการ	4.10	0.713	มาก
2. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	4.18	0.638	มาก
3. ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน	4.13	0.648	มาก
4. ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ	4.10	0.685	มาก
5. ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข	4.20	0.606	มาก
6. ด้านศีกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.28	0.645	มาก
ภาพรวม	4.17	0.590	มาก

1.3 ผลการเปรียบเทียบความคตเห็นของประชาชนตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์

ประชาชนทมีเพศตางกันมีความคตเห็นตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมไมแตกตางกัน จิงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนทมีอายุตางกันมีความคตเห็นตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมไมแตกตางกัน จิงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนทมีระดับการศีกษาตางกันมีความคตเห็นตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมไมแตกตางกัน จิงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนทมีอาชีพตางกันมีความคตเห็นตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมไมแตกตางกัน จิงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ประชาชนทมีรายได้ตางกันมีความคตเห็นตอภาวะผู้นำของผู้นำทองทในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จงหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมแตกตางกันอยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จิงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

2. วิจัยเชิงคุณภาพ

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องถิ่นในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพลอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ตามหลักสังคหัตถุธรรม 4 คือ การที่ผู้นำท้องถิ่นนำเอาหลักสังคหัตถุธรรม 4 คือ ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่น ปิยวาจา คำสุภาพไพเราะ อตถจริยา การทำประโยชน์ สมนัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. **ด้านอำนวยการ** ผู้นำควรจัดสถานที่บริการประชาชนให้เหมาะสม เช่น มีป้ายบอกที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเป็นต้น ประสานอำนวยการความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อหรือขอรับบริการกับหน่วยงานราชการส่วนต่าง ๆ ควรแนะนำขั้นตอนของราชการด้วยคำสุภาพ ประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการขอรับบริการจากหน่วยงานของรัฐผ่านสื่อต่าง ๆ โน้มน้าวจิตใจให้คณะทำงานต่าง ๆ เกิดความเต็มใจกระตือรือร้นทำหน้าที่ สามารถสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา ประชาชนในพื้นที่ได้ดี ใส่ใจรายงานสถานการณ์ของหมู่บ้านให้นายอำเภอทราบอย่างสม่ำเสมอ ควรเพิ่มช่องทางรับฟังปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของชาวบ้าน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการที่เป็นประโยชน์กับประชาชนทุกคน ไม่เรียกร้องรับค่าตอบแทน และเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

2. **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** ผู้นำควรตั้งใจกระตือรือร้นหามาตรการที่สามารถควบคุมดูแลเยาวชนประชาชนให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนราชการ ตลอดจนถึงจารีตอันดีงามของชุมชน ควรสร้างเครือข่ายข่าวสารครอบคลุมทุกคุ้มหมู่บ้านคอยรายงานแจ้งเหตุร้าย การก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ควรกระตือรือร้นหามาตรการป้องกันและบำบัดยาเสพติด เช่น เสริมสร้างพลัง บวร เป็นต้น ให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือ การยึดหลักกฎหมาย เคารพหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ควรวางตนอย่างเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เคารพกฎหมาย

3. **ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน** ผู้นำต้องเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ต้องจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้ครอบคลุมความต้องการของประชาชน ต้องเอาใจใส่จัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านให้สอดคล้องกับหน่วยงานอื่น ควรจัดเก็บข้อมูลเอกสารของแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งเอกสารโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญอย่างเป็นระบบสามารถค้นหาได้ง่าย ชี้แจงประเด็นข้อสงสัยแผนพัฒนาหมู่บ้านของประชาชนได้ชัดเจนอย่างตรงไปตรงมา แสดงความเป็นมิตรกับประชาชนทุกคน ควบคุมอารมณ์ได้เป็นอย่างดีทุก ๆ สถานการณ์ ควรจัดทำโครงการโคกหนองนา โมเดล และธนาคารน้ำใต้ดิน เป็นต้น จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ว่าเป็นไปนั้นตรงตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ แสดงความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ยินดีอดทนรับฟังข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแผนพัฒนาหมู่บ้านจากประชาชน

4. **ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ** ผู้นำต้องสรรหาวิธีการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง เช่น สนับสนุนการรวมกลุ่มจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์เป็นต้นอย่างจริงจัง ควรจัดสรรพื้นที่ริมหนองน้ำสาธารณะหมู่บ้านให้ประชาชนเพาะปลูกพืชผักสวนครัว ไว้เพื่อรับประทานในครัวเรือนตลอดถึงจำหน่ายเพิ่มรายได้ สนับสนุนเยาวชนที่มีความรู้ในเทคโนโลยีให้เปิดตลาดออนไลน์เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าการเกษตร กระตือรือร้นส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มมูลค่าราคาสินค้าการเกษตรของชุมชน นำเอา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มารณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง อุทิศตนปฏิบัติหน้าที่บำบัตทุกข้บำรุงสุขแก่ประชาชนในหมู่บ้านอย่างเสมอภาค

5. ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ผู้นำต้องเป็นธุระขอความช่วยเหลือ ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน จากหน่วยงานรัฐและเอกชน เอาใจใส่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จัดทำบัญชีประสานร่วมมือกับด้วยหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนต่าง ๆ มาฝึกหัดพัฒนาประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน สามารถชักชวนประชาชนทุกกลุ่มในหมู่บ้านแก้ปัญหาแหล่งเพาะเชื้อยุงลายในชุมชน กระตือรือร้นรณรงค์ให้ประชาชนช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ เป็นต้นที่มีอยู่ จัดกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนนำขยะบางส่วนมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น คอยรายงานสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านให้นายอำเภอทราบอย่างสม่ำเสมอ ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมประชาชนให้ปฏิบัติตามระเบียบสาธารณสุข และข้อบังคับของชุมชนเมื่อถึงคราวมีโรคระบาด

6. ด้านการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ผู้นำบริจาคเองหรือเชิญชวนประชาชนให้ร่วมบริจาค อุปกรณ์ที่จำเป็นการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สนับสนุนการศึกษา แก่เด็ก เยาวชนที่ขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษา เชิญชวนประชาชนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกำลังหลักจัดหาทุนสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านด้านต่าง ๆ ให้ถ่ายทอดองค์ความรู้แขนงต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้ประชาชนทั่วไปรับทราบผ่านทุกช่องทาง เสียสละเวลาส่วนตัวให้เกียรติเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมวัฒนธรรมของชุมชน เช่นงานเผาศพของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น จัดกิจกรรมสร้างความรักความสามัคคีปรองดอง เช่น กิจกรรมงานบุญประเพณี กิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ อภิปรายผลโดยตามภาพรวมได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$ S.D.= 0.590) เพราะว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ 6 ด้าน คือ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวอุไร สอนียากันท์ (2559: 87) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สีห์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในตำบลไผ่สีห์ อำเภอลำดวน จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 4.38$ S.D.= 0.584) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งประชาชนและผู้นำต่างก็มีการนำ

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($t = -2.42$, Sig. = 0.56) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวัชชัย วิชชุเมธี (เถื่อนมูลแสน) (2556: 97) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F = 1.25$, Sig. = 0.28) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธนภุต อากสสุโร (เทพอำนวย) (2557: 81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า อายุแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 4 จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F = 1.22$, Sig. = 0.30) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธนภุต อากสสุโร (เทพอำนวย) (2557: 82) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 6 จังหวัด ฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F = 0.31$, Sig. = 0.86) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของ

ผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายประสาน เจริญศรี (2558: 115) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสัจจวัตธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($f = 4.213$, Sig. = 0.002) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนมีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปัญญา โชติธมโม (แก้วหาวงค์) (2561: 126) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักปาปณิกธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สมมติฐานข้อที่ 5 พนักงานที่มี เงินเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกัน (Sig.=0.002) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า

1) ด้านอำนาจการ ผู้นำควรจัดสถานที่บริการประชาชนให้เหมาะสม เช่นมีป้ายบอกที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเป็นต้น ประธานอำนาจความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อหรือขอรับบริการกับหน่วยงานราชการส่วนต่าง ๆ ควรแนะนำขั้นตอนของราชการด้วยคำสุภาพ ประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการขอรับบริการจากหน่วยงานของรัฐผ่านสื่อต่าง ๆ โน้มน้าวจิตใจให้คณะทำงานต่าง ๆ เกิดความเต็มใจกระตือรือร้นทำหน้าที่ สามารถสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้บังคับบัญชา ประชาชนในพื้นที่ได้ดี ใส่ใจรายงานสถานการณ์ของหมู่บ้านให้นายอำเภอทราบอย่างสม่ำเสมอ ควรเพิ่มช่องทางรับฟังปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของชาวบ้าน เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการที่เป็นประโยชน์กับประชาชนทุกคน ไม่เรียกร้องรับค่าตอบแทน และเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับงานวิจัยของประจักษ์ ฝิวงาม (2554: 138) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐ (2) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ประชาชนในชนบทมักประสบปัญหาในการ ติดต่อกับส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ราษฎรมักจะไม่รู้ระเบียบปฏิบัติ ทางราชการจึงทำให้เสียเวลาในการติดต่อและเดินทาง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ดำเนินการกิจธุระให้แก่ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ผู้นำควรตั้งใจกระตือรือร้นหามาตรการที่สามารถควบคุมดูแลเยาวชนประชาชนให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนราชการ ตลอดจนจารีตอันดีงามของชุมชน ควรสร้างเครือข่ายข่าวสารครอบคลุมทุกหมู่บ้านคอยรายงานแจ้งเหตุร้าย การก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ควรกระตือรือร้นหามาตรการป้องกันและบำบัดยาเสพติด

เช่นเสริมสร้างพลัง บวร เป็นต้นให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือการยึดหลักกฎหมาย เคารพหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ควรวางตนอย่างเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เคารพกฎหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของบงกษมาศ เอกเอี่ยม (2557: 82) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่าบทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่า ในฐานะกำนันผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นผู้นำชุมชนก็ควรที่จะมีความรู้ความสามารถในเรื่องของการปกครองและควรจะต้องดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยการดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขของคนในชุมชน สร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และควรมีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของชุมชนทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อดูแลและป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ลดการมั่วสุมของเยาวชนที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติด

3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำควรเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้ครอบคลุมความต้องการของประชาชน ควรเอาใจใส่จัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้านให้สอดคล้องกับหน่วยงานอื่น ควรจัดเก็บข้อมูลเอกสารของแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งเอกสารโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญอย่างเป็นระบบสามารถค้นหาได้ง่าย ชี้แจงประเด็นข้อสงสัยแผนพัฒนาหมู่บ้านของประชาชนได้ชัดเจนอย่างตรงไปตรงมา แสดงความเป็นมิตรกับประชาชนทุกคน ควบคุมอารมณ์ได้เป็นอย่างดีทุก ๆ สถานการณ์ ควรจัดทำโครงการโคกหนองนาโมเดล และธนาคารน้ำใต้ดิน เป็นต้น จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ว่าเป็นไปนั้นตรงตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ แสดงความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ยินดีอดทนรับฟังข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแผนพัฒนาหมู่บ้านจากประชาชน สอดคล้องงานวิจัยของ นางสาวนุจรี ใจประนบ (2563: 114) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำภายในชุมชนจะต้องมีภาวะผู้นำซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้แทนประชาชนในชุมชน เป็นบุคคลที่ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และในการประสานความร่วมมือภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนจะต้องมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้กับ ประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนให้กับประชาชนได้ชัดเจนทั่วถึง เปิดโอกาสให้ประชาชนใน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน นำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมให้สมาชิกในชุมชนมี บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ผู้นำควรสรรหาวิธีการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง เช่นสนับสนุนการรวมกลุ่มจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์เป็นต้นอย่างจริงจัง ควรจัดสรรพื้นที่ริมหนองน้ำสาธารณะหมู่บ้านให้ประชาชนเพาะปลูกพืชผักสวนครัว ไว้เพื่อรับประทานในครัวเรือนตลอดถึงจำหน่ายเพิ่มรายได้ สนับสนุนเยาวชนที่มีความรู้ในเทคโนโลยีให้เปิดตลาดออนไลน์เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าการเกษตร กระตือรือร้นส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มมูลค่าราคาสินค้าการเกษตรของชุมชน นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาดรงรค์สนับสนุนให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่

อย่างพอเพียง อุทิศตนปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในหมู่บ้านอย่างเสมอภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของบงกษมาศ เอกเอี่ยม (2557: 52) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นของจังหวัด เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรส่งเสริมและ สนับสนุนให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมทำ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน สร้างอาชีพที่แปลกใหม่ นอกจากนั้นการส่งเสริมอาชีพยังถือว่าเป็นการสร้างการเรียนรู้การทำงานงานร่วมกันของคนในชุมชน

5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ผู้นำควรเป็นธุระขอความช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน จากหน่วยงานรัฐและเอกชน เอาใจใส่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ จัดทำบัญชีประสานร่วมมือกับด้วยหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนต่าง ๆ มาฝึกหัดพัฒนาประชาชนกลุ่ม ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกินขีด ความสามารถของหมู่บ้าน สามารถชักชวนประชาชนทุกกลุ่มในหมู่บ้านแก้ปัญหาแหล่งเพาะเชื้อ ยุงลายในชุมชน กระตือรือร้นรณรงค์ให้ประชาชนช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น แหล่ง น้ำธรรมชาติ ป่าไม้ เป็นต้นที่มีอยู่ จัดกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนนำขยะบางส่วนมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำ น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น คอยรายงานสถานการณ์โรคระบาดต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านให้นายอำเภอทราบ อย่างสม่ำเสมอ ฝึกอบรมเตรียมความพร้อมประชาชนให้ปฏิบัติตามระเบียบสาธารณสุข และ ข้อบังคับของชุมชนเมื่อถึงคราวมีโรคระบาด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติคุณ วรธมโม (สว่าง เพียร) (2558: 218) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ด้าน การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ ทรัพยากรธรรมชาติเช่นป่าไม้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ ควรมีการดูแลมลพิษด้านขยะโดยการรณรงค์ให้มี การใช้ถุงกระดาษหรือภาชนะอื่นแทนถุงพลาสติก ควรพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เป็นสถานที่ในการใช้ ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้นำควรบริจาคเองหรือเชิญชวนประชาชนให้ร่วม บริจาค อุปกรณ์ที่จำเป็นการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สนับสนุนการศึกษา แก่เด็ก เยาวชนที่ขาด โอกาสเข้าถึงการศึกษา เชิญชวนประชาชนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกำลังหลักจัดหาทุนสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านด้านต่าง ๆ ให้ถ่ายทอดองค์ ความรู้แขนงต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้ประชาชนทั่วไป รับทราบผ่านทุกช่องทาง เสียสละเวลาส่วนตัวให้เกียรติเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรม วัฒนธรรมของชุมชน เช่นงานเผาศพของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น จัดกิจกรรมสร้างความรักความ สามัคคีปรองดอง เช่น กิจกรรมงานบุญประเพณี กิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระกิตติคุณ วรธมโม (สว่างเพียร) (2558: 218) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหาร จัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของ จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ควรมีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดการดูแลทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสในการ นำเสนอภูมิปัญญาชุมชน ควรมีการส่งเสริมโครงการด้านการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี

ทั่วถึงทุกชุมชน ควรจัดหางบประมาณในการสนับสนุน การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนให้มีความโดดเด่น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง“ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนเขตตำบลไพล อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้นำในด้านการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ให้บริการประชาชนให้มากขึ้น

1.2 ควรมีการจัดอบรมภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 แก่ผู้นำ

1.3 ควรจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.2 ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชน ด้านอำนาจการและด้านส่งเสริมอาชีพอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้นำควรใส่ใจงานด้านอำนาจการและด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้ ที่แตกต่างกัน ไม่เป็นปัญหา อุปสรรค ต่อการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้นำควรหลวมรวมประชาชนทุกกลุ่มในหมู่บ้าน ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ

2.3 หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับชาวบ้าน ดังนั้น ผู้นำควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ให้บริการประชาชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

3.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพภาวะผู้นำของผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชนตาม

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำผู้นำท้องที่ในการให้บริการประชาชน

3.3 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4

เอกสารอ้างอิง

- ธนาทิต นามแฝง. (2551). วันสำคัญไทย หนังสือวันสำคัญของไทย. กรุงเทพมหานคร: ปิรามิต.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพมหานคร: บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นางสาวนุจรี ใจประนบ. (2563). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค. สำนักบริการ: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นางอุไร สวนิยานต์. (2558). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้นำท้องที่ ตำบลไผ่สิงห์ อำเภอยุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นายประสาน เจริญศรี. (2558). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บงกษมาศ เอกเอี่ยม. (1557). กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4. วิทยาลัยบริหารศาสตร์: มหาวิทยาลัยแม่โจ้อาเภอสันทราย.
- ประจักษ์ ผิวงาม. (2554). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- บ้านโสนก. (2565). แผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านโสนก ตำบลโพล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์: ม.ปท.
- พระกิตติคุณ วรธมโม (สว่างเพียร). (2558). ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ตามรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหางค์). (2561). ภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป . อ . ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิตมม ในเครือบริษัทสำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- พระมหาธนภุต อาภสโร (เทพอำนาจ). (2557). ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวัชชัย วิภูษเมธี (เถื่อนมูลแสน). (2556). *คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของที่ว่าการอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมสังคมแห่งชาติ. (2550). *ว่าด้วยมาตรฐานจัดสวัสดิสังคม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต
อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

ADMINISTRATION ACCORDING TO THE BUDDHIST PRINCIPLES
OF BUACHED SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
BUACHET DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระมหาจารึก จิระมโม¹, พระมหาวิจิต ธีรวโส², พระครูปริยัติปัญญาโสภณ³,
Phramaha Jaruk Jhirathammo¹, Phramaha Wisit Dhiravamsa², Phrakrupariyatpanyasophon³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya Surin Campus¹⁻⁴
E-mail: Siradanai1986@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 26 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขตจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ วิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 กับประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 126 โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดหมู่บ้าน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.05 และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 126 คน ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 และเพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D = 0.524) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักอิทธิบาท 4, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research study are to study 1) To study the administration of the Bua Chet Subdistrict Administrative Organization, Bua Chet District, Surin Province 2) To compare the opinions of the people towards the administration of the Bua Chet Subdistrict Administrative Organization, District Bua Chet, Surin Province 3) To suggest guidelines for administration according to Buddhist principles of the Bua Chet Subdistrict Administrative Organization, Bua Chet District, Surin Province

The research method is a combined method. namely quantitative research and qualitative research. The quantitative research used a questionnaire with a confidence value of 0.96 on a sample population of 126 people. Statistics used in data analysis included frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. and one-way analysis of variance (One Way ANOVA) at the statistical significance level used in this research study is equal to 0.05 and qualitative research. Using the method of document study, in-depth interviews with key informants, 12 figures/person, qualitative data analysis using descriptive methods.

The research results found that There were 126 people responding to the questionnaire. Most of the respondents were female, 71 people, accounting for 56.3 percent, and male, 55 people, accounting for 43.7 percent. Overall, they were at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.48, S.D = 0.524) with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Administration, 4 Principles of Influence, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินของไทย ประกอบด้วย ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น(ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539: 66-67) การจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีการปรับปรุงเรื่อยมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2537 คณะรัฐมนตรีได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบลในราชกิจจานุเบกษา(พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537) ทำให้สภาพัฒนาการเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พุทธศักราช 2538 และมีผลทำให้สภาพัฒนาการที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุน 3 ปีซ้อนหลังติดต่อกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 (มานิต จุ่มปา, 2548: 191) ได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” ปัจจุบันราชการส่วนท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ ได้แก่ ท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป คือ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล กับท้องถิ่นรูปแบบ

พิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ที่เกิดขึ้นหลังจากประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแต่ละองค์การมีลักษณะโครงสร้างการบริหารอำนาจหน้าที่และระบบหลักการจัดตั้งที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกฎหมายการปกครองขององค์การปกครองท้องถิ่นนั้นๆ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550: 112)

หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งเป็นเขตชนบทอันเป็นพื้นส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนรู้การแก้ปัญหาและการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้บริหารจัดการกันเอง เพราะประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจในปัญหาของท้องถิ่นของตนเองดี อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานการปกครองที่เป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย และมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมโดยยึดหลักว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ การกระจายอำนาจการบริหารสู่ท้องถิ่นจึงเปรียบเสมือนการกระจายอำนาจสู่ประชาชนอย่างแท้จริง (พระธีระพงศ์ ธีรปัญญา (จันทนา), 2556: 1) โดยมีวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น คือ 1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งทางด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ 2) เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง 3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน (ธงชัย สันติวงษ์, 2542: 4)

องค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต ปัจจุบันเป็นองค์กรขนาดกลางมีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วไป สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นที่น่าสนใจ แต่ก็มีปัญหาหลายด้านที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ หรือกำลังแก้ไขแต่ยังไม่แล้วเสร็จ เช่น การบริหารงานที่ไม่ทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นการให้บริการประชาชน การนำข่าวสารจากทางรัฐบาลกระจายให้ประชาชนรับทราบ อีกทั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดประสบการณ์ ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ขาดความชัดเจนในการถ่ายโอนงานจากภาครัฐ แผนงานมีความซับซ้อนทำให้บุคลากรไม่เข้าใจแผนงานที่กำหนด พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลขาดแรงจูงใจในการทำงานการสั่งงานไม่ตรงกับหน้าที่รับผิดชอบ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอต่อองค์กร งานมีมากกว่าบุคคล เครื่องมืออุปกรณ์ยังไม่ค่อยทันสมัยต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ใช้งบประมาณไม่ถูกที่ การปฏิบัติหน้าที่เอาแต่พรรคพวกของตน พนักงานบางคนใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมกับการให้บริการแก่ประชาชนใช้งบประมาณไม่คุ้มค่ากับการเก็บภาษีจากประชาชน ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของผู้นำหมู่บ้านและชุมชนในท้องถิ่น(แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565: 3) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จได้ดี นอกจากการปรับปรุงระบบและกระบวนการบริหารในด้านต่างๆ ทุกๆ ด้านตามหลักการบริหารขององค์การ แล้วการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาการบริหาร ก็สามารถช่วยให้การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพได้ ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้แสดงหลักแห่งการบริหารจัดการ ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่

จะทำให้งานนั้นบังเกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า“อิทธิบาท” หมายถึง หลักธรรมที่ปฏิบัติให้เอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆ ตามความคาดหวังที่วางไว้ในกรอบภารกิจและหน้าที่หรือหน่วยงานของท่านที่ต้องมีความสำคัญและเอาใจใส่ในการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรองทบทวน) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542: 842-844)

ดังนั้น ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต ว่านำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต เพื่อให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นฐานข้อมูลเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ด้านประชากร (Population) ได้แก่ ประชากรที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่ในตำบลตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 3,159 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) และ วิธีการสุ่มแบบ แจกสอบถาม ดังนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้มาจากประชาชนในตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งหมด 3,159 คน ได้ประชากรจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 45) จำนวน 126 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข
6. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)
7. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
9. รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

2) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 รูป/คน

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามประชาชนที่อยู่ในพื้นที่การให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถาม จำนวน 126 ฉบับ โดยแจกให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่การให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา วิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software) เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังนี้

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ เกณฑ์ที่ใช้แปลผลขอคำถามที่ได้จากการประเมินผล ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. 0.524) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. 0.733) รองลงมา คือ ด้านด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.48$, S.D. 0.623) ด้านสังคม และคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.48$, S.D. 0.626) การบริหารงานตามหลัก อิทธิบาท ๔ ($\bar{X} = 3.47$, S.D.

0.552) ดานการพัฒนาดานการเมืองการปกครอง ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. 0.628) และมีค่าเฉลี่ยน้อยสุดดานเศรษฐกิจและการเกษตร ($\bar{X}$ = 3.38, S.D. 0.680) ตามลำดับ

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขตอำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร” สามารถสรุปผลงานวิจัย ไดดังนี้

1. สรุปผลระดับความคิดเห็นที่มีผลตอการบริหารงานขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร

พบว่า ผูตอบแบบสอบถามสวนมากเปนเพศหญิงจนวน 71 คน คิดเปนร้อยละ 56.3 และเพศชาย จนวน 55 คน คิดเปนร้อยละ 43.7 มีอายุระหวาง 41-50 ป จนวน 42 คิดเปนร้อยละ 33.3 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./เทียบเทา จนวน 47 คน คิดเปนร้อยละ 37.5 มีอาชีพเกษตรกร/ประมง จนวน 62 คน คิดเปนร้อยละ 49.2 มีรายไดตํากวา 10,000 บาท จนวน 65 คน คิดเปนร้อยละ 51.6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. 0.524) เมื่อพิจารณาเป็นรายดานสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ดานโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. 0.733)

2. ดานการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. 0.623)

3. ดานสังคมและคุณภาพชีวิต การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. 0.626)

4. ดานเศรษฐกิจและการเกษตร การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38, S.D. 0.680)

5. ดานการพัฒนา ดานการเมืองการปกครอง การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. 0.628)

6. การบริหารงานตามหลัก อิทธิบาท ๔ การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององคการบริหารสวนตำบลบวเขต อำเภอบวเขต จังหวดสุรินทร โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. 0.552)

2. สรุปเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ตามสมมติฐานที่ 1-5

(n=126)

สมมติฐานที่	ตัวแปรทดสอบ	ค่า t	ค่า F	ค่า sig	ผลการวิเคราะห์	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	-0.4030.	-	0.802	-	✓
2	อายุ		2.252	0.067	-	✓
3	ระดับการศึกษา		2.311	0.062	-	✓
4	อาชีพ		5.369	0.000**	✓	-
5	รายได้ต่อเดือน		6.514	0.000**	✓	-

จากตารางผลสรุปโดยรวม การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารตาม
หลักธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ พบว่า จำแนกตามเพศ
โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามอายุ โดยรวม พบว่า ไม่
แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน
จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามอาชีพ โดยรวม พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการ
วิจัย จำแนกตามรายได้ โดยรวม พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ให้มีประสิทธิภาพตามภารกิจหลัก 5 ด้านนับเป็น
ก้าวสำคัญที่ช่วยสร้างองค์กรที่มั่นคงและเชื่อถือได้ในท้องถิ่น การวางแผนและปฏิบัติตามแนวทาง
เหล่านี้ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างสังคมและชุมชนที่เจริญรุ่งเรืองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การนำ
หลักการเหล่านี้มาใช้ในการบริหารงานจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการสร้างความพึงพอใจและ
ความสุขในการทำงาน การเสริมสร้างความรับผิดชอบและประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคือ
การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เปิดกว้างและมีระเบียบ โดยเน้นการส่งเสริมความรับผิดชอบและ
ความมุ่งมั่นในการทำงาน การสนับสนุนการสื่อสารและการแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้าง
ความพึงพอใจและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ การ
สร้างแรงบันดาลใจและความศรัทธาในองค์กร

2. ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม มีแนวทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน
ตำบลคือการส่งเสริมการศึกษาศาสนาวัฒนธรรมและความรู้ในบุคลากรเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน
การยึดมั่นในหลักธรรมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี โดยเน้นการส่งเสริม
ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นในการทำงาน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจและความศรัทธา

3. ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต มีการบริหารงานในด้านสังคมและคุณภาพชีวิตเน้นการสร้างสรรคความสำเร็จของบุคคลในองค์กร โดยการชื่นชมและมอบรางวัลเพื่อสร้างสัมพันธที่ดี การสนับสนุนในการแกไขปญหาอยางมีประสิทธิภาพและการสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน การเอาใจใสและการมีจิตเจองมั้นในการทำงานช่วยสร้าความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าขององค์กรและชุมชนให้เป็นไปอยางยั่งยืน การบริหารงานที่มีการเอาใจใสและมีสมาธิในการทำงานช่วยลดข้อผิดพลาด

4. ด้านเศรษฐกิจและการเกษตร มีแนวทางการบริหารงานเน้นการสนับสนุนการพัฒนาส่วนตัวและอาชีพเสริมของบุคลากร เพื่อสร้างความมั่นคงและความเชื่อมั่นในองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการทางเศรษฐกิจและการเกษตร โดยการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและระบบงานเป็นการใช้ความรู้และปรัญาที่มีค่าของวัฒนธรรมไทยและความพอเพียง ในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาอยางยั่งยืนในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

5. ด้านการพัฒนา ด้านการเมืองการปกครอง การบริหารงานในองค์กร เน้นการพัฒนาบุคลากรและนโยบายภายในเพื่อสร้างความมั่นคงและเชื่อมั่น โดยการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนานโยบายภายในองค์กรเพื่อเป็นรูปธรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจในหน่วยงาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการวิจัย เรื่อง “การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. **ด้านโครงสร้างพื้นฐาน** การบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.733) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระกิตติคุณ วรธมโม (สว่างเพียร) (2558: ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.932) เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น พบว่าด้านโครงสร้างพื้นฐานควรจัดให้มีระบบควบคุมดูแลการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนนอยางทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่เขตเทศบาลเมืองควรมีการสนับสนุนโดยการดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้

2. **ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม** การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.623) การบริหารงานโดยรวมแสดงให้เห็นถึงความพยายามขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แต่ยังคงมีพื้นที่สำหรับการปรับปรุงในบางด้านทำให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรมีความขัดแย้งในบางเหตุการณ์ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธพร บุตรกุล (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา :

องค์การบริหารส่วนตำบลอ่าแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร” พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D.= 0.616) การบริหารงานด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การปรับปรุงในบางด้านทำให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรมีความขัดแย้งในบางเหตุการณ์ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรมีความขัดแย้งในบางเหตุการณ์และผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมอย่างเด่นชัดเท่าที่ควร

3. ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.626) การบริหารงานด้านสังคมและคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต มีความสำเร็จในการรับผิดชอบต่อการจัดสวัสดิการสังคม และความชัดเจนในการจัดทำแผนสนับสนุนการจ้างงานสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภรทิพย์ ขำภักดิ์** (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยโดยภาพรวม พบว่า ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D.= 0.547) หน่วยงานมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เมื่อมีบุคลากรอัตรากำลังที่ครบทุกอัตรา ก็จะส่งผลให้มีบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ไม่มีลักษณะการทำงานที่มากหรือน้อยจนเกินไป จนเกิดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน ช่วยกันปฏิบัติงาน

4. ด้านเศรษฐกิจและการเกษตร การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านเศรษฐกิจและการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$, S.D.= 0.922) มีการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชนเพื่อเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้า กำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและการเกษตร ผู้บริหารสามารถดำเนินงานตามแนวทางด้านเศรษฐกิจและการเกษตร มีการส่งเสริมการมีความพอเพียงและการประกอบอาชีพอย่างมั่นคง ส่งเสริมการมีความพอเพียง และเป็นที่ยอมรับของคนภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วาสนา ทรัพย์ทวี** (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า โดยภาพรวมด้านเศรษฐกิจและการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D.= 0.764) ประชาชนขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและขาดความรู้การรวมกลุ่มแหล่งทุนการอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและการเกษตร เทคโนโลยีอย่างมั่นคงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและจัดความยากจน

5. ด้านการพัฒนาด้านการเมืองการปกครอง การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านการพัฒนาด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D.= 0.628) มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนว่าควรมีโครงการพัฒนาชุมชนที่เป็นโครงการหลักควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ มากขึ้น แล้วจึงกำหนดนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับด้านการพัฒนาด้านการเมืองการปกครอง พัฒนานโยบายภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นนทศักดิ์ เอกสันต์**

(2555: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตขอประชาชน กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์” พบว่า โดยภาพรวม ด้านการพัฒนาด้านการเมืองการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3,44$, S.D.= 0.732) เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนว่าควรมีโครงการพัฒนาชุมชนที่เป็นโครงการหลักควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆ มีการจัดระบบติดตามและประเมินผลเพื่อวัดผลการทำงานของบุคลากร

6. ด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ ด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.552) **ฉันทะ** มีบุคลากรให้ความสนใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ **วิริยะ** สามารถดำเนินการบริหารติดตามโครงการตามแผนงานให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด **จิตตะ** ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรและประชาชนกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ **วิมังสา** เทคนิคและวิธีการในการพัฒนาและนำวิธีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บุษบา ขมทิ** (2566: 106) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.514) **ฉันทะ** การคัดเลือกบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อให้เกิดความพอใจในงาน **วิริยะ** การวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ **จิตตะ** การส่งเสริมและเสริมแรงทางบวกให้ผู้ปฏิบัติมีความจดจ่อในงาน **ด้านวิมังสา** การทบทวน ตรวจสอบหาข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขด้วยความพินิจพิจารณา

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากงานวิจัย “การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์” โดยรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นตัวแบบที่สำคัญต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขตได้เป็นอย่างดี

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วนตำบลตระเปียงเตีย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการส่งเสริมให้มีการทำประชาพิจารณ์ในการจัดการโดยอาจจะดำเนินการโดยการประชุมร่วมกับประชาชนในท้องที่ส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์จัดทำแผนดำเนินงานเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและตรงเป้าหมาย

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ของการดำเนินงานขององค์การตลอดถึงประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการขององค์การในรูปแบบของกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยตรงในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบของโครงการและกิจกรรม

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขผลดำเนินงานที่ไม่มีผลตรงเป้าหมายหรือไม่สำเร็จจากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนในการจัดการให้ตรงจุดอย่างจริงจังและถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

งานวิจัยเรื่อง“การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์”ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารควรเน้นการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการทำงาน โดยการให้การช่วยเหลือและการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและความมั่นใจ

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสร้างนโยบายที่เน้นความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการจัดการองค์กร ด้วยอิทธิบาท 4 และหลัก POSDC การพัฒนานโยบายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในการบริหารจัดการ ที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และให้คำแนะนำและการช่วยเหลือในการปฏิบัติตามนโยบายให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสร้างค่านิยมในองค์กรเพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทยและพุทธศาสนิกชนที่ดี การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความเข้าใจและความรู้ในธรรมเนียมประเพณีและคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการสืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยเรื่อง“การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ควรมีการการสนับสนุนและส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการทำงานอาจมีผลเชิงบวกต่อองค์การในส่วนหนึ่ง แต่สิ่งเหล่านี้อาจมีผลกระทบที่แตกต่างกันต่อองค์การในสถานการณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน การทดลองการใช้ของทฤษฎีที่วิจัยเกี่ยวกับวิธีการสนับสนุนความรับผิดชอบในสถานที่ที่มีโครงสร้างองค์กรและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไป เพื่อหาว่าวิธีการเหมาะสมที่สุดสำหรับบริหารองค์กรนั้นๆ

3.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลของการสนับสนุนและส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นธรรมในการทำงานต่อประสิทธิภาพของบุคลากรและองค์การในระยะยาว เช่น การวิเคราะห์ว่าการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมุ่งมั่นในการทำงานอาจส่งผลต่อผลการดำเนินงานและผลการวิเคราะห์ในระยะยาวอย่างไร

3.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการสนับสนุนและส่งเสริมความ
รับผิดชอบและความเป็นธรรมในการทำงานต่อสังคมในชุมชน ว่ามีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและ
สังคมในระยะยาวอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท พินเนส พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2542). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2542).ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นนทศักดิ์ เอกสันต์. (2555). “การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตขอประชาชน กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุษบา ชมทิ. (2566). “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคลี อำเภوتاคลี จังหวัดนครสวรรค์”. ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.แผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขต. (พ.ศ. 2561-2565). ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลบัวเขตอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์.
- พระกิตติคุณ วรธมโม (สว่างเพียร). (2558). “ประสิทธิผลการบริหารจัดการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลเมืองพิจิตรของจังหวัดพิจิตร”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีระพงศ์ ธีรปญโญ (จันทนา). (2556). “ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา: [26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537].
- ภรทิพย์ ขำภักดิ์. (2561). “การประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- มานิต จุมปา. (2548). *คำอธิบายกฎหมายการปกครองว่าด้วยการจัดระเบียบราชการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เมธพร บุตรกุล. (2555). “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลอัมพวง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร”. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.
- วาสนา ทรัพย์ทวี. (2552). “การบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
A MODEL BUDDHIST COMMUNITY FOR ENVIRONMENTAL WELL-BEING
TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF KANTUAT
RAMUAN VILLAGE COMMUNITY, PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระครูปริยัติกิตติวรรณ (วีระ กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง)¹, พระครูสุตธรรมมารัตน์ (สุธมมารัตน์/ยีนยง)²,
พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)³, พระอธิการอำพน จารุโณ (ดาราศาสตร์)⁴, และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม⁵

Phrakhrupariyadkittiwan (Weera Kittiwanno/Daithukthang)¹,

Phrakhrusutthamapirat (Sutthamaphirato/Yueyong)²,

Phra Seksan Thanayutto (Sriton)³, Phraathikan Amphon Jarupho (Darasas)⁴,

and Thanarat Sa-ard-iam⁵

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์¹⁻⁵

Doctor of Buddhist Studies Program Surin Buddhist College¹⁻⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁵

Mahachulalongkomrajavidyalaya University Surin Campus¹⁻⁵

E-mail: pramahaweera@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาแนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2) ศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 3) วิเคราะห์วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า

1) แนวคิดวิถีชุมชนสอดคล้องกับระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ทุกคนในครอบครัว ชุมชน มีการศึกษาทำความเข้าใจ เกิดจิตสำนึกตระหนักรับผิดชอบประกอบตนอยู่ในคุณธรรม จริยธรรม มีการตั้งกฎระเบียบ มติประชาคม ข้อตกลง อย่างมีส่วนร่วม เพื่อช่วยการดูแลรักษา ป้องกัน แก้ไข ลดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกับองค์กรหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน ในจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อม จึงจัดว่าเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) ชุมชนบ้านกันตวจระมวลมีพัฒนาการด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นเพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่มีการยกระดับวิสัยทัศน์การพัฒนาเชิงพื้นที่ด้านการความสะอาด และดูแล

สิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน เมื่อมีการจัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวล เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจน ในการกำหนดโครงการ และกิจกรรมต่อเนื่อง ส่งผลให้บ้านกันตวจระมวลมีความพร้อมทั้งด้านกายภาพ และด้านคนที่มีศักยภาพสูง ชุมชนกันตวจระมวลมีวัฒนธรรมที่ผ่านการเพาะบ่มทัศนคติเชิงบวกเป็นสำคัญ คือทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม กระทั่งได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะด้านการจัดการชุมชนปลอดภัย

3) ชาวบ้านกันตวจระมวลมีวิถีชีวิตแบบธรรมาภิบาล มีการกระจายบทบาทความรับผิดชอบ แบ่งผู้นำเป็น 16 คุ่ม เขียนป้ายคณะกรรมการคุ้ม ป้ายศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา ป้ายที่พักโฮมสเตย์ แสดงพฤติกรรมที่ประกอบด้วยคุณธรรมหลักธรรม เช่น ร่วมกันตั้งปณิธานทำงานจัดการขยะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีความเพียรในการประชุมปรึกษาหารือกันในหมู่บ้านต่อเนื่องทุกวันภายใน 1 เดือนแรก จนเกิดประชามติเข้าไปช่วยจัดการทำความสะอาดครัวเรือนเป้าหมาย และช่วยจัดระเบียบบ้านเรือน

คำสำคัญ: ชุมชนสีเขียว, ชุมชนชาวพุทธต้นแบบ, ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาที่ยั่งยืน, บ้านกันตวจระมวล

Abstract

This research article aims to: 1) study the concept of an environmentally friendly community lifestyle, 2) examine the environmental friendliness of the Kantuat Ramuan Village community, and 3) analyze the environmentally friendly lifestyle of the Buddhist model community in Kantuat Ramuan Village for sustainable development. This is a qualitative study conducted through the review of relevant academic documents, in-depth interviews, and focus group discussions, with findings presented descriptively and analytically.

The findings indicated that:

1) The concept of a community lifestyle aligned with natural systems and the environment emphasizes that all family and community members should engage in education and understanding to cultivate awareness and a sense of responsibility. This involves living according to moral and ethical principles, establishing rules, community resolutions, and agreements through participatory processes to help preserve, prevent, address, and mitigate issues related to natural resources and the environment. Additionally, collaboration with organizations and agencies from both the public and private sectors in managing environmental matters is encouraged. Such practices represent an environmentally friendly community lifestyle.

2) The Kantuat Ramuan Village community has demonstrated continuous development in environmental friendliness, marked by an elevated vision for spatial development focusing on cleanliness and environmental care. This progress became

more evident with the establishment of the Kantuat Ramuan Subdistrict Municipality on July 31, 2009, which implemented clear policies to define ongoing projects and activities. As a result, Kantuat Ramuan Village has developed both in terms of physical infrastructure and the capacity of its people. The community's culture is deeply rooted in fostering a positive attitude and emphasizing group collaboration skills. This foundation has enabled the community to develop and practice waste-free community management skills effectively.

3) Kantawacharamuan villagers have had a good governance lifestyle. There was the decentralization of responsible roles by dividing the leaders into 16 groups of villages, signs of groups of villages, signs of the wisdom learning center, signs of homestay, and expression of behavior consisting of dharmic principles and morals: participating in setting determination in successful working for waste management, taking a persevering effort in holding continual conferences in the village every day within the first month until it gave rise to the resolution of the community in helping clean up the household target and get the houses ready in order.

Keywords: Green Community, Buddhist Prototype Community, Eco-friendliness, Sustainable Development, Kantuat Ramuan Village

บทนำ

ด้วยสิ่งมีชีวิตทั้งสัตว์และพืชต่างต้องอาศัยอุณหภูมิโลกหรืออุณหภูมิในการมีชีวิตอยู่ โดยเป็นที่เข้าใจกันว่าปัจจัยสี่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์โลก แต่การอุปโภคบริโภคทั้งมวลล้วนกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความเสื่อมโทรม(กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2548: 101-118) คนเราจึงต้องระมัดระวังต้องรับผิดชอบการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ให้มีความสมดุลเหมาะแก่การดำรงชีวิต ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมด้วยชีวิต แม้พระภิกษุก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่มีบทบาทในด้านการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทางรัฐและระบบราชการก็มีการบังคับให้ชุมชนต้องดำเนินการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน ประเทศไทยได้กำหนดให้มันโยบายแห่งรัฐที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความพร้อมและมุ่งมั่นในการดำเนินการงานต่าง ๆ สิ่งที่ไม่ควรมองข้าม คือ แกนหลักของชีวิต นั่นคือ ความสะอาดเป็นศูนย์กลางของชีวิต ความสะอาดเป็นศีลเป็นวินัย สติ ความรับผิดชอบของบุคคล

หมู่บ้านกันตวระมวล เป็นชุมชนหนึ่งที่เหมาะแก่การเป็นต้นแบบให้ข้อมูลเพื่อการศึกษา เป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่แห่งหนึ่ง เพราะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ มีวัดของชุมชน ชื่อว่า วัดกันตวระมวลที่สร้างขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2423 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งและกำหนดเขตตำบล ให้พื้นที่ทางทิศตะวันตกของตำบลบ้านไทร อำเภอปราสาท ตั้งเป็นตำบลกันตวระมวล โดยมีเขตปกครอง 8

หมู่บ้าน เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2535 (กิจจานุเบกษา, 2535: 55-56) เพราะบ้านกันทวจระมวลเป็นชุมชนเก่าแก่ที่สุดในตำบล จึงได้รับให้เป็นศูนย์กลางทุก ๆ ด้านของตำบล ตำบลแห่งนี้ถูกยกระดับให้มีกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเรียกว่า “สภาตำบล” พร้อม ๆ กันกับทุกตำบลในประเทศไทย หลัง 90 วัน (กิจจานุเบกษา, 2537: 12) และถูกยกให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ลำดับที่ 3108 พร้อมกัน 3637 แห่งทั่วประเทศ หลังหกสิบวันนับตั้งแต่ประกาศใช้(กิจจานุเบกษา, 2539: 312) อาจเพราะคุณภาพของประชาชนในตำบลที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากบวร จนนำไปสู่ยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพลักษณ์ของเทศบาลตำบลกันทวจระมวล(กิจจานุเบกษา, 2554: 58) ซึ่งในความเข้าใจทั่วไปของชาวบ้านคือ เทศบาลจะให้ความสำคัญสุขภาพ สุขอนามัย ความสะอาด การจัดการขยะ มีรถเก็บขยะทุกวัน เช่น ชุมชนเมืองต่าง ๆ ที่ทำกันจนเป็นลักษณะเด่นของเทศบาล

ในการสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้แสวงหาชุมชนที่ประยุกต์หลักพุทธธรรมควรแก่ถอดบทเรียน นำแบบอย่างที่ดีเผยแพร่ให้แก่สังคม ร่วมอนุโมทนาบุญประกาศสิ่งที่ถูกต้อง จึงกำหนดข้อ เรื่อง “ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยเลือกพื้นที่ “ชุมชนบ้านกันทวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” เป็นกรณีศึกษา เพราะเป็นชุมชนที่มีลักษณะแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา มีความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความพยายามดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีแนวคิดเชิงพระพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นพื้นที่กลางของชุมชนกับความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาวิถีชุมชนบ้านกันทวจระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อวิเคราะห์วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันทวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมที่มีอธิบายถึงการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา 4 การพัฒนา 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกฎระเบียบ ด้านจิตใจและด้านปัญญา (อง.ปญจก (ไทย), 22/79/144-146) และหลักอิทธิบาท 4 ความพอใจ ตั้งใจ ใส่ใจและเข้าใจ จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานเสมอ (ที.ปา (ไทย), 11/310/283-284)

เว็บไซต์หมอชาวบ้าน กล่าวไว้ว่า วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมเกิดจากมนุษย์ที่มีจำนวนมาก และมีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมากเกินด้วย ทำให้มีการพูดถึงการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมกันมาก เห็นกันว่าการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคิดถึงการอนุรักษ์และความองอาจของสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย คงต้องมีการกระทำหลายอย่างที่จะแก้ปัญหาวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งก็คือการสร้างจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง ทั้งโดยทางสื่อสารมวลชน โดยระบบการศึกษาทุกระดับ และโดยสถาบันทางศาสนา

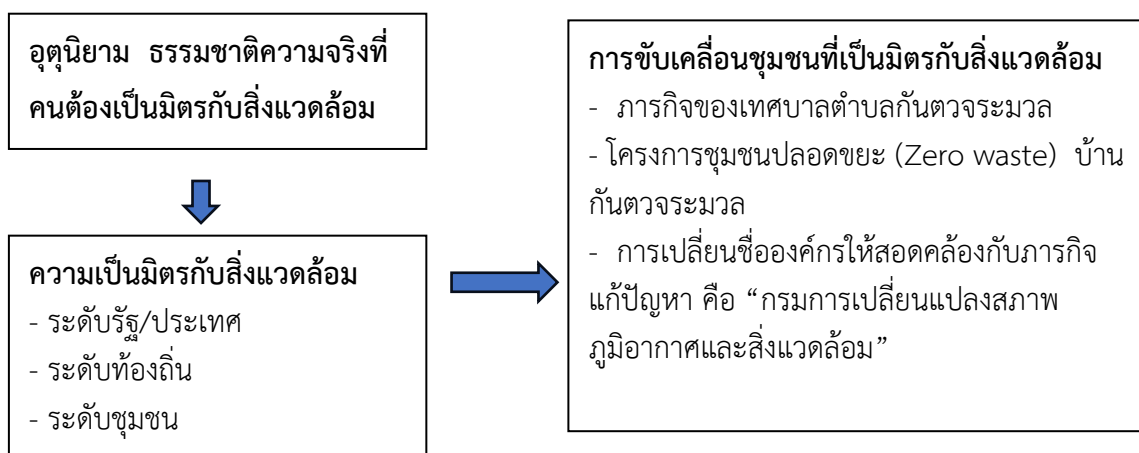
ภาครัฐได้ตั้งองค์กรระดับท้องถิ่น เพื่อการดูแลสิ่งแวดล้อม จัดการขยะมูลฝอยในแต่ละหัวเมืองตั้งแต่สุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 หรือ พ.ศ. 2440 ต่อมาวันที่ 18 มีนาคม รัตนโกสินทร์ ศก. 124 ตั้งสุขาภิบาลที่ตำบลท่าฉลอม แขวงเมืองสมุทรสาคร ให้ผู้นำในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาของตน จนเกิดผลดีเป็นประโยชน์ เป็นความนิยมแก่ประชาชนในตำบลนั้นเป็นอันมาก การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัยองค์กรท้องถิ่นที่เข้มแข็งและจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาที่หนัก เทศบาลก็มีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กิจจานุเบกษา, 2477: 89-91) และสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่เพื่อเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน(กิจจานุเบกษา, 2547: 16,26-27) และนวัตกรรมหน่วยงานรัฐ ชื่อ “กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

งานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง

พระชลญาณมุนี (2558: 3) ว่าสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ โดยได้หมายถึง ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ และทรัพยากรต่าง ๆ และสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น เช่น ศิลปกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สวนสาธารณะ เป็นต้น มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย สภาพสิ่งแวดล้อมที่น่ายินรมย์เป็นปัจจัยหนึ่งของความสุข อันจะยกระดับสู่การฝึกฝนพัฒนามนุษย์ให้มีจิตใจเจริญงอกงาม พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร (กุญรัมย์) (2562: 4077) ระบุหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยสัจ 4 หลักราชสังคหวัตถุ 5 หลักสันโดษ 3 หลักมรรคมงคล 8 หลักไตรสิกขา 3 และหลักสาราณียธรรม 6 พร้อมกับศาสตร์พระราชา ในแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์แบบ ชินดาภา บุญเลิศและคณะ(2561: 98) พบว่าความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน นั้นจะต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี และธรรมชาติ และการพัฒนาคนด้านพฤติกรรมจิตใจ ปัญญา สิ่งแวดล้อมในที่นี้จะรวมถึงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม การพัฒนามนุษย์ต้องดูทั้งระดับครอบครัว การงาน รายได้ ให้เกิดความรู้จากสังคมและความรู้จากภายใน จึงสอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ผู้นำองค์กร หรือผู้นำท้องถิ่น ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี นภาพรรณ รัตนสุข (2559: 262) กล่าวว่า ปัญหาขยะมูลฝอย อาจกล่าวได้ว่าทำได้ไม่ยาก แต่กลับไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้นตอของปัญหาคือทุกคนในสังคม ล้วนแต่เป็นผู้ผลิตขยะทั้งสิ้น การจัดการขยะต้องเริ่มที่การจัดการพฤติกรรมของบุคคล พฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อน การแก้ไขปัญหาขยะต้องใช้ทั้งจิตวิทยา และกฎระเบียบทางสังคมควบคู่กันไป มีการใช้หลักการ 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle พร้อมใช้กลไกหลายอย่าง เพื่อดึงดูดความร่วมมือของคนในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิด/ทฤษฎีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) จาก คัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารกิจจานุเบกษา รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน :กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ได้กำหนดพื้นที่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านกันตวจระมวล ซึ่งมีหน่วยงาน องค์กร ชุมชน ที่มีการดำเนินการร่วมกัน ในระดับนโยบาย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ประชาชน ผู้นำด้านศาสนา ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ชุมชนบ้านกันตวจระมวล มีการสังเกตบริบทชุมชน ภาพลักษณ์องค์กรประกอบต่าง ๆ ในหมู่บ้านเชิงประจักษ์ สังเกตสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประเด็นในการวิจัยนั้นได้มาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม รวม 4 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้ทำการคัดเลือกหน่วยงาน องค์กร บุคคลโดยการสุ่มเจาะจง) Purposive Sampling (แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) และจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทาง การพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการชุมชนชาวพุทธ

ต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) คือสรุปผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ แล้วจึงสรุปผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า หลักฐาน 4 คือ การพัฒนาด้านกายภาพ ด้านกฎระเบียบ กติกา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เป็นแนวทางที่เป็นการพัฒนาครบด้านของชีวิตและชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้น ให้ความหมายว่าเป็นมาตรการป้องกัน แก้ไขปัญหาขยะ ที่มีกลยุทธ์หรือแนวทางการจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารวัตถุดิบด้านอาหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเหลือวัตถุดิบเป็นศูนย์ (Zero Waste) เพื่อแก้ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อม ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน วาริรัตน์ แก้วอุไรและคณะ (2563, 43-46) กล่าวว่า เป็นการดำเนินชีวิตที่มีจิตสำนึกพลโลกที่ดี มีความตระหนัก มีจิตสำนึก มีคุณธรรม ต่อความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนกล่าวว่า เป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเข้าใจ ช่วยกันลดขยะในชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า เป็นรูปแบบการบริหารจัดการ บุคลิกภาพของคน วัฒนธรรมองค์กร จัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพคน ด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นลักษณะของคนที่มีความสามารถ คุณธรรม สมรรถนะ คุณสมบัติภายในของคนแสดงออกในการจัดการบริหาร ป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อจะลดผลกระทบต่อสุขภาพคน ลดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้คำสำคัญว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสื่อความหมายให้ผู้คนที่สังคมมีความพยายามช่วยกันดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สอดคล้องกับเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์ (สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566) ที่กล่าวว่ากระทรวงกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เปลี่ยนแปลงชื่อ “กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เป็นชื่อใหม่ว่า “กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม” เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2566 เพื่อการบริหารจัดการให้หน่วยงานทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยการท้องถิ่นในทุกพื้นที่ เกิดแนวคิดด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักให้ความสำคัญมากขึ้นตามลำดับในทุกระดับ ผ่านการรณรงค์ด้วยวาทะกรรมต่าง ๆ เช่น สังคมสีเขียว สังคมกรีน พลังงานสะอาด คาร์บอนต่ำ เป็นต้น สำหรับคำว่า สิ่งแวดล้อม อธิบายว่ามีความหมายกว้างครอบคลุมสิ่งที่มีอยู่ด้านกายภาพทั้งสิ้นและสิ่งอื่น ๆ ที่จับต้องไม่ได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ชุมชนบ้านกันตวจระมวลด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ตั้งแต่จัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวลเริ่มจัดตั้งเทศบาลตำบลกันตวจระมวล ปี 2552 ผู้บริหารไม่มีนโยบายจัดซื้อรถขนขยะ แต่มีนโยบายจัดการขยะต้นทาง ทำอย่างไรให้ขยะ

น้อยลง จัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการพัฒนาคน ผ่านคำขวัญ “ กันตวระมวล เมืองเกษตรอินทรีย์ สุขภาพดีชีวีเป็นสุข ” จึงมีการดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านสิ่งแวดล้อมจำนวนมากอนาคตจะดำเนินโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ให้สมาชิกนำสิ่งที่เหลือใช้หรือขยะมาขาย ผากเป็นเงินออมเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน ต่อไปจะเพิ่มเติมคำขวัญเพิ่มเติมว่า “ ชีวีสดใส่ใจสิ่งแวดล้อม ” ซึ่งสุวรรณิ โชติศิรินันท์ นายกเทศมนตรีกล่าวด้วยความตั้งใจที่สูง(สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566) **เทศบาลตำบลกันตวระมวล** ได้ดำเนินการตามภารกิจขององค์กรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สนองนโยบายประเทศ และสถานการณ์สังคมโลก พร้อมกับร่วมมือกับวัดในพื้นที่ให้มีบทบาทบูรณาการงานสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีความสำคัญกับการจัดการขยะโดยมีการจัดทำผ้าป่าขยะรีไซเคิล สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญอีกด้านคือ สุขภาพผู้สูงอายุ สมกับวิสัยทัศน์ที่ธนรัฐสะอาดเอี่ยม และพัชรี สายวงษ์ (2561: 290) กล่าวว่า “ เรียนรู้อย่างมีคุณค่า สูงวัยอย่างส่งสุขภาพดีวิถีพอเพียง ถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ”

ด้านชุมชนบ้านกันตวระมวลมีการดำเนินการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่เด่นชัดเรื่องการจัดการขยะต้นทาง ชุมชนจัดการขยะเป็นศูนย์ หรือชุมชนปลอดขยะ(Zero waste) และพบว่ามีพื้นฐานสำคัญที่มีผลต่อการจัดการชุมชน ดังนี้

(1) การพัฒนาหมู่บ้านในอดีต พบว่า มีการวางผังหมู่บ้าน จัดรูปที่ดินใหม่เพื่อตัดถนนภายในชุมชน ให้มีความกว้าง และความตรง รั้วบ้านไม่เบียดถนน แสดงความเสียสละ ลดการกระทบกระทั่งกันอีกประเด็นหนึ่ง บ้านเรือนมีความมั่นคงแข็งแรง ความแข็งแรงทางสิ่งปลูกสร้างที่นำสู่ความมั่นคงทางอารมณ์ จัดเป็นการพัฒนาสุขภาพจิตของคนในชุมชน โดยมีเจ้าอาวาสวัดที่มีสุขภาพจิตที่ดีส่งผ่านความสงบสุขสู่ชุมชน

(2) การพัฒนาหมู่บ้านในปัจจุบัน พบว่า ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน มีโครงการจัดการขยะต้นทาง ชุมชนปลอดขยะ ศูนย์ศึกษาสมุนไพร จัดการบ้านเรือนแบบโฮมสเตย์พัฒนาหมู่บ้านธรรมาภิบาล จัดศูนย์เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ การจัดการคุ่มบ้าน บริหารกลุ่มคุ่ม เกิดวัฒนธรรมประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นนิตย ในช่วงเริ่มดำเนินโครงการได้มีการศึกษาดูงานต่างจังหวัด ในขณะที่ที่นักรถกลับได้พากันปรึกษาหารือกันอย่างเข้มข้น จนมีการตั้งปณิธานว่าจะต้องดำเนินการให้สำเร็จให้ได้ จนมีคนที่ยื่นมาศึกษาดูงาน หลังจากนั้นมีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกวันเป็นระยะเวลา 1 เดือน เกิดรูปแบบการประชุมทำประชาคมให้มีมติที่จะลงช่วยจัดการความสะอาดบริเวณบ้านเรือนของผู้ที่ยังไม่ได้มาตรฐานความสะอาด(บุญนาค สืบสันต์ ,สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566)

ในปัจจุบัน (2566) หมู่บ้านมี 226 ครัวเรือน มีประชากรรวม 863 คน ได้มีจัดแบ่งเป็นคุ่มต่าง ๆ ได้ 16 คุ่ม และในแต่ละคุ่มมีคณะกรรมการประจำคุ่ม หมู่บ้านได้เริ่มดำเนินกิจกรรมด้านความสะอาด หรือการจัดการขยะ เมื่อปี พ.ศ. 2558. สาเหตุที่สภาพถนนในหมู่บ้านมีความกว้าง และมีลักษณะตรง เพราะเมื่อปี พ.ศ 2505.ทางหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่(นพค.) ที่มาตั้งอยู่ ณ บ้านกันตวระมวล ได้จัดรูปที่ดินใหม่ โดยการตัดถนนให้กว้าง 8 เมตร ทางเข้า 3 เส้น ทางตัด 3 เส้น ให้แต่ละเส้นห่างกันระหว่าง 150-300 เมตร จากผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนได้รับรางวัล เกียรติบัตรระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงระดับชาติ(นายชาญ นพแก้ว, สนทนากลุ่ม, 19 ตุลาคม 2566)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ปัจจัยเร้าคุณธรรมภายในชุมชน ชุมชนมีการพัฒนาตามแนวทางภาวนา 4 คือ 1)ความสะอาดทางกายภาพ การจัดผังชุมชน วางถนนในหมู่บ้าน ทำป้ายกระจายความภาคภูมิใจร่วมเป็นผู้นำ 2)ความมีวินัยในตนช่วยกันรับผิดชอบความสะอาดในบ้านและหน้าบ้าน 3)ร่าเริงในการทำหน้าที่ในชุมชน และ 4)ทำงานอย่างเป็นทีม แบบต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์แบบญาติมิตร กัลยาณมิตร แบ่งปันประโยชน์อย่างเป็นธรรม ร่วมสุขร่วมทุกข์กับกิจกรรมเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านสู่ชุมชนธรรมาภิบาล

คุณภาพคนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการดำเนินวิถีชีวิตและการบริหารจัดการให้แสดงผลถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คนมีจิตใจงดงาม อ่อนโยนต่อบุคคลรอบข้าง สิ่งของ สถานที่หรือสิ่งแวดล้อม มีผลทำให้องค์ประกอบของภาคภายในชุมชน มีคุณสมบัติด้านคุณธรรมเด่น เช่น ความสามัคคี ความอดทน ความมุ่งมั่น ความสามารถในการประสานงาน ระหว่างองค์กร สถาบันทางสังคม มีวัด เทศบาล รพ.สต. โรงเรียน ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือในเขตชุมชนวัดเดียวกัน ร่วมสนับสนุน ร่วมให้กำลังใจในการดำเนินโครงการชุมชนปลอดขยะ โดยภาพรวมมีกระบวนการ การบริหารจัดการที่ดี ศักยภาพแห่งบุคคลของผู้นำในชุมชนได้แสดงบุคลิกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมประสานงานสร้างวิถีชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวลให้มีขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เพราะชุมชนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการชุมชนในปัจจุบัน ดั้งเดิมมาชุมชนได้นำวัฒนธรรมศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปลูกฝังนิสัยใจคอให้แก่เด็กเยาวชน กุลบุตรลูกหลานจำนวนมากในหมู่บ้านได้รับการขัดเกลาอบรมบ่มเพาะทัศนคติจากการเรียนภาษาบาลี-นักธรรม-ปริยัติสามัญ ผลผลิตทางการส่งเสริมการศึกษาทำให้บุคลากรในชุมชน มีจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาปริญญาตรี จบปริญญาโท ปริญญาเอก จำนวนมาก เป็นภาพสะท้อนนิสัยแห่งการเรียนรู้ รักในการพัฒนา ง่ายต่อการปรับตัวเพื่อให้ชีวิตดำเนินได้อย่างปกติบนวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงจำเป็นในการประพฤติปฏิบัติตนและดำเนินการใด ๆ อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ คณะผู้วิจัยขออภิปรายผลโดยแยกตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีการยกระดับความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชน หรือองค์กร อย่างมีนวัตกรรม ซึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ บุคลิกทุ่แท้ ติดตามงาน ให้เกียรติคนอื่น มีการประชุมปรึกษา รับฟังความคิดเห็นกันและกัน ช่วยกันดำเนินกิจกรรมตามข้อตกลงที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องได้กับคำแนะนำของชนิดาภา บุญเลิศ (2561: 109) ที่ว่า ผู้นำจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี

และพบว่า การจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ภาครัฐและพัฒนายกระดับความสามารถองค์กร ทำกระบวนการประสานรวบรวมแนวคิด สร้างนโยบายอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ด้านสิ่งแวดล้อมมีวิกฤตปัญหาความเสี่ยงผลกระทบจากภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจสีเขียว เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศที่ยังมีปัญหาค่าใช้จ่ายสูง สิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ชุมชน สังคม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เรียกว่าแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) หวังบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566: 1-330) ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การผลักดันคิดให้สังคมไทยช่วยกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังถูกวางกลยุทธ์ระยะยาวสำหรับการฟื้นฟู การใช้และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ชัดเจนขึ้น(พระราชโองการ ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561: 1) แผนนโยบายดังที่กล่าวทั้งหมดสอดคล้องกับการบริหารจัดการ จัดการการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพคน ด้วยการดูแลสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน(อุดม เม่งศิริ และคณะ 2564: 11-13)

จึงมีเห็นว่า **ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** เป็นวาทะกรรมที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ นิยมใช้ในปัจจุบันมากขึ้น เพื่อจะสื่อความหมายอธิบายถึงความจำเป็นต้องกระทำขึ้นอันเกิดจากความรู้สึกรับผิดชอบ ตระหนัก มีความเข้าใจปัญหาและความจำเป็นต้องทุ่มเทด้วยสำนึกจากภายใน ซึ่งแต่เดิมจะใช้คำว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพราะข้อความเดิมยังมีความสัมพันธ์แบบธรรมดา ความเป็นมิตรจึงถูกนำมาใช้ให้มีความสนิทแนบในการต้องพิจารณาพิจารณามากยิ่งขึ้น มีผู้นำคำนี้มาเขียนเป็นบทความใหม่ ๆ คือ วารินทร์ แก้วอุไรและคณะ(2563) ชัยนันท์ ไชยเสน(2564) วิสาชา ภูจินดาและณัฐธิดา พัฒนเจริญ (2564) อุดม เม่งศิริ และคณะ (2564)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาการของชุมชนบ้านกันตวจระมวล ด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีชื่อเสียงและได้รับรางวัลในระดับภาค ระดับประเทศ มีจุดเริ่มต้นหรือเริ่มกระบวนการที่เทศบาลกันตวจระมวล หน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด ประสานความร่วมมือกันจัดทำและดำเนินกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในเบื้องต้นการจัดการขยะต้นทางหวังให้ชุมชนปลอดภัย การเริ่มต้นของกิจกรรมที่เริ่มจากเจ้าหน้าที่รัฐระดับพื้นที่ เหมือนคล้ายกับชุมชนบ้านสำนักเย็น ตำบลพระแท่น อำเภอนาทม กากยวนบุรี ซึ่งเป็นชุมชนตัวอย่างในการจัดการขยะแบบบูรณาการ สอดคล้องกับแนวคิด ที่กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเริ่มขึ้นเมื่อภาครัฐ ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาลและหัวหน้ากองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลท่าเรือ พระแท่น เข้ามาชักชวนชาวบ้านที่มีนิสัยทำบุญ เข้าวัดประจำได้เรียนรู้การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ เจ้าหน้าที่เข้าถึงชาวบ้านสร้างความประทับใจคนในชุมชน (นภวรรณ รัตนสุข, 2559: 263) ทางเทศบาลตำบลกันตวจระมวลได้ดำเนินงานดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยตระหนักใน

หลักคิดหลักปรัชญาของการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อจัดการความสะอาดจัดการขยะมูลฝอย ดูแลสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ (กิจจานุเบกษา, ร.ศ669-668 :127.)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า วิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธต้นแบบบ้านกันตวจระมวล เพราะเห็นกิจกรรมแห่งการพึ่งพาอาศัยกันมาตลอดระยะการตั้งชุมชน ผ่านการหล่อหลอมนิสัยใจคอตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา(ที.ปา. (ไทย), 11/71-72/49-70) จิตใจผู้คนในชุมชนจึงมีจิตใจอ่อนโยน สุภาพ รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รักสุขภาพ และมีความรับผิดชอบ นั่นคือภาพลักษณ์ที่ผ่านการพัฒนา 4 ด้าน คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา (อง.ปญจก(ไทย), 22/79/144-146) และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมหลายข้อธรรมอย่างพระมหาชินวัฒน์ จกกวโร(2562: 4088-4089) อธิบายหลักพุทธธรรมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการดำเนินการของชุมชนบ้านกันตวจระมวลมีความบูรณาการที่สอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ที่ให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ สังคม เทคโนโลยี และธรรมชาติ และการพัฒนาคนด้านพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา สิ่งแวดล้อมในที่นี่จะรวมถึงเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา นิเวศวิทยา ภายใต้กฎหมายและจริยธรรม ในระดับครอบครัว การงาน รายได้ ให้เกิดความรู้จากสังคมและความรู้จากภายใน จึงสอดคล้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ว่า ผู้นำองค์กร หรือผู้นำท้องถิ่น ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดี ตามแนวคิดของชินดาภาและคณะ (2561: 102-103) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการโครงการจัดการขยะต้นทางมีความตั้งใจด้วยความหวังที่สอดคล้องกับผู้นำทุกระดับกล่าวว่า “เราทุกคนมุ่งหวังการเปลี่ยนประเทศไทยสู่สังคมคาร์บอนต่ำ ลดผลกระทบจากสภาวะอากาศแปรปรวนขั้นวิกฤต รวมทั้งสร้างเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต คุณภาพชีวิตดี การท่องเที่ยวคึกคัก เกษตรกรรายได้ดี ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตพี่น้องคนไทย ผมมั่นใจว่าเป็นจริงได้แน่นอน หากทุกภาคส่วนมาร่วมบูรณาการ โดยเห็นประโยชน์ของประเทศและของโลกเป็นสำคัญ”

ภาพที่ 2 จัดการสนทนากลุ่ม วันที่ 19 ตุลาคม 2566

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ สามารถเขียนเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ว่า

1.ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือนิสัยภายในที่ตระหนักถึงความสะอาดของที่อยู่อาศัย ที่นั่งที่นอน ความเป็นระบบของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จัดเป็นศูนย์กลางของความดี และเป็นความดีสากล ทุกชาติทุกภาษาทั่วโลกมีความประสงค์เดียวกัน

2.ความสะอาด ระเบียบ เป็นบทฝึกที่พัฒนานิสัยให้เข้าใจถึงความบริสุทธิ์แห่งนิสัยหรือความประพฤติบริสุทธิ์ อาจยืนยันได้ว่า ความสะอาด ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นบทฝึกให้มีการปรับตัวปรับใจอ่อนโยนในอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางที่พัฒนาจิตสู่ความเป็นผู้เสียสละ เกิดจิตสาธารณะ

3.การจัดการความสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชน มีกลไกรูปแบบองค์กร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว มีอยู่ทุกพื้นที่ ทั้งมีงบประมาณด้วย สามารถจะใช้บุคลากรส่วนนี้ ได้แรงจูงใจ ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมได้ทั่วประเทศ

4. ความประสบความสำเร็จในการจัดการขยะในชุมชนของบ้านกันตวจระมวล คือ ความมุ่งมั่น ประพฤติหลักอิทธิบาท 4 คือ ความสนใจ ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเข้าใจ มีความปรารถนาดีต่อสมาชิกในชุมชนอย่างสูง จัดเป็นคุณธรรมของกัลยาณมิตร

5. องค์การศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปลุกฝังนิสัยการบริหารจัดการปัจจัยสี่ในชีวิตประจำวัน และคุณธรรมสำคัญต่อการจัดการความสะอาดในชีวิตประจำวัน หรือความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์แห่งความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

บ้านก้นตวงจระมวล เป็นชุมชนที่ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและหล่อหลอมจิตใจด้วยหลักพุทธศาสนาอย่างยาวนาน มีวัฒนธรรมการตั้งกฎระเบียบทำงานร่วมกัน อย่างเสียสละ มีจิตสาธารณะ ให้อภัยกันและกัน ยามทำงานหนักเหน็ดเหนื่อย มีหลักธรรมเยี่ยวยาประสานความรู้สึก เสริมความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน การจัดการขยะต้นทางเป็นแนวความแนวคิดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขยายสู่ชุมชน ประสานรับจากแกนนำชุมชนผู้ผ่านกระบวนการขัดเกลาจิตใจ มีนิสัยรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่มีการวางแผนผังไว้ตั้งแต่อดีต ถนนหนทางในหมู่บ้านมีขนาดกว้าง มีระเบียบแบบแผนทางกายภาพ ดังนั้นการจัดการขยะต้นทางเพื่อให้ชุมชนปลอดขยะของบ้านก้นตวงจระมวลในปัจจุบันนี้ คือการยกระดับบทฝึกบุคลากรในชุมชนให้มีสติสัมปชัญญะ ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเยือกเย็น ความเคารพที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพศักยภาพคนในชาติ สอดคล้องกับความจำเป็นสูงสุดในปัจจุบันที่ต้องช่วยกันรณรงค์ดูแลโลกใบนี้ให้เป็นสังคมคาร์บอนต่ำ และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2570 – 2566) สมกับคำว่า “ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตำบลก้นตวงจระมวล และหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง นำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ และนำเสนอแนะกันและกันเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนต้นแบบ ขยายผลโครงการด้านชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยลงมือทำกันบ่อย ๆ และร้อยเรียงกันทุกกิจกรรม

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และติดตามอย่างจริงจัง โดยการฝึกอบรมให้แนวคิดต่อเจ้าหน้าที่ภาคปฏิบัติการให้ลงถึงคนในชุมชน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งควรตั้งงบประมาณด้านนี้ทุกปี เพื่อให้เกิดกิจกรรมพัฒนาแนวคิด อุทิศการณ ความเคารพอ่อนโยนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นความเชื่อทางจิตวิญญาณ

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการสื่อสารคำนี้ “วันท้องถิ่นไทยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตรงกับวันที่ 18 มีนาคมของทุกปี” ซึ่งจะตรงกับเจตนารมณ์พื้นฐานของการประกาศให้มืองค์กรท้องถิ่นครั้งแรกของไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับผู้สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1) ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการดำเนินโครงการชุมชนบ้านก้นตวงจระมวลปลอดขยะ (Zero waste) ตำบลก้นตวงจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

2) ควรมีการทำวิจัยเรื่องโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข กรณีศึกษาวัดกันทราราม ตำบลก้นตวงจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสนับสนุน หรือเสริมแรงให้แก่ชุมชนได้ดำเนินวิถีชีวิตความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาในรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาและขอบคุณวิทยากรผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) 1) นายบุญนาค สืบสันต์ กำนันตำบลกันตวงระมวล 2) นางสาวรณิ โชติศิรินันท์ นายกเทศมนตรีกันตวงระมวล 3) นายเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์ ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม 4) นายชาญ นพเก้า ประธานวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรแปรรูปบ้านกันตวงระมวล ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คือ 1) พระอธิการวัชรเพชร กิตติโก (เสาวพันธ์) เจ้าอาวาสวัดกันตวราราม 2) อาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม 3) นางประยอย หงส์อินทร์ 4) นางสาวรัตนา สืบสันต์ และขออนุโมทนาอย่างยืงต่ออาจารย์ ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม อาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่กรุณาช่วยชี้แนะแนวทางการศึกษา และตรวจแก้ไขงาน กระทั่งสำเร็จเป็นบทความวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2549). *ทักษะการทำหน้าที่กัลยาณมิตร*.
ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมกายแคลิฟอร์เนีย.
- ชนิดาภา บุญเลิศ, พระเมธาวิเชียร, สุมานพ ศิวรัตน์ และยงสยาม สนามพล. (2561). “การสร้าง
ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการแนวพุทธ”. *วารสารสถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ*. 9(1): 97-110.
- ชัยนันท์ ไชยเสน. (2564). “การจัดการขยะอาหารในครัวของโรงแรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ
จัดการวัตถุดิบ และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*. 19(2):
371-387.
- ธนรัฐ สะอาดเอี่ยมและพัชรี สายวงษ์. (2561). “รูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมแนวพุทธใน
ผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกันตวงระมวล อำเภอปราสาท จังหวัด
สุรินทร์”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. 20(2):
283-295.
- นภาพร รัตนสุข. (2559). “การจัดการขยะแบบบูรณาการในชุมชน”. *สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 3(5): 260-273.
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม
135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2539. (2539, 25 ธันวาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง. หน้า 1-365.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลกันตวงระมวล อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์ เป็นเทศบาลตำบลกันตวงระมวล พ.ศ.2554. (2554, 11 กุมภาพันธ์). *ราช
กิจจานุเบกษา*. เล่ม 128 ตอนพิเศษ 17 ง. หน้า 48.

- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ตั้งและกำหนดเขตตำบลในท้องที่อำเภอปราสาท และ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ.2535. (2535, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. ฉบับพิเศษ เล่ม 109 ตอนที่ 131 หน้า 55-62.
- พระชลญาณมุนี(สมโภช ธมฺมโฆโช). (2558). “พระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามพระธรรมวินัย”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 4(1): 1- 17.
- พระมหาชินวัฒน์ จกกวโร (กุญรัมย์). (2562). “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเชิงพุทธของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9: วิเคราะห์เชิงพุทธธรรม”. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 6(8): 4076-4094.
- พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ. 127. (ร.ศ.127, 13 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 หน้า 668-669.
- พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476. (2477, 24 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 51 หน้า 82-107.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537. (2537, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก. หน้า 11-35.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วารรัตน์ แก้วไธและคณะ. (2563). “แนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 15(2): 43-58.
- วิสาชา ภูจินดาและณัฐธิดา พัฒนเจริญ. (2564). “การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านสนา ตำบลบ้านไร่ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี”. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*. 13(2): 301-309.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- หมอชาวบ้าน. (1 เมษายน 2533). *พุทธศาสนากับวิถีการดำรงสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.doctor.or.th/article>
- อุดม เม่งศิริ, ผศ.ดร.ชยสร สมบุญมาก, ผศ.ดร.จักรพงษ์ เปี่ยมเมตตา และรศ.ดร.เสรี วงษ์มณฑา. (2564). “การบริหารจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของบริษัทสมบุญธิดาทองจำกัด จังหวัดชุมพร”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*. 5(1): 11-20.

บุคลากร:

- นางสุวรรณี โชติศิรินันท์. (2566). *นายกเทศมนตรีตำบลกันตวจระมวล*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายชาญ นพเก้า. (2566). *ประธานวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรแปรรูปบ้านกันตวจระมวล*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายบุญนาถ สืบสันต์. (2566). *กำนันตำบลกันตวจระมวล ประธานโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste)*. [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.
- นายเอกวิทย์ สิทธิโชติวงศ์. (2566). *ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุรินทร์* [สนทนากลุ่ม], 19 ตุลาคม 2566.

รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม:
กรณีศึกษาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ
THE MODEL OF SUSTAINABLE TEMPLE DEVELOPMENT FOR PROMOTING
CULTURAL TOURISM OF PRASAT THAMCHAN TEMPLE,
PRANG KU DISTRICT, SISAKET PROVINCE

พระเสกสรรค์ ฐานยุตโต (ศรีทน)¹, พระครูปริยัติกิตติวรรณ (กิตติวณโณ/ใต้ทุกทาง)²,
พระอธิการอำพน จารุโก (ดาราศาสตร์)³, พระครูสุตธรรมาภีรัต (สุตธมาภีโร/ยีนยง)⁴,
ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม⁵, และฟ้าดล สมบูรณ์⁶

Phra Seksan Thanayutto (Sriton)¹, Phrakhrupariyadkittiwan (Kittiwanno Daithukthang)²,
Phra Athikan Amphon Jarupho (Darasas)³, Phrakhrusutthamapirat, (Sutmaphirato/Yueyong)⁴,
Thanarat Sa-ard-iam⁵, and Fahdon Somban⁶
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁵
สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์⁶
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Thailand.
Cultural officer of Surin Culture office, Thailand.
E-mail: seksansriton@gmail.com

ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 29 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาแนวความคิดพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนายั่งยืน และ 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า รูปแบบการพัฒนาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์นั้นอยู่ในระดับดีมาก เพราะมีโบราณสถานขอมที่มีอายุไม่น้อยกว่า 800 ปี โดยมีการนับถือโบราณสถานที่สืบทอดกันมานับตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ทั้งนี้เพราะด้านความเหมาะสมทั้งประติมากรรม วิถีชีวิตผู้คนที่เป็นรูปแบบในการพัฒนาวัด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม
2. แนวความคิดพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนายั่งยืน พบว่า การสร้างความเข้มแข็งภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนผ่านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มา ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล

4) ด้านการอำนวยความสะดวก 5) ด้านการกำกับดูแล เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพในการเติบโตบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญ ประกอบกับมีสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะ หรือเป็นโบราณวัตถุ โบราณสถาน ตลอดจนการบริหาร เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการเป็นสถานสงเคราะห์ ด้านเป็นที่พักคนเดินทาง ด้านการเป็นสถานที่ใกล้เคียงพิพากษา ด้านการเป็นสถานพยาบาล ด้านวัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, รูปแบบการพัฒนา, วัดปราสาททามจาน, ศรีสะเกษ

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the concept of cultural tourism in sustainable Prasat Thamchan Temple Community, 2) to study the concept of community development to be strengthened and build cultural immunity for sustainable development, and 3) to analyze the sustainable temple development model for promoting the cultural tourism of Prasat Thamchan Temple, Prang Ku District, Sisaket Province. The study was qualitative research, collected the in-depth interview data and the focus group discussion data. And it was analyzed data with content of the context.

The results of the study were as follows:

1. Sustainable temple development model for promoting the cultural tourism was found that the Prasat Thamchan Temple development model in Prang Ku District, Sisaket Province was in a very good level because there was the Khom ancient site, aged not less than 800. For the ancient site veneration has carried on since 18th Buddhist Century, it was the suitability for the aspects of sculpture, architecture, and life styles of the people and it was the temple development model for learning

2. The concept of strengthening a community development and building the sustainably cultural immunity, arts and culture revival and oneself local uniqueness to learning for visitors: 1) planning 2) organization management 3) personnel management 4) administration 5) supervision, for becoming the effective tourist attractions in the growth based on local wisdom

3. The analysis of sustainable development model for promoting the cultural tourism of Prasat Thamchan Temple in Prang Ku District, Sisaket province was a significant history with its valuable arts construction or artifacts and an ancient site including administration, for facilitating the religious rite performance as personnel, education promoting, an orphanage, a lodge for travellers, a court of justice, a hospital, a center of arts and cultures.

Keywords: Promotion, Cultural Tourism, Development Model, Srisaket

บทนำ

ประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาช้านาน โดยมีวัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ และเป็นสถานที่ร่มรื่นทั้งกายและใจ จึงเป็นสัญลักษณ์ของความร่มเย็น และเป็นสถานที่เคารพของชุมชน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และ เป็นจุดศูนย์รวมของการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนา เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งด้านกายและจิตใจ และเป็นสถานสงเคราะห์ยามเดือดร้อนของชุมชน อีกทั้งวัดยังเต็มไปด้วยด้านศิลปกรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม อันครบถ้วนที่สืบทอดต่อเนื่องกันที่เป็นสมบัติล้ำค่า และเป็นสิ่งที่นิมิตหมายสำคัญอย่างยิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติไทย ซึ่งแตกต่างจากชาติอื่น จึงเป็นสิ่งที่มีความพึงศึกษา เพื่อมิให้ต้องสูญหายหรือแปรสภาพไปในทางเสื่อม โดยตระหนักถึงความสำคัญของศาสนสถานที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ การศึกษา และวัฒนธรรม จึงเป็นการจรรโลงรักษามรดกคุณค่าของความเป็นไทย และชนชาติไทยไว้นั่นเอง (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) 2546: 21)

วัดเป็นสถานที่สำคัญคู่กับสังคมไทยมาช้านาน โดยเฉพาะวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์กู่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นวัดที่มีโบราณสถานยุคขอมสมัยเจ้าชายวรมันที่ 7 และเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของเขมรในยุคสมัยขอมโบราณ พระองค์เป็นทั้งนักรบ นักปกครอง นักการทหาร และเป็น นักพัฒนาวัด บ้านเมืองของพระองค์เอง ผลงานที่แสดงถึงคุณลักษณะของพระองค์คือ อาณาเขตการปกครองที่กว้างใหญ่ไพศาล รวมทั้ง อโรคยาศาล (โรงพยาบาล) เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาวัดที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี, 2531: 74-76)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่วัดปราสาททามจานและชุมชนที่ใกล้เคียง เช่น สถานที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ร้านขายสินค้าของที่ระลึก ร้านขายดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น จากการที่วัดปราสาททามจานได้เพิ่มพูนบทบาทมากขึ้น จนทำให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น ปัญหาในด้านสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อวัดคือ ในสถานภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน ดังนั้นวัดได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบริหาร เป็นสถานสงเคราะห์ด้านสถานที่ต่าง ๆ จึงทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน (พระครูขันตวิโรภาส (ขาว ขนติโก), 2558: 2)

หากจะพิจารณาถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น เนื่องจากกระบวนการการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีหลายประเด็น ที่สามารถ

จำแนกออกได้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของจังหวัดศรีสะเกษ 2) การมีประสิทธิภาพในการเติบโตอย่างมีคุณภาพ 3) การเติบโตบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 4) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการกระจายรายได้สู่ชุมชนทุกภาคส่วน 5) การพัฒนาอย่างที่ยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาที่มีการส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และการบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวชุมชนทุกภาคส่วน และการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเชิดชูเอกลักษณ์ของไทยให้คงคุณค่า และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541: 15-19)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ” เป็นรูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ การท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะโดดเด่นอย่างเหมาะสมสำหรับการพัฒนาวัดที่ยั่งยืน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการวางแผนทางการพัฒนาและการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของวัดให้เหมาะสม เพื่อเตรียมป้องกันแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ ให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านประเพณี ด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่และก่อประโยชน์ในอนาคตสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม

1) เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะ เกยุราพันธ์และคณะ (2559: 6) ได้เสนอแนวคิด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ โดยสรุปความว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สัมผัส ส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณี หรือ อาหาร เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ในพื้นที่ชุมชนอีกด้วย บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548: 209-210) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้โดยสรุปความว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สัมผัส และชื่นชมกับความเป็นเอกลักษณ์และความแตกต่างของวัฒนธรรมของพื้นที่ต่างถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณี หรืออาหาร เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้

การจ้างงานและการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ทั้งนี้โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับพื้นที่นั้น สุชานาฏ สิตารักษ์และคณะ (2563: 24) ได้เสนอแนวคิด การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สรุปความว่า การสร้างแนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการอำนวยความสะดวก และ 5) ด้านการกำกับดูแล วรรณ เหลืองอรุณและคณะ (2562: 26) ได้เสนอแนวคิด การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การบริหารการจัดการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปความว่า การบริหารการจัดการ สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจ เน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบมิตรไมตรี และผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นทำให้ทุกคนมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให่วัดมีความเจริญรุ่งเรือง บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557: 209-210) ได้เสนอแนวคิด รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปความว่า การพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมพร้อมถึงความพึงพอใจจากประสบการณ์ที่ได้รับเป็นต้น

2) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะ เกษราพันธ์ (2559) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก ชูเกียรติ นพเกตุ (2542) วิจัยเรื่อง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สุชานาฏ สิตารักษ์ 2563) วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน วรรณ เหลืองอรุณ (2562) วิจัยเรื่อง การศึกษาเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัดปราสาททามจาน

- ด้านการให้ความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคม และวัฒนธรรม
- ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่

รูปแบบการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดโครงการสัมมนา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน จำนวน 20 รูป/คน ได้แก่ พระสงฆ์วัดปราสาททามจาน หัวหน้าหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา พร้อมด้วยพุทธศาสนิกชนในตำบลสมอ อำเภอปรางค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure) โดยมีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้จะพิจารณาคำถาม สร้างคำถาม ปรับคำถาม และพัฒนาคำถามให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ขณะเดียวกันก็พยายามปรับให้คำถามให้เปิดรับกับแนวทางที่จะได้ข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วย ทั้งนี้เนื้อหาการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านวัตถุประสงค์ 4) สถานที่ และ 5) ด้านการจัดการ ตามบทบาทของวัดได้แก่ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการส่งเสริมการศึกษา 3) ด้านการเป็นสถานสงเคราะห์ 4) ด้านเป็นที่พักคนเดินทาง 5) ด้านการเป็นสถานที่ใกล้เคียงพิพาท 6) ด้านการเป็นสถานพยาบาล 7) ด้านวัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม 8) การเป็นคลังพัสดุ และ 9) การเป็นศูนย์กลางบริการเพื่อพัฒนาประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กับกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้งจากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยกำหนดประเด็นคำถามหลักให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์โดยมีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ปฐมภูมิ ผู้วิจัยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ บริหาร ค้นหาข้อมูลภายใต้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับข้อแมวิเคราะหให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน และลึกซึ้งโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. การเก็บข้อมูลสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การนัดหมายวันเวลาจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวันเวลาที่จัดกิจกรรมการสนทนาดังกล่าว 2) หลังจากตกลงดังที่นัดหมายแล้ว เพื่อตระหนักความเพียงพอของการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม 3) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มโดยที่คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการของกิจกรรม 4) ขณะสนทนากลุ่มมีการบันทึก การดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึกเสียงและภาพ และ 5) สรุปผลจากการสนทนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน พบว่า โดยมีแนวโน้มทางการท่องเที่ยวที่ดี เพราะมีสภาพแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ มีผู้นำชุมชนการรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาด้านประวัติศาสตร์ จากตัวของโบราณสถานที่ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวจึงผนวกเข้ากับบริเวณวัดด้วยหลักสัปปายะ และวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้มีการการพัฒนาวัดด้วยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมร่วมกับพิธีกรรมของชุมชนเพื่อให้วัดให้มีความโดดเด่นด้วยวิถีพุทธที่มีการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมที่มีการนับถือโบราณสถานนับตั้งแต่ราวพุทธทศวรรษที่ 18 (ลักษณะ เกยูราพันธ์และคณะ 2559: 6)

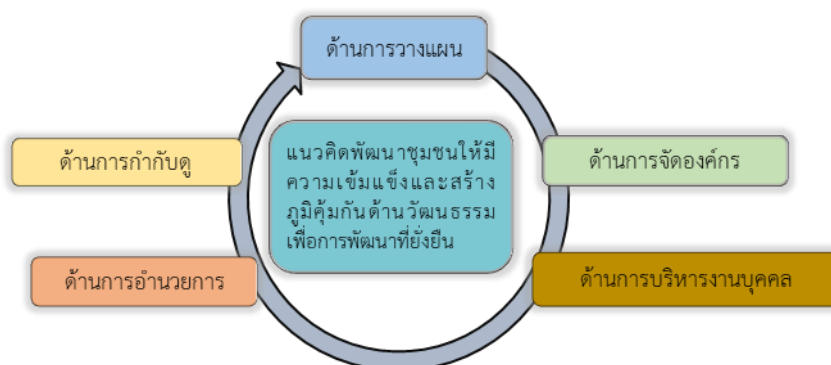
นอกจากนี้ จากการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สามารถอธิบายได้ออกเป็น 3 มิติ ดังนี้ 1) การสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิติที่ 2) การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว และ 3) การสร้างความมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสนทนากลุ่ม การจัดโครงการสัมมนา ด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษาเรียนรู้ ด้านวัฒนธรรม ด้านพระพุทธศาสนา และด้านการบริหารจัดการ เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาวัดทุกประเด็นให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในการนำรูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานยังปรากฏให้เห็น เช่น งานไหว้ปราสาททามจาน โบราณสถานศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่เก่าแก่ซึ่งมีอายุมากกว่า 800 ปี

รูปภาพที่ 1 ปราสาททามจาน ณ วัดปราสาททามจาน

ที่มา : ผู้วิจัย, วันที่ 20 ตุลาคม 2566.

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. การศึกษาแนวคิดว่าชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนเป็นการสร้างระบบและกลไกเพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพื้นฟูศิลปวัฒนธรรม รักษาเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองไว้ ตลอดจนในการสร้างแนวคิดว่าชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพิธีกรรม ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน คือ การศึกษาบริบทของวัด 2) ด้านการจัดองค์กร คือ การกำหนดและแบ่งประเภท 3) ด้านการบริหารงานบุคคล คือ สรรหาเลือกบุคคลกร 4) ด้านการอำนวยการ คือ สื่อสารหรือดำเนินการตามแผน และ 5) ด้านการกำกับ คือ ตรวจสอบและติดตามผล ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และก่อให้เกิดนวัตกรรม โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่เสี่ยงต่อการเสื่อมโทรมของโบราณสถาน การบริหารความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวชุมชน ทุกภาคส่วน และการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการเชิดชูเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ (สุชานาฏ สีตารักษ์และคณะ 2563 : 24)

รูปภาพที่ 2 แนวคิดว่าชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม

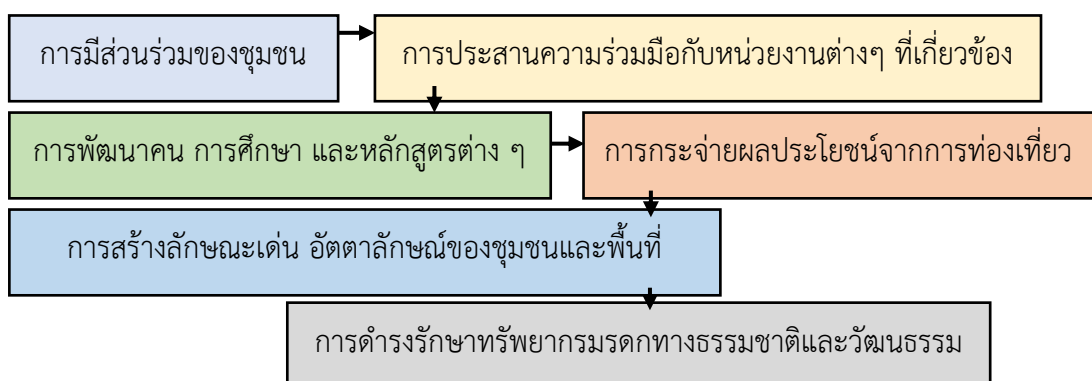
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3. การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาวัดที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การพัฒนาวัดเชิงวัฒนธรรมเป็นการเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนในทุกองค์ประกอบ โดยเน้นการพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมบุคลากรทุกระดับ ด้วยการอบรม สัมมนาให้มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม รวมถึงกระบวนการสร้างความตระหนักให้รู้ถึงคุณค่า การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบการ และสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน เป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรม การพัฒนาวัด การพัฒนาอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน และเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับชุมชน การอนุรักษ์แหล่งศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวเดียวกันของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

รูปภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา : ผู้วิจัย, วันที่ 20 ตุลาคม 2566.

ปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาวัดปราสาททามจาน เพื่อเป็นการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพในการเติบโตบนพื้นฐานวิถีชีวิตผู้คนในชุมชน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่มีการนับถือ และสืบทอดกันมานาน โดยเน้นกิจกรรมอบรม เสริมทักษะ กิจกรรมสัมมนาแนวทางการพัฒนาวัดจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เกิดจากการสืบทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมของชุมชน และเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความคงทนและยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2548: 209-210)

การวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีกลยุทธ์ หรือนโยบายหลักเกณฑ์สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการพัฒนาให้เข้ากับหลักบูรณาการกับนโยบายและการปฏิบัติของท้องถิ่น โดยมีการจัดตั้งกลุ่มผู้รับผิดชอบการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในวัด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ และสามารถอธิบายได้ดังนี้

รูปตารางที่ 4 หลักการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
ที่มา : ผู้วิจัย, วันที่ 20 ตุลาคม 2566.

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน พบว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวที่ดี เพราะมีสภาพแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน ประกอบกับวัดปราสาททามจาน ได้สร้างแหล่งเรียนรู้ให้มีแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงเข้ามาเป็นเครื่องมือในการเป็นตัวกระตุ้นให้มีการพัฒนาวัดด้วยภูมิทัศน์ รวมทั้งด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมรวม เพื่อให้วัดให้มีความโดดเด่นผนวกเข้ากับการพัฒนาด้วยวิถีพุทธ การสืบทอด ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่มีการนับถือโบราณสถานที่สืบทอดกันมานาน นับตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา (ลักษณ์ เกษราพันธ์และคณะ, 2559 : 6) กับแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องที่สะสมกันมาตั้งแต่อดีตมีความสัมพันธ์ระหว่างคน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผ่านจารีตประเพณี ได้แก่ ประเพณีบุญกลางบ้าน ประเพณีสงกรานต์ สอดคล้องกับผลการศึกษา (เลิศพร ภาระกุล, 2551: 14-15) ได้ศึกษาถึงความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาแล้วและจะเห็นได้ว่าการให้คำจำกัดความเป็นเรื่องยาก และการที่จะอธิบายลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนวามร่ำร่าหน้าตาอย่างไรก็เป็นเรื่องที่ทำได้ยากอีกเหมือนกัน แต่ที่พอจะทำได้ก็คือเราสามารถกำหนดหลักการต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนเริ่มวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปในลักษณะที่ยั่งยืน

การอภิปรายตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลจากแนวคิดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนผ่านท่องเที่ยว โดยมีชุมชนเป็นการสร้างระบบกลไกให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมรักษาเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเองไว้ ซึ่งมีสอดคล้องกับผลการศึกษา (สุชานาฏ สิตารักษ์และคณะ, 2563 : 24) พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือ รวมถึงการสร้างแนวคิดพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกัน

ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน คือ การศึกษาบริบทของวัด 2) ด้านการจัดองค์กร คือ การกำหนดและแบ่งประเภท 3) ด้านการบริหารงานบุคคล คือ สรรหาเลือกบุคคลกร 4) ด้านการอำนวยการ คือ สื่อสารหรือดำเนินการตามแผน และ 5) ด้านการกำกับดู คือ ตรวจสอบและติดตามผลงาน

การอภิปรายตามวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดปราสาททามจาน อำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประเด็นสำคัญในการพัฒนาวัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การบริหาร การจัดการ ด้วยระบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และเน้นการบริหาร การจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นผลผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการพัฒนาวัดและชุมชนมีความเข้าใจอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา (วรพล วัฒน เหลืองอรุณและคณะ, 2562: 26) พบว่า ประเด็นสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว คือ การบริหารการจัดการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และการให้บริการที่ดี ของการสร้างการมีส่วนร่วม และผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นทำให้ทุกคนมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำให้วัดมีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2557: 209-210) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการวิจัย

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน ทำให้ทราบว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมาก ต่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย และต่อมุมมองการอนุรักษ์ ทางวัฒนธรรมให้สืบทอดคงอยู่ในสังคม โดยเป็นการพัฒนาอย่างควบคู่ที่ช่วยส่งเสริมการรักษาสมดุลขององค์ประกอบหรือทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดความยั่งยืน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน และสอดคล้องตามแนวทางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงประโยชน์อย่างมหาศาลต่อประเทศได้ในอนาคต

แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ทราบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งนั้นถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนา ทั้งนี้ เพราะชุมชนสามารถแก้ไขปัญหา และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมาย โดยมีจิตสำนึก สาธารณะ รู้จักเป้าหมาย เชื่อมมั่นในวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นและพลังชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการชุมชน และจัดความสัมพันธ์กับภาคี ผสมกับการใช้แผนการจัดการความรู้ และสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีส่วนในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากฐานคิดของการพัฒนาชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การต่อยอดให้เกิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และมีการกระจายรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มาจากแนวความคิดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเป็นอย่างมาก

2) ประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับกว้างขวางขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และผู้คนในท้องถิ่นได้แสดงออกถึงความสามัคคีสมานฉันท์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอในประเด็นหลักแก่ผู้บริหารวัด และคณะสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรม และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน เพื่อเป็นรูปแบบการพัฒนาวัด/ชุมชนที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจัดตั้งกองทุนให้แก่วัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อใช้ในการจัดซื้อ จัดหา จัดสร้างวัตถุอุปกรณ์สำหรับการดูแลรักษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่มีอยู่ในพื้นที่ของวัด

2) ชุมชนในหมู่บ้าน และคณะสงฆ์ ควรมีการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อให้เป็นไปเพื่อการป้องกันการชำรุดหักเสียหายที่เกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดปราสาททามจานที่ยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการเชิงท่องเที่ยว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามบริบทพื้นที่ของวัด และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพ

2. ผลจากแนวความคิดพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม พบว่า การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกับส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียนเดียวกัน

3. วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาวัดบ้านปราสาททามจาน อำเภอปรางค์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่ม

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะครั้งต่อไปในสิ่งที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษา ดังนี้

3.1 ควรขยายรูปแบบ Model ไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในชุมชน และในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน วัดปราสาททามจานมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการด้วยการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวให้หลากหลาย นอกเหนือจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชนวัดปราสาททามจาน

3.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของดีของฝาก เช่น มะยงชิด ส้มโอ ปลายั้ม มะม่วง และอื่น ๆ ที่ขึ้นชื่อของชุมชนวัดประสาททามจานเป็นต้น

เกียรติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์ประจำวิชา ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ และขอขอบคุณชุมชนชาวบ้านวัดประสาททามจาน ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ขอขอบคุณวิทยากรผู้ร่วมสัมมนาประกอบด้วย 1) นายฟ้าดล สมบรรณ นักวิชาการปฏิบัติการ วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ 2) ผศ.ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ และ 3) นายโชคชัย จุ่มพิศ ผอ. โรงเรียนกุดประสาทตลอดจนเพื่อนร่วมงานทุกคนที่ได้อำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่และเครื่องมือสำหรับการดำเนินงานวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- วิวัฒน์ชัย บุญยักดิ์. (2531). วัดเป็นอย่างไรจะต้องมีคู่มือพัฒนา. *จุลสารการท่องเที่ยว*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2531): 74-76.
- พระครูขันตวิโรภาส (ขาว ขนติโก). (2559). รูปแบบการพัฒนาวัดในกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 7(1): 119.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (ทองดี สุรเตโช), (2546). *คำวัด*. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- เลิศพร ภาระกุล. (2551). *การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : เอกสารคำสอน ภาควิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*.
- ลักขณา เกตุราพันธ์ และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายก. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University*. 9(2): 6
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 1 บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด..(2548). อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊คสแตนด์ดาร์ด.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.

- วรพล วัฒนเหลื่องอรุณ และคณะ. (2562). การศึกษาเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของ
การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยราชภัฏ
เชียงใหม่*. 10(2): 53-68.
- สุชานาฏ สิตารักษ์ และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารราชภัฏเชียงใหม่*.
21(1): 24.

บทบทใหม่ของผูบรหการศรษาในโลกทพลภผัน THE NEW ROLE OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN A RAPIDLY CHANGING WORLD

พระครูชัยรัตนกร¹, บรรจง ลาวะลี²

Phrakruchairattanakorn¹, Banjong Lawalee²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}

E-mail: puysound1@hotmail.com²

ได้รับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

จากสภาวะโลกทพลภผันทมีการเปลยนแปลงอยางรวดเร็ว จนเหมือนเป็นเรองธรรมดา ๑ บางครั้ง เราเรยกว่า VUCA world ว่า The New Normal หรือ ความเป็นปกติแบบใหม่ จึงจำเป็นอยางยงทผู้นำในองครตองสามารถเป็นผู้นำการเปลยนแปลง สร้างศยภาพ ความสามารถ และพัฒนาพนักงานให้มีความพร้อมรับตองการเปลยนแปลงตลอดจนการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ภายใต้สภาวะ The New Normal หรือ ความเป็นปกติแบบใหม่ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ มุมมองเกยกับบทบทใหม่ของผูบรหการศรษาในโลกทพลภผัน ดังนี้ ผูบรหการศรษาตองมีวิสัยทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการให้การดำเนินงานเป็นไปอยางมีประสิทธิภาพ จะต้องชัดเจน ตองมีความสามารถสูง ทั้งการกากับดูแลช่วยเหลือ ฐันะและให้การสนับสนุน และมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทมีการเปลยนแปลงอยางรวดเร็ว ตองปรับแนวคิดในการบริหารจัดการ การบูรณาการทเน้นการแก้ปัญหาและดำเนินการพัฒนาทผสมผสานชัดเจนทั้งเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติ สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกับบุคลากรและประสานสัมพันธ์กับบุคลากรทุกฝ่ายได้ด้วยดี เพื่อบรหการอยางมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

คำสำคัญ : บทบทใหม่, ผูบรหการศรษา, โลกทพลภผัน

Abstract

In a rapidly changing VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, and Ambiguity) world, where the new normal has become a common occurrence, it is crucial for leaders in organizations to effectively lead change, develop capabilities, and prepare employees for continuous change and innovation. This article presents a perspective on the new role of educational leaders in this ever-changing world.

Educational leaders must cultivate a new vision for managing operations efficiently, which should be clear and highly capable of guiding, supporting, and providing assistance to employees. Leaders need to shift their management mindset towards problem-solving and development, integrating clear policies with practical strategies. Effective communication is vital; leaders should foster understanding among all employees to promote efficient management and positive outcomes. By creating an environment of collaboration, educational administrators can enhance organizational effectiveness.

Keywords: New Role, Education Administrators, Ever-changing World

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันหรือ VUCA World คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยมีรูปแบบการดำเนินการใหม่ ๆ มาแทนรูปแบบการดำเนินการแบบเดิม และมีผลกระทบในวงกว้าง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันด้านเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563: 1) คำว่า VUCA world ย่อมาจาก ความผันผวน (volatility) ความไม่แน่นอน (uncertainty) ความสลับซับซ้อน (complexity) และความคลุมเครือ (ambiguity) ประกอบกับตัวเร่งที่ทำให้สถานะความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด-19 การเกิดมลภาวะสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2563: 1) กล่าวว่า ในทางสากลจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า VUCA ซึ่งเราอาจจะเรียกให้คุ้นปากว่า เปลี่ยนไว ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงจำเป็นต้องแสวงหารูปแบบหรือวิธีการ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงขึ้น หน่วยงานการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหน่วยงาน องค์กรให้ไปสู่ความยั่งยืน เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีศักยภาพ มีทักษะ มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะพร้อมรับมือและปรับตัวทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับผู้นำองค์กรที่ต้องเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือให้ทันสถานการณ์ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความมุ่งหวังให้เด็กนักเรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์จึงต้องตระหนักถึงปัญหาและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคพลิกผันเป็นเรื่องยาก การที่ผู้บริหารการศึกษาจะเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงได้ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายเช่นกัน ซึ่งในยุคนี้ การที่ผู้บริหารจะพัฒนาองค์กรให้สามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในบริบทและความท้าทายของโลกพลิกผัน จะไม่ใช่แค่การปรับใช้เครื่องมือหรือเทคนิคด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่เท่านั้น แต่จะต้องมีชุดความรู้ใหม่ มีการมองโลกที่เปลี่ยนไปจากวิธีการมองโลกแบบเดิม หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์” (Paradigm Shift) (ไชยนันท์ ปัญญาศิริ, 2559: 10)

โดยกระบวนการที่นั่นจะต้องสอดคล้องกับสภาวะการณ์สามารถแก้ปัญหาหรือนำทางสู่การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

ความหมายของการบริหารการศึกษา

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการบริหารการศึกษา ดังนี้ วิโรจน์ สารรัตนะ (2546: 3) กล่าวถึงการบริหารว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กรโดยอาศัยหลักการในการบริหารอย่างน้อย 4 ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในขณะที่ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร (2542: 11) กล่าวถึงการบริหารการศึกษาไว้ว่าหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิค ต่างๆอย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่โดยอาศัยปัจจัย สำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่ 1) คน 2) เงิน 3) วัสดุสิ่งของ 4) การจัดการ การบริหารการศึกษาจึงเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการอย่างเป็น ระบบ ระเบียบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับ วิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัย ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) สอดคล้องกับทัศนะของ Kochhar (2011: 19) ที่เห็นว่า การบริหารการศึกษาเป็นความพยายามในการชี้นำและบูรณาการความพยายามของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง การบริหารการศึกษาเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียนและวิทยาลัยไปจนถึงกระทรวง เกี่ยวข้องกับการรวมทรัพยากรบุคคล (นักเรียน ครู ผู้ปกครองและบุคลากรอื่น ๆ) และทรัพยากรวัสดุ (เงิน อาคาร อุปกรณ์) เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งหมดถือเป็นการบริหารการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเงื่อนไขที่จะส่งเสริมเป้าหมายการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ อย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

หลักของการบริหารการศึกษา

Dhammei (2022: 4) กล่าวถึง หลักการบริหารการศึกษา 13 ประการ ดังนี้ 1) หลักการกระจายความรับผิดชอบ (Sharing responsibility) 2) หลักการความเท่าเทียมกัน (Equality) 3) หลักการแห่งเสรีภาพ (Freedom) 4) หลักความร่วมมือ (Co-operation) 5) หลักความยุติธรรม (Justice) 6) หลักการรับรู้คุณค่าของปัจเจก (Recognition of individual worth) 7) หลักการเป็นผู้นำ (Leadership) 8) หลักการของปรัชญาประชาธิปไตย (Democratic philosophy) 9) หลักการของความยืดหยุ่น (Flexibility) 10) หลักการของประสิทธิภาพ (Efficiency) 11) หลักการมองโลกในแง่ดี (Optimism) 12) หลักการของการเติบโตทางวิชาชีพ (Professional growth) 13) หลักการของค่าสัมพัทธ์ (Relative value) การพัฒนาโรงเรียนหรือนักเรียนให้ดีขึ้นควรเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญที่สุด ในขณะที่ Kashyap (1999: 37) กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษา 6 ประการที่สอดคล้องกับทัศนะของ Dhammei คือ 1) ประชาธิปไตยในโครงสร้าง (Structural democracy) 2) ประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน (Operational democracy) 3) ความยุติธรรม (Justice) 4) ความเท่าเทียมกันของโอกาส (Equality of opportunity) 5) ความรอบคอบ (Prudence) 6) การปรับตัว ความยืดหยุ่น และความมั่นคง (Adaptability, Flexibility and Stability)

ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบัน สร้างความพลิกผันให้เกิดปัจจัยความท้าทายเพื่อการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย และให้เกิดความพร้อมกับการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กมลวรรณ จันทร (2564: 1004) กล่าวว่า ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) คือยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทำให้รู้สึกไม่มั่นคง ไม่คุ้นชิน ยิ่งถ้าไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวได้ช้าส่งผลให้กระทบต่อการดำเนินงานในองค์กร การดำเนินชีวิต จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรากฐานในการพัฒนาต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ และอุดช่องว่างของกระแส VUCA จากการปรับตัว

อานุกาฬ เลชะกุล (2564: 111) กล่าวว่า ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเดิมอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นลักษณะที่มีความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) จะต้องรับรู้ เปิดกว้าง สำหรับความท้าทายใหม่อยู่เสมอ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2563: 8) กล่าวว่า ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) คือ ความเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันรวดเร็ว ส่งผลให้ทุก ๆ ด้าน ต้องเปลี่ยนไป โดย VUCA เป็นคำย่อมาจากความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) ที่มีผลต่อสถานะโลกปัจจุบันที่มีความสับสนและผันผวน

นรรีชต์ ฝันเชียร (2562: 7) กล่าวว่า โลกยุค VUCA (VUCA World) คือ ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขัน สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอก ทำให้ทุกภาคส่วนได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสใหญ่ของโลก

3 กระแส อันได้แก่ 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) คือ กระแสของการหลอมรวมสังคมขึ้นเป็นสังคมเดียว เชื่อมโยงโลกทั้งใบเข้าด้วยกัน ทุกคนสามารถติดต่อสื่อสารหรือเดินทางถึงกันได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) คือ กระแสของการที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว และก้าวกระโดด ทำให้เกิดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นบนโลกอย่างมากมาย และทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น 3) กระแสความเป็นใหญ่ของเงินทุน (Financialization) คือ กระแสแห่งทุนนิยม การเติบโตของทุนนิยมแบบบูรณาการการเงิน (Financialization) ที่ธุรกิจภาคการเงินมีบทบาทและสัดส่วนสูงขึ้นในระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้เกิดจากนวัตกรรมทางการเงินที่แปลงทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นเงินทุน

สรุปได้ว่า ยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) คือ โลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา ในสภาวะความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ ส่งผลต่อการใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม ในมิติของการบริหารการศึกษาจะเห็นว่า ผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษานั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รุดหน้ามียัง และต้องมองโลกอย่างทันเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างโลกยุค VUCA World เพราะผู้นำในการบริหารการศึกษาจะมีความท้าทายที่ต้องดำเนินการตามพันธกิจและความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรสถานศึกษา มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ต้องมีการวางแผนเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดคิดไว้ล่วงหน้า ผู้นำองค์กรจึงต้องมีความคล่องตัวตลอดจนมีภูมิคุ้มกันเพียงพอที่จะรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

การตื่นตัวของวงการการศึกษาต่อยุคโลกที่พลิกผัน

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์จากวิถีชีวิตครอบครัวแบบสองปีที่แล้ว ทำให้เกิดผลกระทบต่อกันมาอย่างมีนัยสำคัญ จนเราไม่สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคตได้ สถานการณ์แบบนี้ เรียกว่า VUCA World ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตมากที่สุด ที่จะต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ตามแต่ละรูปแบบซึ่งแต่ละบุคคลได้รับการศึกษาที่แตกต่างกันมา เมื่อเจอปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาเพื่อเอาชีวิตรอดในวิถีชีวิตต่างๆ ได้อย่างไร การศึกษาจะบ่มเพาะให้ผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง ไม่ใช่เรียนรู้แค่ในหลักสูตรเพียงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้ชีวิต ทักษะการประกอบอาชีพ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุด ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือครูผู้สอนนอกจากจะต้องสอนนักเรียนในเนื้อหาหลักสูตรแล้วจะต้องสอนให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณภาพ นี่คือการประเมินท้าทายที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องปรับตัว เปลี่ยนวิธีการสอน เพื่อจัดบรรยากาศทางด้านกายภาพ และการจัดบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาในชั้นเรียนให้อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ และเพื่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

วงการการศึกษามีการวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มของโลกที่เปลี่ยนไปเพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวให้กับสถาบันการศึกษา Waller et al. (2019: 73-83) ได้วิเคราะห์ว่าวงการการศึกษามีการปรับตัวอยู่เสมอให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคโลกไร้พรมแดน และยุค

อุตสาหกรรม เป็นต้น ในบริบทของโลกยุคพลิกผัน การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะต้องพบกับความท้าทายในด้านต่าง ๆ เช่น บริบทของโลกไร้พรมแดน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ และความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป มหาวิทยาลัยหลายแห่งจึงกำลังพยายามปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยี เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามมหาวิทยาลัยไม่ควรปฏิบัติเพียงแค่นำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ควรต้องออกแบบหลักสูตรที่เสริมสร้างทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเรียนรู้ การทำงาน (Brylina et al., 2021: 1372-1380)

สถาบันอุดมศึกษาของไทยกำลังเผชิญกับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruptive Era) ทั้งในระดับโลกและภายในประเทศเช่น ความพลิกผันจากการพัฒนาเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ความผันผวนทางการเมืองโลกและการเมืองภายในประเทศ รวมถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศสู่สังคมสูงวัย ที่ประชากรวัยเด็กและประชากรวัยทำงานมีจำนวนลดลง ในขณะที่ประเทศกำลังต้องพัฒนาให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งต้องการการยกระดับผลิตภาพของภาคเศรษฐกิจ และภาคส่วนอื่น ๆ ของประเทศ และต้องการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี และบุคลากรระดับปัญญาชนเพื่อรับมือกับความพลิกผันต่าง ๆ ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 อย่างเท่าทัน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) มีการกำหนดนโยบายจัดทำหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย เช่น หลักสูตรควมข้ามระดับ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับผู้เรียนในการเลือกเรียนแบบบูรณาการต่อคณะ ตามความสนใจของผู้เรียน หลักสูตร การศึกษาที่แตกต่างจากมาตรฐานการอุดมศึกษา (Higher Education Sandbox) เพื่อส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ พัฒนาหลักสูตรร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานในปัจจุบัน และหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่กำลังทำงาน ได้พัฒนาทักษะเดิม (Upskill) และเพิ่มเติมทักษะใหม่ (Reskill) (Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council, 2022: Online) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญต่อการเรียนรู้และการทำงานในโลกยุคพลิกผัน

นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมคือ การส่งเสริมการมีสุขภาวะที่ดี การมีสุขภาพจิตที่ดีช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความเข้มแข็งทางจิตใจอดทนและไม่ยอมแพ้ต่อความไม่แน่นอน (Laukkonen et al., 2019: Online) องค์การระดับโลก ได้แก่ OECD และ UNESCO จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ของผู้เรียน เช่น การตระหนักรู้ตนเอง การกำกับตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะการสื่อสาร การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ

พุทธวิธีการบริหารการศึกษาในยุคโลกพลิกผัน

หลักธรรมเป็นข้อความรู้/ความจริง ที่ครอบคลุมเรื่องความดี ความงาม และความสุขสงบ เป็นแนวทางการกำหนดมาตรฐานพฤติกรรมของมนุษย์ในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน รวมทั้งเป็นการปลูกฝังอุปนิสัยของตนเองและการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในสังคม หลัก

หลักธรรมที่ใช้ครองตน คือ หลักขรवासธรรม โดยที่ ขรवास ซึ่งหมายถึงคนมีเหย้ามีเรือน มีครอบครัว หรือที่เรียกว่า คฤหัสถ์ คือผู้ครองเรือนนั้น จะเป็นคนมีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปึกแผ่น เป็นฝั่งเป็นฝามั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไป จะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า รู้จักปลูกฝังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักขรवासธรรม 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2555: 35-42)

- 1) สัจจะ คือ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ รักให้มั่น มีความซื่อซาบเอิบอาบ ทำให้ให้มั่นคงในการทำงาน และเสียสละ คนในครอบครัวก็ต้องหนักแน่นต่อกัน ใช้สติให้มาก
- 2) ทมะ คือ รู้จักข่มใจ ข้อนี้น่าสำคัญ ยอมรับเพื่อฝึกใจตนเองให้มั่นคง เรียกว่าใจแข็ง อย่าเป็นคนใจอ่อนแอ เวลาอารมณ์มากระทบต้องไม่อ่อนไหว
- 3) ขันติ คนที่ขาดความอดทนไม่มีทางเจริญได้
- 4) จาคะ คือ การเสียสละแบ่งปัน คนเราอยู่ด้วยกัน ไม่เคยให้กันเลย ไม่มีทางประกอบชีวิตได้ ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก ใครไม่รู้จักให้ก็จะไม่มีบิรวาร คนรักไม่มี รู้จักการเสียสละสิ่งของ หรือเสียสละความไม่ติดออกจากกรกระทำไป

หลักธรรมสำหรับการครองคน คือ การบริหารงานบุคคลเป็นสิ่งยากเพราะคนมีชีวิตจิตใจ จะทำให้คนมารักเราทำได้ยาก เพราะคนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ คนที่รักเราน้อย แต่จะทำให้คนรักเราก็ดึงกลับไปได้บนพื้นฐานของธรรมะเหมือนกัน ธรรมะสำหรับผู้ให้คนรักเรา คือ สังคห วัตรธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กันและกัน เป็นสิ่งที่ผู้ใจบริหารคน (พระธรรมราชานุวัตร, 2563: ออนไลน์) สังคหวัตร 4 (ที.ปา. 11/210/170) ประกอบไปด้วย

- 1) ทาน คือ การให้ แบ่งปัน การให้นั้นมีหลายอย่าง อาทิ ให้เพื่อสงเคราะห์ ให้เพื่ออนุเคราะห์ ให้เพื่อบูชาคุณ เพราะการให้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไว้ได้ การให้นั้นเป็นบุญสนองคุณทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
- 2) ปิยวาจา นอกจากการให้แล้ว ต้องพูดหวาน ขานเพราะ การพูดนั้นสำคัญที่จะทำให้คนรักเรากได้ กลียดเรากได้ ควรเว้นจากการพูดเท็จ ให้พูดจริง มีความจริงใจ พูดคำที่มีประโยชน์ พูดตรงเวลา ถูกเวลา ถูกบุคคล พูดคำจริง
- 3) อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะผูกใจกันไว้ได้ แม้คนไม่รู้จักกันกลายมาเป็นญาติกันได้
- 4) สมานัตตตา คือ ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเสมอต้นเสมอปลายก็จะผูกใจคนไว้ได้ นี่เป็นธรรมะในการครองคน

หลักธรรมสำหรับการครองงาน งานจะประสบความสำเร็จได้ เพราะเราตั้งใจทำงาน ด้วยอิทธิบาทธรรม อิทธิ แปลว่าความสำเร็จ สิ่งที่ครองงานให้สำเร็จได้คือคุณธรรม ความรักงาน ความตั้งใจทำงาน เรียกว่า ฉันทะ, มีอุตสาหะ เพียรประกอบการทำงานด้วย หมั่นขยัน อดทน เรียกว่า วิริยะ เมื่อขยันแล้ว ก็ติดตามงาน เอาใจฝึกฝนไม่เลิกล้มความตั้งใจ คือทำอย่างต่อเนื่อง เรียกว่า จิตตะ และวิมังสา คือการใช้ปัญญาตรึกตรองดูให้ดี ว่างานนี้เสร็จดีหรือไม่ บกพร่องอย่างไร ถ้าเราครองตนดี ทุกอย่างก็จะไปได้ดี เก่งพูด เก่งคิด เก่งทำ เก่งดำเนินชีวิต ศาสตร์แห่งความเก่งคือการดำเนินชีวิต เอาชีวิตให้รอดด้วยความเจริญรุ่งเรือง เป็นเจ้าคนนายคนได้ หรือเป็นเจ้านายตัวเองได้ (พระธรรมราชานุวัตร, 2563: ออนไลน์)

หลักธรรมสำหรับนำการบริหาร

วิธีการบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตย ที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณซึ่งทำให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหารเขามีธรรม (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2538) ที่เรียกว่า พละ 4 ประการ (อง.นวก. 23/5/392) ประกอบด้วย

1. ปัญญาพละ คือ กำลังความรู้หรือความฉลาด
2. วิริยพละ คือ กำลังแห่งความเพียร
3. อนุวัชพละ คือ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
4. สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

พละหรือกำลังแห่งคุณธรรม 4 ประการ ช่วยให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการและควบคุมได้ดี ต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์

บทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในโลกที่พลิก

ผู้บริหารการศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหาร พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์โลกที่พลิกผัน เพราะการที่องค์กรจะอยู่รอดภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วเช่นนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงบทบาท ทบทุนตัวเอง และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดย futuristnida (2020: Online) ได้เสนอบทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในโลกที่พลิกผันไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษาควรให้ความสนใจไปที่ทัศนคติ (Mindset) หากผู้นำมีสติและเปลี่ยนรูปแบบการมองจากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็น โอกาส จะช่วยให้องค์กรสามารถหาแนวทาง ปรับเปลี่ยน และแก้ไขสถานการณ์ได้ก่อนคู่แข่ง จะต้องไม่ลืมว่าการมองโลกในแง่ดีให้มองภายใต้พื้นฐานแห่งความเป็นจริงด้วย

2. ความสามารถในการเรียนรู้และการนำไปปรับใช้ให้ไว เป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่มักจะยึดติดอยู่กับวิธีการแบบเดิม ๆ เพราะรู้สึกปลอดภัยกว่า หากแต่การ

ตั้งถามกับสิ่งที่มีอยู่ มองหาวิธีที่แตกต่าง รวมถึงกล้าที่จะทดลองอะไรใหม่ ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้องค์กรพัฒนาและอยู่รอดในยุค Disruption

3. ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของวิกฤติต่าง ๆ และวิเคราะห์ สถานการณ์ดังกล่าวว่าควรแก้ไขที่จุดใด สามารถลงมือแก้ไขปัญหาได้ทันทีเลยหรือไม่ หรือจะต้องอดทนเพื่อรอดูสถานการณ์ไปก่อนจึงลงมือแก้ไข เช่น ใช้มุมมอง (Vision) ในการแก้ไขสถานการณ์ที่มีความผันผวน ใช้ความรู้ความเข้าใจ (Understanding) กับสถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอน สร้างความชัดเจน (Clarify) กับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน และใช้ความฉลาด ว่องไวและปราดเปรียวแก้สถานการณ์ที่มีความคลุมเครือ พร้อมทั้งเตรียมหา Plan B หรือ แผนการฉุกเฉินสำรองเอาไว้

Glocal Thinking (2021: Online) จึงได้ระบุ 5 คุณลักษณะ ที่ผู้นำสายพันธุ์ใหม่ในโลก VUCA ควรมี ซึ่งก็คือ

1. มุ่งเน้นที่ความยั่งยืน ผู้หน้าที่ดีในโลก VUCA ต้องเข้าใจว่าความสำเร็จของโปรเจกต์ และเนื้องานสำคัญกว่าความสำเร็จของตัวเองในฐานะบุคคล ซึ่งหมายความว่า เมื่อถึงวาระที่เขาไม่ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำอีกต่อไป โปรเจกต์ต่างๆ ที่เขาตั้งหรือผลักดันไว้ ควรจะดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ยึดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งจนเดินหน้าต่อไปไม่ได้

2. ใช้อำนาจอย่างสมดุล ความสมดุลในที่นี้ หมายถึง การที่ต้องรู้จักหว่านช่วงไหนควรใช้อำนาจที่มากับตำแหน่งในการสร้าง “ความมั่นคง” ให้โปรเจกต์และทีม และช่วงไหนที่ต้องปล่อยให้คนอื่นในทีมลุกขึ้นมาเป็นผู้นำในด้านต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อโปรเจกต์หรือองค์กรต้องการไอเดียใหม่ๆ จากมุมมองที่หลากหลาย

3. สร้างพื้นที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม บทบาทสำคัญของผู้นำที่ดีในโลก VUCA คือการเปิดโอกาสให้ทุกๆ คนสามารถมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าความเห็นนั้นจะเหมือนหรือต่างจากของผู้นำ และเปิดพื้นที่ให้ความเห็นเหล่านั้นมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ จะ Empower คนในทีม และ ช่วยเสริมให้ทุกการตัดสินใจทั้งสร้างสรรค์และรอบคอบมากขึ้นในขณะเดียวกัน

4. ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ในที่นี้ ครอบคลุมทั้งคนในทีม และคนอื่นๆ ที่อาจอยู่ในตำแหน่งระดับตัวกัน หรือแม้แต่ใครที่อาจจะเป็น “คู่แข่ง” ของเรา ในโลก VUCA นั้น “อำนาจเหนือ” ไม่ใช่สิ่งที่มีพลังอย่างเด็ดขาดอีกต่อไป แต่สิ่งที่มีคุณค่ามากกว่าคือการสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นด้วย “อำนาจร่วม” มากกว่า

5. คิดและวางแผนแบบองค์รวม ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอาจเป็นจุดแข็งในโลกยุคก่อน แต่ในยุค VUCA นั้น ความสามารถที่จะคิดแบบ Holistic (เป็นองค์รวม) ที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงทุกมิติ จะช่วยให้ผู้นำสามารถคิดกลยุทธ์ วางแผน และตัดสินใจได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข (2561: ออนไลน์) อธิบายว่า การพัฒนาผู้นำให้สามารถปรับตัวได้ มีอยู่ 5 ข้อหลัก ๆ ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์ที่ดี เกิดความอยากรู้อยากเห็น และหัดตั้งคำถาม

2. กล้าที่จะฉีกกฎ และสร้างกฎใหม่ ถ้าเห็นว่าสิ่งที่มีอยู่เดิมไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป โดยผู้นำต้องเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง เพราะการฉีกกฎเกณฑ์เดิม ๆ ต้องทำภายใต้การคำนวณความเสี่ยงและผลลัพธ์มาแล้วเท่านั้น
3. หัดใช้ชีวิตอยู่บนความไม่แน่นอนได้อย่างสบาย ๆ โดยต้องเรียนรู้ การจัดการ EQ คือความสามารถ ทางอารมณ์ ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข
4. นำทีมเก่ง มีความเห็นอกเห็นใจในลูกทีม ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมข้อนี้คือ การพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างสัมพันธ์ที่ดี รวมไปถึงทักษะการจัดการความขัดแย้ง
5. ยืดหยุ่น ปรับตัวไว ผู้นำพัฒนาข้อนี้ได้โดยการศึกษาข้อมูลใหม่ ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรอยู่เสมอ ไม่ยึดติดการทำงานแบบ top down เปิดโอกาสให้ลูกน้องได้แสดงความคิดเห็น และเรียนรู้การโค้ชชิ่ง เพราะผู้บริหารต้องรู้จักตั้งคำถามให้ลูกน้องหาคำตอบ ไม่ใช่หาคำตอบให้ลูกน้องไปทุกข้อ และไม่ยึดติดกับค่านิยมที่ว่า ผู้บริหารต้องสร้างค่านับถือและการยอมรับจากการตอบคำถามลูกน้องได้ทุกเรื่อง

สรุปได้ว่า บทบาทใหม่ของผู้บริหารการศึกษาในโลกที่พลิกผัน ต้องพัฒนาการศึกษาอย่างมีเป้าหมาย เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาสการเติบโตทางการศึกษา โดยผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีทัศนคติที่ดี มีความสามารถในการเรียนรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เข้าใจ เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษาขีดความสามารถและกลยุทธ์ของสถานศึกษา สร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์มีความว่องไวต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ เป็นผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเตรียมความพร้อม และการส่งเสริมผู้เรียนตามแนวทางของศตวรรษที่ 21 เพื่อเผชิญกับความท้าทายของชีวิต และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในยุคโลกพลิกผันได้

สรุป

โลกในยุคปัจจุบัน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าโลกของยุค VUCA ซึ่งมาจาก Volatile (ผันผวน) Uncertain (ไม่แน่นอน) Complex (ซับซ้อน) Ambiguous (คลุมเครือ) เป็นคำที่เราใช้อธิบายโลกในปัจจุบันของเรา ซึ่งความเป็นผู้นำในโลก VUCA ผู้นำก็ต้องเปลี่ยนไปตามโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยผู้นำที่ดีต้องสามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ ต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เฉียบคม ดังนั้นในโลกที่พลิกผันผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งจะถูกนำมาใช้เป็นเข็มทิศที่จะนำทางให้ทั้งผู้นำและทีม และเป็นแรงบันดาลใจที่จะขับเคลื่อนทุกอย่างให้ไปข้างหน้าอย่างมีความหมาย มีความเข้าใจ ทั้งเรื่องบริบทของงานและคนรอบข้าง เพื่อให้ความเข้าใจนี้ช่วยวางกลยุทธ์โดยที่ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ของคนในทีมไปพร้อมกัน มีความชัดเจน ในสิ่งที่ผู้นำและทีมควรที่จะโฟกัส และการลำดับความสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการปรับตัว ผ่านการลดลำดับขั้น ผ่านวัฒนธรรมที่สร้างเสริมนวัตกรรม โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้ทีมได้เรียนรู้ทั้งจากความสำเร็จและล้มเหลวได้ ซึ่งผู้บริหารการศึกษาต้องมุ่งเน้นที่ความยั่งยืนเป็นหลัก ใช้อำนาจอย่างสมดุล สร้างพื้นที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมไปด้วยกัน ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ รวมถึงคิดและวางแผนแบบองค์รวม

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ จันทร. (2564). *การบริหารสถานศีกษายุคโลกพลิกผัน ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล*, ใน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ไชนันท์ ปญญาศิริ. (2559). การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตรในระบบราชการไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 10(21), 10-11.
- นรรัชต์ ฝั้นเชียร. (2562). 7 กลยุทธ์ที่ช่วยสร้างชั้นเรียนที่มีคุณภาพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2567. <https://www.truelookpanya.com/education/content/73708/-teaarttea-teaart-teamet>.
- พระธรรมราชานุวัตร. (2563). *ครองตน ครองคน ครองงาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567. <https://www.banmuang.co.th/news/activity/211593>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2555). *คู่สร้างคู่สม ชีวิตคู่ในอุดมคติ*. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2538). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 2(1), 25-47.
- ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). *คุรุสภาวิทยากร*, 1(1), 8-11.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2546). *การบริหารการศึกษา: หลักการ ทฤษฎีหน้าที่ประเด็นและบทวิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุจน์.
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2561). *Disruptive Leadership* พ้องค์กรก้าวทันการเปลี่ยนแปลง. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2567. <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-134698>.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2563). 5 คำถามและ 4 โจทย์ว่าด้วยการสนทนาเรื่อง “ความปกติใหม่” ในโลกหลังโควิด. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567. <https://tdri.or.th/2020/04/new-normal-in-post-covid-world/>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันต่อการบริหารราชการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2567. <https://www.ocsc.go.th/node/5965>.
- อานุกาฬ เลขะกุล. (2564). ความปกติถัดไปอุดมศึกษา: ความท้าทาย. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 111-125.
- Brylina, I., Okonskaya, N., Ermakov, M., & Brylin, A. (2021). *Education of the future in the conditions of VUCA world*. In I. V. Kovalev, A. A. Voroshilova, & A. S. Budagov (Eds.), *Economic and Social Trends for Sustainability of Modern Society Vol 116: Proceedings*

- of the II International Conference on Economic and Social Trends for Sustainability of Modern Society (pp. 1372-1380). European Publisher. Retrieved January 28, 2024. <https://doi.org/10.15405/epsbs>.
- Dhammei, T. (2022). *Educational administration: Concepts of educational administration and principles of educational administration*. Retrieved January 28, 2024. from <https://bit.ly/3OrBN1Q>
- Futuristnida. (2020). 3 ทักษะผู้นำที่ต้องปรับในยุค VUCA World. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2567. <https://futurist.nida.ac.th/3>.
- Glocal Thinking. (2021). ผู้นำสายพันธุ์ใหม่ ในโลก VUCA. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2567. <https://glocalthinking.com/en/in-praise-of-the-fragile-leader/>.
- Kashyap, V. (1999). *Design and Creation of Ontologies for Environmental Information Retrieval. Paper presented at the the 12th Workshop on Knowledge Acquisition, Modeling and Management*. Banff: Canada.
- Laukkonen, R., Biddell, H., & Gallagher, R. (2019). *Preparing humanity for change and artificial intelligence*. Retrieved January 28, 2024. <https://doi.org/10.31234/osf.io/g5qwc>
- Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council). (2022). *Higher education sandbox*. <https://www.nxpo.or.th/th/tag/higher-education-sandbox/>.
- S.K., Kochhar. (2011). *Secondary School Administration*. New Delhi: Sterling Publishers.
- Waller, R., Lemoine, P., Mense, E., Garretson, C. & Richardson, M. (2019). Global higher education in a VUCA world: Concerns and projections. *Journal of Education and Development*, 3(2), 73-83.

วิพากษ์ปัญหาของพุทธศาสนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

THE CRITIQUE OF THE PROBLEMS OF BUDDHISM IN ENVIRONMENTAL CONSERVATION

กรฤทธ์ ปัญจสุนทร¹

Korarid Punjasunthorn¹

อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา¹

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Religion and Philosophy¹,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

E-mail: korarid1991@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิพากษ์ปัญหาของพุทธศาสนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดที่เป็นพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมุมมองของนักอนุรักษ์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ประการแรก ธรรมชาติและสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติมีคุณค่าในตัวเองโดยไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือเป็นไปเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ประการที่สอง ความหลากหลายในธรรมชาติล้วนมีคุณค่าในตัวเองต้องส่งเสริมรักษา ประการที่สาม สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีลักษณะที่เป็นองค์รวม ทำให้พบปัญหา 3 ประการ 1. พุทธศาสนามีท่าทีที่ให้คุณค่ามนุษย์เหนือกว่าสิ่งอื่นในธรรมชาติ 2. ถึงแม้จะยอมรับในคุณค่าในตัวเองของสัตว์ แต่ก็ให้คุณค่าทางศีลธรรมแก่สัตว์แต่ละชนิดไม่เท่ากัน และ 3. พืชและทรัพยากรที่ไม่มีชีวิตในธรรมชาติไม่มีจิต จึงไม่มีคุณค่าในตัวเองและอยู่นอกเหนือขอบเขตทางศีลธรรมของพุทธศาสนา ถึงแม้จะมีข้อปฏิบัติทางศีลธรรมเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ แต่ก็อยู่บนฐานของการป้องกันความเดือดร้อนของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และเป็นข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุกับภิกษุณีเท่านั้น ไม่รวมถึงอุบาสกหรืออุบาสิกา

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, การอนุรักษ์, สิ่งแวดล้อม

Abstract

The objective of this article is to criticize Buddhist environmental conservation issues. In the analysis, core environmental conservation concepts are combined with a frame of conservationist perspective. Composed of: The first premise is that nature and what is contained within it have their own value, regardless of human needs or the existence of humankind. The second point is that nature's diversity has its own intrinsic worth that should be preserved. The third point

is that everything in nature has a holistic nature, which leads to a realization of three difficulties: 1. Buddhism values humankind above all other kinds in nature; 2. Even humans accept the value of animals, but each species' ethical value is given unequally; and 3. Plants and non-living things in nature lack spirit, so they have no value in themselves and exist outside the ethical framework of Buddhism. Though there are moral practices regarding it, it is only a basis for preventing any problems that may arise to other living beings. Furthermore, it is merely the practice or rules for monks and nuns, not Upasaka and Upasika.

Keywords: Buddhism, Conservation, Environment

บทนำ

ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาหนึ่งที่ถูกให้ความสำคัญในระดับโลก จะเห็นได้จากเมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ที่ประชุมองค์การสหประชาชาติมีมติให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันผลักดันให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ภายในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) โดยมีความต้องการพัฒนาให้ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562: 10) ประเทศไทยในฐานะหนึ่งในสมาชิกขององค์การสหประชาชาติก็ได้มีการสนองตอบด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลักการหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 1)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม มีความตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น หนึ่งในนั้นก็คือพุทธศาสนาโดยได้เข้ามามีบทบาท เช่น พระสงฆ์ แม่ชีเป็นผู้นำคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือมีนักวิชาการทางพุทธศาสนาทำการวิเคราะห์มุมมองทางพุทธศาสนาต่อสิ่งแวดล้อม เสนอหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนวทางในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการศึกษาของนักวิชาการหรือการมีพระสงฆ์เป็นผู้นำคนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติก็เป็นเพียงการเสนอแนวความคิดและการทำงานของคนวงนอก ไม่ใช่ผู้ที่เป็นนักสิ่งแวดล้อมโดยตรง

ในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้แนวคิดพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในมุมมองของนักอนุรักษ์มาเป็นการวิพากษ์พุทธศาสนา ประการแรก ธรรมชาติและสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติมีคุณค่าในตัวเองโดยไม่ขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการหรือเป็นไปเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ประการที่สอง ความหลากหลายในธรรมชาติล้วนมีคุณค่าในตัวเองต้องส่งเสริมรักษา ประการที่สาม สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ มีลักษณะที่เป็นองค์รวม เช่น เผ่าพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต ความเป็นป่า ความเป็น

ระบบนิเวศน์ เป็นต้น (ปกรณํ สิงห์สุริยา, 2543: 31-32) และนำเสนอปัญหาของพุทธศาสนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาเรื่องท่าทีของพุทธศาสนาต่อมนุษย์
2. ปัญหาเรื่องคุณค่าทางศีลธรรมของสัตว์
3. ปัญหาเรื่องขอบเขตทางศีลธรรมของพุทธศาสนา

1. ปัญหาเรื่องท่าทีของพุทธศาสนาต่อมนุษย์

ในทางพุทธศาสนาการเกิดเป็นมนุษย์นั้นโชคดีกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในธรรมชาติ จะเห็นจากการมีคำกล่าวว่ “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ” กล่าวคือ มีศักยภาพในการเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองได้เหนือกว่าสัตว์อื่น ซึ่งนี่ถือเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของมนุษย์ เพราะสัตว์สามารถเอาชีวิตรอดในโลกธรรมชาติได้ตามสัญชาตญาณไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ฝึกฝน และถึงแม้จะมีสัตว์บางชนิดที่สามารถฝึกฝนได้ เช่น ลิง ม้า ช้าง เป็นต้น แต่ก็มีศักยภาพในการฝึกฝนได้อย่างจำกัดและต้องอาศัยมนุษย์เป็นผู้ฝึก (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2559: 343-344)

มนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองได้เหนือกว่าสัตว์อื่น เพราะมนุษย์มีสิ่งที่เรียกว่า “อาร์ทภธาตุ” คือความสามารถในการริเริ่ม ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการตัดสินใจเลือกทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามเจตนาของตน การกระทำของมนุษย์มีผลและคุณค่าทางศีลธรรม (พระสุธีธรรมานุวัตร, มนตรี สิริโรจนานันท์, วุฒินันท์ กันทะเตียน, ศศิวรรณ กำลังสินเสริม และจุฑามาศ วาริแสงทิพย์, ม.ป.ป.: 2-23) ทำให้สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองจากปุถุชนธรรมดาไปสู่ความเป็น “อริยบุคคล” คือ ผู้สมบูรณ์ทางศีลธรรม แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. พระโสดาบัน เป็นผู้บริบูรณ์ในศีล ทำได้พอประมาณในสมาธิและปัญญา ละสักกายทิฏฐิ สลัพพตปรามาส และวิจิกิจฉาได้
2. เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในศีล ทำได้บริบูรณ์ในสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สลัพพตปรามาสได้เด็ดขาด และทำราคะ โทสะ และโมหะให้เบาบางลง
3. พระอนาคามี เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในศีล ทำได้บริบูรณ์ในสมาธิ ทำได้พอประมาณในปัญญา ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สลัพพตปรามาส กามราคะ และปฏิมะได้เด็ดขาด
4. พระอรหันต์ คือ ผู้สิ้นกิเลสอาสวะทั้งปวง เป็นผู้ทำได้บริบูรณ์ในสิกขาทั้ง 3 คือ ศีล สมาธิ และปัญญา (พระมหาบุรุษ ปญญาวุฑโฒ, 2547: 12-16)

สำหรับพุทธศาสนาการที่มนุษย์การฝึกฝนพัฒนาตนเองทางศีลธรรมของมนุษย์จะทำให้คุณค่าของตนเองเพิ่มสูงขึ้น จนกลายเป็นสิ่งที่ควรให้ความเคารพ บูชาเหนือเทพ เทวดา หรือพรหมณ์ จะเห็นได้จากพุทธพจน์เป็นภาษาบาลี ความว่า “วิชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวมานุเส” ซึ่งมีความหมายว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจริยะ เป็นผู้ประเสริฐสุด ทั้งในหมู่มนุษย์และมวลเทวา (ส.นิ 16/724/331 อ้างถึงใน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2559: 344) และถึงแม้จะเป็น

มนุษย์ที่ไม่ได้มีการฝึกฝนพัฒนาตนเองทางศีลธรรมหรือเป็นคนชั่วก็ยังมีคุณค่าทางศีลธรรมเหนือกว่าสัตว์ จะเห็นได้จากการจำแนกอานิสงส์ของการให้ทานที่ปรากฏใน “ทักษิณวิภังคสูตร” การให้ทานกับสัตว์มีอานิสงส์ 100 อรรถาพ ในขณะการให้ทานกับผู้ทศศีลมีอานิสงส์ 1,000 อรรถาพ (ม.อ. (ไทย) 14/379/427-429)

จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าพุทธศาสนามีท่าทีที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์มากกว่าสิ่งอื่น ๆ ในโลก ทั้งในเรื่องของศักยภาพและคุณค่าทางศีลธรรม แต่พุทธศาสนาก็มีหลักธรรมคำสอนหลายประการที่ไม่สนับสนุนให้มนุษย์ทำร้ายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในโลกธรรมชาติ เช่น ศีล 5 ข้อที่ 1 การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คำสอนเรื่องอหิงสา ความเมตตา ความกรุณา เป็นต้น

2. ปัญหาเรื่องคุณค่าทางศีลธรรมของสัตว์

คุณค่าทางศีลธรรมของสัตว์ในทางพุทธศาสนามีที่มา 3 ประการ คือ ความสามารถในการทำความดี ความดีที่ได้สั่งสมมาในอดีตชาติ และความสามารถในการรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความรักในชีวิตของตน (เฉลิมวุฒิ วิจิตร, 2553 : 7-37) เมื่อพิจารณาถึงเรื่องคุณค่าในตัวเองสำหรับนักรักสัตว์ มีเพียงเรื่องของความสามารถในการรู้สึกสุขหรือทุกข์ ความรักในชีวิตของตน อยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงความมีชีวิตจิตใจของสัตว์ตัวนั้น ๆ ส่วนอีก 2 ข้อ นั้น ไม่สมควรนำมาเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนเรื่องคุณค่าทางศีลธรรมของสัตว์ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

ในเรื่องของความสามารถในการทำความดีของสัตว์นั้น มีข้อสังเกตที่พึงพิจารณาว่า ตามธรรมชาติของสัตว์มักใช้ชีวิตตามสัญชาตญาณ ไม่มีความคิดริเริ่มหรือเจตจำนงเสรี เช่น ในเรื่องการกินอาหาร เมื่อมันหิวมันจึงออกมา เมื่ออิ่มมันก็หยุดกิน รูปแบบการกินของสัตว์ก็ค่อยข้างตายตัว สัตว์ประเภทกินเนื้อก็สามารถกินได้แต่เนื้อ ไม่สามารถเลือกได้ว่าจะไม่กินเนื้อแล้วไปกินพืชแทนได้ หรือเรื่องของการสืบพันธุ์ เมื่อถึงสัตว์มันก็จะพยายามหาคู่มาสืบพันธุ์ตามสัญชาตญาณไม่สามารถเลือกที่จะไม่ทำการสืบพันธุ์ได้ เป็นต้น พฤติกรรมต่าง ๆ ของสัตว์ จึงไม่ควรนับว่ามีค่าทางศีลธรรม ถึงแม้ว่า ในพระไตรปิฎกหรืออรรถกถาจะมีเรื่องราวปรากฏว่าสัตว์สามารถทำความดีได้ เช่น การทำความดีของพระโพธิสัตว์ การทำความดีในชาติที่เกิดเป็นสัตว์ของพุทธสาวก และการทำความดีของสัตว์อื่น ๆ ต่อพระพุทธเจ้าและพระสาวก ก็ไม่ควรจะนำมาใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนในประเด็นนี้ ด้วยเหตุผลอย่างน้อย 4 ดังต่อไปนี้

1. สัตว์ที่ทำความดีได้นั้นเป็นสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษบางอย่าง เช่น การเป็นพระโพธิสัตว์

2. พระโพธิสัตว์หรือพุทธสาวกไม่ได้เคยเกิดเป็นสัตว์ทุกชนิดในธรรมชาติ และสัตว์บางชนิดที่ได้ไปเกิดนั้นก็ไม่มีอยู่จริงในปัจจุบัน ชาติที่พระโพธิสัตว์เกิดเป็นสัตว์ไตรภพ มีปรากฏเป็นชาดกมากถึง 123 เรื่อง จำแนกชนิดของสัตว์ได้ทั้งหมด 35 ชนิด ได้แก่ กบ กระจับปี่ ควาย กวาง ไก่ โค ครุฑ ช้าง นาค เนื้อทราย ปลา ม้า ราชสีห์ ลิง สุนัข สุนัขจิ้งจอก หู หนู เหี้ย นก นกกระจาบ นกกระทา กา นกกาน้ำ นกแก้ว นกขมิ้น นกแขกเต้า นกจากพราหมณ์ นกดุเหว่า นกพิราบ นกยูง นกมูลไถ แร้ง นกหัวขวาน หงส์ (สมพงษ์ โอศรีสกุล, 2525: 27-28 อ้างถึงใน เฉลิมวุฒิ วิจิตร, 2553, หน้า 12-

13) จากชนิดสัตว์ที่ได้กล่าวมานั้น พระโพธิสัตว์เคยเกิดเป็นสัตว์ที่ไม่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปหรือไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่ามีอยู่จริง 2 ชนิด คือ ครุฑและนาค

3. สัตว์ที่ปรากฏในเรื่องราวเหล่านี้มีจิตสำนึก โดยเฉพาะจิตสำนึกทางศีลธรรม มีสติปัญญา ซึ่งในบางเรื่องมีความฉลาดรอบรู้เหนือกว่ามนุษย์ และมีความสามารถในการสื่อสารได้เหมือนมนุษย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเรื่องกุกุรชาดก ว่าด้วยเรื่องสุนัขที่ถูกฆ่า ซึ่งมีเนื้อเรื่องโดยสรุปดังนี้

ในอดีตกาลเมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชสมบัติในนครพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้บังเกิดเป็นพญาสุนัข อยู่มาวันหนึ่งพระเจ้าพรหมทัตเสด็จไปยังพระอุทยาน เมื่อตกเย็นจึงเสด็จเข้าพระนคร พวกราชบุรุษก็ได้วางสายเชือกหนังรถนั้นไว้ตรงที่ผูกรถที่พระลานหลวง เมื่อฝนตกตอนกลางคืนทำให้รถนั้นก็เปียกฝน พวกลูกสุนัขที่ทรงเลี้ยงไว้ในราชตระกูลลงจากปราสาทขึ้นบนมวกัดกินหนังและชะเนาะของรถ

วันรุ่งขึ้นพวกราชบุรุษจึงกราบทูลพระเจ้าพรหมทัต หลังจากทราบเรื่องก็ทรงกริ้วสุนัขจึงส่งฆ่าสุนัขทุกตัวที่พบเห็น ทำให้สุนัขได้พากันหนีเข้าไปหาขอความช่วยเหลือจากพระโพธิสัตว์ เมื่อทราบเรื่องพระโพธิสัตว์จึงได้อาสาจัดการเรื่องนี้ด้วยตนเอง

ต่อมาพระโพธิสัตว์ได้ไปที่ห้องพระโรงแล้ววิ่งเข้าไปภายใต้อาสน์ของพระเจ้าพรหมทัต พวกราชบุรุษก็เข้ามาเพื่อจะนำพระโพธิสัตว์นั้นออกมา แต่พระเจ้าพรหมทัตทรงห้ามไว้ พระโพธิสัตว์นั้นพักอยู่หน้าอาสน์แล้วออกจากภายใต้อาสน์ พระโพธิสัตว์ได้สนทนากับพระเจ้าพรหมทัตเกี่ยวกับเรื่องราวดังกล่าว และได้ทำการพิสูจน์ความจริงโดยการให้นำพวกลูกสุนัขเลี้ยงในตำหนักมา แล้วให้นำเปรียงและหญ้าแพรกมาให้กิน หลังจากที่ยกเข้าไปแล้วก็ได้ย้ายออกมา ซึ่งอุจจาระของสุนัขเหล่านั้นมีเศษหนังติดอยู่ เมื่อได้ทราบความจริงจึงได้ทรงทำการบูชาพระโพธิสัตว์ด้วยเศวตฉัตร พระโพธิสัตว์จึงแสดงธรรมพระเจ้าพรหมทัตด้วยคาถาว่าด้วยการประพาสธรรม 10 ประการ อันมาในเตสกุณชาดก มีอาทิว่า “ข้าแต่มหาราชผู้บรมกษัตริย์ พระองค์จงประพาสธรรมในพระชนกและชนนี ดังนี้” แล้วทูลว่า “ข้าแต่มหาราช จำเดิมแต่นี้ไป พระองค์จงเป็นผู้ไม่ประมาท แล้วให้พระราชาดำรงอยู่ในศีล 5” หลังจากนั้นจึงได้ถวายเศวตฉัตรคืนแด่พระเจ้าพรหมทัต (ขุ.ชา.อ. (ไทย) 55/22/282-286)

จากเรื่องราวที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้นเห็นได้ว่า พญาสุนัขพระโพธิสัตว์ ถึงแม้จะเป็นสัตว์เดรัจฉานธรรมดาแต่ก็มีความรู้สึกนึกคิดทางศีลธรรม มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉานธรรมดาอยู่มาก มีการใช้ศีลธรรมเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่นอกเหนือจากสัญชาตญาณ นอกจากนั้นในเรื่องนี้สัตว์เดรัจฉานยังสามารถสืบสวนหาความจริงของคดีได้ ยังสามารถสั่งสอนพระราชารื่องศีลธรรมการปกครองบ้านเมือง และยังมีความหักห้ามกิเลสเมื่อพระราชาราชทานเศวตฉัตรให้ เห็นได้ว่าพระโพธิสัตว์ถึงแม้จะเกิดในสถานะของสัตว์เดรัจฉานแต่ก็ยังมีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีทักษะในการเจรจา มากกว่ามนุษย์ทั่วไปมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าจะเกิดความขัดแย้งกับคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ” มีศักยภาพในการเรียนรู้ฝึกฝน และพัฒนาตนเองได้เหนือกว่าสัตว์อื่น ซึ่งนี่ถือเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของมนุษย์

4. แม้ว่าจะมีปรากฏเรื่องราวของสัตว์บางชนิดที่ทำบุญโดยที่ไม่ได้มีคุณสมบัติตาม ข้อ 1 และ 3 แต่ก็ยังพบข้อสังเกตว่าสัตว์เหล่านี้ได้ทำบุญกับบุคคลที่มีลักษณะพิเศษ เช่น เป็นผู้ทรงศีล เป็นพระอริยบุคคล ปัจเจกพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้น ไม่ได้ทำความดีกับสิ่งมีชีวิตทุกชนิด

ส่วนในเรื่องความดีที่ได้สั่งสมมาในอดีตชาติ ถึงแม้ว่าพุทธศาสนาจะมีแนวคิดเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งถูกกำหนดด้วยแนวคิดเรื่องกรรมที่เคยได้ทำมาตั้งแต่อดีตชาติ ทำให้สัตว์ที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบันย่อมต้องเคยเกิดเป็นมนุษย์และเคยทำความดีมาบ้างไม่มากก็น้อยก่อนหน้านี้ ปัญหาของแนวคิดแบบนี้ คือ คุณค่าของสัตว์นั้นมาจากคุณประโยชน์ที่ได้กระทำมาก่อนหน้านี้ในอรรถภาพเก่าเมื่ออดีตชาติ ไม่ใช่อรรถภาพของความเป็นสัตว์ในปัจจุบัน ทำให้ตัวตนของสัตว์ไม่ได้มีคุณค่าในตัวเอง

นอกจากปัญหาเรื่องที่มาของคุณค่าทางศีลธรรมแล้ว ยังมีอีกปัญหาหนึ่งที่ควรพิจารณา คือ เกณฑ์ในการพิจารณาข้อปฏิบัติทางศีลธรรมต่อสัตว์บางประการ เช่น เรื่องของการทำปาณาติบาต หรือเรื่องของการฆ่าชีวิต จากการที่พุทธศาสนาใช้ความสามารถในการพัฒนาตนเองเชิงศีลธรรมมาเป็นเกณฑ์ในการวัดคุณค่าในตัวของสิ่งมีชีวิต ทำให้ชีวิตของมนุษย์มีคุณค่าเหนือกว่าสัตว์ ดังที่ได้กล่าวไปในหัวข้อก่อนหน้านี้ ในขณะที่เดียวกันคุณค่าระหว่างชีวิตของสัตว์ด้วยกันเองก็มีค่าไม่เท่ากันด้วยเช่นกัน จะเห็นได้จากคำอธิบายในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาที่แต่งขึ้นโดยพระพุทโธษาจารย์ ซึ่งอธิบายว่า การฆ่าสัตว์จะบาปมากหรือบาปน้อยขึ้นอยู่กับเกณฑ์ 2 ข้อ ดังนี้

1. คุณของสัตว์นั้น ถ้าสัตว์ตัวที่ถูกฆ่ามีคุณมากก็จะบาปมาก
2. เจตนาในการพยายามที่จะฆ่า ถ้ามีเจตนาที่จะพยายามฆ่ามากก็บาปมาก จึงทำให้การฆ่าสัตว์ที่มีขนาดตัวใหญ่นั้นบาปมากกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีขนาดเล็ก เพราะการฆ่าสัตว์ใหญ่ต้องใช้ความพยายามฆ่ามากกว่า (เฉลิมวุฒิ วิจิตร, 2553: 9-10)

จากเกณฑ์ทั้ง 2 ประการของพระพุทโธษาจารย์ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของคุณค่าชีวิตของสัตว์แล้ว เกณฑ์ข้อที่ 2 ยังมีปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ คุณค่าชีวิตของสัตว์ถูกตัดสินด้วยขนาดหรือรูปร่างซึ่งเป็นคุณค่าภายนอกไม่ใช่คุณค่าในความเป็นชีวิตของสัตว์ และยังใช้ความพยายามในการกระทำของมนุษย์เป็นตัวตัดสินอีกด้วย

3. ปัญหาเรื่องขอบเขตทางศีลธรรมของพุทธศาสนา

ในหัวข้อนี้มุ่งแสดงปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของพุทธศาสนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การที่ขอบเขตทางศีลธรรมของพุทธศาสนานั้นไม่ครอบคลุมถึงพืช เพราะตามทัศนะของพุทธศาสนายอมรับว่ามนุษย์กับสัตว์เป็นสิ่งที่มียิต ในขณะที่ยิตนั้นไม่มี (สมภาร พรหมทา, 2547: 4) กล่าวคือ พืชไม่มีความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความสามารถในการนึกคิด การมีความคิด จิตใจ หรือวิญญาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559: 280) รวมถึงสิ่งไม่มีชีวิตที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น น้ำ ภูเขา ดิน เป็นต้น แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพุทธศาสนาไม่มีข้อปฏิบัติทางศีลธรรมเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เพราะในพระวินัยปิฎกปรากฏพระวินัยที่พระพุทธเจ้าบัญญัติเกี่ยวกับพืชและทรัพยากรในธรรมชาติ ได้แก่ ปฐวีชนสิกขาบท (วิ.มหา. (ไทย) 2/84-85/273-274) ภูตคามสิกขาบท (วิ.มหา.

(ไทย) 2/89-90/277-278) และสิกขาบทที่ 14 และ 15 ในปาทุวรรคแห่งเสขียวัตถ์ (วิ.ป. (ไทย) 8/181/166) ซึ่งมีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

ปฐมวิชนสิกขาบท เป็นสิกขาบทเกี่ยวกับการขุดดิน สิกขาบทนี้มีสาเหตุมาจากภิกษุชาวเมืองอาฬวีพวกหนึ่งทำการก่อสร้าง จึงพากันขุดดิน พวกชาวบ้านพากันตำหนิ ประนามว่า พระสมณะเชื้อสาย ศากยบุตรเปียดเปียนชีวะซึ่งมีอินทรีย์ เหล่าภิกษุผู้มักน้อยนำความกราบทูลพระพุทธเจ้าพระองค์จึงรับสั่งให้ประชุมสงฆ์สอบสวนหาสาเหตุ เมื่อภิกษุชาวเมืองอาฬวีรับสารภาพว่าได้ทำอย่างนั้นจริง พระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามว่า “ภิกษุใดขุดดินเอง หรือใช้ให้คนอื่นขุดดิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์”

กุตคามสิกขาบท เป็นสิกขาบทเกี่ยวกับการตัดต้นไม้ สิกขาบทนี้มีสาเหตุมาจากพวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีทำการก่อสร้าง จึงได้ตัดต้นไม้มาเป็นวัสดุเพื่อทำการก่อสร้าง และได้ทำความเดือดร้อนแก่เทวดาผู้สถิตอยู่บนต้นไม้ เมื่อเทวดาได้รับความเดือดร้อนจึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงติเตียนการกระทำเช่นนั้นแล้วทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามว่า “ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะพราุกุตคาม”

สิกขาบทที่ 14 15 ในปาทุวรรคแห่งเสขียวัตถ์ เป็นสิกขาบทเกี่ยวกับการห้ามภิกษุถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ บ้วนน้ำลายใส่พืชและน้ำ

อย่างไรก็ตามพระวินัยเหล่านี้ก็ไม่สามารถนำมาอ้างได้ว่าพุทธศาสนามีท่าทีในการอนุรักษ์พืชและทรัพยากรธรรมชาติ เพราะข้อวินัยเหล่านี้ล้วนมีมูลเหตุในการบัญญัติขึ้นจากการคำนึงถึงความเดือดร้อนของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เช่น มนุษย์ สัตว์ เทวดา เป็นต้น ทำให้เป็นที่เสื่อมศรัทธา ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพราะพืช หรือทรัพยากรที่อยู่ในสิกขาบทมีคุณค่าในตัวเอง ทั้งยังเป็นข้อปฏิบัติเฉพาะพระภิกษุและภิกษุณีเท่านั้น นั่นหมายความว่า ข้อปฏิบัติเหล่านี้อุบาสกและอุบาสิกาไม่มีความจำเป็นต้องยึดถือปฏิบัติด้วย

สรุป

ถึงแม้พุทธศาสนาจะมีหลักธรรมคำสอนหลายประการที่ไม่สนับสนุนให้มนุษย์ทำร้ายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในโลกธรรมชาติ เช่น ศีลข้อที่ 1 คำสอนเรื่องอหิงสา ความเมตตา ความกรุณา เป็นต้น แต่พุทธศาสนาก็มีท่าทียกย่องมนุษย์ว่ามีศักยภาพในการเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองในเรื่องของศีลธรรมได้ ทำให้ชีวิตของมนุษย์มีคุณค่าเหนือกว่าสัตว์ และถึงแม้จะยอมรับว่าสัตว์มีคุณค่าในตัวเองเนื่องจากสัตว์มีความรู้สึกและรักในชีวิตเช่นเดียวกับมนุษย์ก็ตาม คุณค่าในชีวิตของสัตว์แต่ละประเภทนั้นก็มีความไม่เท่ากัน เพราะในพุทธศาสนามีเรื่องราวของสัตว์บางชนิดที่มีความสามารถพัฒนาทางศีลธรรมเช่นเดียวกับมนุษย์และอีกปัจจัยหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณา คือ คุณประโยชน์ของสัตว์ที่มีต่อมนุษย์ และขนาดรูปร่างของสัตว์ การฆ่าสัตว์มีขนาดตัวใหญ่นั้นบาปมากกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีขนาดเล็ก เพราะการฆ่าสัตว์ใหญ่ต้องใช้ความพยายามในการฆ่ามากกว่า

ส่วนพืชและทรัพยากรที่ไม่มีชีวิตในธรรมชาติ เช่น น้ำ ดิน เป็นต้น นั้นอยู่นอกขอบเขตทางศีลธรรมของพุทธศาสนา เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีจิตใจ ถึงจะมีข้อปฏิบัติทางศีลธรรมเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ในพระวินัย แต่เหตุของการบัญญัติขึ้นนั้นเกิดจากการคำนึงถึงความเดือดร้อนของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ไม่ได้บัญญัติขึ้นเพราะพืชหรือทรัพยากรที่อยู่ในสภาพที่มีคุณค่าในตัวเอง และเมื่อบัญญัติอยู่ในพระวินัย ข้อปฏิบัติทางศีลธรรมเหล่านี้ก็ไม่ครอบคลุมถึงอุบาสกและอุบาสิกาด้วย

ตามแนวคิดที่เป็นพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นมุ่งเน้นไปที่การเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในโลกธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ที่ไม่ได้มาจากผลประโยชน์ที่มีต่อมนุษย์ นำมาสู่ความต้องการที่อนุรักษ์ ในขณะที่พุทธศาสนาเน้นไปที่การให้คุณค่ากับการพัฒนาระดับศีลธรรมของมนุษย์ให้สูงขึ้น ทำให้มุมมองแบบพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานในการอนุรักษ์

หากต้องการจะนำเอาแนวคิดของพุทธศาสนาไปใช้การอนุรักษ์อาจต้องคิดโดยคำนึงถึงผลลัพธ์ บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดที่ว่าหลักคำสอนแบบพุทธศาสนาสามารถสร้างประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างไรบ้าง โดยอาจจะทำได้ 2 วิธี 1. พิสูจน์ให้ได้ว่าเมื่อมนุษย์พัฒนาระดับทางศีลธรรมตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาแล้วจะทำให้มนุษย์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2. หาหลักคำสอนที่สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีเหตุผลสนับสนุนที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมวุฒิ วิจิตร. (2553). *สถานะทางจริยธรรมของสัตว์ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท*.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ สิงห์สุริยา. (2543). *ปัญหาของการนำพุทธศาสนามาเป็นพื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม*. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 7(2), 30-35.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2559. *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.
(พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). 2562. *ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระมหารุ่ง ปัญญาจุฑาโฒ. 2547. *การศึกษาเชิงวิเคราะห์สถานภาพ คุณสมบัติ และบทบาทของพระโสดาบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุธีธรรมมานวัตร, มนตรี สิริโรจนานันท์, วุฒินันท์ กันทะเตียน, ศศิวรรณ กำลังสินเสริม และ จุฑามาศ วารีนแสงทิพย์. ม.ป.ป.. *ความจริงจากการวิจัย "กรรม"*.
พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2537). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2559. *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. *สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

อันเนื่องกับทางไท

Due to the Thai Way

ปฐมพงศ์ บุชาบุตร ผู้วิจารณ์หนังสือ¹

Pathompong Buchabutara¹

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธศิลปกรรม¹

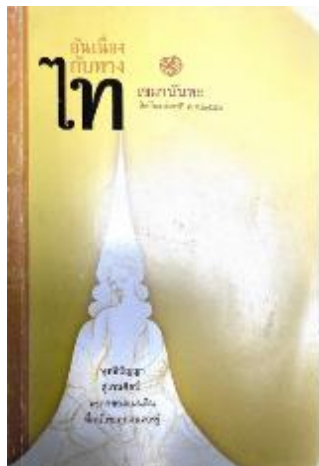
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

The Doctoral degree of Buddhism in Buddhist Art, Graduate School,¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

E-mail: Pathompong.butara@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 23 มิถุนายน 2567; แก้ไขบทความ: 15 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2567

ผู้เขียน : โกวิท อเนกชัย (เขมานันทะ)

ออกแบบปก/รูปเล่ม : ไซตวิวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์

พิสูจน์อักษร : นฤมล นพรัตน์

สำนักพิมพ์ : สถาบันวิจิตรกรรม มูลนิธิวิจิตรกรรม

ปีที่พิมพ์ : กันยายน 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)

จำนวนหน้า : 240 หน้า

จำนวน : 2,000 เล่ม

จัดจำหน่าย : บริษัทอมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด

บทนำ

หนังสือที่นำมาวิจารณ์มีชื่อว่า “อันเนื่องกับทางไท” เขียนโดย เขมานันทะ (นามปากกา) ชื่อจริง นายโกวิท อเนกชัย หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาทั้งหมด 9 บท เป็นการรวบรวมบทความและบทบรรยายในสถานที่ต่าง ๆ ของผู้เขียน โดยโครงสร้างของหนังสือแบ่งออกเป็น 9 หัวข้อใหญ่ ได้แก่ 1) อันเนื่องกับทางไท 2) ข้อพินิจต่อสุนทรียภาพและศิลปะ 3) ตะวันออก-ตะวันตก 1 4) ตะวันออก-ตะวันตก 2 5) ข้อเสนอแนะบางประการต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ 6) จากสมุดดนตรี 7) ระเบียบความงามในพุทธประติมา 8) สัมภารบารมี และ 9) มรุตแห่งวัฒนธรรม-มิติใหม่บนจอเดิมของหนังตะลุง นายโกวิท อเนกชัย เป็นเจ้าของนามปากกามากมายได้แก่ เขมานันทะ รุ่งอรุณ ณ สนธยานัปโง กาลวิงก์ และมุนีนันทะ เกิดเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2481 ตำบลบ้านท่าครุ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จบปริญญาตรีจากคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2508 หลังจากจบ

การศึกษาได้เข้าอุปสมบทกับท่านพุทธทาสภิกขุที่สวนโมกขพลาราม ขณะอยู่ในสมณะเพศได้สร้างสรรค์ผลงานทางพุทธศิลป์ไว้มากมายทั้งรูปแบบงานวรรณกรรม บทกวี บทความ บทวิจารณ์ และงานจิตรกรรมเป็นต้น นายโกวิท อเนกชัย ได้ยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ประจำปี พ.ศ. 2550 ต่อมาได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2562 สิริอายุ 81 ปี

เนื้อหาที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้ปรากฏอยู่ในหัวข้อบรรยายเรื่อง ตะวันตก-ตะวันออก และข้อเสนอแนะบางประการต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยเป็นการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องสุนทรียภาพที่ปรากฏในงานศิลปะของชาวตะวันตกกับงานศิลปะของชาวตะวันออก เพื่อเสนอแนวความคิด คติความเชื่อ การแสดงออกทางศิลปะของคนในอดีต และนำเสนอวิธีการคิด กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ ส่วนบทความเรื่องระเบียบความงามในพุทธประติมา เกิดขึ้นในงานสัมมนาระหว่างชาติ ณ กรุงเทพฯ เนื้อหาอธิบายถึงแนวคิดคติความเชื่อของนายช่างผู้สร้างสรรค์พุทธประติมาเพื่อให้เป็นที่สักการะบูชา กล่าวได้ว่าการสร้างพระพุทธรูปนั้นเสมือนเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน มีการอธิบายถึงแง่มุมทางจิตวิญญาณของนายช่างผู้สร้างสรรค์งานพุทธประติมาในอดีตอย่างละเอียดลึกซึ้ง

ความสำคัญของหนังสืออันเนื่องกับทางไทเล่มนี้จะเกี่ยวข้องกับทัศนะของศิลปินที่เป็นอิสระจากแนวความคิดทฤษฎีของนักปรัชญาชาวตะวันตก ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์งานของศิลปะทางตะวันออกมิได้ด้อยไปกว่าศิลปะทางตะวันตกเลย แต่งานศิลปะนั้นมีความแตกต่างกันทางความเชื่อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่ก่อเกิดความศรัทธาต่อสิ่งที่ตั้งถามขึ้นภายในใจนำไปสู่การสร้างสรรค์งานศิลปะขึ้นมาด้วยความหลากหลายที่แตกต่างกันตามวัฒนธรรม งานศิลปะของทั้งชาวตะวันตกและชาวตะวันออกนั้นจึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย โดยประเด็นที่กล่าวมานี้ยังไม่ปรากฏพบผู้ใดเขียนวิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้งเท่าหนังสือเล่มนี้ มีการแยกให้เห็นถึงประเด็นการสร้างงานศิลปะในอดีตอย่างชัดเจน และลงลึกถึงจิตวิญญาณของศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ ฉะนั้นแล้วการนำหนังสืออันเนื่องกับทางไทมาวิจารณ์จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับศิลปินหรือผู้ที่สนใจในงานศิลปะเป็นอย่างยิ่ง

เนื้อหา

หนังสือเรื่อง “อันเนื่องกับทางไท” ประกอบด้วยเนื้อหาแบ่งเป็น 9 บท ดังนี้

บทที่ 1 อันเนื่องกับทางไท มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลปะของไทยในสมัยอดีต อันเกิดจากแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง โดยมีแนวคิดว่าการสร้างงานศิลปะนั้นเป็นบุญ กิริยาวัตถุ เป็นมรรควิธี เป็นจริยธรรม อยู่ภายใต้ความรู้แจ้ง และเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับปรัชญาทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันจิตรกรรมไทยมักถูกมองว่าไม่มีปริทรรศน์ ไม่มีความลึก ไม่มีกายวิภาค ภาพวาดดูแบน และไม่มีแสงตกกระทบ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดพวกนี้เป็นทัศนวิจารณ์ของชาวตะวันตกทั้งสิ้น แต่แท้จริงแล้วการแสดงออกของศิลปกรรมไทยส่วนใหญ่นั้นเป็นลักษณะการแสดงออกทางจิตวิญญาณอยู่บนพื้นฐานของการภาวนาเห็นสภาวะธรรมตามเป็นจริง (เขมานันทะ, 2554: 11-30)

บทที่ 2 ข้อพินิจต่อสุนทรียภาพและศิลปะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุนทรียภาพ คำว่า สุนทรียภาพนี้เป็นคำที่บ่งบอกถึงความรู้สึกในเรื่องของนามธรรม เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับความคิดเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก เป็นการประสานกลมกลืนกันระหว่างเหตุผลกับอารมณ์ ซึ่งสุนทรียภาพนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้เขียนมีทัศนะว่าในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาศิลปะวิทยาการมากมาย แต่ก็ยังมีข้อที่สุดของความตระหนักรู้ในเรื่องสุนทรียภาพ การศึกษาในระบบนั้นเต็มไปด้วยความหื่นกระหาย ความทะเยอทะยานอยากในชื่อเสียง ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุข เมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ แล้วก็มักตกเป็นเหยื่อของโลกธรรมที่มากด้วยอัตตาตัวตน ฉะนั้นแล้วสถาบันจึงมีอาจสร้างศิลปินที่ประกอบด้วยญาณและมนัสได้ (เขมานันทะ, 2554: 31-50)

บทที่ 3 ตะวันออก - ตะวันตก 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุนทรียภาพของนักปราชญ์ นักคิด นักเขียน และศิลปินต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดทางตะวันตกกล่าวว่าอารยธรรมเป็นเรื่องของเมืองเติบโตจากภายในกำแพง ส่วนแนวคิดทางตะวันออกกล่าวว่าอารยธรรมที่เติบโตจากป่ามีพระพุทธเจ้า เป็นต้น พระองค์ทรงตรัสรู้ในป่ามีเพียงหญ้าคาเป็นที่รองนั่ง แต่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความรู้สูงสุดโดยไม่พึ่งโบสถ์ วิหาร หรือเสื่อรองนั่งใด เห็นได้ว่าแนวคิดรากฐานอารยธรรมทางตะวันตกนั้นทำให้ศิลปินและนักวิทยาศาสตร์เกิดความอหังการเพราะเขาเชื่อว่าสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ แต่แนวคิดรากฐานอารยธรรมทางตะวันออกนั้นเป็นไปในรูปแบบของนักพรต รักษาเนื้อรักษาศรัทธา ทำสมาธิภาวนาเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งแท้จริงแล้วนี่คือการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงโลกุตระธรรม (เขมานันทะ, 2554: 51-86)

บทที่ 4 ตะวันออก - ตะวันตก 2 ผู้เขียนแสดงทัศนะที่สัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับอารยธรรมของมนุษย์ว่า เมื่อใดที่วัฒนธรรมหรืออารยธรรมถูกทิ้งห่างจากพื้นเพดั้งเดิมไปไกล เมื่อนั้นศิลปะจะเปราะบางลงแล้วค่อย ๆ กลายเป็นศิลปะเพื่อการประดับตกแต่งขึ้นไปทีละน้อย จากความจริงที่ว่าอารยธรรมตะวันตกเกิดขึ้นภายใต้กำแพงเมืองก่อให้เกิดการรวมศูนย์ขึ้น จากนั้นปัญหาต่าง ๆ มันก็สะสมขึ้นมาภายในเมือง ระบบเมืองจะต้องมีการสัมพันธ์กับคนจำนวนมากแต่ไม่สามารถสัมผัสใจกันไม่ได้แม้แต่คนเดียว เมื่อมีความเจริญทางความคิดที่หลากหลาย ความคิดที่แตกต่างกันนั้นจะทำให้เกิดค่านิยมความเป็นตัวของตัวเอง (เขมานันทะ, 2554: 87-140)

บทที่ 5 ข้อเสนอแนะบางประการต่อการสร้างสรรค์ศิลปะ ผู้เขียนมีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาของศิลปะร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ศิลปะที่ยิ่งใหญ่อย่าง Renaissance ซึ่งเป็นยุคฟื้นฟูวิทยาการได้เสื่อมอริทธิพลลงเพราะได้ลอกเลียนศิลปะแบบ Classic จนความคิดที่ตื้นตัน แต่ก็ไม่นานศิลปะได้ปรับเปลี่ยนแปลงเรื่อย ๆ จนเกิดยุค Modern ขึ้นมา ไม่เพียงแต่องานจิตรกรรมเท่านั้นรวมไปถึงงานวรรณกรรมด้วย แต่สุดท้ายศิลปะยุค Modern ก็เสื่อมความนิยมไปตามยุคสมัย ปัญหาของศิลปะอาจกล่าวได้ว่า ถ้าอะไรที่เป็นปัญหาต่อการใช้ชีวิตร่วมสมัย สิ่งนั้นก็ย่อมส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการสร้างสรรค์งานศิลปะ นั่นแหละคือปัญหาของศิลปะในทุกยุคสมัย (เขมานันทะ, 2554: 141-164)

บทที่ 6 จากสมุดอนุทิน ในบทนี้เป็นการรวบรวมสมุดจดบันทึกสั้น ๆ มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์ถึงแนวคิดตะวันตก-ตะวันออก และแนวคิดการสร้างงานศิลปะของคนสมัยก่อนกับคนสมัยใหม่ เป็นการแสดงทัศนะให้เห็นถึงคุณค่าของศิลปะที่แท้จริง ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนปัญญาอันสูงส่งของมนุษย์มีเหตุ มีผล และมีความงาม (เขมานันทะ, 2554: 165-196)

บทที่ 7 ระเบียบความงามในพุทธประวัติ ทศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปในสมัยแรกที่ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากชาวกรีก ซึ่งมองพระพุทธรูปเป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์จึงได้สร้างพระพุทธรูปขึ้นมา จนเกิดสกุลช่างขึ้นมากมาย การสื่ออารมณ์สุนทรีย์ภาพในพุทธประวัติมาของสกุลช่างสมัยคุปตะที่แสดงออกให้เห็นถึงเอกภาพที่กลมกลืนกับความหลุดพ้น เห็นความพยายามของนายช่างที่ใช้รูปกายมนุษย์เพื่อแสดงออกให้เห็นถึงสภาวะของตถาคต พุทธประวัติมาในยุคสมัยแรกนั้นจึงรับรู้ได้ถึงการบรรลุสุนทรีย์ภาพเชิงโลกุตระในงานศิลปะอย่างแท้จริง (เขมานันทะ, 2554: 197-222)

บทที่ 8 สัมการบารมี ทศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นแนวความคิดความผูกพันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และมนุษย์กับต้นไม้ เป็นการสะท้อนมิติที่ลุ่มลึก สัมการบารมียังหมายถึงการสะสมบารมีเพื่อเข้าถึงพระนิพพาน คำว่า “สัมภาระ” หรือ “ภารา” เปรียบกับคำว่า “โบโร” คือ “โบโรบุโด” หรือ “ภาราภูธร” หมายถึง ภูเขาแห่งการสั่งสมบารมี เป็นสัญลักษณ์ของพระโพธิญาณ เมื่อความเชื่อนี้ถูกกลืนหายไปการทำลายล้างจึงเกิดขึ้น เพราะมนุษย์คิดว่าชาติหน้าไม่มี ดีชั่วไม่มี เมื่อเกิดความโกรธก็มักจัดการตามอารมณ์ ด้วยเหตุนี้ทำให้ความเชื่อเรื่องสัมการบารมีปลุกฝังความเชื่อให้มนุษย์มีเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกันเอง และสัตว์ รวมถึงธรรมชาติทั้งหลายด้วย (เขมานันทะ, 2554: 223-232)

บทที่ 9 มุรุษแห่งวัฒนธรรม-มิติใหม่บนจอเดิมของหนังตะลุง ทศนะของผู้เขียนในเรื่องหนังตะลุงและมโนราห์ กล่าวว่า เป็นศิลปะที่สะท้อนภูมิปัญญาของคนใต้ในแถบประเทศไทยถึงบาทลีปรากฏเป็นงานศิลปะในรูปแบบนาฏลักษณ์ ดนตรี กลอนกานท์ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ถูกนำเสนอออกมาในกระแสวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องความลี้ลับของภูตผีวิญญาณ เจ้าป่า เจ้าเขา ที่มีกษัตริย์บาลโทษต่อคนถ้อย อนุเคราะห์แต่ผู้ทรงธรรม ปลุกจิตสำนึกความดีงาม และสร้างกรรมสุจริตให้เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ทั้งหลาย (เขมานันทะ, 2554: 233-239)

บทที่	ประเด็นสำคัญ
1	การสร้างงานศิลปะเป็นบุญกิริยาวัตถุ เป็นมรรควิถี เป็นจริยธรรม อยู่ภายใต้ความรู้แจ้ง และเป็นอันหนึ่งเดียวกันกับปรัชญาทางพระพุทธศาสนา
2	สุนทรีย์ภาพนี้เป็นคำที่บ่งบอกถึงความรู้สึกในเรื่องราวของนามธรรม เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับความคิดเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก
3	แนวคิดทางตะวันตกกล่าวว่าอารยธรรมเป็นเรื่องของเมืองเติบโตจากภายในกำแพง ส่วนแนวคิดทางตะวันออกกล่าวว่าอารยธรรมที่เติบโตจากป่ามีพระพุทธรูปเป็นต้น
4	เมื่อวัฒนธรรมถูกทิ้งห่างจากพื้นเพดั้งเดิมไปไกล เมื่อนั้นศิลปะจะเปราะบางลง แล้วค่อย ๆ กลายเป็นศิลปะเพื่อการประดับตกแต่ง
5	ปัญหาของศิลปะร่วมสมัย คือ ปัญหาต่อการใช้ชีวิตร่วมสมัย จะทำให้สิ่งนั้นส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการสร้างสรรค์งานศิลปะ นี่คือสาเหตุของปัญหาในงานศิลปะทุกยุคสมัย
6	ศิลปะและวัฒนธรรมในอดีตเป็นสิ่งที่สะท้อนปัญญาอันสูงส่งของมนุษย์ มีเหตุ มีผล และมีความงามในผลงานนั้น
7	การสื่ออารมณ์สุนทรีย์ภาพในงานพุทธประวัติมากรรมของสกุลช่างสมัยคุปตะ แสดงออกมา

	ให้เห็นถึงเอกภาพที่กลมกลืนกันกับความหลุดพ้น
8	แนวคิดความผูกพันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และมนุษย์กับต้นไม้เป็นการสะท้อนมิติที่ลุ่มลึก ความเชื่อเรื่องสัมภารบารมีจักทำให้มนุษย์มีเมตตาต่อกัน
9	ตะลุงและมโนราห์ว่าเป็นศิลปะที่สะท้อนภูมิปัญญาของคนใต้ในแถบประเทศไทยถึงบาทลี แสดงออกถึงความกล้าของภูตผีวิญญาณเจ้าป่าเจ้าเขา

หลักที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิพากษ์ในบทความนี้เป็นไปตามแนวคิดของพระพุทธทาส อินทปัญโญ (พุทธทาสภิกขุ, 2544: 18-58) ซึ่งได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องศิลปะไว้ว่า ศิลปะนั้นเป็นศิลปะแห่งชีวิต เป็นศิลปะเพื่อความเป็นคน เป็นศิลปะเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยความงดงามทางกาย ทางวาจา และทางใจ เปรียบดังพระอรหันต์ที่เหมือนสวดยอดแห่งศิลป์ที่มีวิชา มีปัญญา สามารถจัดการกับความทุกข์ของตัวเองจนไม่มีความทุกข์เกิดขึ้นอีกเลย ศิลปินต้องมีความละเอียดลึกซึ้งและลึกกลับ เพราะธรรมชาติของจิตนั้นต้องการบำเรอด้วยกามสุข มีความทะเยอทะยานอยาก ต้องการปรุงแต่งด้วยกิเลสตัณหาทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ศิลปะของโลกส่วนใหญ่จึงมุ่งไปในทางกามราคะ สร้างความเป็นตัวกูของกู แต่ทว่าถ้าศิลปะถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยจิตใญ่อันบริสุทธิ์ที่ดำรงอยู่ด้วยธรรมะ ศิลปะชิ้นนั้นก็จะสามารถระงับความรู้สึกของศิลปินที่มักชอบยึดมั่นในตัวตนหรือตัวกูของกูได้ เข้าถึงความเป็นศิลปะที่บริสุทธิ์อย่างแท้จริง

ทศนวิจารณ์

ผู้วิจารณ์ได้ศึกษางานเขียนหนังสือเรื่อง “อันเนื่องกับทางไท” โดยเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์มุ่งเน้นไปในเรื่องของวิพากษ์วิจารณ์แนวความคิด คติความเชื่อของคนสมัยอดีตทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออก โดยรากฐานแนวคิดทางตะวันตกนั้นจะได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญา นักคิด นักเขียน และศิลปินต่าง ๆ ซึ่งมีคติความเชื่อเรื่องการควบคุมธรรมชาติหรือการเอาชนะธรรมชาติ สร้างบ้านเมืองให้ใหญ่โตเพื่อต้องการรวมศูนย์กลางของอำนาจไว้ภายใต้กำแพงเมืองที่ตนสร้างขึ้นมา สร้างงานศิลปะออกมาให้ยิ่งใหญ่อลังการเพื่อแสดงความมีรสนิยมหรือมีอารยธรรม เป็นความเชื่อที่ว่าสิ่งเหล่านี้จะพาตัวเองไปอยู่จุดที่สูงสุดของมนุษย์แล้วเรียกตนเองว่าเป็นพวกที่มีอารยธรรม ส่วนทางตะวันออกนั้นส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลแนวคิดจากนักพรต นักบวช ในศาสนาหรือลัทธิความเชื่อทางจิตวิญญาณต่าง ๆ มีรากฐานแนวคิดจากปาโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่าง ชาวตะวันออกเชื่อว่าการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับทุกสรรพสิ่งจะสามารถเข้าถึงความจริงอันประเสริฐได้ การสร้างงานศิลปะต้องควบคู่ไปกับการประพฤติปฏิบัติตนด้วยการภาวนาเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะแล้วถ่ายทอดออกมาด้วยจิตวิญญาณอันบริสุทธิ์

ทั้งนี้ในภาพรวมของหนังสือได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะตะวันออกที่มีมาในอดีต อธิบายให้เห็นถึงความจริงด้วยทัศนะคติที่เปิดกว้าง โดยมีจุดประสงค์มุ่งเน้นให้ศิลปินมีความภาคภูมิใจในแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของแต่ละคน ไม่ว่าจะมีพื้นฐานแนวความคิด คติความเชื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเรียกว่า ความเป็นไท สร้างความภาคภูมิใจในผลงานทางศิลปะให้ก่อเกิดความงดงามในอารยธรรมที่เป็นอิสระจากการถูกครอบงำด้วยทฤษฎีศิลปะตะวันตก ทั้งสองฝั่งฝากไม่ได้มี

ใครด้อยไปกว่ากัน หากเป็นแค่เพียงความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความหลากหลายทางศิลปะนั่นเอง

นอกจากนี้ในหนังสือ “อันเนื่องกับทางไท” ยังมีการรวบรวมบทความที่เกี่ยวกับทัศนะวิจารณ์ทางศิลปะ มีแง่คิดแง่มุมซึ่งมองแตกต่างจากคนทั่วไปโดยถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบวิชาการเชิงเปรียบเทียบศิลปะตะวันออก-ศิลปะตะวันตก ใช้แนวคิดเชิงปรัชญา ศาสนากับศิลปะ และประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งผู้เขียนนำมาวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นถึงความสำคัญของงานศิลปะที่เป็นสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณของนายช่างหรือศิลปินผู้สร้าง งานศิลปะในอดีตเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงผู้ที่มีสมาธิภาวนาในการรังสรรค์ผลงานให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ส่วนเนื้อหาเรื่องในหนังสือเรื่อง “สัมภารบารมี” เป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนะคติ แนวคิด ความเชื่อของคนโบราณที่มีความผูกพันกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ และมนุษย์กับต้นไม้ มีเนื้อหาต้องการสะท้อนให้เห็นถึงมิติที่ลุ่มลึกในความเชื่อเรื่องสัมภารบารมี คนเหล่านี้เชื่อว่าหลักธรรมนี้สามารถทำให้มนุษย์มีเมตตาต่อกันเกิดสันติภาพทั้งในหมู่มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติทั้งหลายสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การใช้ภาษาในหนังสือเรื่อง “อันเนื่องกับทางไท” ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ใช้กันในทางศิลปะโดยในเนื้อหาจะมีบางคำที่อ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษให้ด้วย เหตุเพราะบางคำถ้าใช้เป็นภาษาอังกฤษจะเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษาไทย ส่วนในเนื้อหาทางธรรมผู้เขียนจะใช้เป็นภาษาบาลีในการสื่อความหมาย ซึ่งภาษาบาลีเป็นภาษาที่เก่าแก่และมีความหมายในทางธรรมที่ลึกซึ้ง เป็นการใช้คำที่สละสลวย ทำให้ผู้อ่านได้เกิดองค์ความรู้เข้าใจในความหมายของภาษาบาลีอีกด้วย

โดยผู้วิจารณ์สนใจที่จะวิพากษ์เรื่อง ศิลปะตะวันตก-ศิลปะตะวันออก ในประเด็นแนวคิดเรื่องศิลปะเพื่อความเป็นคน ศิลปะเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยความงามทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นแนวคิดของท่านพระพุทธทาส อินทปัญโญ โดยเนื้อเรื่องที่จะนำมาวิจารณ์มีอยู่ 2 ประเด็นหลัก คือ 1) แนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนในเรื่องศิลปะตะวันตก-ศิลปะตะวันออก และ 2) แนวคิดที่ผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยในเรื่องตะวันตกโดยมีข้อสรุปการวิจารณ์ดังนี้

แนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นด้วย

แนวคิดที่ผู้วิจารณ์มีความเห็นสอดคล้องกับผู้เขียนมีอยู่ ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ศิลปะตะวันตก เรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างงานศิลปะของชาวตะวันตก (เขมานันทะ, 2554: 88) ที่มีความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถฝึกคนธรรมดาให้เป็นศิลปินได้ โดยที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของพรสวรรค์แต่อย่างใด ซึ่งแนวคิดนี้เป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องของการบังคับฝึกฝนตนเองล้วน ๆ ตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อมนุษย์ผู้ใดที่ต้องการเป็นศิลปินมนุษย์ผู้นั้นต้องฝึกฝนฝีมือของตนอย่างหนัก เรียนรู้ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานหลักการของการสร้างงานศิลปะ บังคับตนเองให้มีระเบียบวินัยในทุกวัน ต้องข่มจิตข่มใจไม่ยุ่งกับเรื่องอื่นนอกเหนือจากการฝึกฝนฝีมือทางด้านศิลปะแขนงที่ตนสนใจ ต้องเคี่ยวเข็ญตนเองอย่างหนักหน่วงแบบไม่ย่อท้อถึงจะประสบความสำเร็จเป็นศิลปินที่ยิ่งใหญ่ได้ ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับหลักการที่นำมาวิเคราะห์ของท่านพุทธทาสที่กล่าวไว้ว่า ศิลปะนั้นเป็นศิลปะ

แห่งชีวิต เป็นศิลปะเพื่อการพัฒนาความเป็นคน สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของ ผู้ใดที่ฝึกตนดีแล้วมนุษย์ผู้นั้นจะเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์และที่ประเสริฐที่สุด เพราะมนุษย์ไม่ควรพึงพาการสวดอ้อนวอนร้องขอต่อสิ่งใดใด แต่มนุษย์ทุกคนควรมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเราสามารถทำได้ แล้วบังคับตัวเองให้มีระเบียบวินัยฝึกฝนตนเอง เมื่อทำได้แล้วมนุษย์ทุกคนก็จักประสบความสำเร็จได้ใน ทุก ๆ เรื่องนั่นเอง

ประเด็นที่ 2 ศิลปะตะวันออก เรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างงานศิลปะของชาวตะวันตก (เขมานันทะ, 2554: 109-110) ที่มีคติความเชื่อว่าการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นเส้นทางของมรรควิถีสื่อสอนความเชื่อความศรัทธาของศิลปินผู้สร้างออกมาจากจิตใจ ถึงแม้ว่าชาวตะวันตกจะไม่มีความรู้เรื่องทฤษฎีเหมือนชาวตะวันตก แต่เขารู้ว่าอะไรดีงามพอที่จะทำให้ผู้ที่พบเห็นงานศิลปะเกิดความซาบซึ้งใจ นายช่างหรือศิลปินเหล่านี้ล้วนมีประสบการณ์และทักษะเทคนิคที่สูงมาก นายช่างหรือศิลปินผู้สร้างในสมัยอดีตจะไม่ทำการลอกเลียนแบบกันเหมือนสมัยนี้ ทุกคนต่างมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ผลงานที่ออกมาจึงสามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของสกุลช่างใด และผลงานศิลปะนั้นถูกสร้างขึ้นในยุคสมัยใดได้อย่างชัดเจน ศิลปินในสมัยอดีตมีสมาธิและวิปัสสนาที่สูงมาก เพราะการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมานั้นองค์จะต้องใช้ร่างกาย จิตใจ ด้วยอารมณ์ที่ถูกต้องและดีงาม ซึ่งการฝึกสมาธิและวิปัสสนานี้สามารถถ่ายทอดพลังจินตนาการได้อย่างมาก โดยสอดคล้องกับหลักการของท่านพุทธทาสที่ว่า ศิลปะต้องเป็นไปในชีวิตด้วยความงดงามทางกาย ทางวาจา และทางใจถึงจะเป็นสุดยอดแห่งศิลปิน สิ่งสำคัญในตัวศิลปินต้องมีวิชาและปัญญาให้เกิดขึ้นมาเป็นความงามในตัวของศิลปินเอง ตลอดจนผลงานศิลปะที่ถูกสร้างสรรค์ออกมาด้วย

แนวคิดที่ผู้วิจารณ์เห็นต่าง

แนวคิดที่ผู้วิจารณ์มีความเห็นต่างกับผู้เขียนมีอยู่ประเด็นเดียวสรุปได้ ดังนี้

เรื่องศิลปะตะวันตก ผู้เขียนกล่าวว่าในพิพิธภัณฑ์วาทิกันมิวเซียมประวัติศาสตร์ยุค Classic และจิตรกรรมยุค Neo-Classic เมื่ออยู่รวมกันแล้วดูน่าเบื่อ มันดูจืดจาง (เขมานันทะ, 2554: 89) ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจารณ์มีความเห็นแย้งว่า หากว่าใครยังไม่เคยได้ไปยังพิพิธภัณฑ์วาทิกันมิวเซียมแห่งนี้ก็อาจจะมึนงงที่เห็นคล้ายตามไปกับผู้เขียนได้ เพราะไม่ได้เห็นงานศิลปะเหล่านั้นด้วยตาของตนเองทำให้มีอาการตัดสินด้วยความคิดตามทัศนะของตนได้ จึงทำให้ผู้ที่ฟังต้องจำใจเชื่อผู้เขียนไปโดยปริยาย แต่ทว่าเนื่องจากผู้วิจารณ์ได้มีโอกาสเดินทางเข้าไปชมงานศิลปะที่พิพิธภัณฑ์วาทิกันมิวเซียมแห่งนี้แล้ว ผู้วิจารณ์จึงมีความเห็นแย้งขึ้นมว่างานศิลปะในพิพิธภัณฑ์วาทิกันมิวเซียมทั้งหมดนั้นไม่ได้ดูแล้วรู้สึกน่าเบื่อหรือดูแล้วรู้สึกเกิดความอึดอัดตามที่ผู้เขียนกล่าวไว้แต่อย่างใด หากเป็นเพียงแค่การมองของผู้เขียนด้วยความอคติมากเกินไป เมื่อผู้วิจารณ์ได้ไปเห็นกับตาตัวเองจึงจำได้ถึงความรู้สึกประทับใจในประวัติศาสตร์ศิลปะและประวัติของศิลปินผู้สร้างแล้ว ยิ่งทำให้รับรู้ได้ถึงความยิ่งใหญ่ลึกลับของเหล่าศิลปินชาวตะวันตกเป็นอย่างมาก สามารถจินตนาการได้ถึงกระบวนการฝึกฝนตนเองของเหล่าศิลปินทั้งหลาย ที่ต้องถูกฝึกฝนเขี่ยวกรำมาเป็นอย่างดีจนกระทั่งได้มีฝีมือที่สุดยอดขนาดนี้

การที่ผู้วิจารณ์เห็นต่างมีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดของท่านพุทธทาสว่า ศิลปะนั้นเป็นศิลปะแห่งชีวิต เพราะเหล่าศิลปินพวกนี้ต้องอุทิศตนทั้งชีวิตตั้งแต่วัยเด็กเพื่อฝึกฝนตนเองตลอดจนเติบโตมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจนตราบสันลมหายใจ แต่ผลงานศิลปะเหล่านี้ยังคงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ให้เราเรียนรู้ทั้งและเป็นแบบอย่างให้กับศิลปินได้มากมาย

องค์ความรู้ที่ได้จากหนังสืออันเนื่องกับทางไทเล่มนี้พบว่า มนุษย์สามารถฝึกคนธรรมดาให้เป็นศิลปินได้ โดยการเรียนรู้ทฤษฎีอันเป็นพื้นฐานของการสร้างงานศิลปะ หมั่นฝึกฝนบังคับตนเองให้มีระเบียบวินัยในการฝึกฝนตนเอง ไม่ย่อท้อ ไม่ควรพึ่งพาการอ่อนวอนร้องขอต่อสิ่งใด ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเราสามารถทำได้ ผู้ใดที่ฝึกตนดีแล้วจะเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ประเสริฐที่สุด มีคุณค่าในตนเอง และสามารถสร้างประโยชน์แก่สังคมได้อีกด้วย

ผลกระทบต่อความไม่เข้าใจหรือไม่มั่งคั่งความรู้ในทางศิลปะที่มากพอ จึงสมควรตัดสินใจงานศิลปะตามทัศนะของตน ศิลปินหรือผู้ที่สนใจควรดูงานศิลปะด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะและประวัติของศิลปินด้วย เมื่อเห็นผลงานของศิลปินจึงจะสามารถจินตนาการได้ถึง การฝึกฝนจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ดีขนาดนี้ เพราะศิลปะนั้นเปรียบเสมือนชีวิตเหล่าศิลปินจึงต้องอุทิศทั้งชีวิตเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะให้ออกมาดีที่สุดในที่สุด จึงทำให้ผลงานศิลปะเหล่านี้ยังทรงคุณค่าอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ เป็นแบบอย่างให้ศิลปินรุ่นใหม่ได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดที่ประสบความสำเร็จได้

สรุป

ความสำคัญของศิลปะตะวันตก-ตะวันออกที่มีมาในอดีต มิได้มีใครเด่นกว่าหรือด้อยไปกว่ากัน หากมองด้วยทัศนคติที่เปิดกว้างเราจะเห็นถึงความสำคัญของศิลปะที่ปรากฏในแต่ละอารยธรรม ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้ผลงานศิลปะย่อมมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่เมื่อมองให้ลึกลงไปถึงจิตวิญญาณของผู้สร้างสรรค์งานขึ้นมาในอดีตไม่ว่าจะเป็นตะวันตก-ตะวันออกศึกษาถึงแนวคิดที่มาของคติการสร้างสรรคงานศิลปะของศิลปินเหล่านั้นว่ามีความเชื่อ ความศรัทธาเพื่อที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างไร เราอาจจะค้นพบอะไรบางอย่างแล้วนำมาปรับใช้กับการสร้างสรรค์งานศิลปะของตกก็ได้ ฉะนั้นแล้วเราสามารถนำสิ่งที่ดีของแต่ละวัฒนธรรมมาผสมผสานกันได้ ทั้งในเรื่องของแนวคิด เรื่องของเทคนิควิธีการตลอดจนการใช้ชีวิตของศิลปินที่เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางตะวันตก-ตะวันออก งานศิลปะอาจเกิดขึ้นใหม่ในรูปแบบที่มีความพิเศษกว่าที่ผ่านมาก็เป็นได้ แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือระเบียบวินัย การฝึกฝนตนของศิลปินผู้สร้างสรรค์เองที่ต้องจริงจังสามารถอุทิศทั้งชีวิตเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยความเชื่อความศรัทธาของตน ให้ออกมาปรากฏเป็นรูปธรรมเป็นที่ประจักษ์ให้แก่อารยธรรมในยุคสมัยของตน

ประเด็นการสร้างสรรคงานศิลปะจึงเป็นเส้นทางของมรรควิถิ เป็นจริยธรรม อยู่ภายใต้ความรู้แจ้ง งานศิลปะที่ดีควรสะท้อนความเชื่อความศรัทธาของศิลปินซึ่งต้องออกมาจากจิตใจ ศิลปินในอดีตรู้ว่าอะไรดีงาม สิ่งไหนเหมาะสมที่จะทำให้อุบัติพบเห็นผลงานศิลปะขึ้นนั้นเกิดความซาบซึ้งใจ แต่สิ่งสำคัญที่สุดของศิลปินผู้สร้างในอดีตจะไม่มี การลอกเลียนแบบกัน ให้เกียรติความคิดสร้างสรรค์ของความหลากหลายในแต่ละวัฒนธรรม จึงทำให้งานศิลปะในอดีตนั้นมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสามารถแยกยุคได้อย่างชัดเจน โดยพื้นฐานศิลปินในสมัยอดีตมีสมาธิและวิปัสสนาที่

สูง สามารถถ่ายทอดพลังการจินตนาการสร้างสรรค์ได้อย่างละเอียดละออ และสิ่งสำคัญศิลปินต้องใช้ชีวิตด้วยความงดงามทางกาย ทางวาจา และทางใจในเส้นทางการสร้างสรรค์งานศิลปะอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

เขมานันทะ. (2554). *อันเนื่องกับทางไท*. [พิมพ์ครั้งที่ 2]. กรุงเทพมหานคร: วิถีธรรม.

พุทธทาสภิกขุ. (2544). *ศิลปะและสุนทรียภาพทางจิตวิญญาณ*. [กวีวงศ์: รวบรวม]. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

(ปรับปรุง เริ่มใช้ในการพิมพ์ ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) พ.ศ. 2564)

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

บัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000
รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ บรรณาธิการ โทร. 08-1725-8693, ผศ.บรรจง โสตาดี ผู้ช่วยบรรณาธิการ โทร. 08-3374-8741, ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม ผู้ช่วยบรรณาธิการ โทร.086-4654195

2. ขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความ

วารสารวรมนุญองแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ มีขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

2.1 ขอบเขตวารสาร

วารสารวรมนุญองแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา

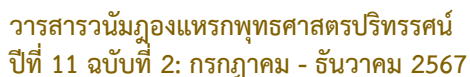
2.2 ประเภทบทความ

วารสารวรมนุญองแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1) **บทความวิจัย (Research Article)** ได้แก่ บทความที่เขียนขึ้นเป็นผลงานที่ได้จากการทำวิจัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ลักษณะวิเคราะห์ วิจัย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี หรือนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

3) **บทความในลักษณะอื่น** เช่น (1) **บทความพิเศษ (Special Article)** ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ (2) **บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)** การเขียนบทวิจารณ์หนังสือ คือ การค้นหาจุดเด่นและจุดอ่อนของหนังสือเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นจุดอ่อน พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้เป็นจุดเด่นขึ้นมา เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์ (3) **บทความปริทรรศน์ (Review Article)** ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำราหนังสือ วารสาร จากผลงานหรือประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์

2.3 การส่งบทความ

2.4 การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

2.5 การเตรียมบทความ

2.6 การคัดเลือกบทความ

3. รูปแบบบทความวิจัย

3.1 ข้อบทความ (Article) ให้เขียนชื่อของบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้นิพนธ์ (Name and Surname of Author) ให้เขียนชื่อผู้นิพนธ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3 หน่วยงานต้นสังกัด (Affiliated agency) ให้เขียนว่าผู้เนิพนธ์บทความมีหน่วยงานต้นสังกัดจากที่ใด (สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือกรณีเป็นนิสิต นักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย ปีดำเนินงานวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเขียนคำอธิบายเพิ่มเติมไว้เป็นเชิงอรรถแสดงไว้ตอนบนทางด้านขวาของหน้ากระดาษใต้ชื่อบทความที่เป็นภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนให้ได้ใจความทั้งหมด บทคัดย่อของบทความไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ให้มีเนื้อหาเขียนไว้ในบทคัดย่อที่สำคัญเพียง 3 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย เท่านั้น

3.5 คำสำคัญ (Keyword) คือ คำที่เขียนขึ้นให้ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละคำเขียนคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ

3.6 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เขียนให้เห็นประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัยว่ามีภูมิหลังอย่างไร ปัญหาดังกล่าวมีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎี ใด อย่างไร มีประเด็นใดที่ยังมิได้คำตอบ หากวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้คำตอบปัญหานี้อย่างไร เขียนให้ชัดเจน มีข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน ควรเขียนแยกกันให้เห็นเป็นข้อ ๆ

3.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด รูปแบบการวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (วิจัยเชิงคุณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล (ถ้ามี) แต่ละประเด็นมีรายละเอียดชัดเจน

3.9 ผลการวิจัย (Result) เป็นการนำเสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ในการนำเสนอผลการวิจัย อาจใช้ภาพถ่าย ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิประกอบได้

3.10 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัยเข้ากับหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อค้นพบการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการวิจัย หรือทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.11 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.12 การอ้างอิง (Reference) ใช้การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-Text Citation) ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่าย

ทันสมัย ถูกต้อง การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ให้ผู้นิพนธ์บทความแปลเป็นภาษาอังกฤษอย่างถูกต้อง เป็นรูปแบบเดียวกัน

4. รูปแบบบทความวิชาการ หรือบทความในลักษณะอื่น

รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้นิพนธ์ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อ คำสำคัญ ให้ปรับใช้ตามที่ได้แนะนำไว้ในบทความวิจัย ข้อ 3.1-3.5 โดยอนุโลม

4.2 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทความในเรื่องนี้ และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เขียนให้ชัดเจน โดยนำข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3 เนื้อหา (Content) คือ ส่วนเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้นิพนธ์บทความต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีการกำหนดประเด็นและรายละเอียดชัดเจน น่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้นิพนธ์บทความเป็นสำคัญ

4.4 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้นิพนธ์บทความเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

4.5 การอ้างอิง (Reference) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วใน (ข้อ 3.12)

รูปแบบบทความวิจัย

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)
(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้รับผิดชอบบทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54

ซม.

รูปแบบบทความวิชาการ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้รับผิดชอบบทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : (ไม่เกิน 5 คำ)

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

รูปแบบบทวิจารณ์หนังสือ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาอังกฤษ(ถ้ามี) (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

ผู้เขียน: (ใส่ชื่อผู้เขียนหนังสือ)

เว้น 1 บรรทัด

ผู้แปล: (ถ้ามีผู้แปลให้ใส่ชื่อผู้แปล)

ชื่อ-นามสกุลผู้พิมพ์บทวิจารณ์หนังสือภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

ภาพปกเล่มหนังสือที่นำมาใช้

วิจารณ์

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

บทวิจารณ์ (18 pt)

จุดเด่น (16 pt)

จุดอ่อน (16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แทรกในเนื้อหา)

5.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก:

พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ ให้อ้างอิงย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
อ้างอิงจาก พระไตรปิฎก/ คัมภีร์	ตั้งในเวรณัฐสูตร(ที.สี.(ไทย) 9/246/83.) ที่ กล่าวว่า “หมู่วัตถุที่ประกอบกายทุจริต วจี ทุจริต และมโนทุจริตกล่าวร้ายพระอริยะ มี ความเห็นผิด...”	...ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกาม ทั้งหลาย บรรลุจุดตกตมณที่ไม่มี ทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะ อุเบกขาอยู่ เรียกว่า อธิจิตตสิกขา (อง.ตัก. (ไทย), 20/87/312)

5.2 หนังสือ และวารสาร:

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุ
ทั่วไปให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วย ฉายานาม (ชื่อภาษาบาลี) และพระภิกษุที่มีสมณ
ศักดิ์ให้ใส่ ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะ ชื่อสมณศักดิ์

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ (2561: 1) ให้ทัศนะว่า.....	 (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2561: 1)
ภาษาอังกฤษ	Tongtip, (2018: 1) said that	 (Tongtip, 2018: 1)

2) กรณีผู้แต่งมี 2 คน

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	บรรจง โสดาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5) ให้ทัศนะว่า.....	 (บรรจง โสดาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sodadee and Sa-ard-iam, (2017: 5) said that.....	 (Sodadee and Sa-ard-iam, 2017: 5)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ (2560: 5) ให้ ทัศนะว่า.....	 (ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ, 2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sa-ard-iam et al. (2017: 5) said that.....	(Sa-ard-iam et al. 2017: 5)

5.3 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สถานที่สัมภาษณ์ เช่น
พระสมุห์หาญ ปญญาธโร, (17 มีนาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดป่าอาเจียง หมู่ 14 ตำบลกระโพ

อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์.

PhraKrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

5.4 สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).จาก

<http://www.xxxxxxxx>. เช่น

สุนันทา เลาวัญศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะ
ครัวเรือน.วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (17 มีนาคม 2562). จาก

http://www.journal.msu.ac.th/index.php?option=com_.

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus
Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. (12 February
2014)

[http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;
jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03](http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03).

6. การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

6.1 หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล.(ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

6.2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.

6.3 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ระดับวิทยานิพนธ์,/ชื่อคณะ./ชื่อมหาวิทยาลัย.

6.4 สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง(ถ้ามี)./สัมภาษณ์

6.5 สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).จาก
<http://www.xxxxxxxx>.

7. การเขียนภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น สำหรับ คำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพ
หรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

หนังสือขอเสนอบทความลงตีพิมพ์ “วารสารนันทนุกรองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

(กรุณาส่งมาพร้อมกับบทความ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้าพเจ้าชื่อ ฉายา.....นามสกุล

ที่อยู่ติดต่อ เลขที่.....หมู่.....ซอย.....ถนน

แขวง/ตำบลเขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....Email.....

2. ข้อมูลบทความ

ลักษณะของบทความ () วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ อาจารย์ที่ปรึกษา.....

สังกัด/สถานศึกษา.....

ประเภท () บทความวิชาการ (Academic Article) () บทความวิจัย (Research Article)

ภาษาของบทความ () ภาษาไทย () ภาษาอังกฤษ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

3. คำรับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

1. บทความเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความเป็นจริง

2. บทความนี้ไม่เคยลงพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือในงานประชุมวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความคัดย่อ หรือฉบับเต็ม

3. ข้าพเจ้าได้รับทราบและจะดำเนินการตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ายอมรับข้อกำหนดและนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์บทความของวารสารนันทนุกรองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์เรียบร้อยแล้ว และยอมรับการพิจารณาวินิจฉัยและการตัดสินใจของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

ลงนาม.....

(.....)

...../...../.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ
(Publication Ethics)

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับ บทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความของตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น
4. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของบทความ ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการและรับผิดชอบบทความจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้เขียนควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
8. การกล่าวขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนควรขออนุญาตจากผู้ที่กล่าวขอบคุณเสียก่อน
9. บทความของผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาวะของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นขั้นสุดท้าย

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง
6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์

7. บรรณาธิการมีเอกสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์ และรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ที่ 8 บ้านโคกกระเพา ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

โทร. (044) 142107, 142108 โทรสาร (044) 142108